

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

87440

ABDÜRRAHİM KARAHİSARİ'NİN VAHDET-NÂME'Sİ
(Tenkitli Metin – Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Saim KİSTİRAK

DANIŞMAN
Doç. Dr. Hasan KAVRUK

MALATYA – 1999

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
KISALTMALAR.....	III

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
ABDURRAHİM KARAHİSARİ	
I. Hayatı.....	1
II. Edebi Şahsiyeti.....	4
III. Eserleri.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

VAHDET-NÂME	
I. Metnin Kuruluşuyla ilgili Açıklamalar.....	11
II. Metnin Ara Başlıkları.....	12
III. Tenkitli Metin.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. Sonuç.....	219
II. Bibliyografya.....	220
III. Sözlük.....	222

ÖN SÖZ

15.yüzyıl, Klâsik edebiyatın kuruluş dönemini tamamladığı, zirveye doğru tırmandığı bir asırdır. Bu yüzyıldan önceki yüzyıllarda olduğu gibi bu yüzyılda da mesnevi nazım şekli revaçta olmuştur. Buna binaen bu asırda da Türk edebiyatının Anadolu sahasında daha çok din, tasavvuf ve ahlâk gibi konuların ağırlıkta olduğu çeşitli mesneviler tercüme edilmiş ya da te'lif edilmişlerdir.

Bilindiği gibi bu yüzyılda da Türk milleti yeni bir çağ açacak kadar büyük olaylarda muzaffer çıkmıştır. Bu ilerleyiş sanat ve edebiyatta da kendini yavaş yavaş göstermeye başlamıştır. Edebî eser ve edebiyatçı sayısında artmalar olmuştur.

Tezimin konusunu tespit etmeden önce bu alanda [Eski Türk edebiyatı] daha iyi yetişebilmek için tez konusunun tespitinde nelere dikkat etmeliyim diye kendi kendime sorular sordum. Bu sorulara bulabildiğim cevaplar ise özet olarak şöyle idi: En fazla işlenen konular ve çokça kullanılan nazım şekillerine dikkat etmek. Bu düşüncelerle kütüphane kataloglarını taramaya başladım. Daha sonra değerli hocalarımla da görüş alışverişinde bulunarak Abdürrahim Karahisarî'nin Vahdet-nâme'sinde karar kıldık

Bu kararı müteakip eserin, tespit ettiğim nüshaları içerisinde öbürlerine nazaran daha güvenilir olarak tahmin ettiğim üç nüshasının mikrofilmlerini ve fotokopilerini İstanbul ve Afyon'dan temin ettim. Bu malzeme toplama safhasında da pek çok insanın yardımını gördüm. Bu değerli insanlara şimdiden teşekkür ederim.

Abdürrahim Karahisarî'nin hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri ve Vahdet-nâme'sinin tenkitli metni ile sözlüğünü ilmi ve sistematik bir metotla hazırlamaya gayret ettim. Mesnevinin sözlüğünün hazırlanması ilk başta düşünülmemiştir. Ancak eserin el yazmaları elimize ulaştıktan sonra o dönemdeki anabilim dalı başkanımız hocam saygıdeğer Doç.Dr. Zeki KAYMAZ Bey, Vahdet-nâme'nin sözlüğünü de hazırlamamın faydalı olacağını belirtti. Ve Eski Anadolu Türkçesi sahasında çalışanların istifade edebilmeleri için bunun gerekli olduğunu söyledi. Böylece sözlüğü hazırlamaya başladım.

Karahisarî'nin Vahdet-nâme'si (Tenkitli Metin-Sözlük) adlı bu çalışmanın giriş bölümünde 15.yüzyılın genel özellikleri ile mesnevi ve 15.yüzyılda mesnevi üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde Abdürrahim Karahisarî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde metnin kuruluşu ile ilgili gerekli görülen açıklamalar yapılmış daha sonra metinde geçen ve Arapça olan bütün ara başlıklar tercümeleri ile bir arada verilmiştir. İkinci bölümün sonunda ise eserin temin edilen üç nüshası: Dügümlü Baba, Mihrişâh ve Gedik Ahmet Paşa nüshaları, bu sahada daha önce yapılan çalışmalarda uygulanan teknikler göz önüne alınarak karşılaştırılmış; nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir. ayrıca vezin yönünden hatalı mısralar ve metinde geçen ayet ve hadislerin tercümeleri de yine dipnotta gösterilmiştir. İki nüshanın harekeli olmasından dolayı hareketlere riayet edilerek devrin fonetiğine göre yazılmıştır. Harekesiz kısımlarda harekeli kısımlarla kıyaslanarak okunmuştur.

Mesnevinin vezni kısa olduğundan (Fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün) beyitleri oluşturan mısralar yan yana yazılarak metnin hacminden tasarruf edilmiştir.

Üçüncü bölümde ise sonuç ve bibliyografyadan sonra mesnevide geçen kelimeleri mümkün merteye bir araya getirilmiştir. Sözlükteki kelimelerin anlamları daha çok

metinde geçerli olan anlam dikkate alınarak yazılmıştır. Çalışmanın sonundaki ekte ise kullanılan üç nüshanın ilk ve son sayfalarının fotokopisi eklenmiştir.

Tezi hazırlarken zaman zaman zorlandığım hatta çözemediğim kısımlar oldu. Hatta birkaç gün çözmeye çalışıp da çözemediğim ve anlamını bulmaya çalıştığım kelime ve beyitler oldu. Ancak bunlar için en ufak bir sıkıntı hissetmedim. Bu sıkıntı hissetmeme dönemi tezin yazımına başlama dönemine kadar devam etti. Hakikaten tezi yazdırma işi hem zaman hem de çeşitli zorluklar sebebiyle büyük sıkıntılar yaşamama neden olduğu için buna değinmeden geçemiyorum. Her şeye rağmen mümkün mertebe tezin hatalardan uzak olması için elimizden gelen gayreti esirgemedik. Çünkü Klâsik edebiyatımızın üstatlarından Fuzûlî'nin:

“Kalem olsun eli ol kâtib-i bed-tahrirün
Ki fesâd-ı rakamı sûr(سور)umuzu şûr(شور) eyler
Gâh bir harf sükûtiyle kılur nâdir(نادر) nâr (نار)
Gâh bir harf kusûriyle göz(كوز)ü kûr(كوز) eyler”

diye tarif ettiği kişilerin yerinde olmak istemedim. Her şeye rağmen dikkatimizden kaçan eksiklik ve hatalara müsamaha ile bakılmasını ümit ederim.

Bu çalışmaya beni yönlendiren ve karşılaştığım güçlükleri yenmemde bana yardımcı olan değerli hocam Sn. Doç. Dr. Hasan KAVRUK Bey'e ve kıymetli hocam Sn. Yard. Doç Sadık ARMUTLU Bey'e; ayrıca saygıdeğer hocam Doç. Dr. Zeki KAYMAZ Bey'e evveleminde, daha sonra eserin Arapça kısımlarının tercümesinde bana yardımcı olan Sayın Dr. Süleyman ÇALDAK Bey'e; malzemenin temininde bana yardımcı olan hocam Sn. Doç. Dr. Gürer GÜLSEVİN Bey'e ve yazımda bana yardımcı olan Sayın Arş. Gör. İlhan ERDEM Bey'e; hülâsa emeği geçen herkese şükranlarımı sunarım.

Saim KISTIRAK
Malatya – 1999

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser
a.g.md. : adı geçen madde
Ank. : Ankara
Bkz. : bakınız
C. : cilt
ev. : Çeviren
D: Dümlü Baba nüshası
E.Ü.: Ege Üniversitesi
Ed.: Edebiyat
G: Gedik Ahmet Paşa Nüshası
Haz.: Hazırlayan
İst.: İstanbul
M: Mihrişah nüshası
md.: maddesi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
No: numara
Nşr.: neşreden
Ö.: ölüm tarihi
s.: sayfa
S.: sayı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türk Diyanet Vakfı
Ü: Üniversitesi
vd.: ve diğeri
Yay.: yayınları
yk.: yaprak

I. BÖLÜM ABDÜRRAHİM KARAHİSARİ

GİRİŞ.

I. ABDÜRRAHİM KARAHİSARİ'NİN HAYATI

Kendisi mahlas kullanmamıştır. Şiirlerinde, kendisine verilen isimlerden daha çok "Abdürrahim"i kullanmıştır. Kendisinin adını kullandığı bir beyiti şöyledir:

"Söyleden 'Abdürrahim'i 'ışk imiş
Dā 'imā yār u nedîmi 'ışk imiş" (3041)

Yine bir diğer beyitinde ise "Dilde çün 'Abdürrahim'em rahmet it

Bendeni yād itme bād it da 'vet it" (4230) demektedir.

Kaynaklarda daha çok "Karahisârî" isminin kullanılıyor olması ise, herhalde aynı ismi taşıyan diğer şahsiyetlerle karıştırılmaması içindir. Ayrıca bu ismin (Karahisârî'nin) sıkça kullanılmasının bir diğer sebebi de Afyonkarahisar'da doğmuş olmasıdır. Zaten "Karahisârî" kelime olarak "Karahisarlı", "Karahisar'a ait" manalarına gelmektedir.

Şâirin yaşadığı dönemde Afyonkarahisar'ın kültür ve medeniyet alanında Osmanlı Devleti'nin diğer büyük şehirleri gibi oldukça ileri bir düzeyde olduğunu ilgili kaynaklardan öğrenmekteyiz. Afyon'un bu ilerlemiş yapısından hareketle Abdürrahim'in iyi yetiştiğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu dönemde Afyonkarahisar, birçok beyliğe yakın olması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir. Bu öneminden dolayı birçok devlet büyüğünün uğrak yeri olmuştur. Böylece şehrin gelişimi hızlanmıştır.

Abdürrahim, Afyonkarahisar'da doğmuştur. Kendisi de doğum yeriyle ilgili olarak Vahdet-nâme'sinde:

"Oldı gerçi mevlidüm Karahisâr

Yüzüm ağ it kılma beni şermsâr" (4231) demektedir. Abdürrahim'in hayatı ile ilgili olarak kaynakların verdiği bilgi oldukça az ve yetersizdir. Verilen bilgiler de daha çok aynı malûmâtın tekrardan ibarettir. Mesela: Tuhfe-i Nâîli'de "Abdürrâhim Efendi, 'Alâeddin Efendî'nün oğludur, Afyon Karahisarlı, Mısırlıoğlu dînmele meşhûrdur. H.888 / M. 1492 tarihinde hayâtta idi. Karahisârda nâmına mensûb câmi 'yanında medfûndur"¹ hayatıyla ilgili verilen bilgi bu kadardır.

Afyonkarahisar'ın ünlülerinden olan Abdürrahim'in babası, yukarıda belirtildiği gibi "Alâeddinü'l-Mısıri'dir. Doğum tarihi tam olarak bilinmeyen Abdürrahim'in 15. Yüzyılın başlarında doğduğu ifade edilmektedir.² Kendisinin doğumundan yaklaşık 70-80 yıl önce, Mısırlıoğlu sülâlesinin adına rastlandığını bazı kaynaklar belirtmektedir. Yine Mısırlıoğlu sülâlesi ile ilgili olarak, bu sülâlenin 13. Yüzyılın başlarında Mısır'dan Anadolu'ya göç eden bir Türk ailesi olduğu da ifade edilmektedir.³ Abdürrahim'in babası Alâeddin için "Mevlâna" tabirinin kullanıldığını da görmekteyiz. Bu vasfın (Mevlâna) o dönemin tarih ve tezkire kayıtlarında âlimler için kullanıldığını da dikkate aldığımızda Alâeddin'in âlim bir şahsiyet olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca Mısırlıoğlu ailesinin kurduğu vakfın yaptığı faaliyetlere baktığımızda ise bu ailenin zengin bir aile olduğunu da söyleyebiliriz. Bütün bunların neticesinde ailenin üç çocuğundan biri olan Abdürrahim'in iyi bir eğitim aldığı sanılmaktadır. Çünkü

¹ Nail TUMAN, Tuhfe-i Nâîli, C.I, s.910

² İ. Ünver NASRATTINOĞLU, Afyonkarahisarlı Şâirler, Yazarlar, Hattatlar, 1971, s.10

³ Edip Ali BAKİ, Mısırlıoğlu Abdürrahim Karahisari, Yenimatbaa, Afyon 1953, s.3

gerekli olan bütün şartlar mevcuttur. Zaten verdiği eserler de bunu doğrular mahiyettedir. Ancak yine de Abdürrahim'in çocukluk ve gençlik yıllarını tam olarak bilmemekteyiz.

Abdürrahim çeşitli isimlerle zikredilmektedir: Abdurrahim Mısırlıoğlu, Mısırlı-zāde, Mısırlı oğlu, Abdürrahim Sultan, Mısırlı Sultan gibi.

Fatih'in hocası Akşemsettin ile 1437 yılında Beypazar'ında buluşmuş ve bundan sonraki hayatlarında hayatlarının büyük bir kısmının biri Şeyh bir de başhalife olarak sürdürmüşler.⁴

Akşemsettin'den çok etkilenen Abdürrahim tasavvufi eğitimini de Akşemsettin'den almıştır. Zaten kendisi de bir beyitinde:

“Çün mürebbi oldı ol pertev baña

Bahş kıldı vücūd-ı nev baña” (536) demektedir.

Böylece vaktinin çoğunu çok sevdiği Akşemsettin ile geçiren Abdürrahim'in, İstanbul'un fethine (1453) katılmış olması ihtimali bir hayli yüksektir.⁵ Hatta bazı kaynaklar kesin bir şekilde Abdürrahim'in İstanbul'un fethine iştirak ettiğini yazmaktadırlar.⁶ İstanbul'un fethinden sonra Afyon'a geri dönen Abdürrahim, hemen Vahdet-nāme'yi yazmaya başlamıştır.⁷ Hem İstanbul'dan Afyon'a dönüşünün erken olması hem de Vahdet-nāme'de Fatih'in ismini anmaması onun Fatih'e dargın olduğu şeklindeki yorumlara sebep olmuştur.⁸ Abdürrahim'in Bayramiye (Hace Bayram Veli'nin kurduğu tarikat) tarikatının Akşemsettin kolunun Afyon'daki temsilcisidir.⁹

Abdürrahim'in ağabeyi Mustafa Çelebi Musluhuddin alim ve müderristir. Bir hayli varlıklı olan ağabeyi öldükten sonra; vakfiyesi Abdürrahim'e kalmıştır. Abdürrahim'in de vakfiyesi kızı Niyaz Hanım'a kalmıştır.

Abdürrahim'in İstanbul'un fethini müteakip Afyon'a dönüp Vahdet-nāme'yi yazmaya başladığı yıllarda 45-50 yaşlarında olduğu sanılmaktadır. Öyle ki eserinde sık sık rastladığımız “Ey diriga...” hitabı da bunu doğrular niteliktedir.

Abdürrahim, zahiri ilimleri öğrenmenin yanında batını ilimleri de (mürşidi Akşemsettin'den) öğrenmiştir.

Birkaç kez evlenmiş olan Abdürrahim'in birçok çocuğu olduğu; bunlardan sadece Sofi Çelebi ile evlenen kızı Niyaz'ın bilindiğini belirten kaynaklar vardır.¹⁰

Afyon halkının gönlünde taht kuran Abdürrahim, halkın sorunlarıyla ilgilenir ve bu sorunları çözümlermiş. Meselâ, “dolama” denilen sulama düzenini geliştirmiştir. Böylece halk arasındaki su nöbeti problemini de çözmüştür. Afyon halkı arasında Abdürrahim'in hayatı, eserleri ve kerametleri ile ilgili birçok rivayet vardır.¹¹

Mürşidi Akşemsettin vefat ettiği zaman Abdürrahim'in oraya gittiğini ünlü tarihçi âli şöyle anlatıyor: “Şeyh Abdürrahim bundan Akşemseddin hülafasından Mısırlı-zāde deyi meşhur olan azizdür. Afyon Karahisar'ında doğup, Ba'dehu 'āzizin hizmetine geldiği ve enva'ı mücâhedâttan sonra seccâdeyi hilâfete geçti ve tasavvufta behremend olup Vahdet-nāme nām bir kitâb te'lif eylediği iz'anı ol eserden ma'lumdur. Mezburdan nüntekildir ki Akşemseddin

⁴ İ. Ünver NASRATTINOĞLU, a.g.e. s.10

⁵ Büyük Türk Klâsikleri, C. 1, s.177

⁶ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay. C1, s.22

⁷ İ. Ünver NASRATTINOĞLU, a.g.e. s.10

⁸ Edip Ali BAKİ, a.g.e. s.6-7

⁹ Edip Ali BAKİ, a.g.e. s.9

¹⁰ İ. Ünver NASRATTINOĞLU, a.g.e. s.10

¹¹ E.Ali BAKİ, a.g.e. s.89-95

vefât ettiğinde yabanda bulunup canazesine can attı. Ve geldiğinden sonra ağlayıp nice günler te'essüf ettiği...”

Pekçok âlim, devlet adamı ve şâir dostu da bulunan Abdürrahim, Gedik Ahmet Paşa'nın yaptırdığı medresede müderrislik yapmıştır.¹² Devrinin önde gelen ulularındandır.

Doğduğu yerde (Afyon) vefat eden Abdürrahim'in ölüm tarihi de (doğum tarihi gibi) tam olarak bilinmemektedir. Fakat 888 / 1483 tarihinde vakfiyesini tanzim ettiğini¹³ bundan dolayı bu tarihte sağ olduğunu söyleyebiliyoruz. Daha sonra 874 / 1469 doğumlu Şahidi 25 yaşında yani 1494'te Afyon'a gittiğinde Abdürrahim'in sağ olmadığını ifade etmektedir. Bu bilgilerden hareketle Abdürrahim'in 1483 ile 1494 tarihleri arasında vefat ettiğini söyleyebiliriz.

Yapım tarihi belli olmayan türbesi, halk arasında “Mısırî Sultan Camii” diye bilinen Kasım Paşa Camii'ndedir. Türbede Abdürrahim'in mezarı ile damadı Sofi Çelebi'nin mezarı yanyanadır. Ölümünden 500 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen Abdürrahim'in hâlâ medfun bulunduğu muhitte rahmetle anılan, kendisinin ilminden, ahlâkıdan, cesâretinden ve kerâmetlerinden bahsediliyor olması mânidardır.

¹² E. Ali BAKİ, a.g.e. s.18

¹³ E. Ali BAKİ, a.g.e. s.20

EDEBÎ ŞAHSİYETİ

15. yüzyıl Anadolu'da Türk edebiyatı büyük bir gelişme göstermiş, Klasik edebiyat artık kuruluş dönemini tamamlamıştır. Manzum ve mensur her türde ve her konuda pek çok eser yazılmıştır.

15.yüzyılın başlarındaki Timur istilası, Anadolu'nun siyasi yapısını sarsmakla birlikte edebiyatta herhangi bir olumsuz tesire yol açmamıştır. Bu asrın başlarında varlıklarını koruyan çeşitli beyliklerin önemli merkezlerinde edebî muhitler oluşmuştur. Osmanlı'da da verimli bir edebî hareketlilik göze çarpmaktadır. Öyle ki diğer beyliklere nazaran daha ileride olduğu görülmektedir. Devrin devlet büyüklerinin edebî faaliyetlere katılmaları ya da desteklemeleri edebiyatın gelişiminde önemli bir paya sahiptir.

15. yüzyılda mesnevi alanında büyük gelişmeler olduğu görülmektedir. Bundan önceki asırda (1330) yazılan Aşık Paşa'nın "Garib-nâme" adlı eseri gerek dil gerekse muhteva bakımından daha sonra yazılan mesneviler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Mevlana'nın daha önceleri "Mesnevi"siyle yaptığı tesiri, 14. Asırda Aşık Paşa "Garib-nâme"siyle yapmıştır.¹

15.yüzyılda çeşitli mesneviler yazılmıştır. Bu mesneviler dinî, ahlâkî, tasavvufî mesneviler mahiyetindedir. Bunlar gerek sayı gerekse kalite bakımından önemli bir yer işgal ederler.² Didaktik ve lirik olmak üzere iki koldan gelişen dinî, ahlâkî ve tasavvufî mesnevilerin en önemlileri bu yüzyılda yazılmışlardır. Şüphesiz bunların başında Süleyman Çelebi'nin "Vesiletü'n Necat"ı gelir

Her müellifin ardınca bıraktığı eser veya eserler onun hayatı ve sanatı ile ilgili aydınlık pencereler açan mihenk taşları konumundadırlar. Günümüzde de geçerli olan eseden şâire gidiş metodunun, Abdürrahim Karahisarî'nin edebî kişiliğinin yazılmasında da tesirli olduğunu belirtmeliyiz. Abdürrahim'in eserlerini inceledikçe bize derinden derine hayatından ve kişiliğinden lem'alar vermektedir. Bizde Abdürrahim Karahisarî'nin elimizde bulunan "Vahdet-nâme" adlı önemli eserinde hayatı, hayata bakışı, kişiliği, bilgi düzeyi, içinde yaşadığı toplumun sosyal yapısı ve o dönemle ilgili çeşitli bilgiler bulabilmekteyiz.

Mutasavvıf şâirlerle ilgili olarak H. İpek'ten şöyle demektedir: "Mutasavvıf şâirler iki kısma ayrılabilir: Hallâc-ı Mansur, Seyyid Nesimî, Ahmed Yesevî, Niyâzî-i Mısrî, İbrahim Hakkı gibi Hak yolunda gerçeğe ulaşmış şâirler birinci kısımda toplanırlar. Bunlar aynı zamanda şeyh ve müridlerdir. Önce mutasavvıf, sonra şâirdirler. Bu şâirlerin şiirlerindeki tasavvuf ilk bakışta görülür, olduğu gibi ortadadır. İkinci kısımda olanlar ise, tasavvufu sanat yönünden gören şâirlerdir. Bunlarda tasavvuf, öteki konular yanında yer alan, ilhama son derece uygun gelen konulardır. Şiir ve sanat ilk amaçlardır; tasavvuf bunun içinde eritilmiştir. Bu bakımdan şiirlerindeki tasavvuf ortada değildir, açıkça anlaşılır. Bu ikinci kısımda olanlar önce şâir, sonra mutasavvıftırlar."³

Bu tasnife göre Abdürrahim Karahisarî, birinci kısımda yer alır. Yani önce mutasavvıf sonra da şâirdir. Hallâc-ı Mansur, Niyâzî-i Mısrî gibi.

¹ Mine MENGİ, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Ank. 1994, s.78-79

² Harun TOLASA, 15.yy Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevileri, Türk Dili ve Ed. Araşt. Dergisi 1, E.Ü. Sosyal Bilimler, İzmir 1982

³ Haluk İPEKTEN, Fuzûli Hayatı, Sanatı, Eserleri, Akçağ Yay. Ankara 1991

Abdürrahim Karahisarî, “hüsn ü mutlak” olan Cenab-ı Allah’a olan aşkını her fırsatta dile getirmeye çalışır. Zaten eserlerinin çoğunda da bu aşkın izleri görülür. Nitekim Vahdet-nâme’inde de:

“İşk sözin gûş idün iy âşıkân
İşk câmin nûş idün iy sâdikan” (507)

(Ey aşıklar aşk sözünü dinleyin, ey sadıklar aşk kadehini için) demektedir.

Abdürrahim Karahisarî, dinî ve tasavvufî düşünceleri okuyucuya iletmek gayesindedir. Yine kendisi de bu konudaki düşüncesini bir beyitte şöyle ifade etmektedir:

“Arzokulam aşk şehrinde metâ
Tâtuta tâlibler andan intifâ” (518)

(Aşk şehrinde mallar arz edeyim ki taliblileri ondan yararlansınlar)

Abdürrahim Karahisarî, gayet zeki, âlim, fazıl, sözüne güvenilir mert ve aynı zamanda tarikat ehli bir insandır. Örneğin bir beytinde:

“Lâ vu illâdan beyân itsem kelâm
İki yüz defter tola olmaya tâm” (1541)

Hikmetli ve nükteli sözler söyleyen Karahisarî, meclislerin ve sohbetlerin aranılan şahsiyetidir. Dürüst olması, gerekli gördüğünde sözünü esirgememesi, yapıcılığı gibi özellikleri ilk etapta göze çarpan hasletleridir.

Abdürrahim Karahisarî, bir eseri hariç diğer eserlerini Türkçe ile yazmıştır. Muhteva dinî, ahlâkî ve tasavvufîdir. Daha önce belirttiğimiz gibi Karahisarî, önce mutasavvif, sonra şâirdir. Bu nedenle eserlerinde tasavvuf, kullanılan bir unsur değil, yaşanan bir hâldir.

Bütün mutasavvıflarda var olan usta-çırak ilişkisine benzer mürşit-mürîd ilişkisi şeyhi Akşemseddin ile baş halifesi olan Abdürrahim Karahisarî, arasında da vardır. Kendisi de bu konuda bir beytinde şöyle demektedir:

“Olmaya vahdetten ursam dem aceb
Bana bir sultan-ı din oldu sebep” (522)

(Sürekli birlikten bahsetsem acayip değildir, bana bu konuda bir din sultanı sebep oldu. (Bunu yazmamı sağladı.)

Abdürrahim Karahisarî, tasavvufun kural ve kaidelerini adâbını ortaya koymanın yanı sıra halkın sağlık ve ahlâkî terbiyesini gaye edinen bir yapı da sergilemektedir. Bunun için çeşitli hikâyeler anlatarak gerekli gördüğü yerlerde (Arapça’ya hakimiyetini de gösteren) ayet-i kerime, hadis-i şerif ve kelam-ı kibar kullanmıştır:

“Cifedür dünya şarabıdır serâb
Cifeye tâlib olanlardur kilâb” (3887)

“Kemâ kâle Âleyhi’s-selâm e’d-dünya cifetu ve talibuhâ kilâb” (Nitekim peygamber (a.s.): Dünya lâşedir; ona talib olanlar ise köpeklerdir, buyurmuştur.

“Ahmede öğrettiği budur Hudâ
İlmüm artur diyü kıldugı duâ” (3203)

“Kema kale’allâhu Teâla fi-kitâbihi’l-Kerim ve kul Rabbi zidni ‘ilmen” (Nitekim Allah Teâla yüce kitabında buyurdu: “Rabbim benim ilmimi arttır.” De) (Tahâ Suresi-114)

“Gaflet uyhusından yatmışdur enâm
Gitmeyince bundan uyanmaz tamam” (3112)

“Kâle ‘Ali Kerrema’llâhu vechuhu e’n-nâsu niyâmun” (Hz. ‘Ali Kerremallahu vechuhu: İnsanlar uykudadır; ölünce uyanırlar buyurdu.)

Öğütlerle ilgili olarak da aşağıdaki beyitleri misal olarak verebiliriz:

“Çün murâd-ı nefse hâkim olasın
Şabr ile her işde kâyim olasın” (3108)

“Çünkü Hâk sevmez zalûm u câ’iri
Hâviye olur hevâ ehli yiri” (3079)

“Eylük ehline ola eylük bede
Yatluluk bula kılan yatlu amel” (946)

Abdürrahim Karahisarî’nin eserlerinde kendisinin mütevazı bir yapıya haiz olduğuna dair çeşitli kısımlara da rastlamaktayız:

“Ben kimem idem anun adını yâd
Ben çü her kemden kemem oldur ziyâd” (629)

Lâyık olmadumsa yâ Râbb sana ben
Sana lâyük olanı kıl bana sen” (188)

Ben anun âli makamın bilmezem
Âcizem yirince medhin kılmazam” (533)

beyitlerinde görüldüğü gibi.

Abdürrahim Karahisarî’nin eserlerinde görüldüğü kadarıyla edebiyatı amaç edinmemiş, temelinde insan olan iyi eğitimi, kuvvetli imanı, güzel ahlakı ve insan-ı kâmil hedefleyerek bunun için edebî unsurlardan istifade etmiştir. Yani birinci derecede sanatı değil de faydayı amaçlamıştır:

“Nefs avucından nice murg bunca şiir
Dâme düşdi dâmesüz oldı esir” (3881)

Bil üçüncü haslatın nitmek gerek
Dâimâ foğrı yola gitmek gerek” (4104)

Mü’min va’ dine eyle vefâ
Şirkten gâyet sakın kılma hatâ” (4067)

Âşık vü sâlihe vü zâhide
Bu risalem ola cümle sâlihe” (519)

Ayrıca şiirlerinde derin bir ilmî bilgiye sahip olduğu için zaman zaman iktibaslar yapmış ve sıkça da telmihlere yer vermiştir:

“Lâ vu illâdan beyân itsem kelâm
İkiyüz defter tola olmaya tâm” (1541)

“Yaf’âlullâhu mâ-yeşâdur hoş delil
Her ne dilerse ider Râbbun celil”* (3425)

“Kef-i hûndan ol yaradur âdemi
Kâf u nûndan oldurıdur âlemi” (11)

“Ol ki ol dergaha tir atdı be-nâm
Kıldı bir peşşe anun işin tamâm” (34)

Abdürrahim Karahisarî şiirlerinde kendisine daha az yer vermiş, “Ben” kelimesinden çok “Biz” kelimesini kullanmıştır. Halka da ayrı bir önem vermiştir:

“Halkı azar edeni sevmez Hudâ
Olmaz ehl-i dîne bu haslet revâ” (3988)

Abdürrahim Karahisarî şiirleriyle hem gönüle hem akla hem de halka hitap etmiştir. Bu üç farklı unsuru birleştirmeyi başarabilmiştir.

“Akl düzer dürlü dürlü defteri

* Allah dilediğini yapar. (İbrahim Sûresi-27)

İşk odlara yakar defterleri” (1935)

“Akl gafillere oldu reh-nümâ

İşk aşıklara oldu pişvâ” (1939)

Togru bak keş-binlikden kıl firâr

Olma ahvel gibi halka şermsâr” (1904)

Daha önce de belirttiğimiz gibi Karahisarî, dinî ve tasavvufu her fırsatta dile getirir:

“Kışrdur havlüme nisbet her haber

Ola Kur’anu u hadis illâ meğer” (1700)

Karahisarî’nin dili, devri şartları içerisinde halkın diline çok yakın, görmüş olduğu eğitim ve işlemiş olduğu konulara rağmen bir hayli sadedir. Ancak zaman zaman arkaik kelimelere rastlanıyor:

“Çünkü sen bir yola dahi yilesin

Anda bulmazsın bu genci bilesin” (3355)

Ma’rifette her gönül şeyda olur

Küllüküm fi-zatihi hamkâ durur”(3336)

Ahenkli beyitleri de mevcuttur:

Serverâ sır söyler isen ko seri

Ser seversen açma sırrı serseri” (2577)

Karahisarî eserlerinde daha çok temsili bir kişiyi iyi ve kötü yönleriyle ele almak suretiyle muhatap almıştır.

Kendisini pek göstermemiştir. Bahsettiği konu ve şahıslardan akla ve kalbe hitap eden dersler çıkarmıştır. Yani didaktiktir.

İşlediği konular ağır, dili ise sadedir. Klasik şiirimizin o dönemde revaçta olan mesnevi şekli ile daha fazla uğraşmıştır. Zaten ortaya koymuş olduğu en önemli eseri “Vahdet-nâme”yi de mesnevi nazım şekli ile kaleme almıştır.

Sonuç olarak Karahisarî’nin edebî şahsiyeti ile ilgili olarak şunları söyleyebiliriz:

1. Karahisarî’nin bilinen dört eseri de dinî-tasavvufî mahiyettedir. Önce mutasavvif sonra şâirdir.
2. Karahisarî’nin mesnevi üslûbu akıcı, yer yer de liriktir.
3. Eserlerinden biri hariç diğerleri Türkçe ile yazılmıştır. Bu da o dönemde Türkçeye önem verdiğini göstermektedir.
4. Ağır girift diyebileceğimiz konuları işlemesine rağmen, ifadeleri sade ve anlaşılır tarzdadır.
5. Dinî terimleri çokça kullanmış, devrin modasına uyarak Arapça ve Farsça terkipler ile cinaslı ifadelerle de yer vermiştir. Kelim hazinesi bir hayli zengindir.
6. Eski kelimeleri, deyim ve atasözlerini de kullanmak suretiyle anlatımda halk zevkini yansıtmıştır.
7. Kendi devri içerisinde mazur görülebilecek birkaç hata haricinde aruzu başarılı bir şekilde kullanmıştır.
8. Âlim ve şeyh olan Karahisarî, halk tarafından sevilmiş ve eserleri bolca okunmuş şâirlerden biridir.
9. Eserlerinde Türkçeyi tercih etmiş olması gerek o dönemde gerekse kendisinden sonraki dönemde Türk dilinin gelişmesine önemli derecede katkıda bulunmuştur.

ABDÜRRAHİM KARAHİSARİ'NİN ESERLERİ

Karahisarî'nin üçü Türkçe, biri de Arapça olmak üzere dört tane eseri vardır.

1. Münyetü'l Ebrâr ve Gunyetü'l-Ahyâr:

Bir mukaddime, iki kısım ve bir hatimeden oluşan eser İstanbul'un fethi sırasında yazılmıştır. Her kısım kendi arasında 10 baba ayrılmıştır. 1. kısımda hak yoluna sülûk edenler; 2. Kısımda ise Halveti tarikatının âdâbı ele alınır. Tasavvufi muhtevaya sahip olan eserin Akşemseddin'in teşviki ile yazıldığı söylenmektedir.¹ Eser kütüphanelerde mevcuttur.

2. Tercüme-i Kaside-i Bürde:

Bu eser, Arap şâiri Ka'b b.Zübeyr'in peygamberimizi övdüğü "Kaside-i Bürde" kaside-sinin tercümesidir. Eser 161 beyitten oluşmaktadır.

Edebiyatımızda Ka'b b.Zübeyr'in kaside-sinin birçok şerhi ve tercümesi vardır. Bunlardan biri olan Abdürrahim Karahisarî'nin çevirisinin bir nüshası tıpkı basım olarak İsmail Hikmet Ertaylan tarafından 1960 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Ayrıca eser üzerinde Gazi Üniversitesi'nde de bir çalışma yapılmıştır.²

3. Risâle-i fi Eşrâti's-sâat:

Abdürrahim Karahisarî'nin Arapça olarak kaleme aldığı tek eseridir. Kıyamet alametlerinden bahsedilen bu eser, 1457 yılında İznik'te yazılmıştır.

Eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 5347 (117b-123a) da kayıtlı yazma eser içindedir.³

Ayrıca bunlardan başka bazı şiirlerinin de olduğu belirtilmektedir.⁴

4. Vahdet-nâme:

a. Tanımlanması: Türkler arasında 10.yüzyıldan itibaren yayılmaya başlayan tasavvuf, 15. Yüzyılda da revaçta olmuştur. Bu devirde birçok âlim, mütefekkir ve devlet adamı da tasavvufla ilgilenmektedir. Bu'asrın önemli mutasavvıflarından biri de Abdürrahim'dir. Karahisarî'yi tasavvufta önemli kılan kendisinin de en büyük ve en önemli eseri olan Vahdet-nâme adlı mesnevisidir. Vahdet-nâme'de kendisinden bir asır önce yazılan Garib-nâme gibi tasavvufi ve ahlakîdir. Eserin yazılmasında Akşemsettin'in te'siri vardır.

Vahdet-nâme ismiyle ilgili olarak Karahisarî:

"Aslı çün vahdetten oldı muktebes

Komışam adını Vahdet-nâme bes" (521) demektedir.

Eserin yazım tarihi ile ilgili olarak da şâir:

"Yil sekiz yüz ile altmış biş idi

Sa'deyn birbiriyle iş idi" (4257) ayrıca

Nısf-ı şa'bân idi vü fasl-ı bahâr" (4259a)

şeklinde bilgi vermektedir ki bu tarih (eserin bitiş tarihi) H.865 yılı Şa'ban'ın ortası=1460 yılının baharına tekâbül etmektedir.

Vahdet-nâme mesnevisi Bahr-i Remel'in Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır.

¹ Büyük Türk Klasikleri, C.I, s.177

² Ebubekir Sıddek ŞAHİN, Karahisarî'nin Tercüme-i Kaside-i Bürdesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ün.1997

³ İsmail E. ERÜNSAL; İslâm Ans. Abdürrahim Karahisarî mad. C.I, s.292

⁴ Edip Ali BAKİ, Mısırlıoğlu Abdürrahim Karahisarî, Yeni Matbaa, s.78-84, Afyon 1953

Vahdet-nâme konu olarak; dinî-tasavvufî ve ahlâkî konuları işlemektedir. Eserde gaye, halka bir şeyler öğretmek ve halkı eğitmek olduğu için, eser didaktik dediğimiz öğretici bir yapıdadır. Şâir, eserinde gayesine ulaşmak için ihtiyaç hissettiği yerlerde âyet-i kerimelere, hadis-i şeriflere ve kelâm-ı kabârlara bolca yer vermiştir. Ayrıca peygamber kıssaları ve tarikat büyüklerinin yaşayışları ile ilgili hikâyelere de temas etmiştir. Tasavvufî esasları basit hikâyelerle açıklamaya çalışmıştır.

Şâir, konuyu işlerken birçok ara başlık da kullanmıştır. Bu ara başlıkların hepsi Arapça'dır.

Eser, şekil yönünden incelendiğinde; veznin kullanılması noktasında kendi devrinin şartları içerisinde ma'zur görülebilecek aruz kusurları hariç, genelde başarılıdır. Kafiye türü tam ve zengin kafiye türü kullanılmıştır.

Eserin dili sade, üslûbu akıcıdır. Şâir, eserinde o devirde kullanılan, Arapça ve Farsça terkipleri kullanmış olmakla birlikte eski kelime, deyim ve atasözlerine de yer vermiştir. Şâir, eserin dili konusunda şöyle demektedir:

“Düşmedi bu resme bir Türkî kitâb
Hak budur vallâhu a'lem bi's-savâb” (4262)

Ayrıca Vahdet-nâme'nin hacmi konusunda kaynaklarda farklı bilgiler mevcuttur. Bir kısım kaynaklar eserin 3030 beyit tutarında olduğunu yazmaktadırlar.¹ Oysa eser 4262 beyittir.

Eser, Türk dili açısından önemli bir yapıdadır. Gerek 15. Yüzyıla ait olması gerekse kullanılan dilin zenginliği cihetiyle mühimdir.

Vahdetname'nin bazı beyitleri (yaklaşık 800 beyit) bir araya toplanarak Abdurrahim-İn Rûmînin Işk-Namesi şeklinde hatta bazı kaynaklar da geçmiş olan bir bilginin varlığını da Fazıl Ağış belirtmektedir.²

b. Vahdet-nâme'nin yazma nüshaları:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Dügümlü Baba no: 384
2. Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişâh no: 281
3. Afyon Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesi no: 8310
4. İstanbul Üniv. Kütüphanesi, T.Y. no: 397
5. İstanbul Üniv. Kütüphanesi, T.Y. no: 6375
6. İstanbul Üniv. Kütüphanesi, T.Y. no: 1359
7. İstanbul Üniv. Kütüphanesi, T.Y. no: 9564
8. İstanbul Üniv. Kütüphanesi, T.Y. no: 808
9. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, no: 834
10. Nuruosmaniye 3565 / 4086

Biz bu çalışmamızda tesbit ettiğimiz bu nüshalardan üç tanesini kullandık. Nüsha seçimi de güvenilir olması tahmini ile yaptık.

Tenkitli metni hazırlarken kullandığımız nüshaların özellikleri:

1. Dügümlü Baba 384:
Sırtı kahverengi deri, üstü basma kâğıt kaplı, şirazeli 22,5x15 (16x11,5) cm 169 yaprak 2 sûtûn 13 satır. Siyah mürekkeple harekeli-nesih. Bab başlıkları kırmızı Aharlı, orta kalınlıkta, bej renkli lekeli kâğıt.

¹ Türk Dili ve Ed. Ans. Dergâh Yay. C.I, s.22 ile İ. Ünver Nasrattınoğlu, Afyonkarahisarlıoğlu şâirler, yazarlar ve hattatlar 1971, s.11

² Fazıl Ağış, Abdurrahim-i Rûmî ve Abdurrahim-i Kara hisarının Işk Nameleri, Türk Dili, S. 555 Mart 1998 s. 249-252

Baş: Dinle zât-ı pakı cân-ı pâkdan
 Ki âdemi peydâ kılupdur hakdan
Son: Düşmedi bu resme bir Tûrkî kitâb
 Hak budur Allahu a'lem bi's-savâb

2. Mihrişah 281:

Meşin cilt 205x145 (145x85) mm, 147 yaprak 2 sûtûn 15 satır nesih.

Baş: Dinle zât-ı pakı cân-ı pâkdan
 Ki âdemi peydâ kılupdur hakdan
Son: Düşmedi bu resme bir Tûrkî kitâb
 Hak budur Allâhu a'lem bi's-savâb

3. Gedik Ahmet Paşa 8310, Arşiv no: 1496
 195x150 (170x130) mm. 131 varak talik. .

Baş: Dinle zât-ı pakı cân-ı pâkdan
 Ki âdemi peydâ kılupdur hakdan
Son: Düşmedi bu resme bir Tûrkî kitâb
 Hak budur Allâhu a'lem bi's-savâb

I. METNİN KURULUŞUYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Arap Dili kaynaklı alfabemizde bulunup da Latin Dili kaynaklı alfabemizde bulunmayan harfler şöyle gösterilmiştir.

‘ (Hemze)

Š š

H h, ħ, ĥ

Z z

Ş ş

Z z, ğ, ğ, Z, z
(Ayn)

ğ ğ

K k

Ñ ñ

2. Arapça ve Farsça kelimelerdeki asli uzunluklar şöyle gösterilmiştir:

Ā ā

Ī ī

Ū ū

3. Farsça “vāv-ı ma’dule” ile yazılan kelimelerde bu harf (hv...) şeklinde gösterilmiştir.
4. Bugünkü imlâya uygun olarak mısraların ve özel isimlerin ilk harfleri ile ara başlıkların (hem kendileri hem de tercümeleri) ve Arapça metinlerin tamamı büyük harf ile yazılmıştır.
5. Eserin mevcut üç nüshası; Süleymâniye Kütüphanesi 384 numarada kayıtlı Dügümlü Baba Nüshası (D nüshası); Yine Süleymâniye Kütüphanesi 281 numarada kayıtlı Mihrişâh Nüshası (M nüshası) ve Afyon Gedik Ahmet kütüphanesi (G nüshası) parantez içindeki nüshaların baş harfleri tenkitli metinde böyle kullanılmıştır.
6. Bu alanda daha önce daha önce yapılan çalışmalarda uyulan ilmî kurallara uyularak tenkitli metin oluşturulmuş ve nüsha farkları ayrıntılı olarak dipnotta belirtilmiştir.
7. Arabi ve Farsi kelime ve terkiplerin imlâsında herekeli olan nüshalara uyulmuştur. Yani devrin fonetiğine uygun olarak yazılmıştır. Herekesiz nüshada ise harekeli nüshalarla kıyaslanarak okunmuştur.
8. Sıkça kullanılan ve aynı nüshada değişiklik göstermeyen bazı kelimeler çoğu dipnotta gösterilmemiştir; (Dipnot hacmini arttırmamak için) aşağıda gösterilmiştir: Hudā (M,G)→Huzā (D); Pes (M,G)→bes (D); kim (M,G)→ki (D); püser(M)→piser (D); it (D); āfitāb (M,G), āfutāb (D); acāyib (G); dāyim (D,M)→dā’im (G); dāyima (D,M)→dā’imā (G); Ol (D,M)→o (G); turur (D,M)→durur (G); kāyinat (D,M)→kā’ināt G; hizmet (D, M)→Hidmet (G); toğrı (D,M)→doğrı (G); bürāzer (D,M)→bürādet; zübān (D,M)→zebān (G); şāzi (D,M)→şādi (G); uyhu (D,M)→uyku(G); ur-(D,M)→vur-(G); kankı (D,M)→hangi (G); yohsa (D,M)→yoksa(G); tamar (D,M)→damar (G)
9. Arapça ve Farsça kelimelerin ön ekleri ayrı son ekleri bitişik yazılmıştır.
10. Vahdet-nāme’deki bütün Arapça metinler (ara başlıklar, āyetler ve hadisler) trankribe ve tercüme edilmiştir.
11. Eserde ara başlıkların dışındaki Arapça kısımlar (āyetler, hadisler ve kelām-ı kibārlar)ın tercümeleri küçük harflerle verilmiştir.

METNİN ARA BAŞLIKLARI

Fİ'L-İ'TİRAFİ Bİ'L-'ACZİ VE'L-MÜNACĀT VE KESRÜ'N-NEFSİ VE'L-İ'TİZĀRİ 'A-Nİ'T-TAKSİRĀT

(ACZİYETİ (ÇARESİZLİĞİ) DİLE GETİRME VE MÜNACAAT VE HATALARDAN DOLAYI ÖZÜR BEYAN ETME VE TEVĀZU HAKKINDADIR)

Fİ-İZHĀRİ 'ACZİ'L-FAKİR VE ZA'İF VE RECĀ FAZLİ'L-KADİR VE LUTFU'L-HABİR (ZAYIF VE FAKİR KULUN ACZİNİ ORTAYA KOYMASI, KĀDİR YARATICININ FAZLI VE ALLAH'IN LUTFUNU İZHAR HAKKINDADIR)

Fİ-NA'Tİ SEYYİDİ'L-MÜRSELİN

(PEYGAMBERLERİN EFENDİSİNİN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ MEBDE'İYYETİHİ 'ALEYHİ'S-SELĀM VE NŪRİHİ VE SİYERİHİ VE RŪ-HİHİ VE MÜRŪVVETİHİ

(ONUN (A.S.) BAŞLANGICI, NURU, AHLAKI, RUHU VE KİŞİLİĞİ HAKKINDADIR.)

Fİ-MEDHİ HULEFĀ'İ'R-RĀŞİDİN VE'L-ESHĀBİ VE'S-SABIKİN VE'L-E'İMMETİ'L-MUHTEDİN

(HŪLEFĀ-İ RAŞİDİN VE ASHAB VE İLK MŪSLŪMANLAR VE HİDĀYET YOLUNU GÖSTEREN İMAMLARIN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀN-I SEBEB-İ TE'LİF-İ KİTĀB

(KİTABIN TE'LİF SEBEBİ HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKİRİ MUHĀTABĀTİ ERVAHİ'L-EBRĀR VE'L-AHYĀR

(DİNDĀR VE HAYIRLI RUHLARIN MUHATAP ALINMASI KONUSUNDADIR)

Fİ-BEYĀN-BEŞĀRETİ'L-HALĀTİ Bİ'L-BEŞĀRETİ'L-İLĀHİYYETİ

(İLĀHİ MŪJDELERLE DURUMLARIN HABER VERİLMESİ HAKKINDADIR)

Fİ-SIFATİ'L-LEYLİ VE'N-NEHĀRİ

(GECE VE GÜNDÜZÜN TAVSİFİ HAKKINDADIR)

Fİ-TECELLİYİ'R-RŪHİ VE'L-İNŞİRĀH VE HUSŪLİ'L-FŪTŪH Bİ-VURŪDİ'S-SABAH

(SABAHIN GELİŞİYLE RUHTA TECELLİ, İNŞİRAH VE GÖNŪL HUZURUNUN MEYDANA GELİŞİ HAKKINDA)

Fİ-BEYĀNİ AHVĀLİ'L-MŪ'ELLİFİ'L-FAKİR VE AKVĀLİ'L-MUSANNİFİ'L-HAKİR

(FAKİR YAZARIN HALİNİ VE ZAVALLI MUSANNİFİN SÖZLERİ HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİTĀBİ 'ALE'N-NEFSİ'N-NĀTIKA VE BEYĀNİ MERĀTİBİ'T-TEVHĪD
(NEFS-İ NATIKAYA, RUHA, HİTAP VE TEVHĪDİN MERTEBELERİNİ AÇIKLAMA
HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ İZHĀRİ'L-'ACZİ Fİ-HAZA'L-EMRİ'L-HATİR VE ĞARA'İBİ SUN'İ'L-
HALKİ'L-KADİR

(BU BÜYÜK İŞTE VE KĀDİR OLAN ALLAH'IN YARATMASINDAKİ GARİP SANA-
TA KARŞI ACZİN İFĀDESİ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ HİLKATİ TERTİBİ'L-'ALEM VE TERKİBİ'L-ĀDEM

(ĀLEMİN YARATILIŞI VE İNSĀNIN OLUŞUMU HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ HİLKATİ BEDENİ ĀDEM VE RŪHİHİ VE MERĀTİBİHİ VE FEZĀ'İLİHİ
VE FŪTŪHİHİ

(ĀDEM'İN BEDEN VE RUHUNUN YARATILIŞI, MERTEBELERİ, FAZİLETLERİ VE
GELİŞİMİ HAKKINDADIR)

Fİ'L-KELİMĀTİ'L-HİKEMMİYYE 'ALĀ-SEBİLİ'T-TEMSİL

(TEMSİL YOLUYLA HİKMETLİ SÖZLER HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ HAKİKATİ'L-İNSANİ VE KEVNİHİ NUSHATEN CĀMİ'ATEN

(İNSANIN HAKİKATİ VE CĀMİ' BİR NŪSHA OLUŞU HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ'L-HAVĀSİ'L-MUVADA'ĀTİ Fİ-SIFATİ'L-İNSĀN VE ZĀTİHİ VE ĞA-
RĀ'İBİ HŪKMİ RABBİHİ Fİ-HUSŪLİ ZŪRRİYETİHİ

(İNSAN VE ZĀTINA VERİLMİŞ OLAN ÖZELLİKLER, NESLİNİN DEVAMI HUSŪ-
SUNDA RABB'İNİN KOYMUŞ OLDUĞU GARİB HŪKŪMLER HAKKINDADIR)

Fİ'T-TE'ESSŪFİ 'ALĀ 'ADEMİ MA'RİFETİ'L-İNSĀNİ KADREHU VE KABİLİYYE-
TEHU'L-BENİYYETE 'ALEYHİ

(İNSANIN KENDİ DEĞERİNİ VE KENDİSİNE VERİLEN KABİLİYYETİ BİLMEMESİ-
NE TEESSŪF HAKKINDADIR)

Fİ'N-NASİHATİ'L-MŪNĀSİBETİ Lİ-HĀLİ'L-İNSĀNİ

(İNSANIN HALİNE UYGUN NASİHAT HAKKINDADIR)

Fİ-BEYANİ'L-CEVHERİ VE'L-'ARAZİ VE'T-TEMSİLĀTİ'L-MŪNĀSİBETİ LE-HUMĀ
MİN-LİSĀNİ EHLİ'L-HAKKİ

Fİ-BEYĀN ŞEREFİ'L-İNSĀN ELLEZİ HUVE HALİFETÜ'R-RAHMĀN

Fİ-ZEMMİ BA'Zİ EFRĀDİ'L-İNSĀN Bİ'L-CEHLİ VE'T-TUGYĀN VE'L-'İSYĀN

(CEHĀLET, TAŞKINLIK VE İSYĀNDAN DOLAYI BAZI İNSANLARIN YERİLMESİ HAKKINDADIR)

Fİ'N-NASĀYİH VE'L-KELĪMĀTİ'L-MÜNĀSİBETİ Lİ-HĀLİ'L-İNSĀN

(İNSANIN HALİNE UYGUN KELİME VE NASİHATLER HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ ŞEREFÜ'L-'UZLET VE MERĀTİB EHLİ'L-HALVET

(UZLETİN DEĞERİ VE HALVET EHLİNİN DERECELERİ HAKKINDADIR)

Fİ-ZEMMİ'R-REFİKİ'L-CĀHİL'İL-MÜNĀFİK VE MEDHİ SİDDİKİ'L-'ARİFİ'L MU-
VAFİK

(İKİYÜZLÜ CĀHİL ARKADAŞIN YERİLMESİ VE UYUMLU, ĀRİF SADAKATLI AR-
KADAŞIN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR)

Fİ-ZEMMİ'L-KELĪMĀTİ'L-FĀHİŞETİ VE 'L-HEZLİYĀT VE TERTİBİ NESĀYİH
VE'T-TENBİHĀT

(AÇIK SAÇIK VE SAÇMA KELİMELERİN YERİLMESİ VE ÖĞÜT UYARILARIN
TERTİBİ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ SIFATİ'L-CÜHELĀ 'ALĀ SŪRETÜ'L-'ULEMĀ VE'N'-NUSHU'L-
MÜNĀSİB LEHUM MİNE'L-'ŪDEBĀ

(ĀLİM SURETİNDEKİ (KILIĞINDAKİ) CAHİLLERİN ÖZELLİKLERİ VE EDİPLER
TARAFINDAN)

Fİ-BEYĀNİ FAZİLETİ KİTMĀNİ'S-SİRRİ

(SİRRİ SAKLAMANIN FAZİLETİ HAKKINDADIR)

Fİ-'ADEMİ SEBĀTİ'D-DŪNYĀ VE ZEMMİ MERĀTİBİHĀ VE MENĀSİBİHĀ

(DÜNYANIN DEVAMSIZLIĞI VE ONUN MERTEBE VE MAKAMLARININ YERGİSİ
HAKKINDADIR)

Fİ'L-GİBTATİ Bİ-AHVĀLİ ĞAYRİ'L-İNSĀN VE ZACİRETİ HALİHİ VE'N-

NASİHATİ'L-MÜNĀSİBETİ 'ALA-SEBİLİ'T-TAKRİB VE MUKĀBELE

(İNSANDAN BAŞKASININ HALİNE GİPTA VE HALİNİN KÖTÜLÜĞÜ VE KARŞI-
LAŞTIRMA YOLUYLA UYGUN ÖĞÜT HAKKINDADIR)

Fİ-HİTĀBİ 'ALE'D-DŪNYĀ VE'L-BEYĀNİ ĞADRİ HĀ VE MEKRİHĀ LİMEN

TA'AKKALE VE TA'AMMAKA Fİ-MEKRİHĀ

(DÜNYAYA HİTAP ONUN HİLESİ HAKKINDA DÜŞÜNEN VE DERİNLEŞEN KİMSE-
LERE ĞADRİ VE HİLESİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİTÂBİ 'ALĀ NEFSİHİ VE MAKAMİHİ VE'T-TAHRİ'Z 'ALE İSTİMĀ'İ KELĀ-
MİHİ

(NEFİS VE MAKAMINA HİTAP VE SÖZÜNÜ DİNLEMeye TEŞVİK HAKKINDADIR)

Fİ'L- HİKĀYETİ VE'T-TEMSİLİ'K- MÜNĀSİB KEMĀ.....Lİ'L-MÜSTEMİ' T- TĀLİB
(UYGUN BİR TEMSİL VE HİKĀYEHAKKINDADIR)

Fİ'Z-ZİKİRİ'L-HİKĀYETİ'L-MÜNĀSİBETİ VE'R-RİVĀYETİ'L-MÜLĀYEMETİ
(UYGUN HİKĀYE VE YERİNDE BİR RİVĀYETİN HATIRLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-MA'RİFETÜ'N-NEFSİ VE'T-TAKRİ'İ 'ALEYHĀ Lİ-İTTİBAHA'L-HEVĀ
(NEFSİN BİLİNMESİ VE ARZULARINA UYULMASINDAN DOLAYI SAKINDIRIL-
MASI HAKKINDADIR)

Fİ-TEMSİLİ'N-NEFSİ'L-İNSĀNİ VE'T-TAHSİLİ'M-MAKĀMİ'R-RŪHĀNİ
Fİ-TENBİHİ 'ALE İBTİDĀ'İ HĀLİ'L-HAKİKATİ'L-İNSĀNİYYETİ VE'T-TAHRİZİ 'A-
LE TERKİ DŪNYĀ VE'Ş-ŞEHEVĀTU'F-FĀNİYETÜ
(İNSANIN HAKİKATİNİN BAŞLANGICI HUSUSUNDA UYARI VE DŪNYA VE FĀNİ
ARZULARI TERK ETMEYE TEŞVİK HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİKĀYETİ'M-MÜNĀSİBETİLİ-MĀ-MEZĀ VE'R-RİVĀYETİ'L-MÜNĀSİBETİ Lİ-
ULİ'N-NŪHĀ
(GEÇENLERDE UYGUN HİKĀYE VE AKIL SAHİPLERİNE MÜNĀSİP RİVĀYET
HAKKINDADIR)

Fİ-SIFATİ'S-SUBH
(SABAHIN ÖZELLİĞİ HAKKINDADIR)

HĀZĀ HİKĀYETU SU'ĀLİ VĀHİDİN 'AN MİSĀLİ'D-DŪNYĀ
(BİRİNİN DŪNYA MİSALİ HAKKINDAKİ SORDUĞU HİKĀYEDİR)

Fİ-BEYĀNİ CEVĀBİ'L-MA'KŪL 'ANİ'L-HİTĀBİ'L-MES'ŪL
(SORULAN ŞEYE, AKLA UYGUN CEVABIN BEYANI HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ MĀ-YANBAĞI Lİ'R-RİCĀLİ'L-'ĀKİL VE'S-SA'İDİL-MŪ'MİNŪL-KĀMİL
(OLGUN, İNANAN, DOĞRU YOLDA YÜRÜYEN AKILLI KİMSELERE GEREKLİ O-
LAN ŞEYİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-HİKĀYETİ'L-MÜNĀSİBETİ Lİ'L-HĀLİ VE'L-MİSĀLİ'L-MÜLĀYİMİ Lİ'L-MAKĀLİ
(DURUMA UYGUN HİKĀYE VE SÖZE YARAŞIR MİSAL HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ FAZİLETİ'Ş-ŞERİ'ATİ VE'T-TAKVĀ VEMĀ-YENFA'U Lİ-ULİ'N-NUHA

(ŞERİAT VE TAKVANIN FAZİLETİ VE AKIL SAHİPLERİNE FAYDALI OLAN ŞEYİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKR HİKÂYETİN UHRÂ MÜNÂSİBETİ LİMÂ KİLE MEN KİLE HÂZÂ

(NİÇİN VE KİME SÖYLENDİĞİNE UYGUN BİR BAŞKA HİKÂYENİN ZİKRİ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYÂNİ'L-'İŞKİ VE'L-MELÂMETİ VE MÂ YENSEBU İLEYHUMA MİNE'L-KERÂMETİ

(AŞK VE MELÂMET VE BUNLARA NİSBET EDİLEN KERÂMETİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİKÂYETİ'L-MÜNÂSİBETÜ'L VE'R-RİVÂYETİ'L-MELÂYEMETİ

(MÜNÂSİP HİKÂYE VE UYGUN RİVÂYET HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKRİ'L-HİKÂYETİ'L-UHRÂ VE'T-TEMSİLİ'L-MÜNÂSİB Lİ-ÛLÂ

(DİĞER BİR HİKÂYE VE BİRİNCİSİNE UYGUN BİR TEMSİLEN ANILMASI HAKKINDADIR)

Fİ-BEYÂNİ ZİKRİ'L-MÜ'ELLİFİ MİN-HÂLİHİ VE İ'TİZÂRİHİ MİN-MAKÂLİHİ

(MÜELLİFİN DURUMUNU ANMASI VE SÖZLERİNDEN DOLAYI ÖZRÜNÜ BEYAN ETMESİ HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİKÂYETİ VE'L-MİSÂL Lİ-MA'RİFETİ'L-'İŞKİ Bİ'L-HÂL

(AŞK HALİNİ BİLMEK İÇİN HİKÂYE VE MİSAL HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİKÂYETİ'L-LÂHİKATİ'L-MUVÂFFAKATİ Lİ'R-RİVÂYETİ'S- SABİKATİ

(GEÇEN RİVÂYETE UYGUN İKİNCİ BİR HİKÂYE HAKKINDADIR)

Fİ'L-KELİMÂTİ'L-MUKADDEMETİ 'ALÂ BEYÂNİ'L-'İŞK

(AŞKI AÇIKLAMAK ÜZERE GİRİŞ İFADESİ HAKKINDADIR)

Fİ-'İ'ÂDETİ'L-KELÂMİ 'ALÂ ASHÂBİ'L-'İŞKİ VE ERBÂBİ ĞARÂMİ

Lİ-TAHKİKİ'L-MERÂM

(MAKSADIN HASIL OLMASI İÇİN AŞK EHLİNE VE 'AŞK DİRDİNİ ÇEKENLERE SÖZÜ TEKRARLAMA (HATIRLATMA) HAKKINDADIR)

Fİ-MAKÂLİ'L-BİLÂL VE'L-MİSÂLİ VE TAVİİNU BALİHİ Bİ-TEVHİDİ İLÂHİ'L-

MÜTE'ÂL Fİ'L-HÂL VE'L-MİSÂL

(BİLÂL'İN SÖZÜ VE MİSAL VE YÜCE ALLAH'IN BİRLİĞİNİN ONUN KALBİNDE YER ETMESİ HAKKINDADIR)

Fİ-HİKĀYETİ'L-HAKİMİ'L-‘ĀRİFİ MİN-SİKĀTİ'L-LEZİ YANZURU KÜLLE YEVMİN
İLĀ MİR'ĀTİ

(HER GÜN AYNAYA BAKAN GÜVENİLİR KİŞİLERDEN OLAN ĀRİF VE FİLOZO-
FUN HİKĀYESİ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ ESRĀRİ'L-HİKĀYETİ VE İZHARİ RUMŪZİ'R-RİVĀYETİ Lİ-EHLİ'L-
HİDĀYETİ

(HİDAYET EHLİ İÇİN HİKĀYENİN SIRLARINI AÇIKLAMA VE RİVĀYETİN SEM-
BOLLERİNİ GÖSTERME HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİTĀBİ 'ALE'L-KALBİ'L-HĀMİ'N-NĀYİM VE'T-TAHRİZİ 'ALE'R-RUCŪ'İ İ-
LA'R-RABBİ'D-DĀ'İMİ'L-KĀYİM

(GĀFİL VE ĀŞİK KALBE HİTĀP VE DAİM VE KAİM OLAN RABBİNE DÖNMESİ İ-
ÇİN TEŞVİK HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKRİ TEŞMİL'L-KISSATİ VE BEYĀNİ TEKMİLİ'L-HİSSETİ

(KISSAYI (HİKĀYİYİ) GENELLEŞTİRME VE HİSSEYİ (İBRETİ) TAMAMLAMA
HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKRİ SULTĀNİ'M-MAHMŪDİ VE HİKĀYETİ MA'AŞ-ŞEYH LOKMĀN VE Rİ-
VĀYETİHİ

(SULTAN MAHMUD'UN ANILMASI VE ŞEYH LOKMAN İLE HİKĀYESİ VE RİVA-
YETİ HAKKINDADIR)

Fİ-NESĀYİHİ'L-HAKKĀNİYYETİ'L-MUVĀFİKĀTİ'L-HİKĀYETİ VE'L-LEVĀYİHİ'R-
RABBĀNİYYETİ'L-MUTĀBİ KĀTİ Ū'R-RİVĀYETİ

(HİKĀYEYE UYGUN ONU HAKİKATLİ ÖĞÜTLER VE RİVĀYETE MŪTĀBİK İLĀHİ
İLHĀMLAR HAKKINDADIR)

Fİ-SU'ĀLİ'L-FAKİRİ'S-SĀDİKİ'ANİ'L-'İŞKİ'L-HAKİKİ'L-FĀYİKİ

VE'L-CEVĀBİ'L-BEHLŪLİ'L-'ĀŞİKİ

(SADIK FAKİRİN YÜKSEK, GERÇEK AŞK HAKKINDAKİ SORUSU VE ĀŞİK BEH-
LŪL'ÜN CEVABI HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKRİ İRSĀLİ EMİR'L-MŪ'MİNİN CA'FERİ'S-SĀDİKİ'L-EMİN FİRKATİ SUL-
TĀNİ'L-'ĀRİFİN ELLETİ E'Ş-ŞEYH LOKMĀNŪ'L-EMİN

(EMİRE'L - MŪ'MİNİN, CA'FER-İ SĀDİK'I GÖNDERMESİ VE ARIFLERİN SULTANI
OLAN ŞEYH LOKMAN'IN AYRILIĞININ ZİKRİ HAKKINDADIR)

Fİ-BEYÂNİ MÜNĀCĀTİ‘Ş-ŞEYH LOKMĀN MA‘A‘L-İLĀHĪ‘L - MA‘BŪDĪ‘L
MŪST‘ĀN

(ŞEYH LOKMAN’IN KENDİSİNDEN YARDIM DİLENEN VE KENDİSİNE İBADET
OLUNAN İLĀHİYLE MÜNACAATI HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNĪ‘L-AHVĀLĪ‘L MŪNĀSĪBETĪ LĪ-İHVĀNĪ VE‘L-AKVĀLĪ‘L-MŪĀYĪMETĪ
LĪ-EBNĀ‘Ī‘Z – ZAMĀN

(KARDEŞLERE UYGUN HALLERİN BEYANI VE DÖNEMİN İNSANLARINA YARA-
YIŞLI SÖZLER HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNĪ‘L-AHVĀLĪ‘L-MŪNĀSĪBETĪ LĪ‘L-AHVĀLĪ VE‘L-AKVĀLĪ‘L-
MŪLĀYĪMETĪ LĪ-EBNĀ‘Ī‘Z-ZAMĀN

(KARDEŞLERE UYGUN HALLERİN BEYANI VE DÖNEMİN İNSANLARINA YARA-
YIŞLI SÖZLER HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNĪ‘L-HABERĪ‘L-MEŞŪR VE‘L-HADĪSĪ‘L-MESTUR VE HUVE HĪKĀYETŪ‘L-
HALLĀCŪ‘L-MANSŪR

(HALLĀC-I MANSŪR’UN HĪKĀYESİ OLAN GİZLİ SÖZLER VE MEŞHŪR HABERLE-
RİN BEYĀNİ HAKKINDADIR)

Fİ-MAKĀLAT EL- HŪSEYNĪ‘L-MANSŪRĪ VE HĀLĀTĪHĪ VE MŪNĀCATĪHĪ MA‘A-
MA‘BŪDĪHĪ VE MAKĀLĀTĪHĪ

(HŪSEYİN MANSUR’UN SÖZLERİ, HALLERİ VE RABBİNE MÜNACAATI HAKKIN-
DADIR)

Fİ-BEYĀNĪ İCTİMĀ‘İN-NĀSĪ FĪL-KATLĪ‘L-MANSŪRĪ VE SALBĪHĪ VE ZUHŪRĪ
SIRRI‘T-TEVHĪD ‘ALE-LĪSĀNĪHĪ MĪN-KALBĪHĪ

(MANSUR’UN ÖLDÜRÜLMESİ VE ASILMASI İÇİN İNSANLARIN BİRLİK OLMA-
LARI VE TEVHĪT SIRRININ ONUN KALBİNDEN DİLİNE ZUHURU HAKKINDADIR)

Fİ-ZĪKRĪ İKDAMĪ‘L-HALĀYĪKĪ ‘ALĀ KATLĪ‘L-MANSŪRĪ‘L-‘ĀŞĪKĪ VE BEZLĪ
RŪHĪHĪ FĪ-MAHABBETĪ‘L- HĀLĪKĪ

(İNSANLARIN ĀŞĪK MANSUR’U ÖLDÜRMEYE TEŞEBBŪSLERİ VE ONUN YARA-
TICISININ SEVGİSİ YOLUNDA RUHUNU FEDA ETMESİNİN ANILMASI HAKKIN-
DADIR)

Fİ-ZĪKRĪ İ‘TĪBĀRĪ HĀLĪ‘L-MANSŪRĪ‘L-MAKTŪLĪ VE BEYĀNĪ‘L-‘İŞKĪ VE EHLĪHĪ
BĪ‘T-TARĪKĪ‘T-TEMSĪLĪ‘L-MA‘KUL

(ÖLDÜRÜLEN MANSUR'UN DURUMUNDAN İBRET ALMA VE AŞKI VE EHLİNİ MAKUL TEMSİL YOLUYLA AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİTÂBİ 'ALE'N-NEFSİ'L-MEVSÛFETİ Bİ'T-TESLİMİ TENBİHİHÂ Bİ'N-NUSHİ VE'T-TA'LİM

(TESLİMİYYET İLE VASIFLANAN NEFSE HİTAP VE ONU NASİHAT VE TA'LİM İLE UYARMA HAKKINDADIR)

Fİ-HİKÂYETİ ŞÂBBİN KASADE'L-HACCE VE HARECE MA'AL-KAFİLİYETİ VE YEHLİFU 'ANİ'N-NEHİCİ Bİ'T-TEBÂ'İŞ-ŞEHEVÂTİN-NEFSÂNİYYETİ VEL-İ'RAZİ ANİ'L-KEMÂLÂTİ'L-İNSÂNİYYETİ VALLÂHU 'ALEM Bİ'S-SAVÂBİ

(HACCA NİYET EDİP KAFİLE İLE BİRLİKTE ÇIKAN VE NEFSÂNİ ARZULARA UYARAK YOLUNU DEĞİŞTİREN VE İNSANİYETİN KEMALÂTINA SIRT ÇEVİREN GENCİN DOĞRUSUNU ALLAH BİLİR- HİKÂYESİ HAKKINDADIR)

Fİ BEYÂNİ TEMSİLİ'L-HİKÂYETİ VE ZİKİRİ TE'VİLİ'R-RİVÂYETİ

(HİKÂYENİN TEMSİLİNİ BEYAN RİVAYETİN YORUMUNU HATIRLAMA HAKKINDADIR)

Fİ-KISSATİ'Ş-ŞEYHİ'S-SAKİN Fİ'L -BUHARA MİNE'S-SİKATİ VE MÛSAFİRETİ İLA ŞEYHİ'L-KAMİLİ LOKMAN VE KASDİ MU'ATEBETİ İYYAHU Fİ-TERKİ'S-SALÂTİ (BUHARA DA OTURAN SÖZÜNE GÜVENİLİR ŞEYHİN HİKÂYESİ VE KÂMİL ŞEYH LOKMAN' AGİTMESİ VE NAMAZI TERKETME HUSUSUNDA ONU PAYLAMASI HAKKINDADIR)

Fİ'L-KELİMÂTİ'L-MÜNİFETİ VE'N-NESAYİHİ'Ş-ŞERİFETİL MÛŞTEMİLETİ 'ALE'L-KAVADİ'L-LATİFETİ

(DEĞERLİ SÖZLER VE İNCE KURALLARI İHTİVA EDEN ÜSTÜN ÖĞÜTLER HAKKINDADIR)

Fİ'L-HİTÂBİ İLÂ HAKİKATİ'L-İNSANİ VE BEYÂNİ TE'AM MUKİ'N-NEFSİ Fİ'L-GURÛRİ VE'N-NESÂYİHİ'L-HAVÂSSİ MİN EHLİ'L-İHLÂSİ VE'L-'İRFÂNİ

(İNSANIN HAKİKATINA HİTAP NEFSİN GURURA GİRMESİ VE İHLAS VE İRFAN EHLİNDEN YÜKSEK ÖĞÜTLER HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKİRİ 'ACZİ'N-NAZİMİİ-FAKİR VE BEYÂNİ HAYRETİNİ Fİ'L-MESİR

(FAKİR ŞÂİRİN ACZİNİ ANMA VE GİDİŞATTAKİ ŞAŞKINLIĞINI AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

Fİ-TENBİHİ 'ALE'T-TARİKİ'L-MÜSTAKİM LİMEN LEHU'L-KALBU'S SELİM
(TEMİZ KALPLI KİMSENİN DOĞRU YOLA GİTMESİ İÇİN UYARI HAKKINDADIR)

Fİ'L-İRŞADİ İLĀ SEYRİ'S-SĀLİKİ Fİ-NEFSİHİ VE'T-TEVCİHİ İLĀ HAZRETİ
KUDSİHİ

(NEFSİNİ EĞİTMEDE MÜRİDE YOL GÖSTERME VE YÜCE ALLAH'A YÖNLEN-
DİRME HAKKINDADIR)

Fİ BEYĀNİ KEYFİYYETİ'L-VUSŪLİ VE KAT'İ'L-MENĀZİLİ VE'L-VUSŪL
(KAVUŞMANIN VE YOL KATETMENİN NİTELİĞİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKRİ BEYĀNİ VĀDİ'T-TALEBİ'L-MEMLUVVETİ Bİ'L-CEHDİ VE'T-TA'ABİ
(GAYRET VE YORGUNLUKLA SOLU OLAN İSTEK VADİSİNİN AÇIKLANMASI
HAKKINDADIR.)

Fİ-BEYĀNİ'L-VĀDİ'L-'İŞKİ VE BEVĀDYİHİ VE EHVĀLİ EHLİ'L-'İŞKİ VE HĀVİ-
YİHİ

(AŞK VADİSİNİN VE VAHALARININ VE AŞK EHLİNİN KORKULARI VE TEHLİKE-
LERİNİ AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ VĀDİYİ'L-MA'RİFETİ'L-MEVSŪFETİ Bİ'L-KEMĀLİ'S-SIFATİ
(ENMÜKEMMEL ÖZELLİKLER İLE NİTELENMİŞ OLAN MA'RİFET VADİSİNİN A-
ÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ VĀDİYİ'L-İSTİĞNĀ'İ'L-LEZİ HUVE MİN-EHASSİ'L-ESMĀİ ELLEZİ'L-
'UZMA VE'L-KEBİR

(EN BÜYÜK VE AZİM İSİMLERDEN OLAN İSTİĞNA VADİSİNİN AÇIKLANMASI
HAKKINDADIR.)

Fİ-BEYĀNİ VĀDİYİ'T-TEVHİDİ'L-LEZİ LĀ-YA'RİFU Bİ'T-TECRİDİ
(TECRİD İLE BİLENMEYEN TEVHİD VADİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR.)

Fİ-BEYĀNİ VĀDİ'L-HAYRETİ'L-HĀSILATİ LİMEN LĀ-YEMMEYİZU
BEYNE'L- VAHDETİ VE'L-KESRETİ

(KESRET İLE VAHDETİ BİRBİRİNDEN FARKLI GÖRMEYEN KİMSE İÇİN HĀSIL
OLAN HAYRET VADİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-BEYĀNİ VĀDİ'L-FAKRİ VE'L-FENĀ'İ EL-MÜSTET-BA'İ'L-VÜCŪDİ VE'L- FE-
NĀ'İ VE'L-BEKĀ'İ

(BĀKİLİK FĀNİLİK VE VARLIĞA BAĞLI OLAN FAKİRLİK VE FENA VADİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR.)

Fİ-BEYĀNĪ'L-İNSĀNĪ ELLEZĪ HUVE EHLU'L-HAKKĪ VE'L-'İRFĀNĪ

(HAK VE İRFAN EHLİ İNSANIN TANITILMASI HAKKINDADIR.)

TERTĪBĪ'L-KELĀM FĪ-TERTĪBĪ'L-EVDĪYYETĪ VE'L-İHTĪTĀM

(VĀDİLERİN TERTĪBĪ VE BİTİŞ HAKKINDA SÖZ TERTĪBĪ)

FĪ-FAZİLETĪ HUBBU'L-FUKARĀ'Ī VE MEHDĪ SŪRETĪ'L-FAKRĪ VE'L-FENĀ'Ī

(FAKİRLERİ SEVMENİN FAZİLETĪ VE FAKR VE FENA SURETİNİN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR.)

FĪ-BEYĀNĪ MERĀTĪBĪ'Z-ZĪKRĪ BĪ'S-SĪDKĪ VE'L-İHLĀSĪ VE'L-FĪKRĪ

(ZĪKRİN DOĞRULUK, İHLAS VE FĪKR MERTEBELERİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

FĪ-RİYĀZETĪ'N-NEFSĪ VE TE'DĪBĪHĀ VE TEBDİLĪ AHLĀKĪHĀ VE TEHZĪBĪHĀ

(NEFSİN EĞİTİLMESİ, TERBİYE EDİLMESİ VE AHLAKIN DEĞİŞTİRİLMESİ VE GÜZELLEŞTİRİLMESİ HAKKINDADIR)

FĪ-ZEMMĪ'D-DŪNYĀ VE LEZZĀTĪHĀ VE ZĪKRĪ MEKĀYĪDĪHA VE MAZARRĀTĪHĀ

(DŪNYA VE LEZZETLERİNİN YERİLMESİ, HİLE ZARARLARININ HATIRLANMASI HAKKINDADIR.)

FĪ-MŪCĀHEDETĪ'N-NEFSĪ VE MUHĀLEFETĪHĀ VE BEYĀNĪ MEHĀLĪKĪHĀ VE Ā-FETĪHĀ

(NEFS İLE MŪCADELE ONA MUHALEFET VE ONUN TEHLİKE VE ĀFETLERİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

FĪ-FAZİLETĪ'L-KANĀ'ATĪ VE TEZYĪNĪ'N-NEFSĪ BĪ-HAZĪHĪ'S-SANĀ'ATĪ

(KANAATİN FAZİLETĪ VE NEFSİN BU AHLAK İLE SŪSLENDİRİLMESİ HAKKINDADIR)

FĪ-BEYĀNĪ FAZLETĪ'Ş-ŞERĪ'ATĪ VE ZĪKRĪ'T-TARĪKATĪ'L-MUSTAKĪMETĪ RE-FĪ'ATĪ

(ŞERĪATİN FAZİLETİNİ AÇIKLAMA VE YŪCE MUSTAKİM (DOĞRU) TARĪKATĪ ANMA HAKKINDADIR)

FĪ-KADHĪ'L-FĀHĪŞĪ'R-REDĪ VE MEDHĪ'L-HĪSĀLĪ'L-HASEMĪ'L-MARZĪ

(ALÇAK, KÖTÜ HUYUN YERİLMESİ VE YERİNE GÜZEL HASLETLERİN ÖVÜLMESİ HAKKINDADIR.)

Fİ-ŞEREFİ BEYÂNİ EKRİMU'D-DAYFE VE'L-HİZMETİ VE HÜSNİ'L-HULKİ VE ULÜVVİ'L-HİMMETİ

(MİSAFİRE İKRAM EDİN!" İFADESİNİN ŞEREFİ VE HİZMET, GÜZEL AHLAK VE YÜKSEK GAYRET HAKKINDADIR.)

Fİ-BEYÂNİ BA'Zİ NASİHATİ'L-MEŞHÛRETİ'L-MÛSTANBİTATİ MİNE'L- KİTÂBİ'L-KERİM VE'L-HİTÂBİ'L-KADİM

(YÜCE KİTAB'DA VE EZELİ HİTAPTA SEÇİLMİŞ BAZI MEŞHUR NASİHATLERİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

Fİ-ZİKRİ BA'Zİ'N-NESÂYİHİ'L-MAKRÛNETİ Bİ'L-'ADÂDİ'L-MÛTEDÂVİLETİ BEYNE'L-'İBÂD

(KULLAR ARASINDA YAPILA GELEN ADETLERE UYUMLU BAZI NASİHETLERİN HATIRLANMASI HAKKINDADIR.)

Fİ-RUCÛ'İ'N-NÂZİMİ'L-FAKİR İLÂ HİTÂBİ NEFSİHİ'L-HAKİR

(FAKİR ŞAİRİN KENDİ ALÇAK NEFSİNE SESLENMEYE BAŞLAMASI HAKKINDADIR.)

Fİ-BEYÂNİ HATMİ'L-MAKÂLÂTİ Bİ-DU'Â'İ'L-HÂCÂTİ VE'L-MÛNÂCÂT

(MÛNACAAT VE İHTİYACINI ARZ ETME DUASI İLE SÖZÜ BİTİRMENİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR.)

Fİ-VASİYYETİ'L-ERBÂBİ'L-ELBÂB VE BEYÂNİ TARİHİ'L-KİTÂB

(AKIL SAHİPLERİNE VASİYET VE KİTABIN TARİHİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

D1b, M1b, G1b

*HĀZĀ KĪTĀBU VAHDET-NĀME*¹BİSMİLLĀHİRRAHMENİRRAHİM*²

[Vezin: Fā 'ilātün / Fā 'ilātün / Fā 'ilün (-.- / -.- / -.-)]

	1	Diñle zāt-ı pākı cān-ı pākdan	K'ādemi peydā kılpdur hākdan
	2	Ḥamd ider ol zāta cānı pāk olan	Kim hilāfet buldı andan hāk olan
	3	Ol ḥured-baḥşuñ ki Ādem hākıdur	Cüz' ü kül bürhān-ı zāt-ı pākıdur
	4	Ol durur ol şāni'-i leyl ü nehār	Ḥālık-ı heft ü şeş ü peñç ü çehār
	5	Ol Ḥudāvendüñ ki varlık zātıdur	Her dü-'ālem muşhaf-ı āyātıdur
	6	Ḥikmetin gör yogıken fikr ü 'ilel	Var olur mülk-i ebed birle ezel
	7	Aña nisbet ger ezeldür ger ebed	Ḳamu birdür yoğ durur hergiz 'aded
	8	'Āleme ol baḥş ider nām u nevā	Ol kıur zīr u zeber arz u semā
	9	Kevn andan geydi varlık hil'atin	Hey'et andan aldı eflāk u zemīn
	10	Aña ider dā'imā gökler rükü'	Aña kıur sācīdā yerler ḥuşū'
D2a	11	Kefk-i hūndan ol yaradur ādemi	Kāf u nūndan oldurıdur 'ālemi
	12	Ḳubbe'-i ḥadrā düzer aşlı buḥār	Nergis-i ra'nā bezer faşl-ı bahār
	13	Hākdan ma'nā-yı ādem yaradur	Bāddan 'İsā ibn-i Meryem yaradur
M2a	14	Miski āhūdan ider neyden şeker	Dürri bārāndan virür kāndan güher
	15	'İlminüñ tahtındadır her cüz' ü kül	Raḥmeti bāğında birdür ḥār u gül
G2a	16	Setr ider ol kılları işler ḥatā	İstemezden öñ kıur fażl u 'atā
	17	Göricidür cümle esrārı 'ayān	Bilicidür āşikāra vu nihān
	18	Melce'-i gerdān-keşāndur dergehi	Ḳamu şey anuñla pür andan teḥī
	19	Her vücuduñ naḳşinuñ naḳḳāşıdur	Şüret ü ma'ni hep andan nāşidür
	20	Luṭf ider her mürde cisme cān virür	Cāna cān olmağıçün ĩmān virür

*HĀZĀ KĪTĀBU DĪVĀNU VAHDET-NĀME TE'LİF HAZRETİ ŞEYḤ 'ABDÜRRAHİM EFENDİ
 KUDDİSE SIRRAHU M; _____ G

¹(BU KĪTĀB VAHDET-NĀME'DİR)

²(RAHMĀN VE RAHİM OLAN ALLĀH'IN ADIYLA)

3 a 'ādem: 'ālem G; hākıdur: hākıdır D,G; pākıdur: pākıdır D,G

11 b durıdur: diridir G

12 a buḥār: biḥār G,M

13 b 'İsā : 'İsā M ; İbn-i Meryem : (İ)bn-i Meryem D : bin Meryem M

14 a Miski : Müşki D

18 a gerdān-keşāndur : gerdān-keşāndan M

	21	Yoğ idüp kimi mü'ebbed var ider	Nāra yaqúp kimi 'ışka yār ider
	22	Tālib-i dīne hidāyet başş ider	Zār-ı miskīne 'ināyet başş ider
	23	Evvel oldur cümle āhir ol durur	Bāṭın oldur cümle zāhir ol durur
D2b	24	Ol görür şamuyı görmezler özin	Kendü gözidür gören kendü yüzün
	25	Ol bizüm güftārumuzdan dūrdur	İkilik naşşın ene'l-Ḥař söyleyor
	26	Cism-i ḥākı rūḥın iden āfitāb	Ḥātimü'r-rūsül āşlıdur bir kaçre āb
	27	Ol dise ādem olur deryā-yı nūr	Kim melekler sācid ol mescūd olur
	28	İdicek icād-ı ḥař ol cevheri	Eyledi bunca bedāyi ' mazharı
M2b	29	Çünkim oldı řem'-i nūr-ı ma'rifet	Mazhar-ı zātı oldı meřtūr-ı sıfat
	30	Çün Mesīhe andan irdi nefḥ-i rūḥ	Buldı tūfāndan necāt anıfla Nūḥ
	31	Ḳāhir odından yanar çün seng-i ḥāk	Ḳıldı kaçm-i 'ādi bādile helāk
	32	Çünki luşf-ı ābın izḥār eyledi	Nārı İbrāhime gülzār eyledi
G2b	33	Çün anuñ fermānı irdi bir seḥer	Lūt kaçmın eyledi zır ü zeber
	34	Ol ki ol dergāha tır atdı be-nām	Ḳıldı bir peşşe anuñ işin temām
	35	Ġarḳ iden a'dāyı deryā yaradan	Nāça iḥrāc itdi seng-i ḥāradan
	36	Çün 'ināyet Ḳādir ü Ḳāyyūm ider	Āheni Dāvūd elinde mūm ider
D3a	37	Çün Süleymānı Ḥūdā kıldı refi'	Ḥātem ü mührüne dīv oldı muti'
	38	Şābirūñ cisminden itdi ḳurda ḳut	Yūnusı yutmağičün yaratdı ḥūt
	39	Bir ḳulın bıçgula ser-tā-pā biçer	Bir ḳulıñ başına urur tāc-ı zer
	40	Her ne dilerse ider sultān odur	Bendesidür cümle 'ālem cān odur
	41	Ḥükm-i sultānlıř müsellemdür aña	Ḥikmetin ḥükmünde kimdir kim aña
	42	Kime cāh ü genc ü ni'metler virür	Kime āh ü renc ü miḥnetler virür
	43	Bu birine gevher ü zer-kān virür	Ol biri nān ḥasretinden cān virür

24 b kendü yüzün: kendü özin G

26 a ḥākı: ḥāk-ı G; iden: ider G,M

28 a icād-ı ḥař: icād ḥař D

29 a nūr-ı ma'rifet: nūrı ma'rifet D,M

29 b mazhār-ı zātı: mazharı zātı M

34 b ānuñ : ———G

37 b ḥātem ü mührüne: ḥātemi mührüne D,M

39 a bıçgula: bıç ile M,G;

39 b ḳulın: ḳuluñ D,M

41 a sultānlıř: sultānı G

42 b ——— G

M3a	44	Birinüñ ferhān giçer dā'im damı	Birinüñ cānın yaqar hasret ğamı
	45	Birinüñ egninde sincāp u samūr	Biri ister ton bulımayup tenūr
	46	Birine kemhā vu naḥ olmuş firāş	Birine derd ü belādür nān u āş
	47	Dirse bir demde dü-'ālem ola hıç	Kimse ḥükminden başın itmeye piç
	48	Murğa şudan rızq için māhī virür	Ḥūr u ḥāka devlet-i şāhī virür
	49	Atasuz ferzend peydā kılan ol	Ṭıflı mehd içinde güyā kılan ol
D3b	50	Çün anı Ḥaḫ kıldı luṭfından nebī	Pīr idi ma 'nīde şüretde şabī
G3a	51	Mürde'-i şad-sāleye virür ḥayāt	Niçe yıl mefhūma bahş eyler necāt
	52	Tire-ḥāka ol virür aḥḍar-bisāt	Göklere ṭur dir ṭurur bī-inḥitāt
	53	Ḥuşk ağacdan ter yimiş getirür	Ḳara dikenden kızıl gül bitürür
	54	Fi 'line ne 'avn u ne enbāz var	Ḳavline ne laḥn u ne āvāz var
	55	Bunca biñ eşyāyı ol var eyledi	Her birin bir ṭonda izḥār eyledi
	56	Āfitābı kıldı 'ālemde çirāğ	Tā ola anuñla rüşen bāğ u rāğ
	57	Māhı şemsün kıldı nūrından münīr	Gāh nūrı andan artar gāh arır
	58	Ḳıldı eflāke nücüm ile burüc	Buldı her biri 'ubūr ile 'urüc
M3b	59	Ādemi ma 'düm iken var itdi ol	Zāhir ü bātını pūr-esrār itdi ol
	60	Nuṫfeler içinde cān kıldı nihān	Zerrelerden şems-i ḥaḫ oldı 'ayān
	61	Şīr aḳıtdı gāh engüş-ti Ḥalīl	Gāh 'İsī oldı nefḥ-i Cebra'il
	62	Ḥüzne mazḥar oldı Ya 'ḳubuñ dili	Ḥüb-ı Ken 'ān ile ḥüsn oldı celī
D4a	63	Mürdeden ḥayy geldi diriden ölü	Cümle eşyā oldı sırrından ṭolu
	64	Dü-cihān andan cihāndan gizlü ol	Küll-i cān andan ü cāndan gizlü ol
	65	'Akl-ı küll bulmaz anuñ zātına rāh	Her şıfat olur şıfatında tebāh
	66	Ol ḥaḳīkatden dil ü cān bī-nişān	Enbiyā ol ḥāk-ı rāha cān-fişān

43 a ——— G

44 b ḥasret ğamı: yokluk ğamı M,G

45 a sincāp u samūr: sincāb-ı samūr G

48 b ḥūr u ḥāka: ḥūr-ḥāka D; ḥ'ār-ḥāka G

51 b niçe: nice G; necāt: ḥayāt M

52 a aḥḍar-bisāt: aḥḍariyāt D; b göklere : yerler D; dir : der G

53 a getirür: getirir G; b bitürür : bitirir G

56 b bāğ u rāğ: bāğ-ı rāğ G : ṭāğ u bāğ M

64 a gizlü: gizli G

64 b küll-i cān : küllī cān D

	67	Viridi ‘aql ü cāna vücūdı çün vücūd	Bulmadılar künh-i zātına hudūd
G3b	68	Zātıdur gāyet zuhūrından hafī	Cümle oldur cümle andan muhtefī
	69	Cānlarūñ içi vü tışı oldur ol	Oldur ol her ne ki dirsem ol degül
	70	İy diriğā bizde yok didāra tāb	Dideler görü cihān pür-āfitāb
	71	‘Aql ser-gerdānıdur dergāhuñuñ	‘Āciz ü nā-dānı olmuş rāhuñuñ
	72	‘Ālemi senūñle görür göz ‘ayān	Göremez ‘ālemde senden bir nişān
	73	Cümle şeyden hazretūñe rāhdur	Her dü-‘ālem şümme vechullāhdur
M4a	74	Cümle şey senden viricūdür nişān	Kimse senden bir nişān virmez ‘ayān
	75	İy gönül ger tälīb iseñ yola gir	Öñüñ arduñ gözle ol yoldan habīr
D4b	76	Bunca sālīkler ki dergāhındadır	Hep anuñ āhında vü rāhındadır
	77	Ol şehe her bendenüñ bir rāhı var	Her yaradılmışla bir dergāhı var
	78	Aña her zerrāt-ı ‘ālem rāhdur	Bī-nihāyet bir ‘acep dergāhdur
	79	Sen ne bilürsin ne yoldandır yoluñ	Kankı yoldan irer ol gence elüñ
	80	Ol ‘ayāndur sen nihān ister iseñ	Ol nihāndur sen ‘ayān ister iseñ
	81	Sen nihān isterseñ ol demdür ‘ayān	Sen ‘ayān isterseñ ol demdür nihān
	82	İster iseñ hem ‘ayān ü hem nihān	Ol zamānda ne nihāndur ne ‘ayān
	83	Vāşıfuñ vaşfi aña lāyık degül	Bulmadı her merd-i nā-merd aña yol
	84	Çün anı ne vaşf bilür ne şıfat	‘Acz ile hem-şire oldı ma‘rifet
G4a	85	Hazz-ı halk andan hayāl oldı hayāl	Ma‘rifet ānı muhāl oldı muhāl
	86	Ger be-gāyet hūb diye yāhu bed	Kendü miqdārınca söyler her aḥad

66 b cān-fişān: cān-feşān G

67 a ‘aql ü cāna vücūdı çün vücūd : ‘aql-ı cāna cūdı çün vücūd M ; ‘aql-ı cāna : ‘aqlı cāna G

70 a dīdāra: dīnāra D, M

75 a ger: gel G

75 b öñüñ arduñ gözle ol yoldan habīr: öñüñü arduñ gözle ol habīr G

77 a şehe: şehā D, M

77 b yaradılmışla: yaradılmışda M

79 a bilürsin: bilürsüñ G

79 b Kankı: Hangi G

81 a ve 81 b isterseñ ol demdür: ister iseñ oldur G

83 b merd-i nā-merd: merd ü nā-merd M, G

85 b anı: anda G

86 a yāhu bed: yāhūd bed G; 86 b kendü: kendi G

	87	Hakk nişanı bî-nişanlıkdur hemîn	Çäre aña cān-fişanlıkdur hemîn
	88	Sırr-ı cāndan şad hezārāndur mezīd	Her ne kim söylersem andandur mezīd
M4b, Dd5a	89	‘Aql sevdāsında hayrādur anuñ	Cān ‘irfānında nā-dāndur anun
	90	Cānlar işinde anuñ dem-bestedür	Dil ciger-hūn eylemişdür hastedür
	91	Gel kıyāsı terk kıl iy Hakk-şinās	Zāt-ı bî-çün hakkına sıgmaz kıyās
	92	Cān cemālinden anuñ mebhūtdur	‘İzzetinde ‘aql-ı küll fertūtdur
	93	Evliyā vü enbiyā vü murselīn	Hiç ansuz cüz ü küll olmaz yaqīn
	94	Yüzleri toprakda ‘ācizdür tamām	Mā-‘arefnāk oldı kamudan kelām
	95	Ne işāret muzhīr anı ne beyān	Ne ‘ilm mu ‘allimdür anı ne nişān
	96	Kendüñi hiç it kemāl oldur hemîn	Anda var maḥv ol visāl oldur hemîn
	97	Bir yaña bir yönlü vü bir yüzlü ol	Göñlü bir kıblelü vü bir sözlü ol
	98	Hakk bilinmez ‘aql ile miqyās ile	Bu güher delinmez ol elmās ile
	99	‘Aql kim perverdesi oldı anuñ	Bilse dirseñ bil ki ‘aqluñ yok senüñ
	100	Bāgbānı ‘ārif olur mı dirāht	Nicesidür bile mi neccārı taht
	101	Kendü vaşfuñdan anı kıлма kıyās	Ma rifet andan dile ol Hakk-şinās
D5b, G4b	102	Bu havādiş bu ‘avāriş bî-şumār	Artuğ u eksük ne kim ‘ālemdede var
	103	Çün kamusından mūnezzehdür aḥad	Pes berāberdür ezel birle ebed
	104	Gel hüviyyet rāhına ah vāhı ko	Bende ol ḥod-bīnlik ü ḥod-rāyı ko
	105	Ger vücūduñdan tamām olsañ ḥalāş	Hakk görür hakk görünür iy merd-i ḥāş
	106	Gayrdan bilinmez ol kim zātıdur	Gayrı nefy itmek Hakkuñ işbātıdur

87 a hemîn: yakīn G

88 a Sırrı cāndan şad hazārāndür mezīd: Şad hezārān sırr-ı cāndur mezīd M, G

89 a hayrādur: nā-dāndur M

89 b nā-dāndur: hayrādur M

92 a cemālinden: celālından M; celālında G

93 a Evliyā vü enbiyā: Enbiyā vü evliyā G

94 b oldı: oldu M

95 a işāret muzhīr anı ne: işāret anı muzhīr ne G

96 a Kendüñi: Kendiñi G,M; it: id: D; hiç: hic M

97 b bir kıblelü vü bir: bir yer kıblelü bir G,M

100 b Nicesidür: Nice şeydür G; neccārı taht: neccār-ı taht M

101 a Kendü vaşfuñdan: Kendi vaşfuñla G

102 b Artuğ u: Artıgu D

103 a ah vāhı: āh vāyı G,M; ko: koy G

104 b ḥod-bīnlik ü ḥod-rāyı: ḥod-bīnligü ḥod-rāyı M; ko: koy G

105 b görünür: görünür G

107	Çün ne mebde' var aña ne muntehâ	Nice ma 'lüm olısar bi-intihâ
108	Her mu 'ayyenden müberrâ ol duruş	Geç ikiden vaḥdeti bul budur iş
109	Vâhid olup bil vaḥdetden anı	Belki bil aḥâdı keşretten anı
110	Gerçi andan buldı 'âlemler nizâm	Ḳamu nâķışdur anuñ zâtı tamâm
111	Yogiken iken 'âlem var idi ol vedūd	Âḫir andan buldı varlık her vücūd
112	Girü her şey tıtıcaķ râh-ı 'adem	Ḳala bâķi şâh-ı eyvân-ı kıdem
113	Ger dir isem 'aynı deryâdur bu heb	Mezhebümüzdür degül bu söz 'aceb
114	Ne mürekkeb bilürüz biz ne basıt	Ḳaḫḫ durur ḫaḫḫ cümle eşyâya muḫt

*Fİ'L-İ 'TIRAFİ Bİ'L-'ACZİ VE'L-MÜNÂCÂT VE KESRÜ'N-NEFSİ VE'L-İ 'TİZÂRİ

'ANİ'T-TAḲŞİRÂT**

D6a	115	Yâ ilâhi ḳılmıŝam bî-hadd ḫaḫâ	Âb-ı rüyı dökmiŝem ben bî-ḫayâ
	116	Cânda yok iḫlâsdan bir zerre bü	Dilde yok tahḳîḳden miḳdâr-ı mü
	117	Bilmeyen kendüvi ḳılır mı namâz	Süd emen tıfl oĝlan ider mi niyâz
G5a, M5b	118	Dergehüñde nola ḳorsam şâfi baş	Buncılayın baş olmayaydı kâş
	119	Bulduĝunca nefsi-i bed benden murâd	Ĝuşşalu olur firişte dîv şâd
	120	Yol urucıdur ḫarâmî nefsi-i ĝül	Örtülü olmuşdur andan toĝrı yol
	121	Ka 'be yolın istesem cândan revâ	Kim bu nefsüñ girdügi yoldur ḫaḫâ
	122	Aşl-ı maḫşuduñ yolından bî-haber	Oluruz nefsi ile Ḳaḫdan dūr-ter
	123	Her ne isterise kim iḫsân ide	Hem o dem dîne diler ḫüsrân ide
	124	Nefs elinden âh ü telbisinden âh	Aña ta 'lîm iden iblîsinden âh
	125	Her ne dem kim göresin tâ 'atdedür	Belki ĝâyet ŝirki ol sâ 'atdedür

** (ACZİYETİ (ÇARESİZLİĞİ) DİLE GETİRME VE MÜNACAAT VE HATALARDAN DOLAYI ÖZÜR BEYAN ETME VE TEVÂZU HAKKINDADIR)

114 a bilürüz: biliriz G

*——— D,M

117 a Kendüvi ḳılır mı: kendini ḳılar mı G ; b süd : süt G

119 a Bulduĝunca: Bulduĝunca M: Bulduĝunca G

119 b ĝuşşalu: ĝuşşalı G

120 a Urucıdur: Vurucıdur M,G

120 b toĝrı: toĝru G,D

122 b dūr-ter: dur u ter D

123 ——— D,G

124 a âh u telbisinden: âh telbisinden M

125 ——— M

	126	Her ne dem isterse kim ihsān ide	Hem o dem dīne diler hūsrān ide
	127	Tā 'ati ki hāṣṣ u Raḥmānī olur	Anda çok vesvāsı şeytānī olur
D6b	128	Şıdksuz perhizden bulur felāh	İçi fāsīd zāhiri hayr u şalāh
	129	Nehyin işler tutmaz ol Hakk emrini	Ma 'şiyetlerde geçürdi 'ömrini
	130	Dā 'imā 'isyān bendinde yatur	Belki şeytānuñ kemendinde yatur
	131	Olmaya sā 'at ki kılmaya günāh	İy niçe tā 'atleri kılar tebāh
	132	Nefs çün her şerr işe emmāredür	Şübhesüz hazretde yüzi kāratur
	133	Nefs nice büt olupdur bilse Lāt	Bütliginden utana Lāt ü Menāt
	134	Ehremen bir tuhfe isterse hemān	Nefsdan ala küdüret armağan
M6a	135	Nice kılar görse mescidde namāz	Her namāzından muşallī gele vāz
G5b	136	Secdesin nice kabül ide Ğafūr	Kim kılar bütler gurūrından nüfūr
	137	Yok durur büt-hānelerde nefse rāh	Yana bütlerçün kılam şerrinden āh
	138	İtler ile nefis iderse şöḥbeti	Şükr ide ḥālin görüp itler katı
	139	Kim bu yizden ol dise şüret nedür	Ādem ise it gibi sīret nedür
	140	Dūzahı ger kılar nefse maḳām	Yana odından cehennem ve's-selām
D7a	141	Rūh-ı pākı yā Rabb it andan ḥalāṣ	Tā kim ola hazretünde bende-ḥāṣ
	142	Mutma 'inne idivir bize anı	Tā dimāğından gide mā' ü menī
	143	Cennet ü didāra hem bula zafer	İrci 'i emrile tola nūr u fer
	144	Ölmedin biz öldürivir anı sen	Tā anuñ şerrinden ola rūh esen
	145	Bizi ısmarlama bize iy 'aziz	Nefs eger oldı ḥabīş eyle temiz
	146	Aşşı kılmaz nefse çün 'ilm ü 'amel	Dīnümüz bünyādın itdi pür-ḥalel

125 a dem kim göresin: dem ki göresüñ G

126 ——— M

127 a hāṣṣ ü Raḥmānī: hāṣṣ Raḥmānī D, G

128 a Şıdksuz: Bî-şıdk D, G; 128 b hayr: zühd G

132 a her şerr işe: her bir işe G

133 b Bütliginden: Putluğundan G

134 b ala: aña M

135 b Her namāzından muşallī: Her muşallī namazından M

137 a büt-hānelerde: put-hānelerde M

138 b Şükr: Şekk D,M

139 a yizden: sözden G

143 a didāra: dizāra D,M

	147	Nefs takşirātını ger şorasız	Biñde biri şerh olunmaz göresiz
	148	Yigrek oldur dilümüz kese sözin	Uravuz ol dergehe h̄acet yüzün
	149	Gözlerümüzden döküp eşk-i niyāz	Diyevüz zārī kılup iy kār-ı sāz
M6b	150	Bize kıldıñ bunca lutf ile ‘atā	Bunca h̄acetlerimiz kıldıñ revā
	151	Girü bu maqşūdumuz sen h̄aşıl it	Bizi redd itme kapuñdan vāsıl it
	152	İşimiz yatlu yolumuz pür-haṭar	Sañā degüldür bizedür hep zarar
G6a	153	Çünki bizden yig bilürsin h̄alümüz	Sañā lāyık eylegil a ‘mālümüz
FĪ-İZHĀRĪ ‘ACZĪ’L-FAKĪR VE ZĀ ĪF VE RECĀ FAZLĪ’L-ĶADĪR VE LUTFU’L- HĀBĪR*			
D7b	154	H̄alīkā bī-çāreyem yoluñda ben	Pā-şikeste mūruñam çāhuñda ben
	155	Bilmezem ben benligüm şöyle kemem	ᶘandeyem ya var mıyım yāhūd kimem
	156	Bī-kaṽī bī-ᶘudret ü bī-h̄aşılem	Bī-nevā vü bī-ᶘarār ü bī-dilem
	157	H̄azz-ı ‘ömre bulmadum çün dest-res	Derd-i h̄ün oldu bu baḡrum her nefes
	158	İrmedi elüm metā ‘-ı fāhire	Āh̄ire cān irdü ‘ömr āh̄ire
	159	Göñül elden gitdi dünyā oldu kem	Şüret oldu maḡv ma‘nī oldu güm
	160	Bulmadı bu guşşadan dil ‘afiyet	Kim senüñ ‘ilminde nedür ‘aᶘıbet
	161	Red kılā mı yol vire mi ol h̄arem	Men nemī dānem çı-bāşed āh̄irem
	162	Feth-i bāb it baña yā Rabb kıl ‘atā	Ben za ĩfe ol bu yolda reh-nümā
M7a	163	Dār-ı teng içre giriftār eyleme	Mübtelā-yı çāh-ı pindār eyleme
	164	‘Ömri senüñ guşşañ ile geçdi hep	Aña yüz yıl ‘ömr daḡı olsa sebep

147 a şorasız: şorasın G; b göresüz: göresüñ

148 b Uravuz: Vuravuz G

149 a eşk-i niyāz: eşki niyāz M

151 a maqşūdumuz: maqşūdımız G; it: id D; b kapuñdan: katuñdan G; id:it M,G

*(ZAYIF VE FAKİR KÜLÜN ACZİNİ ORTAYA KOYMASI, KĀDİR YARATICININ FAZLI VE ALLAH’IN LUTFUNU İZHAR HAKKINDADIR)

152 a yolumuz: bilümüz G

153 a h̄alümüz: h̄alımız M; 153 b a ‘mālümüz: a ‘mālımız G

154 a yoluñda: rāhuñda M, G

155 a kemem: kimem M

156 b bī-dilem: bī-vāsilem M

157 a dest-res : dest-i res M ; b Derd-i h̄ün oldu bu baḡrum: Derd ile h̄ün oldu baḡrum M

158 a elüm: destüm G

158 b Āh̄ire cān irdü ‘ömr āh̄ire: İrdi cān ü geldi vakit āh̄ire G

161 a Red kılā mı: Red mi kılā G; harem: meram D

162 a Feth-i bāb it baña: Fetih it baña M; it: id D

163 b pindār: pendār M

164 a ‘Ömri: ‘Ömr M; ‘Ömri senüñ guşşañ: Bu günüm derd-i guşşañ G

	165	Cümle güşşañla geçüp olsa tamām	Her zamān bir derdüñ ...
D8a	166	Bez̄l kılsam bende biñ biñ olsa cān	Zerresi şükrānesi olmaz tamām
	167	Pāy-beste düşmişemdür çāha ben	Dest-gir ol kıl meded iy zū'l-minen
	168	Çeşmümün̄ zindānı ger ālūdedür	Dil gamuñla ins ü cānn āsūdedür
G6b	169	'Afv kıl pā-beste vü çāh olana	Rahm kıl ālūde'-i rāh olana
	170	Nefs zindānundan uş kıldum sefer	Hayretümden bilemezem pā vü ser
	171	Hāk-i dergāhum velī avcumda yıl	Çāhuñ içre mür-ı leng oldum 'alīl
	172	Çün harābem külli ma 'mür it beni	Hil 'at-i fazluñla mesrūr it beni
	173	Beni bu ālūdelikden pāk kıl	Pāk olanlar ayağında hāk kıl
	174	Ol müdebbir bende yoğdur 'aql ü hüş	Cānı kıl 'ışkuñ meyinden bāde-nüş
	175	Gerçi kıldum cāna çok cev̄ ile kīn	Sen kerem kılduñ baña olduñ mu 'īn
	176	Her cevürden cānumı āzād kıl	Hüzni def' it kalbi gamdan şād kıl
	177	Ben degülsem müstahikk ihtirām	'Aleme düşendi lutfuñ hūnı 'ām
M7b	178	Çünkü ihsān eyleye ebr-i bahār	Feyz alur andan kamu berr ü bihār
D8b	179	Hem kerem bu resme kılor iktizā	Hem gül ü hem hār ala neşv ü nümā
	180	Gerçi kemdür bu faķirūñ hārdan	Feyzüñ artuğdur senüñ ebhārdan
	181	Çün adum 'Abdürrahim okur ümem	Nola fazluñdan eger rahmet bulam
	182	Kullaruñuñ kavlini taħkiķ kıl	Bu taşavvūr ki eylerem taşdiķ kıl
	183	Rahmet itseñ cümle maħlūkāta hem	Rahmetüñ bahrinden olmaz zerre kem
	184	Rahm idüp mağfūr iderseñ 'ālemi	Nakış olmaz baħr-i lütfuñ şeb-nemi
	185	Ben ne olam ya nola cürmüm benüm	Kim yana kaħr odına cānum tenüm

165 a geçüp: giçüp M; 165 b dām: rām G

167 a Pāy-beste: Dil-şikeste D

168 a Çeşmünüf: Cismimüñ M

169 a Pā-beste vü çāh: pā-beste'-i çāh M; 'Afv kıl pā: Destgīr ol G

170 a Nefs zindānundan uş: Pür-belā zindāndan D,M

172 b Hi 'at-i fazluñla: Hil 'at ü fazluñla M; it: id D

172 a it: id D

173 a Beni: Bini M; b def' it: def' id D

176 a cevürden: cevirden D

179 a ala: ola M

181 a adum: adım G; 181 b bulam: umam G

183 a cümle maħlūkāta: cümle'-i maħluķa G

183 b bahrinden olmaz zerre kem: bahrine olmaz kaħre kem G

G7a	186	Çulda ne deñlü çok olursa günāh	Raħmetüñ bî-ħaddür iy
	187	Eylük eyle oldu ef'älüm çü bed	Çıl 'atā ĸıldum ĸatālar bî-'aded
	188	Lāyık olmadumsa yā Rabb saña ben	Saña lāyık olanı ĸıl baña sen
	189	Çapuña geldi girü kaçguncı ĸul	Saña lāyıkdur kerem sen ĸıl ĸabül
	190	Fazluñ ile mağfired ĸılır umu	Çullaruña çün didüñ lā-taĸnatü
	191	Bahr-i elĸāfuñ çü bî-pāyāndur	Raħmetüñden ummayan şeytāndur
D9a	192	Nefs ile şeytāna olmuşuz muti'	Müznibine raħmetüñ olsun şefi'
M8a	193	Var ümidüm kim güneħden pāk olam	Andan öñdin kim laħdde ĸāk olam
	194	Ol cihānda çün baña cān viresin	Bu cihāndan nür-ı imān viresin
	195	Dostuñ kim kā'inātüñ şāhıdur	Saña varan rāh anuñ rāhıdur
	196	Seni sevenler anuñ yolın bulur	Tābi' olan aña maħbūbuñ olur
	197	Bizi çıkarma yolından ol şehūñ	Eyle kemter bendesi ol dergehūñ
	198	Gerçi bizde çok durur 'ayb ü kusūr	Ol ĸabibūñ zümresinden ĸılma dūr
*FĪ-NA 'Tİ SEYYİDİ'L-MÜRSELİN**			
	199	Şadr-i levlāke hezārān āferīn	Kim anuñ çün oldu eflāk ü zemīn
	200	Seyyidü'l-kevneyn imāmü'l-mürselīn	Mālik-i mülk-i ĸıdem sulĸān-ı dīn
	201	Māh-ı burc-ı Yesrib ü nūru'z-zalām	Şāh-ı Bathā şāriĸ-ı Beytü'l-ĸarām
G7b	202	Ol Muħammed ki oldu ĸatm-i enbiyā	'Aleme mir'āti baħş itdi ziyā
	203	Ol Resūlı ki olmadın eşvāt-ı leb	Terbiyet ĸıldı ĸāk öğretdi edeb
D9b	204	Cān ü dil nūrında bulmuşdur nevā	Derd-i bid'at andan almışdur devā
M8b	205	Çün nübüvvet ĸünün in'ām eyledi	Toydu ĸalk in'āmını 'āmm eyledi
	206	Çünki neşr itdi nübüvvet defterin	İçdi 'ālem ĸalkı raħmet kevserin
	207	Bulsa devrinde anuñ Mūsā ĸayāt	Dinine uyardı belki kā'ināt
	208	Çanmadı dünyānuñ ol lezzātına	Çılmadı meyl ü nazar cennātına

191 b Raħmetüñden: Raħmetiñi G

• ——— D,M

** (PEYGAMBERLERİN EFENDİSİNİN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR)

193 a güneħden: günāħdan G ; b viresin: viresüñ G

194 a viresin: viresüñ G;

195 a kāy'nātüñ: kāyinatüñ D,M

201 a Māh-ı burc: Māh-burc D ; b Beytü'l-ħarām : Beytü'l-ħarem M

202 b mir'āti baħş: mir'āt-ı baħş M

203 a bulmuşdur: almışdur G; 203 b almışdur: bulmuşdur G

205 a Çün : ĸak M

207 a Mūsā: Müsi M; devrinde: derdinde G; 207 b kā'ināt: kāyinat M

208 a Çanmadı: Çılmadı D,M

	209	Qıldılar devrinde tencimi tebāh	Barmağından gökde münşakḳ oldu māh
	210	Yardı kisri tākın anuñ maḳdemi	Rūsülüñ oldur ekremi ü aḳdemi
	211	Hāḳ anuñ kıldı yüce mi rācını	Urdı başına le ‘amrūke tācını
	212	Uyлуđı altında cennetden Burāk	Cebra’il olmuş riḳābinde yayāḳ
	213	Sidreye irürdi çün ol hāḳ sebīl	Lev-denevtü ḫablin urdı Cebra’īl
	214	Çün mekanüñ müntehāsın geçdi ol	Lā-mekān mülkine buldı toğrı yol
	215	Ḳābe ḳavseyn oldı ol dem menzili	Gördi her sırrı gözi bildi dili
	216	Zāhir ü bātınla ‘arz oldı cihān	Aña bir oldı ‘ayān ile nihān
D10a	217	Lā-mekān oldı aña çün kim maḳām	Hāzretine irdi ḫāzretten selām
	218	Aña ‘ilm ü evvelin ü āhirin	Küllü ma ‘lüm oldı ber-vech-i yakīn
G8a	219	Anda arz itdiler aña cenneti	Baḳmadı görmedigiçün ümmeti
M9a	220	Hāḳḳā Aḫmeddür dü-‘ālemdede ḫāḳ	Fāḫr-i ‘ālemdür nizām-ı ehl-i hāḳ
	221	Hāḳ kelāmı Muşḫaf-ı Aḫmed dūrür	Şuḫf-ı bāḳı muşḫa’-i ebced dūrür
	222	Kāyinātuñ mebdē’idür ol emīn	Zāt-ı insāndan ğaraz oldur hemīn
*FĪ-BEYĀNĪ MEBDE’İYYETĪHĪ ‘ALEYHĪ’S-SELĀM VE NŪRĪHĪ VE SĪYERĪHĪ VE RŪHĪHĪ VE MŪRŪVVETĪHĪ**			
	223	Hāḳdan evvel zāhir olan zāt-ı pāk	Bir behi sāfi güherdür tāb-nāḳ
	224	Ṭolu arzı ‘umḳı biş yüz yıl ḳadar	Hāḳ muḫabbetden aña kıldı nazār
	225	Ol güher oldı ḫayāsından müzāb	Oldı bir deryā mürekkeb nār ü āb
	226	Feyz-i nūr-ı zāt-ı Hāḳ nūr-ı resül	Bāḫri pūr-cüş itdi çün buldı vüsül
	227	Cüşişinden oldı hem kef hem duḫān	Kef zemin oldı duḫāndan āsumān
	228	Aḫmedüñ nūrı maḳāmı oldı ‘arş	Şöyle kim andan münevver ‘arş ü ferş

209 b Gökde münşakḳ oldı; aña münşakḳ oldı G

210 a yardı kisri: Ṭardı kisrā: G

210 b ekrem ü aḳdemi: ekremi hem aḳdemi M,G

213 a irürdi çün hāḳ sebīl: irürdi çün kim ol sebīl M: irürdi çün ol şāh sebīl G

213 b Lev-denevtü: lev-denevte D

214 b toğrı yol: toğru yol D: doğru yol G

216 a ‘arz : ‘arsa G

217 b irdi: irdü M

* ——— D,M

** (ONUN (A.S.) BAŞLANGICI, NURU, AHLAKI, RUHU VE KİŞİLİĞİ HAKKINDADIR.)

224 a ‘arzı ‘umḳı: ‘arz u ‘umḳı G

226 b Bāḫri pūr-cüş: Bāḫr-ı pūr-cüş M: Bāḫr pūr-cüş D

230 a Çār-yārüñ : Çār-ı yārüñ M

D10b	229	Āfitāb ol nūrdan bir zerredür	Baħr-i ‘ālem ol deñizden atredür
	230	ār-yārūñ nūrınūn her birini	Düzdi yanda her birinūñ yirini
	231	Düzdi ol ħurşide hep ‘akreb gibi	Māh ü zühre müşterī kevkeb gibi
	232	Nūr-ı seyrine Aħmedūñ ħüş eyle güş	ün kim ol nūr itdi deryā gibi cüş
	233	On iki biñ perde kıldı Ĥa aña	İsm-i vaşfindan semā ‘ it kıl taña
M9b	234	Kimse tarİR idemez tafşilini	Kimse te’vil idemez te’vilini
G8b	235	Bu şıfatlar ‘āleminden ol Ğani	Nice biñ yıl terbiyet kıldı anı
	236	Gör o ħūñī Rabb ile perverde’i	Geçdi dürlü zikr ile her perde’i
	237	ünkü geçdi bunca biñ dürlü hicāb	adan enva ‘ ile oldı fetĥ-i bāb
	238	Terbiyetler oldı vü kıldı sefer	Her sa ‘adet gencine buldı zafer
	239	Ol nebinūñ nūrın on kısım itdi Ĥa	Her birin bir ‘āleme ism itdi Ĥa
	240	Evveli kürsī ikinci ‘arş hem	Levh üçüncü kevn dördüncü alem
	241	Ĥāmisi cennāt ü sādīs nüh felek	Sābi ‘inden yir ü gök oldı melek
D11a	242	Şāmin ü tāsi ‘den oldı mihr ü māh	Rūĥ-ı Aħmed kıldı ‘aşirden ilāh
	243	Düşdi on deryāya nūr-ı Muştafā	Her birinde terbiyet kıldı Ĥudā
	244	Baħr-ı şükr ü seyr ü tavā vü yaın	avf ü urbetle tevekkül hem-ünin
	245	Baħr-ı ħüccet hem anā ‘atdur biri	Oldı hem baħr-ı itā ‘at āĥiri
	246	ün biĥāri geçdi şükr ider şī ‘ār	atreler kıldı saĥāsından nisār
	247	ıldı her bir atresinden ol adİR	Bir nebinūñ rūĥını pāk ü münİR
	248	Nūr-ı Aħmed ādem alnın kıldı cā	Bākisi nūrına cāy oldı afā
M10a	249	aa secde itdükçe ol nūr-ı mübİN*	Secde iderlerdi olup tābi ‘İN

230 b Düzdi yanda: Dört yanında D : Dörd yanında M

231 a ‘akreb: akreb M

231 b Māh ü zühre: Māh-ı zühre M

233 b it: id D

234 b te’vil: tasbir M,G

235 a ‘āleminden: ‘āleminde M,G

239 a İtdi Ĥa: eyledi M

239 b itdi Ĥa: eyledi M

241 b yir: yer G

242 a Rūĥ-ı Aħmed: Nūr-ı Aħmed D

243 a nūr-ı Muştafā: rūĥ-ı Muştafā D,M

244 a seyr ü tavā: seyr-i tavā D

246 a şükr ider: şükr idüp M: seyr idüp G

	250	Ḳadrin anuñ her nebi çün kim añā	Didi yā Rab beni ümmet ḳıl añā
	251	Ḳıldı evlādına Ādemden ‘ubūr	Geldi ‘Abdullahdañ ol pāk nūr
G9a	252	Her kim oldıysa o nūruñ ḥāmili	Olmış idi ol zamānuñ kāmili
	253	Ḳaḳdan ol maḥfūz u ḥürmetlüyidi	Ġālib ü ḳuvvetlü şevketlüyidi
	254	Kim anuñ olursa yoldaşı işi	şübhesüz ḥāřıl olurdı her işi
	255	Enbiyānuñ andan oldı nuşreti	Ḳamunuñ ol nürdandur ḳuvveti
D11b	256	Yārin ol şehden bulur řefḳat ḳamu	Ḳōcadur çün her gedā ḳıur umu
	257	Her nebi taḥte’l-livāsında olur	Sıġınur añā ḥimāsında olur
	258	Küllü maḥlūkāt o řāhuñ ḥaylidür	Melce’-i ‘ālem mübārek zeylidür
	259	Kişide olmaya bu resme kemāl	Añā ḳaçan iriserdür böyle ḥāl
	260	Evliyā vü enbiyāya luḥf-ı ‘ām	Her birine virdi bir dürlü maḳām
	261	Bildi andan cümle sırrı enbiyā	Dāmenin pūr-gevher itdi evliyā
	262	Enbiyāya virdi ḥükm-i kün-fe-kān	Evliyāya virdi āḥ u sūz-ı cān
	263	Enbiyāya virdi envār-ı safā	Evliyāya virdi mihr ile vefā
M10b	264	Enbiyāya virdi Ḳaḳdan ḥil ‘ati	Evliyā buldı deminden rif ‘ati
	265	Enbiyāya ḳıldı envā ‘-ı ‘atā	Evliyāya virdi řıḳ ile řafā
	266	Ehl-i Ḳaḳka andan irdi fazl u cüd	Ḳamu andan fāni ḳıldılar vüçüd
	267	Enbiyā vü evliyāyı ḥaḳ bilüñ	Sırr-ı ma ‘ni bu durur muḥlaḳ bilüñ
	268	Enbiyā vü evliyā ḥaḳdur inan	Bu yaḳini bilme taḳlid ü gümān
D12a, G9b	269	Men reāñ didi çün kim Muřtafā	Nice maḥbüb olasın iy pūr-řafā
	270	Lev-kuşif didi ‘Alī ‘-i pāk-dīn	Diñle bu ma ‘nāyı ol ehl-i yaḳin
	271	Enbiyā vü evliyā ḥaḳ oldı çün	Bu ne sırdur bilmedi her din-i dün

249 ——— D

• Vezne uymuyor

250 a her nebi: her biri D ; b Didi: diye G

253 a u:———— M,G; ḥürmetlüyidi: ḥürmetlü idi G

253 b şevketlüyidi: şevketlü idi G

256 a ol:———— D

256 b Ḳōcadur: Ḳō‘acedür D

259 a Kişide olmaya: Kişide ki olmaya D,G

260 a Evliyā vü enbiyāya: Enbiyā vü evliyāya G

261 a cümle sırrı enbiyā: sırrı cümle enbiyā M

261 b pūr: bir G

262 a Virdi řıḳ ile řafā: virdi āḥ u sūz-ı cān M,G

268 b taḳlid ü gümān: taḳlid-i gümān D

	272	Sırr-ı Hakkıñ sen rumūznı bilmedüñ	Lā-cerem kör olduñ ve yol bulmaduñ
	273	Hak resūline Haka gel tabi ' ol	Şükr kıl ol hizmete bulduñsa yol
	274	Çıkma yoldan gözle rāh-ı Ahmedi	Tā şa 'adet kesb idesin sermedi
	275	Ahmedüñ farkı ahaddan mimdür	Bu 'aceb remz ü taklimdür
	276	Çün ahadla Ahmedi bilmez 'ukül	'Aczüñ ü eksüklüğüñ bil fariğ ol
	277	Muştafa geldi bu yolda rāz-dān	Her kemāl andan bulunduñ bi-gümān
	278	Muştafa geldi bu yolda pişvā	Pişvā-yı enbiyā vü evliyā
M11a	279	Muştafa geldi bu yolda ser-firāz	Mevc urur gönülündeki deryā-yı rāz
	280	Muştafa geldi bu yolda şeh-nişān	Biñ nişān virdi bu yoldan her zaman
	281	Muştafa geldi bu yolda 'aql-ı kül	Katreler andan olupdur cümle gül
	282	Muştafa geldi bu yolda nūr-ı pāk	Bu kamu zulmetleri kıldı helāk
D12b	283	Muştafa geldi yakīn fahr-i cihān	Tācdār u pādīşāh-ı lā-mekān
	284	Muştafa geldi bu yolda reh-nümā	Oldı hak tāliblerine cān-fizā
	285	Muştafa geldi bu yolda pir-i rāh	Dāmenin tut tā olasin pādīşāh
G10a	286	Muştafa geldi bu yolda pāk-dil	Cān gözin aç u bu rāzı bellü bil
	287	Muştafa geldi bu yolda pāk-bāz	Reh-nümā ehl-i sülūke kār-ı sāz
	288	Muştafa geldi vü yolda sırr-ı Hak	Virdi kevneyn ehline sırdan sebak
	289	Muştafa geldi bu yolda ehl-i hāl	Buldı vaşl ehli cemālinden kemāl
	290	Muştafa geldi bu yolda şādumān	Sırr-ı ma'ni süretin gördi 'ayān
	291	Muştafa geldi bu yolda şāh-ı dīn	Kuṭb-ı 'ālem rahmeten li'l-'ālemin
	292	Muştafa geldi bu yolda bi-melāl	Hāş u 'āma irdi andan hāl u kāl
	293	Muştafa geldi bu yolda merd-i 'ışk	Anı bildi her ki buldı derd-i 'ışk

269 b maḥ büb: maḥcüb M,G; iy pür-şafā: iy bi-vefā M,G

270 a 'ali 'i pāk-dīn: 'aliyyi pāk-dīn M

273 b ol hizmete: çok hidmete G

274 b kesb idesin: kesb idesüñ G

276 b 'Aczüñ ü eksüklüğüñ: 'Aczüñi eksüklüğüñ G; eksüklüğüñ: eksüklüğüñ M

277 b kemāl andan bulunduñ: kemāl bilindi andan M

278 ——— G

280 b yoldan: yolda M,G

286 b aç: ac D; bellü: belli G

287 b kār-ı sāz: kār-sāz D

288 ——— G

290 a şādumān: şāzumān M; 290 b sırr-ı ma'ni: sırr-ı ma'nā G

291 a şāh-ı dīn: rāh-ı dīn G; b rahmeten: rahmete D

M11b	294	Muṣṭafā geldi bu yolda şehir-i yār	Her dü-‘ālemde emir ü tācidār
	295	Muṣṭafāyadur zuhūr-ı Zāt-ı Hāk	Bildi anı fehm iden Āyāt-ı Hāk
D13a	296	Muṣṭafāyı hāk görüñ bilüñ yakīn	Tā olasız hāzrete her dem yakīn
	297	Muṣṭafādur hāk-ı hāk hāk Muṣṭafā	Diñle bu ma ‘nā-yı pākı bul şafā
	298	Muṣṭafāyı nūr-ı hāk bilüñ yakīn	Tā bulasız kurb-ı Rabbi’l-‘ālemīn
	299	Nüh felek ol serverüñ mi ‘racıdur	Enbiyā vü evliyā muhtācıdur
	300	Kıdvetü’r-rüslü enisü’l-‘āşıkīn	Maḥzenu’s-şıdkı delīlü’l-muttaķīn
	301	Zī-kemāl ü fazl ü zī-şāh-ı güzīn	Geldi āhir oldı faḥru’l-evvelīn
	302	Mescid oldı aña yir yüzi tamām	Her dü-‘ālem ins ü cin hükmine rām
	303	Gel fuzüllük eyleme Abdürrahīm	Ol bu ‘acizlik maķāmında muķīm
G10b	304	Cān u dil bilmez çün hālātın anuñ	Şerḥ idemez hem maķāmātın anuñ
	305	Peşşe fehm ider mi ‘ankā nicedür	Ḳatre fikr ider mi deryā nicedür
	306	Oldı çün meddāhı ol şāhuñ Hudā	Medḥ ide mi anı her ‘aciz gedā
	307	Medḥin itmek ol gülüñ güftār ile	La ‘l delmek gibidür bir ḥār ile
	308	Liki çün ben bendeyem ol ḥ‘ācedür	Ben be-gāyet pest o gāyet yücedür
M12a, D13b	309	Cānuma vācib görürem ḥızmetin	‘Aḳlum irdikçe iderem midḥatin
	310	Kendü nef‘ümdür aña söz bulduğum	Kendü sa ‘yümdür zemīn-būs olduğum
	311	Medḥümüzden cümle müstağnidür ol	Her ne dirsevüz aña lāyık degül
	312	Şanmañ anı medḥ idüben yazaruz	Sözümüz anuñ ad ile bezerüz
	313	Bizden olsun şad hezārān şubḥ u şām	Āline ashābına anuñ selām

294 b emir ü tācidār: emir-i tacidār G: emir ü tācdār D

297 a hāk-ı hāk : hāk u hāk D; hāk-ı hākdur G

297 b ma ‘nā-yı pākı: ma ‘nāyı pākce G

298 a Muṣṭafāyı: Muṣṭafā’ı M

300 b Maḥzenu’s-şıdkı: Maḥzenü’s-şıdkı D

301 a Zī-kemāl ü fazl: Zī-kemālü fazl M:Zī-kemālü fazl G

303 b ‘acizlik: ‘acizler M, G

304 a çün: çü M,G; 304 b İdemez hem: idemezsüñ G: idemezsin M

306 a Oldı çün meddāhı ol şāhuñ Hudā: Oldı meddāhı çün anuñ ol Hudā M

308 b Ben be-gāyet: Ben ki gāyet G

309 a ḥızmetin: ḥıdmetin G

310 a Kendü: Kendi G; bulduğum: bulduğım G

310 b Kendü: Kendi G; olduğum: olduğım G

311 b dirsevüz: disevüz G

312 b bezerüz: yazaruz G

*FĪ-MEDĤĪ ḤULEFĀ'Ī'R-RĀŞĪDĪN VE'L-ESHĀBĪ VE'S-SABĪKĪN VE'L-
E'İMMETİ'L-MUḤTEDĪN**

	314	Muḵtedā-yı ümmet eshāb-ı kibār	Çār-rükn-i millet-i hak çār-yār
	315	Ol Ebübekr ü 'Ömer 'Osmān 'Ali	Kim bulardur ḥayr-ı ümmet efdāli
	316	Aḥmede Şıddıḵ ezelde yārdur	Sāni isneyn iz-humā fi'l-ğārdur
	317	Hem odur kevserde Aḥmedle refīḵ	Şem 'i dīn ü şeyḥ-i İslām-ı tarīḵ
	318	Ḥaḵ ḥabībine ikinci yār olan	Server ü ser-leşker ü ebrār olan
	319	Ol 'Ömerdür ki'oldı ol mi 'mār-ı dīn	Buldı revnāk anıñ ile müslimīn
G11a	320	Didi 'ālem faḥri benden soñra ger	Gelse peygamber olurdu ol 'Ömer
D14a	321	Bir daḥi 'Osmāndur yār-i nedīm	Kim ḥayā baḥrindedür dürr-i yetīm
	322	Ol emir-i muḥterem sultān-ı dīn	Cennet ehlinüñ çirāğıdur yakīn
M12b	323	Ḥaydar-ı ḥaḵ şāh-ı merdān-ı 'Alī	Ol durur yerlerde göklerde velī
	324	Murtazā ḥaḵḵında buyurdu resül	Didi 'ilmüñ şehriyem ben bābı ol
	325	Ḥaydarı Aḥmedle bir bilmek gerek	Vaḥdet-i Şıddıḵ u Fārūḵa ne şek
	326	Sırr-ı Aḥmed oldı 'Osmānda 'ayān	Pes anüñçündür refīḵi fi'l-cinān
	327	Şıdk ile bunlar çün Aḥmed yāridür	Cümle ḥaḵ bilmek Ḥaḵuñ esrāridür
	328	Ol katil-i semm-i sırr-ı Muştafā	Ruh-ı Ḥaydar ol şehīd-i Kerbelā
	329	Ol nebi 'ammi ki ḥayru'n-nāsdur	Ḥamzadur biri biri 'Abbāsdur
	330	Vech-i ma 'niden kamu vaḥdetdedür	Gerçi ki şüret yüzi keşrettedür
	331	Ol e'imme k'eylediler ictihād	Ser-be-ser Ḥaḵ rahmetinden rūḥı şād
	332	Bū Ḥanīfe ol imāmü'l-müslimīn	Ol sirāc-ı ümmet ü ḥurşīd-i dīn
	333	Rūḥunuñ olsun ḵarīni faẓl-ı Ḥaḵ	Ol getürdi dīn bābından ḡalaḵ
D14b	334	Hem anuñ şākirderinüñ rūḥı şād	Şer 'i Ḥaḵ yolunda buldılar sedād
	335	Bir Ebi Yūsuf ki 'ādil ḵaḵıdur	Bir Muḥammed kim Ḥaḵ andan rāzıdur

* ——— D,M

** (HÜLEFĀ-İ RAŞİDİN VE ASHAB VE İLK MÜSLÜMANLAR VE HİDĀYET YOLUNU GÖSTEREN İMAMLARIN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR)

317 b Şem 'i dīn: Şem 'ü dīn M

318 b Server ü ser-leşker ü ebrār: Server-i ser-leşker-i ebrār D; ser-leşker ü ebrār: ser-leşker-i ebrār G

321 b baḥrindedür: bābındadır

323 b yerlerde göklerde: göklerde yerlerde M; göklerde: gökler D

325 b Şıdk u Fārūḵa: Şıdḵa Fārūḵa M

326 b anüñçündür: anüñçündür D

330 a Vech-i ma 'niden: Vech-i ma 'nādan G; 330 b ki: kim M,G

331 a k'eylediler: ki eylediler M

	336	Şāfi î İdris ü Mālik hem Züfer	Her birinden dīn buldı nūr-ı fer
G11b	337	Her birinden kaşr-ı dīn ābāddur	Cānları cennetde dā'im şāddur
M13a	338	Yā İllāhī ol ḥabib aḥbābına	Āline ezvācına aḥḥābına
	339	Cāndan olsun biñ taḥiyyātla selām	Her nefes her laḥza tā rüz-i kıyām
*FĪ-BEYĀN-I SEBEB-İ TE'LĪF-İ KĪTĀB**			
	340	Bir gice kim cān u dil avāredür	Qıra dönmüş 'ayn-i 'ālem kāredür
	341	Şāh-ı encüm şekli olmuş müstemir	Şeb kemīn açmış u olmuş perdedir
	342	Ben uyanuḡ düşmişidi ḥalka ḥāb	Dürlü fikr ile gönül mest ü ḥarāb
	343	Kim cihān geh zulmet ü geh nürdur	Bu fikr cām ile cān maḥmürdur
	344	İ 'tibār it gel iy ehl-i i 'tibār	Her vücūda virdi bir dil bir de yār
	345	Fehm ider anuñ dilin 'ākīl olan	Gūş ider tesbīhini kāmīl olan
D15a	346	Her sūver ma'nilerine dāldur	Qāldan entāḡ lisān-i ḥāldur
	347	Fikr iderken geh kevākib seyrini	Geh umūruñ şerrini geh ḥayrını
	348	Zāhir oldı baña bir nūkte laḡif	Gerçi kim ol gice zulmetdür keşif
FĪ-ZĪKRĪ MUḤĀṬABĀTĪ ERVAḤĪ'L-EBRĀR VE'L-AḤYĀR*			
	349	Cān gözine geldi bir ḥurrem diyār	K'anda ervāḥ-ı mükerrem cem î vār
	350	Qamu kılmış 'ālemi külden ḥurūc	'Ālem-i cān u dile itmiş 'urūc
M13b	351	Kendüden kesmiş 'anāşır bendini	Terk idüp geçmiş cihān der-bendini
G12a	352	Pes ḥiṭāb eyledüm ol ervāḥa ben	İy ölenler ehl-i ḡudse muḡteren
	353	Bulduñuz çün kim ḥayāt-ı cavidān	Öldüñüz tenden geçūben maḥz-ı cān

336 a Şāfi î: Şāfi î D ; ü : ——— G

337 a Her birinden: Çün bulardan M, G

339 a taḥiyyātla selām: taḥiyyāt ü selām M, G

* ——— D

** (KĪTABIN TE'LĪF SEBEBİ HAKKINDADIR)

340 a müstemir: müstetir D

342 a ḥāb: ḥ'āb M, G

343 a nürdur: nūr ider G; maḥmürdur: maḥrūm ider G

344 b bir de: birü D, M

346 a ma'nilerine: ma'nalarına G; 346 b entāḡ: ana dek D

347 b şerrini: sırrını M

*** ——— D, M

**** (DĪNDĀR VE HAYIRLI RUHLARIN MUḤĀṬAP ALINMASI KONUSUNDADIR)

350 a külden: kilden D

352 b İy: K'ey : G

	354	Pāklarsız ƙoduñuz hāk-ı siyeh	Nūr-ı ferr ile olupsız şibh-i meh
	355	Baña virūñ bir haber bu hālden	Kendūñuzden bilinen aħvālden
	356	Hāl dilin açdılar yikser kamu	Virdiler bir bir haber ezber kamu
	357	Kim bu bākī ‘āleme yitişmişüz	Fāniyi terk eylemişüz gitmişüz
D15b	358	Bilmişüz kim hiç nesne degmez ol	Mihriñi kılmađı göñlümüz kabūl
	359	Her murādı çün ki anda sormuşuz	Niçe yıllar bunda zulmet görmişüz
	360	Böyledür aħvāli çün bildüñ ‘ayān	Gel bu gaflet uyhusından tiz uyan
	361	Çün o hāletden uyandı cān hemīn	Her gümānum kıldı Hāk ‘ayne’l-yakīn
	362	Kārubān-ı ‘aql kondı hātıra	Geldi ma ‘niden dile şad bāsıra
	363	Kendüzümdeñ eyledüm endişe ben	Kıldum endişemde ma ‘ni pişe ben
	364	Her kime ma ‘niden olursa naşīb	O kılur bu resme temsil-i ğarīb
	365	Hātır-ı lü’lülerin izhār ider	Göñli bahırın ākıdur enhār ider
M14a	366	Enver olur kalbi nūrından cihān	Adı kalur tā kıyāmet cāvidān
	367	Ƙavli olursa hākāyık nuş u pend	Cān dimāğına virür lezzāt-ı kand
	368	Kimi andan büyi irşādi bulur	Kimi ğamdan kurtulur şādi bulur
G12b	369	Fikr evindeyken olup bā iş kavi	Hākdan oldı feth-i bāb-ı ma ‘nevi
	370	Künc-i dilde genc-i kān oldı ‘ayān	Zāhir oldı dürr ü gevher rāyigān
	371	Lik dedi bilmedün mi kimdir ol	Oldur ol kim ‘āleme hākimdir ol
	372	Kün’den aźherdir hem ol zāt-ı münir	Hādım maħdūma her mir ü faķir
	373	Ol vezir-i a ‘zam sultān-ı rüm	Serfirāz-ı serverān-ı hān-ı rüm
	374	Anda her hulķ-ı hasen mevcuddur	İşi fażl ü luťf u hilm ü cūddur

353 a çün kim: çünki M

354 a Pāklarsız: Pes gelirsiz G

358 a hiç: miñ D

359 a murādı çün: murād için M;

359 b bunda zulmet: bend-i zulmet D

360 b uyhusından: uykusundan G

362 b ma ‘niden: ma ‘nādan G

363 a Kendüzümdeñ: Kendüzümde D, G; 363 b ma ‘ni: ma ‘nā G

364 a ma ‘niden: ma ‘nādan G

367 a Ƙavli: Ƙavl G; olursa: anuñ G

368 b kurtulur: kurtulur M,G

370 ——— D,M

371 ——— D,M

372 ——— D,M

373 ——— D,M

374 ——— D,M

375	Dilde hem hem memduh hem maħmuddur	Cānda hem maħbūb hem mevdūddur
376	Haddi yok deryā gibidir himmeti	Sırrı çok ma'nā gibi hikmeti
377	'Aql-ı kül 'aqlında hayrāndır anuñ	Bū 'Alī 'ilminde nā-dāndır anuñ
378	Fātiħ oldur her şa'adet bābını	Cāmi' oldur cümle hayr esbābını
379	Devletinde rūşen anuñ rüy-ı dehr	Zahiren me'mūr olmuş māh u mihr
380	Hūsn-i ziyet virdi 'adli 'āleme	Hüb baħş itdi 'uyūn ādeme
381	Geçdigince lutfunuñ sābıqları	Tabi' olur ni'fet-i lāhıqları
382	Buldı revnāk ehl-i 'ilm andan kamu	Ehl-i faẓl ider ol eşiğinden umu
383	Bedre beñzetsem degil inşāf anı	Baħre teşbīh itsem olmaz lāf anı
384	Bedr kande buldı bunca faẓl ü cūd	Baħre nerden irdi bu resme vücūd
385	'Aql ile vū 'ilm ile 'āmildir ol	Bezl ile vū 'adl ile kāmildir ol
G13a 386	Şāh adıyla kendi adı maşdarı	Çün birikdi oldı 'ālem mefħarı
387	Geldi ol gitdi ümemden iħtilāf	Oldı maħv āşār-ı cevr ü i'tisāf
388	Pāk oldı her vilāyet fitneden	Buldı rāħat rūh himet şıħhat beden
389	Ġālib oldı ehl-i Hāķ a'dāsına	İrdi Hāķ tālibleri mevlāsına
390	Server ü sālāndır çün ādemūñ	Düzdi tertīb ü nizāmın 'ālemūñ
391	Çün kim ol hāzret cevāhir kānidir	Bu durur daħi aña erzānidir
392	Likin ihdā' fikr iderken cān u dil	Zikr idüp falımı oldı key hacīl
393	Günde aħter maħv olur gerçā velā çok	La'l katında 'akīkūñ kadri yok

- 375 ——— D,M
376 ——— D,M
377 ——— D,M
378 ——— D,M
379 ——— D,M
380 ——— D,M
381 ——— D,M
382 ——— D,M
383 ——— D,M
384 ——— D,M
385 ——— D,M
386 ——— D,M
387 ——— D,M
388 ——— D,M
390 ——— D,M
391 ——— D,M
392 ——— D,M
393 ——— D,M

	394	Temre rāgīb ola mı ehl-i hācer	Mışra' iletmek revā mıdır şeker
	395	Gerçi ol dergāha bu layık degil	Anda her şāhib-hüner fāyık degil
	396	İsterim bu daḥi ola bir sebeb	Ƙıla şādıqlar du fāsın rüz u şeb
	397	Her cihetden Hāḫ mu 'in olsun aña	Dā 'imā devlet ƙarın olsun aña
	398	Zıllını 'alemdede memdūd eylesin	Vāridāt-ı Hāḫka mevrūd eylesin
	399	'İzzeti hısnın ḥaşın itsün Hüdā	Dehr ƙahrından emin itsün Hüdā
	400	Dilde olsun midḥati zikri mūdām	İlde tolsun nimeti şükri tamām
	401	Nitekim durur tabī 'atından dūrer	Nitekim insāndan ehl-i faẓl ūrer
	402	Hāḫ cenābın mazḥardur eylesün	Bābın erbāb-ı hüner pūr eylesün
G13b	403	Bu muḥarrrik virmiş iken ruḥa şevḫ	Virdi cān mağzına cānlar cānı zevḫ
		*Fİ-BEYĀN-BEŞĀRETİ'L-HALĀTİ Bİ'L-BEŞĀRETİ'L-İLĀHİYYETİ**	
D16a	404	Cāna baḫt u cāh u devlet oldu yār	Gitdi her mihnet sa 'ādet oldu yār
	405	Tāli ' oldu dilde devlet ıldızu	Oldı tābende sa 'ādet ıldızu
	406	Baḫtum eline felek virdi 'inān	Buldi tāli ' burc-ı şa 'd ile ƙıran
	407	Çün 'utārīd aldı ḥarfūmden sebaḫ	Māh oldu defterūmden bir varaḫ
	408	Cāna devlet tāc imiş 'izzet meger	Nefsi ḡaflet uyḫusından bī-ḥaber
	409	Hātif-i revḫaniden irdi nidā	Nefse kim iy ḡāfil ū iy bī-ḫayā
	410	Niçe nergīs-veş olasıñ mest-i ḫ'āb	Niçe sūnbül-veş olasıñ piç ū tāb
	411	Geç dū-'ālemden çū serv āzād ol	Reng ū būdan gül gibi ābād ol
	412	Dostdan ḡayrı ne kim vār hem-demūñ	Cānı şīrīn ise telḫ ider demūñ

394 ——— D,M

395 ——— D,M

396 ——— D,M

397 ——— D,M

398 ——— D,M

399 ——— D,M

400 ——— D,M

401 ——— D,M

402 ——— D,M

* ——— D,M

** (İLĀHİ MÜJDELERLE DURUMLARIN HABER VERİLMESİ HAKKINADADIR)

405 a dilde: bende D,M

405 ıldızu: yıldızı D

408 b ḡaflet uyḫusında: ƙılmasa ḫ'āb-ı ḡaflet D

409 a revḫaniden: Rabbāniden M

M14b	413	Cân kulağ urdı çü hâtif sözine	‘Aql sürme çekdi gönül gözine
	414	Nefs uyandı gitdi çün h ^v âb-ı emel	Oldı gaflet yerine hikmet bedel
	415	Çünkü mahv oldu nuķūş-ı seyyi’ât	Ol mübârek gicedür kadr u berât
	416	Ravza ol giceye virirdi selâm	Ol hevâya bûy-ı cennetdür gulâm
*FÎ-ŞIFATÎ’L-LEYLÎ VE’N-NEHÂRÎ**			
D16b	417	Şahn-ı minâda çerağ olmuş şehâb	Asılu kand ile dönmüş mâh-ı tâb
G14a	418	Ol hevâdan müşk-bûy olmuş cihân	Yüz yumuş sîm-âb-ı mehden âsumân
	419	Yakdı nâ-geh şem ‘î şeb kâfûrdan	Şubh olup ‘âlem pür oldı nûrdan
	420	Cümle kuşlar geldi bâğa kıldı cüş	İtdi gül ‘ışkına bülbül şad-ğurüş
	421	Çâr suyından çemen micmer kodı	Kim anuñ ‘üdi semen lâle odı
	422	Beñzemiş cennât-ı ‘adne bûsitân	İderek anı teferrûc bir zamân
	423	Düşdi göñlüme ğam-ı sevdâ-yı yâr	Ağladum ol hasret ile zâr zâr
	424	Şun ‘-ı te’sirât-ı fikr itdüm hemân	Didüm oldı bu mü’essirden nişân
	425	Gâh aldum bâdden bûy-ı habîb	Gâh gördüm lâleden rûy-ı habîb
	426	Geh yüz urdum ‘arızına güllerüñ	Geh tolaşdum şâhına sünbüllerüñ
M15a	427	Gâh servüñ ayağına bâş kudum	Bir nişândur bu dañı andan didüm
	428	Kande varsam ağlar idüm zâr u zâr	Oluban güher gibi ğarķ-ı biğâr
D17a	429	Baş olup bağrum eridi oldı kan	Gözlerüm yaşı gibi oldı revân
	430	Tende cânım ğabs olup bir fîl idi	Pirehende şanki ten bir til idi
	431	İdiben nefsum te’essüfler müdâm	Derd ile dilinde dâ’im bu kelâm
	432	İy dirîğâ kılmadum tekmi-l-i dîn	Bulmadum şıdk olmadum ehl-i yakîn
	433	Hak lisânından ‘aql kıldı hitâb	Nefse kim iy ğamr-ı ğafletden ğarâb
	434	İy düzen dilkü gibi dâ’im ğiyel	Kıra kılan âb-ı ğayvânı bedel
G14b	435	Râhdan çıkıp makâmı çâh olan	Nakş ile nakķaşdan gümrâh olan

*——— D,M

**(GECE VE GÜNDÜZÜN TAVSİFİ HAKKINDADIR)

417 b Aşılı: Aşılı G

423 b zâr zâr: zâr u zâr M

426 b tolaşdum: dolaşdum G

429 b gibi: bigi D

430 a fîl didi: kıldı G

432 ——— M

436 a şafâ: şadâ G

438 ——— D

	436	Keşreti ko vaḥdete gel bul şafā	Olmasun kim olasın bizden cūdā
	437	Seçmedüñ ḥayden meger sen mürde'i	Kim gidermedüñ gözüñden perde'i
	438	Çünkü perdeñ gide açıla gubār	Kancaru baktuñ görine rüy-ı yār
	439	Ḳamu şeyden var nişān-ı dost pes	Līk-i ma'ni'dür hevā ile heves
	440	Zahm irer her dem hevesden cānuña	Sen anı sevdüñ ü çekdüñ yanıña
	441	Bu şıfat lāzım degül bu nefse dek	Her nüfusa bu cibillidür ne şek
M15b	442	Gel karındaş imdi gāfletden uyan	Ḳıl teemmül kendü ḥālūñ bir zamān
D17b	443	Niçe bir nefsuñ idesin ṭapusın	Açagör ḥaşmuña luṭfuñ ḳapusın
	444	Niçe düşmenlere ḳılasın meded	Niçe bir cāna ḳılasın zulm-i bed
	445	Her ki mārı bisleye ebrārdan	Yiye zaḥme 'ākībet ol mārđan
	446	Çünkü münceñ oldu söz bu ḥişşeye	Gelelüm girü bayağı ḳıssaya
	447	Ḳıldı rūha çün bu ḥasretler eser	Geldi göñlüme beşāretden ḥaber
	448	Didi yaḥşi idüp şabā büy-ı 'abīr	Yā kesire'l-hemmi ḳad cā'e'l-beşīr*
		**FĪ-TECELLİYİ'R-RŪHĪ VE'L-İNSİRĀH VE HUŞŪLİ'L-FŪTŪH BĪ-VURŪDİ'S-	
		SABAḤ***	
	449	Şubḥ olup ḥürşid-i şeh zerrin külāḥ	Dehre ḥaddinden yudı ḥāl-i siyeh
	450	Aldı altun ka'beteyni ke'sine	Şaldı çerḥūñ lāciverdi tāsına
G15a	451	Gördi bu mensübe'i nerrād-ı şām	Tiz ṭay itdi bisātın oldu rām
	452	Kūhdan göründi bir şekl-i peleng	Şeb nehengin gizledi deryā-yı zeng
	453	Revzenümden çün göründi āfītāb	Açdı ḳapu servü ḳad sünbül nikāb
	454	Bir 'aceb şüret göründi cānda	Rūḥ geldi şüret-i insānda
D18a	455	Mest ider her şivesi bir bādedür	Kendüsi sultān u sultān-zādedür
M16a	456	Cān gözi gördükçe yüzün ḳamaşur	Gitdi 'aḳlum ṭoldı ḳalbüm şevḳ-i şūr
	457	Cismi güneş gibi başdan başa nūr	Ḥūr-ı cennet gibi pūr-nūr u sūrūr
	458	Ḥüsni vü ḥulḳı ḳamu maḥbüb u ḥüb	Ḳudsı gülzārı gibi mergüb-u ḥüb

443 b Açagör: Açasın D,G

444 b bedi: ———G

*(Ey kederli kişil! Müjde gelmiştir)

** ——— D

*** (SABAHIN GELİŞİYLE RUHTA TECELLİ, İNŞİRAH VE GÖNÜL HUZURUNUN MEYDANA GELİŞİ HAKKINDA)

452 a kūhdan: gökden M

455 b u: ——— M

456 b şevḳ-i şūr: şevḳ-i nūr M

458 b kudsı: Kudi

	459	Cānlara cān baḥş ider bir görmesi	Ḥāḳ-ı pāyı gözlerümüñ sürmesi
	460	Lebleri la 'lî ki gevher-püşdur	Teşne-dil 'uşşāka şekker-nüşdur
	461	Sünbülinden misk-rîz olur şabā	Ay nūr alur yüzinden gün ziyā
	462	Ḳāmetinden serv-i ḳaddi bî-karār	Bir varak ḥüsni kitābından bahār
	463	Eyledi ol ḡamze-i āhūyı mest	Zāhidiyi şehri benümle mey-perest
	464	Gāh ider seccādesini rehn ü mey	Bāde nüş ider ü diñler çeng ü ney
	465	Gāh olup mihrinde hem-çün zerre-ḥāk	Raḳs uruban cāmeler iderdi çāk
	466	Şerḥ idemez diller evşāfin anuñ	Zabṭ idemez cānlar eltāfin anuñ
	467	Fetḥ idüp la 'l-i güher püşin gelür	Neşr idüp ser-çeşme-i nüşin gelür
D18b	468	Göricek didüm 'aceb bu nîce hāl	Bu vişāl-i yār midür yā ḥayāl
G15b	469	Didi gönlüm 'akluñı cem 'it tamām	Kim güneş zevḳ ile söyler mi kelām
	470	Geçdi gönlümle bu resme mācerā	'Aḳlı bende baḡladı çün ü çerā
M16b	471	Çün götürdi cānum ortadan ḥicāb	Toḡdı varlık zerresine āfitāb
	472	Her vücūdun zerresine virdi bū	Ser-be-ser benüm vücūdum oldu o
	473	Gördi çün gönlümde yok aḡyār hem	Diyem işiden ol oldu yār hem
	474	Baña biñ nāz ile didi iy delü	Ḥālḳından ḥālî ḡayrıdan ṭolu
	475	Niçe 'āşıklıktan urasın demi	Şimdi ma 'şuk ele girdi ḳo ḡamı
	476	Seni benden ḥālî görme imdi ḥiç	Ḡayrı sun '-ı lā-yezālî görme ḥiç
	477	Çün ikilik gide birlik bulasın	Sırr-ı vaḥdet bilesin 'ayn olasın
	478	Pes 'ināyet bizden ü senden sebep	Hem hidāyet bizden ü senden taleb
	479	Niçe şîşirin dāsītān itdi beyān	'Aḳibet cān ḡuşına didi 'ayān
	480	'Işḳı şerḥ it ṭur örü bir nāme yaz	Sırr-ı vaḥdetden girü bir nāme yaz
D19a	481	Lîki kendüzüñ aradan dūr ḳıl	Sözi bizden di özüñ mestür ḳıl
	482	Ḳalb-i şāfiden gelür söz mu 'teber	Pāk-dil olsa şadef virür güher
	483	Mārdan ḥāşıl olan har mūhredür	Menba 'ı zehrüñ bilürsin zehredür

459 ——— G

460 b şekker-nüşdur: 'ayş u nüşdur G, 'aym nüşdur M

464 b ider: eyler M

471 b Toḡdı: Doḡdı G

473 a çün: ——— M

474 b Ḥālḳından ḥālî: Ḥālḳından ḡayrı ḥālî M; ṭolu: dolu G

476 a ḥālî görme imdi: imdi ḥālî görme M,G

	484	Bu rumūzuñ seyr kıldum şehri	Nazma getürdüm cevāhir nesrini
	485	Keşf kıldum sır cemālinden hicāb	‘İşkdan ‘uşşāka kıldum feth-i bāb
M17a, G16a	486	Sālik olan sıdık ile Hāk yolına	Çünki yolında mevāni ‘ bulına
	487	‘Āciz ü hayrān ola def’ itmege	Ḳādir olmaya bir adım gitmege
	488	Şeyh-i kāmil hizmetinde olmaya	Müşkilin hall ider ādem bulmaya
	489	Zikr kıla bu mübārek nāmeyi	Fikr kıla ne yazupdur hāmeyi
	490	Güllerin koḥup geze cennetlerin	Mīvesin yiyüp göre lezzetlerin
	491	Ġafleti gitmekde tenbihāt ola	Naḳsını bilmekde huş mir’āt ola
	492	Hırşını hem artura ġālib kıla	‘Āciz ü fāriġleri rāġib kıla
	493	Bir ḳadem öñ varmaġa ola sebep	‘İşka göñül ḳarmaġa ola sebep
D19b	494	Hāk mu ĩn ola ‘ināyetler bula	Muhtedī ola hidāyet bula
	495	Bu fakīri ḥayr ile yād eyleye	Āḥirin ma ‘mūr u ābād eyleye
	496	Ehl-i dillerden hidāye vaḳtahā	Rūhına vāsıl ola sālih du ‘ā
	497	Gerçi Hākḳuñ luṭf u fażlı bol durur	Toymaz añā her ki şādık ḳul durur
	498	Olduġınca ni ‘met ü rahmet cedīd	Na ‘re urur rūhumuz hel min-mezīd
	499	İsterem ‘Abdürrahīmen rahmetin	Umaram ehl-i na ĩmem ni ‘metin
	500	Çün bu söz esbābdandur bir sebep	Ḥayre istersem sebep olmaz ‘aceb
M17b	501	Ele bu niyyetle aldum hāmeyi	Yazmaġa bu rūh-perver nāmeyi
	502	Ḥüb nāzm ile laṭif ü cān-fizā	Sözde ḥikmetle ola mu ‘ciz-nümā
G16b	503	Bir deñiz gibi ki ābı nūş ola	Lezzetinden nūş iden bî-huş ola
	504	Cāvidānī Hızr-veş bula bekā	Çün ki budur āb-ı hayvān muṭlaḳā
	505	Çün ki bu sözlerdür envār-ı ḳulüb	Bunda ma ‘lüm olur esrār-ı ġuyüb
	506	Ger dilerseñ bulasın ġamdan ḥalās	Hāl idin aḳvālümüz iy merd-i ḥās

*FĪ-BEYĀNĪ AHVĀLĪ’L-MŪ’ELLĪFĪ’L-FAKĪR VE AḲVĀLĪ’L-MUŞANNĪFĪ’L-
HĀḲĪR (M,G)**

489 a nāmeyi: nāme’i D,M; hāmeyi: hāme’i D,M
490 a koḥup: kokup G
493 b ḳarmaġa: ḳomaġa G
497 a luṭf u fażlı: luṭfi fażlı D
498 b urur rūhumuz: idüp dir cān u dil M
500 a Çün bu söz: Söz daḫi M; bir: bu M
501 a Hāmeyi: hāme’i M,D; 501 b nāmeyi: nāme’i
502 b Sözde: Sözi D
505 a ve b yer deġişmiş G

D20a	507	‘Işk sözün güş idüñ iy ‘âşıkân	‘Işk cāmın nüş idüñ iy şādıkân
	507	Ben ki ‘ışkuñ bahrine talmış idüm	Virüben varlığı ‘ışk almış idüm
	509	‘Işk şehrin çün temāşā eyledüm	Her metā ‘ından temennā eyledüm
	510	Katreden deryāya kıldum çün sefer	Āfitābı buldum isterken kamer
	511	Tüş oldum bî-nihāyet bahre ben	Bulmuşam gencine-i şahāne ben
	512	Hüb-rular kim görüp kaldum taña	Cennetüñ hürileri irmez aña
	513	Cām-ı pür-mey içmişem hummārdan	Tīb-i hüş-bū almışam ‘attārdan
	514	Olmışam şarrafā ben cevher-fürüş	Baħr gibi iderem her laħza cüş
M18a	515	Cān dimāğın tāze kıtur ‘anberüm	Nürını endāze virür cevherüm
	516	Oldı misküm aşı çün āhū-yı hū	Fātiħ oldı çün bu sırr-ı vaħdehu
	517	‘Işk gencinden gerek kapu açam	Ehl-i ‘ışk üstine cevherle saçam
	518	‘Arza kılam ‘ışk şehrinde metā ‘	Tā tuta tālibleler andan intifā ‘
D20b, G17a	519	‘Āşıka vu şālihe vü zāhide	Bu risālem ola cümle şālihe
	520	Gerçi nāmem ‘ışk-ı Vaħdet-nāmedür	Hāsadur in ‘āmı hem hem-‘āmadur
	521	Aslı çün vaħdetden oldı muktebes	Ķomışam adını Vaħdet-nāme bes
	522	Olmaya vaħdetden ursam dem ‘aceb	Baña bir sultān-ı dīn oldı sebab
	523	Hizmetinde niçeler buldı kemāl	Niçeler dökdi öñinde perr ü bāl
	524	Şihhat andan buldılar göynüklüler	Şem î andan yaqdılar söynüklüler
	525	Ehl-i bātından götürdi iştibāh	Andan aldılar ricāl etfāl-i rāh
	526	Ķapusına gelen ehl-i ihtiyāc	Urınur başına şehler gibi tāc
	527	Rüm n’olur ger ‘Arabdur ger ‘Acem	Ķamu ol maħdūma olmışdur Ķadem
	528	Ol Ķapudan kimse olmaz bî-nasib	Bî-nasib ola meger münkir mürīb
	529	Oldı fāni ol fenā-ender-fenā	Ķaldı bāki ol beķā-ender-beķā

* ——— D

** (FAKİR YAZARIN HALİNİ VE ZAVALLI MUSANNİFİN SÖZLERİ HAKKINDADIR)

511 a Tüş: Düş G; bahre: kāne M,G

513 b almışam: açmışam D

514 a cevher: gevher G; 514 b gibi: bigi M

515 b virür: kıtur D

517 b cevherler: gevherler M, G

519 a şālihe vü zāhide: zahide vü şālihe G,M

521 b bes: pes G,M

522 b bir sultān-ı dīn oldı sebab: bu sultān oldı vu sebab M

523 a Hizmetinde: Hizmetinde G

529 a fenā-ender-fenā: fenā andan fenā G

529 b kaldı:kıldı G

M18b	530	Cānı kudret kāfinuñ 'ankāsıdur	Zātı vahdet bāğ muñ bebgāsıdur
	531	Ḳalbi gevher kānı hikmet bahrıdur	Maḡzen-i esrār-ı Bāri nehridür
D21a	532	Vaşf-ı zātın çü nūrı itdi tamām	Didiler Akşemsedin adın anam
	533	Ben anuñ 'ālī makāmın bilmezem	'Acizem yirince medhin kılmazam
	534	Bī-nihāyet baḡr idi ol pāk nūr	Nice bilsün nūr-ı pākı ḡāk-ı ḡūr
	535	Oldum ol şems-i ḡaḡikat mahremi	Maḡv oldı bu vücūdum şebnemi
G17b	536	Çün mürebbe oldı ol pertev baña	Baḡş kıldı bir vücūd-ı nev baña
	537	Pes gönül gözin açup seyr eyledüm	Nükteler dāne gönül ḡayr eyledim
	538	Ḳasd kıldum gizlü esrārı beyān	Eyleyem şöyle ki görine 'ayān
	539	Müdreç ola sırr-ı 'ışḡ u kışşalar	Pür ola temsıl ü pend ü ḡışşeler
	540	Ehl-i 'ışḡuñ ola andan maḡz-ı ter	ḡoldura dāmenlerin dürr ü ḡüher
	541	Bunda lü'lüler ki sordum ḡarcuma	Kimi mülhemdür kimisi tercüme
	542	Kimi seyhüm şebetinüñ mīvesi	Nüktesi key ḡüb u nāzuñ şivesi
	543	Kimi bezm-i 'ışḡdan peymānedür	Kim anı nüş eyleyen merdānedür
	544	Kimi aşḡab-ı maḡabbet būsıdur	Kimi tab'um baḡrinüñ lü'lüsüdür
D21b, M19a	545	Virüben yazmaḡa ruḡşat ḡāmeye	Dürlü söz cem' eyledüm bu nāmeye
	546	Dirḡüren ol kim nazarlu firḡadur	Şūfiyāne bir murakḡa ḡırḡadur
	547	Çün ki dervişāne düzdük özümüz	N'ola dervişāne olsa sözümüz
	548	Hem 'aceb olmaya olursa 'uyüb	Biz kemüz her nesnemüz kem olsa ḡüb
	549	Ol 'Alīm ü Ḳādir ü ḡayy ü Ra'ūf	Ola kim bu bendeye ola 'aḡūf
	550	Ref' ide dilden şevāḡil zahmetin	Umaram 'Abdürrahimem raḡmetin
	551	Hem o ḡādirden bize kudret gele	Rabb-i nāşırdan bize nuşret gele

530 b bebgāsıdur: meyvāsıdur D

531 b nehridür: bahrıdur D,G

532 a Vaşf-ı zātın: Dīnin ü zātın M

533 a 'ālī makāmın: ḡālin şafāsın M

535 a şems-i ḡaḡikat: şems ü ḡaḡikat

538 a beyān: 'ayān D

539 a Müdreç: Münderic G; 'ışḡ u kışşalar: 'İşḡı kışşalar G

540 a ola andan maḡz-ı ter: maḡzı andan ola ter M

541 a lü'lüler: ulular M

548 ——— G, M

550 a def': ref' D,G; 550 b Umarum : umdum G

552 a maḡv: ref' D,G; 552 'afv: def' D,

552 Zahmetüñ bir noqtasın mahv eyleye Raḥmet ile cürmümüz ‘afv eyleye
553 Ol Kerīm ü ol ilāhe’l-‘ālemīn Cāna dā’īm baḥş ide ‘ışkı gamīn

G18a *¹Fİ’L-ḤİTĀBİ ‘ALE’N-NEFSİ’N-NĀṬİKA VE BEYĀNİ MERĀTİBİ’T-TEVḤİD*

554 Gel berü iy ‘andelīb-i muḥterem Kim saña fırsat viripdür zü’l-kerem

555 Vakt ola kim küng ü lāl ola dilüñ Gide hergiz kalmaya ‘aklūñ bilüñ

556 Oldı cān tütisine çün ten kafes Söyle şekker sözler iy şirin nefes

D22a 557 Bunda bir iş kıl ki dinsün āferīn Uçıcağ gülzār-ı kudse ol qarīn

558 Elde bu esbāb ü ālet var iken Saña ‘aql ü fehm ü ‘ömrüñ yār iken

M19b 559 İşleyügör her gereklü işi sen Cān u dilden def’ kıl teşvişi sen

560 Gülşeni şun ‘ından it ḥakḫuñ beyān Bilsün anı cān u göz görsün ‘ayān

561 Ḥak senüñ ma ‘lūmuñ eylesün ‘ulüm Gerçi ḥilḫatde cehül olduñ zalüm

562 Cehl olur bilüñ çü gönüllerde dā ‘İlm olur cehl derdine devā

563 ‘İlmdür zulmetde ḫalmıŝlara nür ‘İlmdür maḫzün u maḡmüma sürür

564 Evvelā Ḥak vaḫdetinden vir ḫaber Şoñra şun ‘ında anuñ ŝerḫ it eşer

565 Gerçi bu sözlerde ḫayrāndur ‘ukül Bir kılı biñ yarsalar ŝerḫ olmaz ol

566 Ol kim ola āŝlı anuñ ḫor u ḫāk Nicesi bilsün nedür ol nür-ı pāk

567 Ḥādīsüñ olmaz ḫadime nisbeti Zāyilüñ olmaz mukime ḫurbeti

568 Çün anuñ zıddı var ne niddi var Pes ne ile bilinür ol pīr ü yār

569 Ḳullarında gerçi vardur bu şıfat Līkidür kesb eylesünler ma ‘rifet

D22b, G18b 570 İns ü cinnüñ ḫilḫatinden çün sebeb Ma ‘rifetdür anı kıl dā’īm taleb

KEMĀ ḲĀLE ALLĀHU TE ‘ĀLĀ VEMĀ ḤALAḲTU’L-CİNNE VE’L-İNS

İLLĀ Lİ-YA ‘BUDŪN*

*¹_____ D

*(NEFS-İ NĀṬİKAYA, RUHA, HİTAP VE TEVḤİDİN MERTEBELERİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

558 a bu: bir G

559 b kıl: it M

561 a ma ‘lūmuñ: ma ‘lūm D

563 b maḫzün u: maḫzūna M

564 b it eşer: id şeker D

565 b yarsalar: yarsafı G

567 b ḫurbeti: tūrbeti M

568 b yār: bār M

(Nitekim Allāh Teālā şöyle buyurmaktadır: Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.) (Zariyat-56)

	571	‘Akla bilinmez çün ol bî-çün zāt	Mümkün olduğça gerek bilmek şifāt
	572	‘İlm ile geh zevk iledür anda söz	Gāh olur ‘irfān işāret ü rumüz
M20a	573	Şol işāret kim olupdur aşlı zevk	Ol muharrikdür birağur cāna şevk
	574	Çün ki cāna irişe tenbîh-i Hāk	Menzilinden sālîke virür sebak
	575	Gerçi kısmet nefy kıılır vahdeti	Oldı bu resme mübeyyen rütbeti
	576	Kim olur tevhid-i mutlak üç kısım	Aña bir hāk ‘ilm bir ‘ayn isim
	577	Ehl-i ‘ilmüñ nakl ü istidlāldür	Ehl-i zevküñ vecd ü şevk ü hāldür
	578	‘İlim taklidi olur şırf olsa söz	Olsa istidlāl-i tahkiki difüz
	579	Gerçi tahkiki kodlar aña nām	Ehli olmaz şübheden hāli tamām
	580	Mā ‘arifnāk oldı ‘ārif kıışşası	Oldı hāk-ı ma ‘rifet hāk hisşesi
	581	Üç dürür tevhid-i ‘ayn içün cihāt	Kim ol üçdür zāt u ef‘āl ü şifāt
D23a	582	Bulıcağ tevhid-i ef‘ali kişi	Göre gālibdür her işde Hāk işi
	583	Sālîke çün kim bu tevhid ola hāl	Şana ef‘āl-i Hūdādur her fi ‘āl
	584	Bulmaya ‘ālemde ‘āmil bir daği	Görmeye her fi ‘le fā ‘il bir daği
	585	Seyr iden bu hāle ol dem irişe	K’aña ef‘ālün tecellisi düşe
G19a	586	Çün ki sālîk geçe ef‘ali gide	Vara tevhid-i şifāta seyr ide
	587	Yok görüne aña vaşf-ı kâ’ināt	Hāk şifātı görine cümle şifāt
M20b	588	Bildiler bunı bilenler hālden	Zāte akrebdür şifāt ef‘alden
	589	Sālîke ol dem olur bu hāl ehağ	Kim şifāt ile tecelli kıla Hāk
	590	Efdālü’t-tevhiddür tevhid-i zāt	Ol durur maksüd-ı merdān-ı şikāt
	591	Bu maķāma irse sālîk her ne dem	Zāt-ı Hākdan gayrı zāt olur ‘adem
	592	Muhdesātı göre kim lā-şey dürür	Var olan ancak Kadim ü Hay durur
	593	Bu merātib hāşıl olur kime kim	Zāt ile kıla tecelli ol Kerīm

*(Nitekim Allāh Teālā şöyle buyurmaktadır: Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.) (Zariyat-56)

572 b işāret ü rumüz: işāret-i rumüz M, işāretle rumuz D

573 a aşlı zevk: ehl-i zevk D

575 b mübeyyen: müberrā D

578 a taklidi: tevhidü G

578 difüz: difüz D581 a cihāt: şifāt G581 a cihāt: şifāt G

581 a cihāt: şifāt G

584 a ‘āmil bir : bir ‘āmil G

587 a kâ’ināt: kāyinat D,M

587 b şifātı görine cümle: şifātıdır diye cümle D

589 a ol dem: bu dem D

	594	Her kime kim bu maḳām ola naşīb	Olur ol şahş iki ‘ālemde garīb
D23b	595	Kimse anuñ sırrını fehm idemez	Kimse ol gitdügi yola gidemez
	596	Hāşıl anā iki ‘ālemde murād	Kendinüñ her iş kalanıdır bir ad
	597	Küll-i ef‘āl u şıfātı ‘ālemüñ	Belki zerrātı zevātı ‘ālemüñ
	598	Anuñ aḫvālinde maḫv olur kamu	Anlar ālet işi bu kıtur kamu
	599	Gide tefrik ü gele cem ‘-i zevāt	Bula nefy içinde işbāt u sebāt
	600	Ol durur insān-ı kāmil ol durur	Külle ‘ālim küll-i ‘āmil ol durur
	601	‘Azl ü naşb anuñ durur kuṭb ol durur	Ol durur sultān hep aña kul durur
	602	Ol durur Haḳdan ḫalife ‘āleme	Ḳısm iden oldur vazīfe ‘āleme
M21a, G19b	603	Ādemiye bu durur ḫadd-i kemāl	Bundan ilerü beşer varmak muḫāl
	604	Dime bu sırra ḫulūl ü ittiḫād	Ehl-i Haḳka kıma bātıl i tikād
	605	Şol ki Haḳkuñ ğayrına kāyıl degül	Nicedirsin sen aña ehl-i ḫulūl
	606	İttiḫād ile ḫulūl ister ‘aded	Ḳābil olmaz aña vahdetle ahad
	607	Bil ki Haḳ tevḫīdidür maḫşūş-ı Haḳ	Bir ahad okumaz ol yüz sebak
D24a	608	Mā-‘arefnāk oldı ‘ārifden kelām	Şıgmaz ol tevḫide Haḳdan ğayrı nām
	609	Çün bilinmez keşf ile vicdān ile	Biline mi ‘aḳl ile bürhān ile
	610	Kendüyi kendü muvaḫḫiddür hemin	Kendü bilür kendünüñ keyfiyyetin
		*TEBĀREKE’LLĀHU VĀRET ‘AYNEHU ḲUCUBÜN FE-LEYSE YA ‘LEMU İLLA’LLĀH**	
	611	Sāliküñ sırrına līkin vaḳtahā	Maḫz-ı luṭfindan ‘atā kıtur Ḳudā
	612	Berk-i lāmi ‘irer estārı açar	Sür ‘atinden fehm olunmaz tiz geçer
	613	Līkin ol deñlü ‘ulüm eyler ‘atā	Dil anı mümkin degül ide edā

597 a ef‘āl u şıfātı: ef‘ālı şıfātı D,G

598 a aḫvālinde: ef‘ālinde D

600 a insān-ı kāmil: insan u kāmil M

600 b ‘ālim: ‘ālem M

601 a durur kuṭb: ——— G

601 b ol durur sultān hep aña kul durur. ——— G

602 a ‘āleme: ādeme G

* ——— D,G

** PERDELERİN ZATINI ÖRTMÜŞ OLDUĞU ALLAH YÜCEDİR. ALLĀH’I, ALLĀH’TAN BAŞKASI BİLMEZ

	614	Her vücūdī lā ile nefy ide gör	Tā ki illā'illāhdan berķ ura nūr
	615	Ḥār ü ḥāsāk ile pūr olsa serā	Ḷura mı taḥtını anda pādīšā
	616	Cehd kıl gitsün gözūñden bu sebel	Tā bilesin Ḥālīkuñdur her 'amel
M21b	617	Levh-i 'ālemde ne kim menķūşdur	Ol gerek ḥoş u gerek nā-ḥoşdur
	618	Cümle andan cümle anuñ cümle ol	Bu sözi nā-dānlar kılmaz kabūl
G20a	619	Baḥrūñ emvācı ne ğam olsa kesīr	Biş ü kem olmaz olur ma'nide bir
D24b	620	Sun 'ı ger 'ālem ola ger ādemi	Ḷamusında var durur vaḥdet demi
	621	Vaḥdetine kamu şāhiddür aña	Ḷamu rāki 'kamu sāciddür aña
	622	Çün ol icād itdi terkib-i basit	'Akl ü fehm ü fikr anı olmaz muḥit
	623	Hem o bātındur hem ol zāhir celī	Hem ol evveldür hem ol āḥir velī
	624	Evvelinūñ ibtidāsı yok durur	Aḥirinūñ intihāsı yok durur
	625	Ol 'Alimün küll-i şey ma'lūmıdur	Ser-be-ser mevcūd anuñ maḥkūmıdur

*KEMĀ ḶĀLE ALLĀHU TA'ĀLĀ HUVE'L-EVVELU VE'L-ĀḦIRU VE'Z-ZĀHIRU
VE'L-BĀṬINU VE HUVE Bİ-KÜLLİ ŞEY'İN 'ALĪM*¹

	626	Çeşm ü ser eyleyimez idrāk anı	Görür ancak çeşm-i nūr-ı pāk anı
	627	Lā-mekān için işigidür mekān	Her nice kılsam beyān olmaz 'ayān
	628	Şerḥ olunmaz vaşfi yolu tengdür	Ol yol içinde bu merkeḋ lengdür

**FĪ-BEYĀNĪ İZHĀRĪ'L-'ACZĪ FĪ-HAZA'L-EMRĪ'L-ḤAṬĪR VE ĞARA'İBĪ SUN'ŪL-
ḤĀLKĪ'L-ḶADĪR*²

	629	Ben kimem idem anuñ adını yād	Ben çü her kemden kemem oldur ziyād
M22a	630	İzni olmasa kim anı buldı	Kim adın añmaĝa lāyık oldı
D25a	631	Ol 'Aḥf u ol Ra'uf u ol Kerīm	Ol 'Alīm ü ol Ḥalīm ü ol Raḥīm
	632	Kesret ile didi zikr idūñ beni	Cümle ḥālet ile fikr idūñ beni
	633	Ṭurmak oturmak u yatmakda hem	Sun 'um adum fikr u zikridür ehem

614 b İllā'illāhdan: illā Allāhdan M,D

* ——— D

*¹ (Allāhu Teāla'nın buyurduĝu ĝib: O ilktir, sondur, zāhirdir, bātındır. O her şeyi bilendir) (El-Hadid-3)

626 a Çeşm ü ser: Cism ü ser M: Çeşmsüz G

** ——— D

*² (BU BÜYÜK İŞTE VE KĀDİR OLAN ALLAH'IN YARATMASINDAKİ GARİP SANATA KARŞI ACZİN İFĀDESİ HAKKINDADIR)

628 a olunmaz: olunmaz D; 628 b yol: ——— M

629 b Ben: Pes M

630 a İzni: Ādem G

633 a Ṭurmak oturmak: Ṭurmak u oturmak D: Turmaĝ oturmaĝ G

G20b	***KEMĀ KĀLE'LLAHU TE 'ĀLA VE'ZKURU'LLĀHE ZİKREN KEŞİREN VE KALE ALLĀHU TE 'ĀLA ELLEZİNE YEZKURŪNE'LLĀHE KİYĀMEN VE KU 'ŪDEN VE 'ALĀ CUNŪBİHİM VE YETEFEKKERŪNE Fİ-HALKİ'S-SEMĀVĀTİ VE'L- 'ARD* ³	
	634 Olmaz ihsānına ne ihsāna 'add	Kibriyāsına ne gāyet var ne hadd
	635 'Acz eli bükdi bu 'aqlum boynımı	Oynadıkça karşı utdı oyunı
	636 Hālūkı maḥlūk olan bilmeye hiç	Kamu bāşın kılur ol dergehde pīç
	637 Hākım ü Kādīr Hudāvend-i cihān	Çün aḥaddur vahdet andandur 'ayān
	638 Çün ulūhiyyetde bī-enbāzdur	Hālīk-ı cān 'ārif-i her-rāzdur
	639 'Unsur u eflāk ü ḥayvān ü nümā	Dime sāni'dür ki küfr olur ḥaṭā
	640 Kej-rev olma şun ' yolında şakin	Her semer toḥmı gibi biter hemīn
	641 Nedenidür āfitāb ü āsmān	Kim aña mensüb ola ḥāl-i cihān
D25b	642 Fikr iderseñ la ' ü cevher sīm ü zer	Terbiyet bulur güneşden ser-be-ser
M22b	643 Her nebātı şanma hem gün bitürür	Vaḫti gelse dehr girü bitürür
	644 Āfitābı hālīk olan kim dūrür	Āsmān ü ārza ol hākım dūrür
	645 Mīvelerde dürlü lezzet kim düzer	Dürlü renk ile nebātı kim bezer
	646 Hem şadefden dürr iden barānı kim	La ' iden pür-ḥokḫa-i rūmmāmı kim
	647 Şüreti ḳo ma 'niye gel ḳıl nazar	'Aḳl ü cāna kim viripdür nūr u fer
	648 Kim menīden ḳıldı peydā ādemi	Kim müretteb ḳıldı zibā 'ālemi
G21a	649 Cism ü cān içre bu ef'āl-i 'acīb	Dir iseñ aldı ṭabāyi 'den naşīb
	650 Çünkü ḳılursın bu resme i 'tikād	Kendüñe niceyi korsın müsliim ad
	651 Hākḫa bu ḳasd ile ḳılursn sücüd	Senden evlā ola tersā vu cuḥūd
	652 Ba 'zı eşyayı sebep bilseñ revā	Çün girü aña müsebbibdür Hudā
	653 Ba 'zı ba 'za vakt olur ḳılur sebep	İşler işler bi-sebeb gāhi 'aceb

*** ——— D

*³(Nitekim Allahu Teāla kendisini çokça zikirle ilgili, şöyle buyurdu: Ayaktayken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı zikrederler.) (Al-i İmrān- 191)

634 a olmaz: yokdur G: yok durur D

640 b gibi biter: biter gibi

643 b Vaḫti: Vaḫt M

645 a Mīvelerde: Mīyvelerde D; Mīvelerde dürlü: Mīvelerdür o G

647 a Gel ḳıl: ḳıl gel M

649 a ef'āl-i 'acīb: ef'āl-i garīb M

650 b niceyi: nicesi M,G

651 b cuḥūd: vüçüd D,G

- 654 Pādişehdür her ne dilerse kıılır Hikmetini kendünüñ kendü bilür
- D26a 655 Bî-nihāyet kudreti kāmil anuñ Kā'ināta hikmeti şāmil anuñ
- 656 Ol dise ol dem olur biñ biñ cihān Dirse hiç ol hiç olur girü hemān
- *KEMĀ KĀLE TEBĀREKE VE TE 'ĀLĀ İNNEMĀ EMRUHU İZĀ ERĀDE ŞEY'EN
EN YEKŪLE LEHU KŪN FEYEKŪN *¹
- M23a 657 İstedi bir feyze kâbil zât ide Kim kemālâtına hüş mir'ât ide
- 658 'Ālemi vü ādemi vār eyledi Ya 'ni gizlü gencin izhār eyledi
- Fİ-BEYĀNİ HİLKATİ TERTİBİ'L-'ALEM VE TERKİBİ'L-ĀDEM*²
- 659 Anda kim yogıdi kesretten eser Mülk-i vahdet tutmuş idi ser-be-ser
- 660 'Ālemüñ Hallākı Hayy u Zü'l-kerem Çün kodı imkân levhine kalem
- 661 Evvel icād itdüğü şey' ol Kādīr Bir güherdür pāk u şeffāf u münīr
- 662 Kendü rühāni latīf ü hem basīf Adı 'akl ü kamu eşyāya muhit
- KEMĀ KĀLE ALEYHU'S-SELĀM EVVELU MĀ-HALAKA'LLĀHU'L-'AQLİ*³
- G21b 663 Çün kolar sırrında 'akiller taña Ehl-i dil 'arş-ı ilāhidir aña
- 664 Rüh-ı a 'zam didi ba 'zı aña nām Nūr-ı Aḥmed didi şer' ehli tamām
- 665 Ādemi ma 'ni meşāyih didi ad 'İllet-i ulā ile kim kıldı yād
- 666 'Aql-ı kül didi hakīm ol cevhere Çog olur yazsan vücühin deftere
- 667 Kim didi rüh-ı Muhammeddür yaqīn Dürlü dürlü ad konmuşdur hemīn
- 668 Buldı ol bi-vāsıta ol hilkatı Andan irdi halka varlık hil'ati
- M23b 669 Her ne kim 'ālemde bulmuşdur vücūd Vāsıta ol oldı vu ol kıldı cūd
- 670 Taht aña devlet sa ādet tācdur Halk aña ol Hālīka muhtācdur
- 671 Virdi üç dürlü cihet Hak aña pes Biri a 'lā bir miyāne bir eḥas
- 672 Bildi a 'lā Hālīkın evsāt özin Bildi ednā mümkün imiş kendüzin

655 b kâ'ināta: Kāyināta D,M

656 a ol dem olur biñ biñ: biñ biñ olur ol dem D

* ——— D

*¹(Nitekim Allahu Teala ve Tebârek şöyle buyurdu: Onun işi bir şey yaratmak istediği vakit sadece "Ol!" demektir ve o şey derhal var olur.) (Yâsin-82)

657 a zât: nūr M

*²(ĀLEMİN YARATILIŞI VE İNSĀNIN OLUŞUMU HAKKINDADIR)

*³(Nitekim aleyhusselām şöyle buyurdu: Allāh ilk yarattığı şey akıldır)

659 b ser-be-ser: ser-te-ser M

662 a rühāni: nūrāni D; 662 b kamu: cümle D

668 a ol: öf G; 668 b irdi: indi M

	673	‘Aql-ı s̄ānī kıldı a ‘lādan Kerīm	Nefs-i küldir ol güher adın Ḥakīm
	674	Adına havvā-yı ma ‘nī dir şuyūḡ	Neydügin vechin bilür ehl-i rūsūḡ
	675	Ol ki ma ‘nī ehlinüñ üstādıdur	Dir anuñ cem ‘-i melā’ik adıdur
	676	Ol durur baḥr-ı muḥiṭ-i cān-ı ḥalk	Fā ‘il-i eflāk u encüm kān-ı ḥalk
	677	Levh oldur kürsi-i Yezdān odur	Rūh-ı insān düvüm insān odur
D27a	678	Ol virür her ḥalka cüz’i kuvveti	Feyz iden oldur ḡamuya rütbeti
	679	Ḥaḡ anı bunlaruñ itdi maşdarı	Ḥamunıñ andan yazılır defteri
	680	Nefs māde ‘aql nerdür çün ebed	Ḥāşıl olur ittışälinden veled
	681	‘Aql-ı küllün vech-i ednāsı ki var	Ḳıldı Ḥaḡ bir cevher andan āşikār
	682	Çerḡ-i tāsi ‘dir aña ehl-i nücüm	Gördi bu ḡavli ḡasen ekşer fuhüm
	683	Buldı andan çünki bu cevher vücüd	Şürete ḡābil getürdi feyz-i cüd
M24a	684	Cism-i mutlak hem heyülā oldu bu	Hem heyülālīḡda evlā oldu bu
	685	Cism-i evveldür çü bu zāt-ı basit	Ḳamu ecsāma bu çerḡ oldu muḥiṭ
	686	Çerḡ-i atlas didi kim adın anuñ	Kim muḡaddidle ḡılır yādın anuñ
	687	Cism-i a ‘zam cism-i a ‘la didi kim	Cism-i kül kim cism-i aḡşā didi kim
	688	Ehl-i şer ‘aña didi ‘arş-ı Mecid	Düzer ü dönderür eflākı Mecid
	689	Cünbüş-i miḡdārına dirler zamān	Andan olur şekl ü süret bi-gümān
	690	‘Aql-ı külle üç cihet diyen yakīn	‘Aql-ı s̄āniye dahi dir hem-çünin
D27b	691	Bir cihetden girü ‘aql oldu gelen	Nefs ikinci veche oldu muḡterem
	692	Ḳıldı üçinci cihetden hem sudür	Çerḡ-i şāmin kim şevābit çerhidür
	693	Kim anuñ zātü’l-burūc adın ḡodı	Kim mükevkeb kimi ḡürsīdür didi
	694	On iki kısım itdi anı ehl-i fen	Ger biri bir burc u bir necme vaṡan
	695	Bu felekde çokdur ılduz bī-‘aded	Līki bu deñlü dir aşhāb-ı rasad
	696	Anlaruñ ‘alemde kim aḡkāmı var	Biñ yigirmi kevkeb ü ecrāmı var
G22b	697	‘Aql-ı sālisen budur dördüncü ‘aql	Şādır oldu vu didi erbāb-ı naḡl

676 b eflāk u encüm: eflāk-ı encüm M

677 b düvüm : didüm G

692 b kim: ki G

693 a anuñ: ——— G

694 b u: ——— G

696 b kevkeb ü ecrāmı: kevkebün ecrāmı D, G

697 a budur: bu D; 697 b vu: ——— M

697 b erbāb-ı naḡı: erbāb-ı ‘aql M

	698	Çerh-i sābi ' buldı nefis ile nizām	Nüh felek on 'aql olur bu resme tām
M24b	699	Yidi gökde oldı seyyāre yidi	Her birin bir hizmet için Hāk kodı
	700	Bunlaruñ tafşilidür gāyetde çok	Qādirüñ kudretlerinüñ haddi yok
	701	Gerçi bu deñlü degüldi söz merām	Liki olur müncer kelām ile kelām
	702	Söz ki şāri ' kuluna nāfi degül	N'ola 'ibret ehline zikr olsa ol
	703	Zikr kılmakdan gārāyib hikmeti	Fikr kılmakdan 'acāyib kudreti
D28a	704	Tā ki hayret baħrına gārç ola cān	Anda kudret sende 'acz ola 'ayān
	705	İ 'tibār ide ulü'l-ebşār olan	Bula esrāra zafer ahyār olan
	706	Altı günde nüh felek var oldı hep	Oldı devrān u medār u rüz u şeb
	707	Yandı ılduzlar olup şem ' ü çerāğ	Kevkeb ezhār u felekler şahn-ı bāğ
	708	Devr iderler turmadın devvārler	Seyr iderler sormadın seyyāreler
	709	Hayy ü 'akiller dūrür bunlar tamām	Her birinde var durur kaşd ü merām
	710	Bunlar olmaz özge hayvānlar gibi	Cümle kāmil kāmil insānlar gibi
	711	Her birinüñ var mu 'ayyen bir işi	Gāh kaşrī gāh irādī cünbüşi
	712	Liki maṭlūbı degüldür bu cihān	Belki 'ulvidür murādī cavidān
	713	Tālib olmaya ḥasise her şerīf	Rāğib olmaya keşife her laṭif
M25a, G23a	714	'Āşık ister nitekim maḥbūbını	Tālib arar şöyle kim maṭlūbını
	715	Yügrişüp bunlar iderler ictimā '	Rağş urup 'ışk ile iderler semā '
	716	Emir künden ireli bir nağmesāz	Cān ile hizmetde iderler niyāz
D28b	717	Biri hizmetde tekessür bulmadı	Zerre miqdārı tağayyūr bulmadı
	718	Şevk ü zevk ile kamu 'uşşākdur	Hāhıkına dā'imā müştākdur
	719	Feyz-i cūd ile bulalıdan vücūd	Emr-i Hākdan kılmadı bunlar şudūd
	720	Yiter eflāke bu zikr olan nehec	Qalanı evhām u zandur bi-hücec

698 b olur: olup G; tām: tām G

699 b birin: biri D

702 b olsa: ola G

707 a ılduzlar: yıldızlar G

707 b ezhār: enhār G

708 a turmadım: durmadım M

709 b var durur vardır G

711 b kaşrī: kaşrī M,

715 a Yigrişüp: Yigrüşüp D,G

715 b iderler: eylerler M

717b bulmadı: olmadı D

718 b Hāhıkına: Hāhıkına D;

718 b dā'imā: dāyimā D,M

	721	‘İlm ile ne deñlü olsa ser-firâz	Bu kadar bu yirde yiter keşf-i râz
	722	Zann olur ‘aql ile istidlâl ile	Hağ odur kim ol bilme hâl ile
	723	‘Aql-ı âdemde bu bâzû yok durur	Sırr-ı ‘âlemde terâzû yok durur
	724	Sırr-ı mañlûkâtı Hâlıkdur bilen	Kim anuñ ma ‘lûmdur sırr u ‘alen
	725	Hâkim oldur hep anuñ mañkûmıdur	‘Âlim oldur hep anun ma ‘lûmıdur
	726	Döndüren ecrâmı eflâkı odur	Sâkin iden hergiz hâkı odur
	727	Qâdirûñ kudretleridür key ‘acep	Çün müsebbidür düzer esbâbı hep
	728	Şun ‘dan gel şâni‘ kıl intikâl	Nağşı ço nağğâş göstereñ cemâl
M25b	729	Bağr-ı bî-pâyân gibi gel cüş kıl	Bu ‘aceb şun‘i göñüldeñ güş kıl
D29a	730	Çün anıncı ‘aqla Hağ feyz itdi cüd	Oldı fa ‘âl-i ‘anâşır ol vücüd
G23b	731	Kevn içinde fi ‘il çokdur gördiler	Adın anuñ ‘aql-ı fa ‘âl urdılar
	732	‘Aql-ı küll ile niçe ki eflâk olur	Bu tabâyi ‘le hem eyle iş kılar
	733	Oldı oñ andan heyülâ hilâti	K’ana lâzımdır ‘anâşır şüreti
	734	Geh turâb olur aña geh âb yâr	Gâh bād olur qarîni gâh nâr
	735	Çün biri gitse biri olur bedel	Oldılar kevn ü fesād için mağal
	736	Aşlı cismüñ çün bu dörd erkândur	Keşretinde cân u dil hayrândur
	737	Çokuz eflâk ile erkân-ı çehâr	Biri birin kaplamışdur kubbevâr
	738	Hep muhiñ olanlar ile merkezüñ	Arası pür-cünd-i Hağdur aç gözüñ
*KEMÂ QÂLE’LLÂHU TE’ÂLÂ ‘AZZE VE CELLE VE ‘ÂLÂ YA ‘LEMU CUNÛDE			
RABBİKE İLLÂ HÛ**			
	739	‘Aql u rûh u ins ü cin nefis ü melek	Hâlî yir yokdur tolu bilmek gerek
	740	Bu muhiñtât arasında anlara	Yol virür Hağ tenlere hem cânlara
	741	Emr idicek her hubûtu ger ‘urüc	Olur anlara duhûl u hem hurüc
	742	Cümle şey’e Hağ durur hağğâ Qadir	Kudretinde her ‘asir anuñ yesir
D29b	743	Çün tenezzüllerde hatm oldı vücüd	İstedi kıla hilâfinca şu üd
M26a	744	Yir açılmak iktizâ kıldı Hağkim	Açdı ba ‘zın hağ idüp luğ u kerim

722 b ol biline: biline ol D

723 İki beyit sonra yazılmış D

726 a ecrâmı eflâkı: eflâkı ecrâmı D

düzer: dürür M

729 b göñüldeñ: istimâ’in M

735 ——— M

737 a Çokuz: Okur G

* ——— D,G

** (... Rabbinin ordularını, kendisinden başkaları bilmez...) (Müddesir-31)

739 a Nefs ü melek: nefis-i nelele

	745	Tā ki hayvān u nebāta yir ola	Her birisi anda maḫṣūdın bula
	746	Çün felek ābādur erkān ümmühāt	Ṭoğdı ma'din birle hayvān u nebāt
	747	Ḥizmetinde oldı her kevkeb tamām	Ṭutdılar merkez yöresinde maḫām
G24a	748	Ḳış u yaz u gıce gündüz ay u yıl	Geh bahār u geh ḥazān itdi Celīl
	749	Oldı ılduzlar mü'essir bir zamān	Buldılar teşlīs ü tesdīs ü kırān
	750	Şāni'ün gel şun'ına ol müstemi'	Bir yine oldı 'anāşır müctemi'
	751	Şıdı biri birisinün süretin	Zāyil itdi gālibinün şevketin
	752	Fā'il ü kābil olur çün kim bular	Faşl u vaşl u līn ü şiddet buldılar
	753	Çün kemāle irdi fi'il ü infi'al	Oldı ḥāşıl ortada bir orta hāl
	754	Olıcaḫ bu hāl böyle imtizāc	Ehl-i ḥikmet didi adına mizāc
	755	Çünkü terkibāta irişdi meded	Olmadı efrādına mümkün 'aded
	756	Oldı her mevlüdün aşı üç bölük	Nev'ü şımf u şahş ol üç adın didük
D30a	757	Virdi her bir kısma Ḥak üç mertebe	Buldı hālince kemāl ü kevkebe
	758	Biri a'lā biri dūn biri vasat	Ḳıl tefekkūr tā bilesin bī-ğalat
M26b	759	Fıkr iderseñ sırr-ı maḥlūḳı müdām	Göresin bī-ḥad garā'ib iy hümām
	760	Biñde birin bunda şerḥümden murād	Kimi zıkr ü kimi tarḥumdan murād
	761	Ba'zı sırta ya'ni vākıf olasın	Bu vesā'il ola 'ārif olasın
	762	Mücmelinden varasın tafşilüne	Ḥaḫ mu'ın ola ḥaḳāyık biline
	763	Aşla var ko fer'i fer' olmaz müfid	Bahr ol kim diyesin hel min-mezid
	764	Kimse bilmez gerçi gāyātın anuñ	Ḳıl te'emmül şun'-i āyātın anuñ

KĀLE ALLĀHU TEBĀREKE VE TE'ĀLĀ İNNE FĪ-ḤĀLKĪ'S-SEMAVĀTİ VE'L-
ARDİ VE İHTİLĀFİ'L-LEYLİ VE'N-NEHĀRİ VE'L-FÜLKİ'L-LETİ TECRĪ Fİ'L-

- 745 a hayvān u nebāta: hayvānı nebāta D
746 b Ṭoğdı: Doğdı G
747 a Ḥizmetinde: Ḥidmetinde G
749 a ılduzlar: yıldızlar G
749 b teşlīs ü tesdīs ü kırān: teşlīs tesdīs kırān M
752 a Fā'il ü kābil: Fā'il-i kābil D,G
753 a fi'il ü infi'al: fi'ili infi'al M
754 a bu hāl böyle: böyle bu hāl M
756 ——— D
759 b garā'ib: garāyib D,M
761 a ve b olasın: olasıñ G
761 a varasın: varasıñ G

BAHRİ Bİ-MĀ YANFA 'U'N-NĀSE VE MĀ ENZELE'LLĀHU MĪNE'S-SEMĀ'İ MĪN-
MĀ'İN FE'EHYĀ BĪHĪ'L-ARZA BA'DE MEVTĪHĀ VE BESSE FĪHĀ MĪN-KÜLLĪ
DĀBBETİN VE TAŞRĪFĪ'R-RĪYĀHĪ VE'S-SAHĀBĪ'L-MUSAHARĪ BEYNE'S-
SEMA'İ VE'L-'ARDĪ LE'EYĀTĪ LĪ-ĶAVMĪ YA'ĶİLŪN*

G24b	765	Geldüñ imdi bu mizāc oldı muḥāl	Kim ide ḥāşıl ḥaḳıķı ĩ 'tidāl
	766	Kim didi bulunsa bulmazdı fenā	Kim didi olsa mekān olmaz aña
D30b	767	Çār 'unşur ĩ 'tidālī bulmasa	ᶒadr u keyfiyyet musāvī olmasa
	768	Ba 'zı gālib olsa bozar ġayrını	Şerre dönderür mizācuñı ḥayrını
	769	Her biri aşlına bulur iltihāk	Olur eczāda telāfī iftirāk
	770	'Adetu'llāh böyle cārī oldı hep	Ger mürīd olsa ḥilāfin bī-sebep
	771	Ḥāşıl olan Ḥaḳdan olandur murād	Ḥaḳ budur böyle gerekdür ĩ 'tikād
M27a	772	Ādemi var itdi Ḥaḳ bī-ümm ü āb	Bī-peder 'İsā neden oldı 'aceb
	773	Tā kıyāmet Ḥızra kim virdi ḥayāt	Yūnusa kim ḥutdan virdi necāt
	774	Zıkr olunsa bunuñ emşāl-i ḳaşāş	Fevt olur maḳşūd söylenmez ḥışāş
	775	Ḥaḳ Te 'ālādur her eşyāyı iden	Anuñ emriyle turur rüḥ u beden
	776	Her ne kim kendü murādı ola Rab	Ḥalk ider aña münasib bir sebep
	777	İstese ola mizācuñda nizām	ᶒab 'uña olur muvāfıḳ her ᶒām
G25a	778	Balgama ᶒab 'uñda olsa ihtiyāc	Ola şafrāvī ġıdā balgam mizāc
	779	Sirke şafrā arturur irse ḳazā	Ateşe ḳıılır meded şürb itse mā
D31a	780	Çün heliile yiye ᶒab 'ı ḳabz ider	Rūġan-ı bādemden terlik gider
	781	Bu ḳamu eşyāda görünen sebep	Hep murād-ı Ḥaḳ durur hem ḥükm-i Rab
	782	Böyle bilmezseñ degülsin ehl-i Ḥaḳ	Ḥavf var imāndan olasın ırāk
	783	Aḳreb oldukça ḥaḳıķı ĩ 'tidāl	Terbiyet bulur mizāc artar kemāl
	784	ᶒābiliyyet bulduġınca nefis ü rüḥ	İrüşür Feyyāzdan dürlü fütüḥ

* (Nitekim Allāhu Teala ve Tebareke buyurdu: Şüpesiz semāvāt ve arzın yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanların faydasına olan şeyleri denizde taşıyarak yüzüp giden gemilerde, Allah'ın, gökten indirdiği bir su ile ölmüş olan toprağı diriltmesinde, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzġarları ve yer ile gök arasında emre âmāde bekleyen bulutları döndürmesinde elbette düşünün bir topluluk (millet) için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) pek çok deliller vardır.) (Bakara - 164)

772 b Bi- peder: Bī-pezer D,M

781 b hem: hep M

782 a degülsin: degülsüñ G

782 b imāndan olasın: olasın imāndan D,G

	785	Çün ma 'âdin bulmadı bu rütbeti	Olmadı nefis ile hergiz şohbeti
	786	İ 'tidāle çün nebāt oldu yakın	Bir niçe nefis ile oldu qarın
M27b	787	Akrab itdi çün aña hayvānı Hāk	Virdi cünbiş hiss ü nefis ü cānı Hāk
	788	Var bu tafşilāt için çok faşl u bāb	İster iseñ 'ilm ü hikmet kıl hisāb
	789	Çün cihān pür oldu feyz-i cūd ile	Ya 'ni ma 'mür oldu üç mevlūd ile
	790	Dir tevāriḥ ehli çok dürlü haber	Kim neler geldi kıldı güzer
	791	Çün düzüldi mülk-i kaşr-ı tahtgāh	Tahta oturmağ gerek 'izzetle şāh

FĪ-BEYĀNĪ ḤILKATĪ BEDENĪ ĀDEM VE RŪḤĪHĪ VE MERĀTĪBĪHĪ VE FEZĀ'İLĪHĪ
VE FŪTŪḤĪHĪ*¹

D31b	792	'Işk ile gel gūş kıl bu kışşadan	Tā alasin ḥazz-ı vāfir ḥişşeden
G25b	793	Hāk yaratmak istedi çün Ādemi	Sırr-ı 'ışkuñ kılmak için maḥremi
	794	Oldı pür ol ḥazretüñ dervāzesi	Kūs-ı inni cā 'ilun avāzesi
	795	Didi ḥalk itsem gerek terkīb-i ḥüb	Aḥseni taḳvīm ola tertīb-i ḥüb
	796	Gerçi yir yüzi ola aña maḳām	'Āleme Hākdan ḥalīfedür tamām

KEMĀ KĀLE'LLĀHU SUBḤĀNEHU VE TE'ĀLĀ VE İZ KĀLE RABBUKE Lİ'L-
MELĀ'İKETİ İNNİ CA 'İLUN Fİ'L-ARDİ ḤALĪFETEN*² VE KĀLE TE'ĀLĀ LEKAD
ḤALAḲNĀ'L-İNSĀNE FĪ-AḤSENİ TAḲVİM ŞŪMME REDEDNĀHU ESFELE
SĀFİLĪN İLLĀ'LLEZĪNE ĀMENŪ VE 'ĀMİLŪ'S-ŞALİḤATĪ FELEHUM ECRUN
GAYRU MEMNŪN*³

	797	Çün gele bunda kıla şāliḥ 'amel	Yirde iken 'arş ola aña maḥal
	798	Kevni cāmi 'ola ol maḥbüb-ı Rab	Her mufaşşal anda mücmel ola hep
	799	Zāhir ü bāḥın cihānda her umūr	Buluna zātında anuñ bī-kuşūr

785 a ma 'âdin: mu 'âdil G

*¹(ĀDEM'İN BEDEN VE RUHUMUN YARATILIŞI, MERTEBELERİ, FAZİLETLERİ VE GELİŞİMİ HAKKINDADIR)

788 a faşl u bāb: faşl-ı bāb M

789 a feyz-i cūd: feyz ü cūd D

791 a mülk-i kaşr-ı tahtgāh: mülk ü kaşr u tahtgāh D

793 b kılmak için: kılmagıçün D

796 b 'āleme: Halka M

*² (Nitekim şanı büyük Allahu Telala buyurdu: Hatırla ki: Rabbin meleklee, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım." Dedi (Bakara-30)

*³ Ve yine (Allahu) Tealā buyurdu ki: Biz insanı en güzel şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların aşağısına gönderdik. Fakat iman edip sālīh amel işleyenler için eksilmeyen devamlı bir ecir vardır. (Et-Tin-4,5,6)

	800	Hem irādet eyle kıldı ol kadīm	Kim mizācı ola gāyet müstaķīm
	801	Hiç anuñ gibi mürekkeb olmaya	İ 'tidāle andan aķreb olmaya
	802	Zāhir oldu irdi çün emr-i Hudā	Kıldı aña 'ışk sırrından ğıdā
D32a	803	Anı ol sırt ile tahmir eyledi	Çil seher bu resme tedbir eyledi
KEMĀ KĀLE 'ALEYHĪ'S-SELĀM 'AN-LĪSĀNĪ'L-MELĪKĪ'L-'ALLĀM ḤAMMĪRTU TĪNETE ĀDEME ERBA'INE ŞABĀHEN BĪ-YEDĪ*			
	804	Buldı çün ḥammirtu teşrīfin ol ḥāk	Ḥākdan irdi nefḥ rūḥı oldu pāk
	805	Oldı bir pāk āyine pūr-nūr u fer	Anda görünür her āyine şuver
	806	Gerçi nakşı zāhiren cismānidür	Nefsi anuñ bātınen rūḥānidür
	807	'Aķl u nefis ü çerḥ ḥızmekār aña	Tā kemāl-ı ḥıfz ola öñden soña
	808	Buldı şehlik oldu şāhib tāk u taḥt	Bildi vaḥdet sırrın oldu nık-baḥt
	809	Didi andan soñra iy ehl-i felek	Ādem öñinde sücüd itmek gerek
	810	Ādem öñinde sücüd idin kamu	Çün ki mevriddür vürüd idüñ kamu
M28b	811	İy melekler secde eyleñ kamuñuz	Ser-be-ser ger ḥaşuñuz ger 'āmuñuz
	812	Hep sücüd itdiler ol fermān ile	Şevķ ü zevk ü 'ışk ile biñ cān ile
	813	Līki ol maġrūr-ı şeytān-ı la 'ın	Nār idi ol nūrı şandı ḥāk u tın
	814	Secde kılmadı mü'ebbed kıldı ḥor	Ḥālķınuñ dergehinden düřdi dūr
D32b	815	Tā 'atinde cümle oldu müstaķīm	Kibr ile ser-keşlik itdi ol racīm
	816	Didi anuñ aşlı balçık benüm od	Çün yigem andan ne çün kılam sücüd
	817	Ḥāk Ta 'ālā didi iy mel 'ün-ı rāh	Baş ne çün çekdüñ çü ḥükm itdi ilāh
	818	Ādem-i ma 'niden olmaduñ ḥabir	Key gurūruñ var yol azduñ iy ḥaķir
	819	Şüretā Ādem dūrür ma 'nide genc	Bilmedüñ sen anı çekdüñ bunca renc
	820	Çün ki ser-keř olduñ iy merdūd-ı dīn	La 'net olsun saña dā'im iy la 'ın

800 b ola gāyet: gāyet ola M

* (Nitekim Peygamber, Allah'ın salat ve selāmı üzerine olsun, herşeyi bilen ve herşeyin sahibi olan (Yaratıcı) nın lisānından buyurdu: Ben Adem'in hamurunu kırk sabah kendi elimle yoġurdum.)

804 b irdi: oldu M

808 a şehlik: şāhlik G

810 a ādem öñinde: ādeme ya'ni M

811 a eyleñ: idüñ G

812 b 'ışk: vecd D

814 b Ḥālķınuñ dergehinden: Dergehinden Ḥālķınuñ ol M

818 b gurūruñ: gurūrla D

820 b dā'im: dāyim M,D

G26b	*BİSMİLLĀH ELĀ LEHU'L-ḤALḶ VE'L-EMR TEBĀREKE'LLĀH RABBU'L- 'ĀLEMİN**	
	821 Oldı ol dem Ādeme cennet maḵām	Buldı rūhāniler ile intizām
	822 Ḥizmetinde ṣad hezārān ola hūr	Her tarafda niçe biñ nūr u sūrūr
	823 Ṣad hezārān nūr-ı Ḥaḵ vāṣıl aña	Ṣad hezārān ḥulleler ḥāsıl aña
	824 Ṣad hezārān 'izz ü ṣādī vū ṭarab	Vardur anda yok durur renc ü ta'ab
M29a	825 Ḥamr-i cārī zencebīl ü selsebīl	Şir ü şehd ü mīveler Ḥaḵdan sebīl
	826 Luṭf u fazlından ḵamu zāhir dūrūr	Dā'im artar ṣanma kim ḵaşır durur
	827 Ḥaḵ Te ālā istedi esrārımı	Fāş ḵıla keşf ide envārımı
D33a	828 Gördi şeyṭān Ādemi bu ḵadr ile	Ḷıldı 'āşī anı mekr ü ḵadr ile
	829 İstedi kim gizlū genci biline	Sırr-ı Ḥālīḵ dūşe ehli diline
	830 Bāḡ-ı cennetden ḵıḵardı Ādemi	Dūrūr ü gevherden pūr itdi 'ālemi
	831 Anı redd eyledi ol 'isyān ile	Tevbesin ḵıldı ḵabūl iḥsān ile
	832 Her yaradılışa oldu bir maḵām	Ḥaḵ murādı geldi yirine tamām
	FĪ'l-KELİMĀTİ'L-ḤİKEMMİYYE 'ALĀ-SEBĪLİ'T-TEMSİL* ¹	
	833 Şüret-i iblīsī gel telbīs bil	Ādeme iḡvālar ider ay u yıl
G27a	834 Ādemi ma'nī ṭapuñdur iy 'azīz	Fehm ḵıl bu sırrı ol ehl-i temīz
	835 Nefs ü şehvet oldu iblīs-i la'īn	Rūḥdan baş çekdi ol pīs-i la'īn
	836 Ṭutmadı rūḥ emrini çün ol fuzūl	Lā-cerem ḵodılar adın bū'l-füḍūl
	837 'Ālem-i ḥalḵ oldu zikrūmden beyān	'Ālem-i emr üşde cānuñdur 'ayān
	838 Sun'ıdur bu iki 'ālem ḥazretūñ	Bunda çok sır var var ise fikretūñ

* ——— D

** (Allāh'ın ismiyle dikkat edin! Yarattıklar ve her şey ona aittir. Ālemlerin Rabbi olan Allah yücedir.)

822 a Ḥizmetinde: Ḥidmetinde G

826 b Dā'im: Dāyim D,M

827 Bir sonraki beyit ile yer deḡiştirilmiş M

831 İki beyit önce yazılmış M

*** ——— D

*¹ (TEMSİL YOLUYLA HİKMETLİ SÖZLER HAKKINDADIR)

836 a Ṭutmadı: Dutmadı D

838 ——— D

*² (Allahu Teala buyurdu: ...Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Ālemlerin Rabbi Allah ne yücedür!) (A'rāf-54)

- M29b ***KĀLE'LLAHU TE 'ĀLĀ ELĀ LEHU'L-ḤALḲU VE'L-EMRU
TEBĀREKE'LLAHU RABBU'L-'ALEMĪN*²
- 839 Cism ü cān ma 'nide dāyir oldı bil Her muvaḥḥid anda sāyir oldı bil
840 Biri a lā bir esfeldür ne şek Ol ki esfel oldı mühmeldür ne şek
- D33b 841 Cism süflī oldı 'ulvī oldı cān Bu ikiden bir kıyās eyle hemān
842 Pertev-i cāndur 'akl 'ulvī dūrür Pertev-i tendür nefis süflī dūrür
843 Nefs ü ten yoldaşdır şeytān-ı pīs 'Akl ü cān Raḥmān ile olur enīs
844 Nefs ü ten tābı bile zülmanī dūrür 'Akl u cān aşlı velī nurānīdür
845 Nefs ü tendür yol erin yoldan koyan 'Akl ü cāndur reh-nümāsına uyan
846 Var kamu zi-rūḥda şehvāni rūḥ Olur insānda daḥi ḥayvāni rūḥ
847 Rūḥ-ı hayvāniden ol bulur emān Bir daḥi cān bula zātındaki cān
848 Gerçi ol bir cān ile ten zindedür Rūḥ ikinci cān ile tābendedür
849 'Aklıdur tenbih iden hem toḡrı yol 'Akl ile olur muḥātab Ḥaḳka ḳul
- G27b 850 'Işka hem olur mürebbī 'akl ü cān Ḥālīḳı ḳavlin ḳılır ḥālin beyān
- KEMĀ VURĪDE FĪ'L-AḤBĀR LEMMĀ ḤALEKE'LLĀHU'L-'AKL KĀLE LEHU
ḲUM FE-ḲĀME ŞÜMME KĀLE UḲ'UD ŞÜMME KĀLE LEHU AKBİL
FE-EḲBELE ŞÜMME KĀLE LEHU EDBİR FE-EDBERE ŞÜMME
KĀLE LEHU FE-Bİ-'İZZETĪ VE CELĀLĪ MĀ-ḤALAKTU ḤALḲAN
E'İZZE MİNKE BİKE VE 'ARİF RABBEKE A'BUDU*
- M30a
- D34a 851 Olmasun nefsüñ saña ḡālib ola Dīv 'akluñ atına rākib ola
852 Yir yirin baş ḳaldura senden ḥavās Gide ḥayruñ şerrüñ ola bī-ḳiyās

839 ——— G

843 a ü: ——— M

844 a ü: ——— M,D; Bile: beli D,G

844 b u: ——— D

845 a Nefs ü tendür: Nefs-i tendür M; erin: iren D

845 a yoldan: yolda D,M

847 ——— G

848 a Gerçi ol bir cān ile: Rūḥ-ı hayvāniden ol G

849 a 'Aklıdur: 'Aklıdur D; toḡrı: doḡru G

* (Nitekim rivāyetlerden gelmiştir. Allāh akılı yarattığında ona: kalk! Dedi kalktı. Sonra: otur! Dedi Oturdu. Sonra ona: gel! Dedi. Geldi. Sonra ona: git! Dedi gitti. Sonra izzetime ve celālime kasem osun ki senden daha aziz bir şey yaratmadım. Rabbi'ni tam ve ibadet et, dedi.)

850 b ḳavlin: ḳavlī D,G

851 b rākib: rāḡıb M

852 a ḥavās: heves G

853	Dā'ire gözlerse her sinūñ gözūñ	Bil giriftār-ı esir itdūñ özüñ
854	Liki merkez gözleseñ iy yol eri	Ma şer-i kevnūñ olasin serveri
855	Merkezi gözle ki olasin müstakim	Seni maḥbūs itmeye div-i racim
856	Kimdedür merkez imāmü'l-mürselin	Ol Ḥabīb-i Ḥaḳ u ol şāh-ı güzün
857	Her kim ol sultān-ı dīn rāhındadır	Ḥaḳ aña faẓl itdi dergāhındadır

FĪ-BEYĀNĪ ḤAḲĪKATĪ'L-İNSANĪ VE KEVNHĪ NUSHATEN CĀMĪ 'ATEN*¹

858	Bilmedūñ seni ne cevhersin dirig	Sırr-ı Ḥaḳ ile ne serversin dirig
859	Sırr-ı Ḥaḳ ma 'nide şuret ādemi	Cāmi ' olduñ bunca biñ biñ 'ālemi
860	'Ālemūñ ki insān-ı ekber adıdur	Dürlü şun '-ı Ḥalīḳ andan bādidür
861	Anı cāmi ' olıban bir kabza ḥaḳ	Gör nice olur muşaffā nūr-ı pāk

KĀLE'LLAHU TEBĀREKE VE TE 'ĀLĀ SENURĪHİM ĀYĀTİNĀ FĪ'L-ĀFĀḲĪ VE FĪ-
ENFUSİHİM ḤATTĀ YETEBUYYENE LEHUM ENNEHU'L-ḤAḲḲ*²

D34b, G28a	862	Her ne kim 'ālemde vardır biş ü kem	Var senūñ zātuñda anuñ mişli hem
	863	Encüm ervāḥ enfüs eflāk u 'uḳül	Qıldı başuñda dimāgunda ḥulül
M30b	864	Hem çehār erkān cismūñde 'ayān	Balgam u şafrā durur sevdā u kan
	865	Acı şu tatlı şu var zulmetle nūr	Türş-rülük kış u yaz oldu sürür
	866	Qıllaruñ otlar durur cismūñ zemīn	Üstüh'ānlar mişli tağlardur hemīn
	867	Bu tamarlar kim turur içinde ḥūn	Her birisidür anuñ cārī 'uyūn
	868	Oldı tayyib-nefs olan rūḥ-ı nefīs	Pes ḥabīsīdür anuñ div-i ḥasīs
	869	Muṭmayinne nefse çün benzer melek	Nefs-i emmāre dūrür şeytān ne şek
	870	Şehvete küllī behāyimdür mişāl	Yırtıcılara gāzablar oldu dāl
	871	Fıkr iderseñ 'ālemūñ eczāsını	Ādemīde bulāsın hem-tāsını

853 a Dā'ire: Dāyire D,M.

854 a yol: 'ışk G

855 a ile b'nin yerleri değiştirilmemiş G

855 b maḥbūs: maḥbūb D

*¹(İNSANIN HAKİKATİ VE CĀMĪ 'BİR NÜSHA OLUŞU HAKKINDADIR)

*²(Ufuklarda (Yer, gök ve dünya memleketlerinde) ve kendi nefislerinde insanlara āyetlerimizi göstereceğiz ki (Kur'ān)ın gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun...) (Fussilet-53)

861 a kabza: katre D

863 a Encüm ervāḥ enfüs eflāk: Necm ü rūḥ u nefis ü eflāk D,G

865 a Ace şu tatlı: Acı vu tatlı G

865 a kış u yaz: kış yaz D

866 b hemīn: yakīn D,G

867 a tamarlar: damarlar

* (İNSAN VE ZĀTINA VERİLMİŞ OLAN ÖZELLİKLER, NESLİNİN DEVAMI HUSUSUNDA RABB'İNİN KOYMUŞ OLDUĞU GARİB HÜKÜMLER HAKKINDADIR)

FĪ-BEYĀNĪ'L-HAVĀSĪ'L-MUVADA 'ĀTĪ FĪ-ŞIFATĪ'L-İNSĀN VE ZĀTĪHĪ VE
GARĀ'IBĪ HÜKMĪ RABBĪHĪ FĪ-HUŞŪLĪ ZŪRRİYETĪHĪ*

	872	Şüretā Ḥaḫ kıldı a'zam 'ālemi	İtdi ma'nide mükerrerem ādemi
	873	Her vücūda kıldı ol Ḥālīḫ hibe	Ḥāllü ḥāline lāyīḫ meretebe
D35a	874	Ol merātibden olur geçmek muḥāl	Ancak insāna virildi bu kemāl
	875	Olmuş iken gayet esfel maḥfili	Olur a'lālardan a'lā menzili
	876	Ol ki rūḥuñ lezzeti şevkindedür	Menzili dā'im felek fevkindedür
	877	Şehvet ü nefse olan dā'im maḥal	Bunda ke'l-en'ām olur belhum aḍal
M31a, G28b	878	Ol ki pāk eyledi mir'atını	Vaşf-ı ḥākiden saçamaz zātını
	879	Cevheri kim aña 'aşīḫdur felek	Sa'y idüp bir zerresin bulmak melek
	880	Anı zayı' eyleyen ehl-i hevā	Derde tuş oldu ki bulunmaz devā
	881	Ādeme çün Ḥaḫdan irdi feyz ü cūd	Buldu bu resme fazīletlü vücūd
	882	Pes aña ta'līm-i esmā eyledi	'İlm ile ḥikmetlü sözler söyledi
	883	Rūḥına kıldı 'atā tevḥīd-i zāt	Oldı ma'lūmātı esmā vu şifāt
	884	Ser-be-ser eflākı seyrān eyledi	Hep firīştihlerde cevlān eyledi
	885	Çün melekler gūş kıldı sözlerin	Bildiler 'ācizler imiş özlerin
	886	Pes didiler iy bizüm Sübhānümüz	'Afv ḫıl kim bilmüşüz noksanumuz
D35b	887	Bizde yok 'ilm ü hūner bildük yakın	Ne ki bildirdüñ anı bildük hemīn
	888	'İlm lāyīḫdur saña sensin 'alīm	Ḥikmetüñ fāyīḫ senüñ sensin ḫakīm

KEMĀ KĀLE'LLAHU TE'ĀLĀ VE 'ALLEME ĀDEME'L-ESMĀ'E KULLEHĀ
ŞŪMME 'ARDAHUM 'ALE'L-MELĀ'İKETİ FEḶĀLE ENBĪ'UNĪ BĪ ESMĀ'Ī
HE'ŪLĀ'Ī İN-KUNTUM ŞĀDĪḶĪN ḶĀLŪ SUBḶĀNEKE LĀ 'İLME LENĀ İLLĀ MĀ
'ALLEMTENĀ İNNEKE ENTE 'ALĪMU'L-ḶAKĪM*

872 b ma'nide: ma'nāda G

873 b Ḥāllü ḥāline: Ḥāllī ḥāline G

876 a lezzeti: lezzet ü D,M; 876 b dā'im: dāyım D,M

877 b olur: -dür D,M

880 b tuş: duş G

* (Nitekim Allahu Teala Buyurdu: Allah ādeme bütün isimleri, (Eşyânın adlarını ve ne işe yaradıklarını) öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip "Eğer siz sözünüzde sādık iseniz; şunların isimlerini bana bildirin" dedi. Melekler, "Yā Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih eder, kemal sıfatlar ile tavsif ederiz ki senin bize öğrettiklerinden başka bilimiz yoktur. Şüphesiz ali ve hakim olan ancak sensin" dediler.) (Bakara – 31,32)

	889	Ādeme çün indi vahy oldu resül	Emr ü nehyi bildi aldı kirlü kul
	890	Maḥzen-i esrār-ı Hāk oldu ‘ayān	Ma ‘den-i envār oldu bī-gümān
M31b	891	Uyḥu gönderdi aña Rabbü’l-Celīl	Sol eyegüsin çıkardı Cebrā’il
	892	Yaradup Havvāyı ol perverdigār	Nesl için Ādemle kıldı çift ü yār
G29a	893	Hāk aña bahş itmiş iken cennetin	Oldı ‘aşı çekdi dünyā miḥnetin
	894	Geldi zūrriyāt bildi her işi	Qalmadı hiç birinüñ ebter işi
	895	Toldı anlardan hişār u şehr ü kūy	Her taraf çoğaldı oldu il ü boy
	896	Her zamān bunlara geldi bir resül	Kimi redd itdi kimi kıldı kabül
	897	Redd iden düşdi mü’ebbed zaḥmete	İttibā’ iden irişdi rahmete
D36a	898	Fazl u iḥsānlar kıluban ol Ḥudā	Dürlü dürlü kıldı ni’metler ‘atā
	899	Giymek için yemek ü içmek için	Yatmağ u turmağ u hoş geçmek için
	900	Binmek için yaşda gāh kurıda gāh	Niçe biñ dürlü sebep kıldı ilāh
	901	Ol kerāmet kim virildi ādeme	Şemmesi virilmişdür ‘āleme
		KEMĀ KĀLE’LLAHU TE’ĀLA VE LEKAD KERREMNĀ BENĪ ĀDEME VE HAMLENĀHUM Fİ’L-BERRĪ VE’L-BAHRĪ VE REZAKNĀHUM İLĀ AHİRİ* ¹	
	902	Encüm ü eflāk u mäh u āfitāb	Kış u yaz nür u zulmetle şehāb
	903	Gice vü gündüz ü bārān u bahār	Vaḥş u tayr ü cānavarlar bī-şümār
	904	Ādem için bunları yaratdı Rabb	Ādeminüñ hizmetinde oldu heb
	905	Liki Adem yaratılmağdan ğaraz	Ma ‘rifetdür cevher ü bākī ‘araz
M32a		KEMĀ KĀLE ‘ALEYHİ’S-SELĀM AḤBĀRAN ‘AN MELİKİ’L-‘ALLĀM KÜNTÜ KENZEN MAḤFİYYEN FE-AḤBETU EN-U’RİF* ²	
	906	Qādīrūñ kudretlerine kıl nazār	Ādem için gör neler kılur neler

891 a Uyḥu: Uyku G; Rabbü’l-Celīl: Rabbu Celīl D,G

891 b eyegüsin: añasın G

893 b miḥnetin: zaḥmetin M

895 b taraf: tarafda G

895 b çoğaldı oldu il ü boy: İl çoğaldı oldu boy G

897 b rahmete: devlete D

*¹ (Nitekim Allahu Teala buyurdu: Biz hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik...) (İsrā-70)

*² (Herşeyi bilen (kāinatın) sahibinden haber vererek peygamber (a.s.) şöyle buyurdu: Ben gizli bir hazine idim bilinmek istedim.)

900 a yaşda gāh: yaşda geh M

904 a Rabb: heb M

904 b hizmetinde: hiḍmetinde G

905 ——— M

G29b	907	Kim gıda için yaratdı iştihâ	Hün olur hâsıl çü hazm ola gıda
	908	Ol kızıl kanuñ muşaffâsından uş	Hâric olan hün-ı ebyaz oldu hoş
	909	Didiler nutfe anuñ adın enâm	Çün ki rahme düşe ol tuta maķâm
	910	Hak Te 'alâdan girü fermân olur	Aķ nutfeyken uyışmuş kan olur
	911	Soñra olur ol girü et pâresi	Soñra olur üstüh'ânlar arası
	912	Olur a 'şâb u 'urûķ nefh ü rûh	Câmîd iken hay olur bulur fütüh
	913	Olmuş iken bi-lisân ü kûr u ker	Nâtık olur işidür kıtur nazâr
	914	Çün diler şâni'lerüñ ol aķseni	Aķseni taķvim olur hâķ u meni
<p>KEMĀ KĀLE ALLAHU TE 'ĀLĀ VELEKAD HALEKNĀ'L-İNSĀNE MİN SŪLĀLETİN MİN TĪNİN ŞŪMME CE 'ALNĀHU NUTFETEN FĪ-KARĀRİN MEKĪNİN ŞŪMME HALEKNĀ'N NUTFETE 'ALAKATEN FE-HALAĀNĀ'L- 'ALAKATE MUĐGATEN FE-HALAĀNE'L-MUĐGATE 'İZAMEN FE-KESEVNE'L- 'İZAME LAHMEN ŞŪMME ENŞĀ'NEHU HALKEN AĀHERE FE-TEBĀREKE'L- LĀHU AĀSENU'L-HALĪKİN*</p>			
	915	Şun '-ı sırrını hiç kes fikr idemez	Kimse ol itdügi işden idemez
	916	Añun emrinsüz kamu 'âlemde bil	Çöb ucu deprenmege yokdur sebîl
	917	'Akl irişmez Hâlıküñ tedbirine	Nevbet irmez dinse biñde birine
M32b	918	Tıfl ol kanlu çepel şuda yatur	Rahm zindânında kışuda yatur
D37a	919	Gerçi zulmetlerde oldu yiri tar	Kendü şâķir anda râhatlığı var
	920	Çünkü üstüne geçer eyyâm u mäh	Çıķar andan açılır ol beste rāh
G30a	921	Hoş göründi çün kim evvelki maķâm	Toģıcaķ ağlar kamu bint ü ğulam
	922	Çün bulur ol karañu yirden necât	Hoş görünür gözine bu kâ'inât

907 b ola: olur M

909 b ol tuta:tuta ol D

910 b uyışmış: o yunmuş G

* (Nitekim Allahu Teala buyurdu: Andolsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık. Sonra onu emin ve sağlam bir karargâhta (rahimde) nutfe haline getirdik. Sonra nutfeyi bir kan pıhtısı haline soktuk; müteakiben, kan pıhtısını bir lokmacık et yaptık, bu bir lokmacık eti kemiklere çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonunda onu bambaşka bir mahluk olarak teşekkül ettirdik. Yapıp yaratılanların en güzeli olan Allah pek yücedir) (Mu'minün- 12,13,14)

915 a Şun '-ı sırrını: Şun '-ı fikrin D; fikr: fehm G

918 a kanlu: ——— M

919 a oldu: kaldı M

920 a üstüne geçer eyyâm u mäh: üstünden geçer mäh üzre mäh G

921 a çün kim: çünkü M,G

922 b kâ'inât: kâyinât D,M

923	Meskeni hūb u havāsi key laṭīf	Nūri lāmi 'kaṣr u eyvāni ṣerīf
924	Pes taṣavvur eyle kıılır bī-gūmān	Kim bulunmaz bundan özge hoş mekān
925	Bilmez anı kim daḥi hoş yir var	Bu cihān aña göredür teng ü tar
926	Nūridur hūṣiddeden enver anuñ	Ṭini misk ü sengnidür gevher anuñ
927	Bozamaz amun bahārını ḥazān	Gülşenidür tāze vü ter cāvidān
928	Her ne kim geṣse gönülden bī-ta 'ab	Hāzır olur kıılmadın kimse taleb
929	Göz ne manzardan ki hoş lezzet bulur	Gözlere her dem görinen ol olur
930	Ḳulaḡı işitdügi vü didügi	Geydügi vü içdügi vü yidügi
931	Ḳamusı nefse mülāyim olısar	Her gönül istedüğini bulısar

D37b KEMĀ ḲĀLE'LLAHU TE 'ĀLA VE FİHĀ MĀ-TEṢTEHĪHĪ'L-ENFUSU VE
TELEZZU'L-A 'YUNU* ṢADAḲA'LLAHU'L-AZĪM

M33a	932	Var idelden berü insāni Ḥudā	Vardugunca çok ider luṭf u 'atā
	933	Her deminde ne gereklüdür bilür	Her ne kim ḥacātıdır ḥāşıl kıılır
	934	Çün cihāna geldi oldu mihmān	Atayı anayı buldı mihrübān
	935	Yimege kādir olunca emzürür	Yüriyince götürür hem gezdürür
	936	'Ākil olur öğrenür 'ilm ü ḥikem	'Ārif ü dānā olur u muḥterem
G30b	937	Dā'imā aña melekler iş olur	Gāh div ü gāh firişte ḥ'iş olur
	938	Ḳamusı ḥizmet kıılır yardım ider	Gice vü gündüz kamu gelür gider
	939	Bitürür her biri bir dürlü dilek	Gāh aña şeytān bulur yol geh melek
	940	Her nefes bu resme bulup rütbeti	Kimi 'ārif kiminüñ var gaḡleti
	941	Ne kadar taḡdir iderse Kirdigār	Geçürürler işbu resme rüzigār
	942	Ger kemāl ehli ger ebter dūrür	Her birinde Ḥaḡ murādı var durur
	943	Çün murādı ḥilkati ḥāşıl ide	Adı sanı eksile kendü gide
D38a	944	Sūr-ı evvelde kamu maḥluk öle	Sūr-ı sāhıde girü dirlik bula

924 b hoş: bir M

926 a enver: envār G; 926 b misk: müşk M

927 a Gülşenidür: Gülşeni G

929 b olur: durur M

932 a berü:beri G

935 b hem gezdürür: her dem yürür M,G

937 a Dā'imā: Dāyimā M,D

938 a ḥizmet: ḥidmet G

939 b bulur yol : bulurdu G

940 a bulup: bulur G

944 a kamu: girü D

ḲĀLE'LLĀHU TE 'ĀLA VE NUFİHA Fİ'Ş-ŞÜRİ FE-SA İKA MEN Fİ'S-SEMAVĀTİ
VE MEN Fİ'L-ARDİ İLLĀ MEN ŞĀ'E'LLĀHU ŞÜMME NUFİHĀ FİHİ UHRĀ FE-
İZĀHUM KİYĀMUN YENZURŪNE*

	945	Çünkü mahşerde ola ba 'ş u nüşür	Kimi zulmet bula Ḥaḳdan kimi nūr
	946	Eylük ehline ola eylük bedel	Yatluluk bula kılan yatlu 'amel
	947	Ma 'rifet gencin çü ḥāsıl kılasın	Cennet ü didāra vāşıl olasın
	948	Şerri koyup ḥayr işlerseñ müdām	Menzilüñ ola senüñ dārü's-selām
	949	Ma 'şiyet işler iseñ küfrān ile	Ola düzah menzilüñ şeytān ile
	950	Mü'min ü 'āsī varursañ ḥazrete	İrişesin şofira fazl u rahmete
	951	Vaḳt ola saña kerem kıla Kerīm	'Afv ide cümle günāhuñ ola Rahīm
G31a	952	Her ne iş işlerse yirinedür ol	Ger seni redd ide ger kıla kabül
	953	Ḳabiliyyet kim saña oldı 'atā	Żayi ' iderseñ anı vā-ḥasretā
		Fİ'T-TE'ESSŪFİ 'ALĀ 'ADEMİ MA'RİFETİ'L-İNSĀNİ ḲADREHU VE ḲABİLİYYETEHU'L-BENİYYETE 'ALEYHİ**	
D38b	954	Bilmedün sen seni gel kılam beyān	Ten mi itlak olunur saña yā cān
	955	Bilmedün sen seni ḥayfā nesin	Neye geldüñ bunda nice dānesin
	956	Senligüñ nedür senüñ gel kıl beyān	Ten mi itlak olunur saña yā cān
	957	Bu ser ü seblet bu hey'et bu şıfat	Şanma sensin varsa sende ma 'rifet
	958	Bend ü zindanuñ tılsımı oldı bu	Özgedür ma 'ni çü ismi oldı bu
	959	Sen seni görmek dilerseñ aç gözüñ	Tā göresin cān göziyle gendüzüñ
	960	Kıl taleb ma 'ni nidersin şureti	Cānı bul tā ire cānān lezzeti
M34a	961	Cism bilseñ kendüñi nā-dānsın	Ten degülsin sen ḥaḳikat cānsın

* (Sür'a üflenince, Allāh'ın diledikleri müstesnā olmak üzere göklerde ve yerde, kim varsa hepsi düşüp ölmüş olacaktır. Sonra ona bir dah üflenince hemen ayağa kalkıp bakakalacaklardır.) (Zümer- 68)

945 a ba 'ş u nüşür: ba 'ş-i nüşār M

948 a ḥayr: ḥayrı G

953 a kim: çün D

** (İNSANIN KENDİ DEĞERİNİ VE KENDİSİNE VERİLEN KABİLİYYETİ BİLMEMESİNE TEESŪF HAKKINDADIR)

954 ——— D,M

957 a seblet: selvet D, 957 b varsa: var D

958 a Bend ü zindānuñ: Bend-i zindānuñ D

958 b çü: çün M,G

962 Var durur aḥbārda didi Resūl Her ki nefsin bildi Rabbin bildi ol
 KEMĀ KĪLE KĀLE'N-NEBĪYYU 'ALEYHÜ'S-SELĀM MEN 'AREFE NEFSEHU
 FEKAD 'AREFE RABBEHU*

963 Bu ṭabī'ī rūḥ nice cān olur K'anda biñ cān ü cihān pinhān olur
 964 Nāṭık-ı rūḥ-ı ḥaḳīkisin ne şek Rūḥ-ı ḳudsūñ sen refīkisin ne şek
 965 Çeşm ü ser görmez cemālūñ şübhesüz Çeşm-i ma'nidür gören ḥaḳdur bu söz
 966 Sende hergiz yok durur cāy u cihet Var durur Ḥālīk şifātından şifat
 D39a, G31b 967 Ḥaḳkı bātıldan seçegör iy 'azīz Kanda gider gözle bu rūḥāni iz
 968 Ḥaḳ şifātından şifatuñ muḳtebes Varlıguñ nūrun 'alā nūr oldu pes
 969 Çün neye isterse kādīrdür Ḥudā N'ola kılsa saña bu sırrı 'atā
 970 Ḥaḳ vücūdı pertevi bil sen seni Sen seni maḥv it ki kılsun ol ğani
 971 Dür iden seni hicābuñdur 'ayān Çün hicābuñ maḥv ola ölsün hemān

FĪN-NASĪHATİ'L-MÜNĀSĪBETİ Lİ-ḤĀLİ'L-İNSĀNİ**

972 Gel berū terk it bu fāni külḥanı Cehd kıl bulmağa bāḳī gülşeni
 973 Geldügüñ yoldan girü gitmeñ gerek Liki yola hoş yarağ itmeñ gerek
 974 Kıl ola gör göresüñ tā özüñi Sen bu ḥalk āyinesine yüzüñi
 975 Ola her menzilde bir müşkıl şu'al Her birine bulasuñ bir dürlü ḥāl
 976 Her su'ala virübilürseñ cevāb Cennet-i bāḳī ola saña me'āb
 977 Yohsa ḳalduñ evvelinde menzilüñ Olduñ arasında müstağrak gilüñ
 978 Ulaşur bu resme menzıl menzile Dil dile yoldaş olur gil gile
 979 Olsa dil kāmil muşaffā pāk-nūr Ni 'met-i cennet bula nūr u sürür
 D39b 980 Döndügüñde olsa noḳşānuñ senüñ Ḥāmsın yanmak gerek cānuñ tenüñ

* (Nitekim peygamber (a.s.) şöyle dediği rivāyet olunur. Nefsini tanıyan Rabbin tanıır.)

963 b pinhān: ḥayrān M,G

966 a cāy: çār G; cāy u cihet: cāy-i cihet M

970 b it: id D

** (İNSANIN HALİNE UYGUN NASİHAT HAKKINDADIR)

972 a it: kıl D

973 b Liki: Līk D,G

974 ——— D,M

976 a virübilürseñ: viribilürsen D: virebilürseñ G

977 a Yohsa: Yoksa G

979 b Ni 'met-i cennet: Ni 'met ü cennet D

980 b cānuñ tenüñ: cān u tenüñ G

G32a	981	Varacağıñ yir iki yirdür hemîn	Biri düzağ biri cennetdür yakîn
	982	Kankısına varacağsın bilmedüñ	İy dirîğa kim yarağüñ kılmaduñ
	983	Yigrek ol nolacağıñ fikr idesin	Bunda tedbirüñ idüben gidesin
FĪ-BEYANĪ'L-CEVHERĪ VE'L-'ARAZĪ VE'T-TEMŞİLĀTĪ'L-MÜNĀSĪBETĪ LE-HUMĀ MĪN-LĪSĀNĪ EHLĪ'L-ḤAKḲĪ*			
	984	Her ne kim esfelde var a 'lāya dek	İki kısım oldu anı bilmek gerek
	985	Söz kim ol 'ilm ehlinüñ takrîridür	Biri a 'rāzı cevāhir biridür
	986	Cevher ile kā'im olandur 'araz	Olmadı bu resme cevherden garaz
	987	Buldı cevher kendü zātiyle kıyām	Pes bekāya oldu bu lāyık tamām
	988	Ol kim aldı bu kelāmüñ kāyili	Dir 'araz oldu fenānuñ kābili
	989	İy 'araz aşlı vu cevher fer 'i sen	Sañā 'ālem nām olmağdur ḥasen
M35a	990	Çün 'araz aşlı vü cevher fer 'i sen	Eyle olsa iki 'ālem cem 'isin
	991	Cānuña cevher 'arazdı cismüñe	Server-i 'ālem dinilsün ismüñe
	992	İki şeydür iki 'ālemden garaz	Biri cevherdür birisidür 'araz
	993	Biline bu cism ile çün bu cihān	Ten gibi bu ol cihāndur hem-çü cān
	994	İki 'ālem mecma 'ısın sen yakîn	Olduñ anuñçün dü-'ālemde güzîn
	995	Kevneyn maḥkümüñ olursa hemān	Geh yakîn ola qarīnüñ geh gümān
	996	Bu güzergāhunda ki oldu şeş cihāt	Biş kapulu bir evüñ var zî-ḥayāt
G32b	997	Her kapudan görünür bir būsitan	Her birisinden geçer bir kārübān
	998	Gerçi sensin bu ev içinde garīb	Biş kapudan saña vardur biş nasīb
	999	Bir kapu gözdür ki görür çok 'aceb	Ekşer idrākātuña oldur sebeb
	1000	Biri kulakğdur ki diñler çok kelām	Biliñir anuñla ma'niler tamām
	1001	Bir burun kim yiylemekdür aña hū	Zevk ider andan dimāğ u dil koğu

981 b cennetdür: cennet bil G

982 a Kankısına: Hangisine G

* (CEVHER ARAZ (ÖZ VE İLİNTİ) VE EHLİ HAKK'IN DİLİNDEN ONLARA UYGUN TEMSİL HAK.)

984 a esfelde var: esfeldedür M

985 b a 'rāz-ı cevāhir: a 'rāz u cevāhir G

986 a kā'im: kāyim D,M

987 b oldu bu lāyık: layık oldu bu G

988 a kāyili: kā'ili M

989 990 ile yeri değiştirilmiş M

1000 b ma'niler: ma'nālar G

1001 a yiylemekdür: yiylemekdür D

	1002	Biri eldür anda tutmak lezzeti	Var anuñla bilinür yumşak katı
	1003	Biri ağzıdır ki anuñla müdām	Bildirür lezzetlerini her ta ‘ām
M35b	1004	Diñledüñ çün zāhiren budur havās	Biş dañi var batınen bî-iltibās
D40b	1005	Vehm ü fikr ü hıfz u hiss-i müşterek	Pes hayāl oldı beşinci his ne şek
	1006	Bilesüñ eleşer hatā ider bu biş	Dir isen olsun şevāb ol bişe iş
	1007	Kıl riyāzet anlar olsun rāst-bīn	Tā gümānuñ gide bulasın yañın
	1008	Çün ki bunlar rāst-bīn ola müdām	Ola sermāyeñ bu ‘ālemde tamām
	1009	İRse kuvvet çeşm-i biniş nūrına	Māverā-yı āferiñiş görüne
	1010	Çün dıraht oldı cihān biz mīvesi	Tāze vū terdür bu mīve şivesi
	1011	Beñzedürüz çün dırahta ‘ālemi	Kimi yaprak kimi yemişdür ādemi
	1012	Her ağacuñ mīvedendür ‘izzeti	Mīvesi olmazsa olmaz rağbeti
	1013	Mīve olur bü-yı lezzetle lañif	Nice kim biz ‘aql ile olduñ şerif
G33a	1014	Bulmadı cāhil cū ‘ālemden merām	Lezzeti olmaz yimiş kim ola hām
	1015	Olmanıñ yimiş gibi olmasağın	Hām ile olmuş bir olmaya yañın
	1016	Hoş yemişdür ‘ālim ü ‘āmil ḥakīm	Hām olan līkin sağat olur sağım
	1017	Bir ağac kim ola hūb u mivedār	Bāgbānidur anuñ Perverdigār
D41a	1018	Hıfz olur olsa yimiş lezzetde tām	Redd olur olsa sağat bī-tu ‘m-i hām
M36a	1019	Çün sağat ola alur anı deni	Çün leziz ola şerif alur anı
	1020	Alma yimiş kim ola bī-tu ‘m u bū	Bāgbān itmez anı çün cüst u cū
	1021	Lezzetüñ ‘ilm oldı hoş koñuñ ‘amel	Eyle ‘ilm ile ‘amel olma ezal
	1022	‘İlm ü a ‘māl itdiler ḥāsıl ricāl	Menfa ‘atsüz ‘ilm olur cāna vebāl

KEMĀ ḲĀLE’N-NEBİYYU ‘ALEYHİ’SELĀM ALLAHUMME İNNİ A ‘ÜZEBİKE

MİN-‘İLMİN LĀ-YENFA *

1023 Her ki ma ‘ni çeşmesinden içdi āb Mīve-i cennetdür ol şāhib-i nisāb

1002 a tutmak: dutmak G

1004 a havās: havās M

1008 b ‘ālemde: ‘ālemden D

1012 b olmazsa: olmasa D,M

1013 a olur bü-yı lezzetle lañif: olursa bulur bü-yı lañif G

1016 b olan: olur D

1018 b bī-tu ‘m-i hām: bī-ta ‘m u hām D

1019 a ola: olsa G

1020 a bī-tu ‘m u bū: bī-tu ‘m-i bū M

1020 b anı çün: çü anı G: çün anı D

* (Nitekim Peygamber (a.s.) buyurdu: Allah’ım faydasız ilimden sana sığmırım.)

1024	Ol kim ol hām ola bi-lezzet ola	Cāvidāni ol çeker renc ü belā
1025	Mīve kim olmaz karīn-i hūn-ı şāh	Olur ayaklarda h̄vār u hāk-ı rāh
1026	Akl gözün kör iderseñ iy gabi	Oda yanarsın kırı ağaç gibi
1027	Ger dilerseñ kesb idesün 'akl u hūş	Cehd idüp gider hicāb-ı bend-i hūş
1028	Tā kılāsın gülşen-i kudse sefer	Olasın şād u bulasın nūr-ı fer
1029	Ḳuds gülzārınuñ olan bülbüli	Halka esrār-ı Hudā söyler dili

D41b, G33b

FĪ-BEYĀN ŞEREFİ'L-İNSĀN ELLEZĪ HUVE ḤALĪFETÜ'R-RAḤMĀN**

1030	Ādemīdür kāmīl ü dānā zarīf	Kim ḥasīs olur egerçi kim şerīf
1031	Cismi gerçi hāk u cānı pākdür	Sırr-ı ḥās u server-i eflākdür
M36b 1032	Küllī ecrām u nūfūs ile 'ukūl	Her dü-'ālemde fūrū ' ile usūl
1033	Zāt-ı insānda kamu ḥāsıl durur	Zulmeti gil oldı nūrī dil dūrür
1034	Bil ki ādem 'ālem-i kübrā durur	Her dü-'ālem 'ālem-i şuğrā durur
1035	İçi aşğar 'ālemün tışı ulu	İçi ekber ādemün tışı ulu
1036	Kāmīl insān sırrı bī-ḥaddür müdām	Nūr-ı Ḥakka kalb-i 'arīfdür makām
1037	'Ālem-i kübrā didiler 'āleme	'Ālem-i şuğrā didiler ādeme
1038	Ḥak anı 'ālemde sālār eyledi	Hem cihān u hem cihāndār eyledi
1039	Piş ü pes oldur nihān ü āşikār	'Ālem-i dīl 'arif-i Perverdigār
1040	Oldı hem muḥdeş hem oldı ol kadīm	Oldı hem cāhil hem oldı ol ḥakīm
1041	Ḳamu şeyde vardur isti 'dādı bol	Ḥayy u meyyit sūret ü ma'nide ol
1042	Geldi andan evliyā vu enbiyā	Mülk-i 'ālem hāk-i pāyına fidā

FĪ-ZEMMĪ BA 'ZĪ EFRĀDĪ'L-İNSĀN BĪ'L-CEHLĪ VE'T-ṬUGYĀN VE'L-İSYĀN*

1043	Ba 'zī insān nā-kes ü hem ḥāmdur	Gerçi dilde añā insān nāmdur
------	----------------------------------	------------------------------

1025 b h̄vār: ḥor D

1027 b bend-i hūş: ——— G

1028 b nūr-ı fer: nūr u fer D

**(RAHMANIN HALİFESİ OLAN İNSANIN ŞEREFİ HAKKINDADIR)

1031 b Sırr-ı boş u: Sırr-ı ḥāşdur G

1034 ——— D,M

1035 ——— D,M

1036 ——— D,M

1037 a 'ālem-i kübrā: 'ālem-i şuğrā G

1037 b 'ālem-i şuğrā: 'ālem-i kübrā G

1039 a nihān: cihān M

* (CEHĀLET, TAŞKINLIK VE İSYĀNDAN DOLAYI BAZI İNSANLARIN YERİLMESİ HAKKINDADIR)

1043 a hem: ——— G

D42a	1044.	‘Akl ile ibl̄isi ūret ādemi	Gāv u ḥardur belki ḥayvānuñ kimi
G34a	1045	Ūretā tendūr ve likin cānı yok	Var ise cānı anuñ cānānı yok
	1046	Kimi ūretde periūān oldı ol	Ya ‘ni dīn derdine dermān buldı ol
	1047	Bātınında liki vār ol deñlü zerķ	Kimse ūeytāndan idemez anı fark
	1048	Cānını gōñlini bi-zār itmedi	Ehl-i Ḥakka toğrı ikrār itmedi
M37a	1049	Cism ū cān ile seķilir ādemi	Anuñ ile bilinūr piū ū kemi
	1050	Ger mūzekki ola gōñul ile cān	Ūbhesüz bulur bekā-yı cāvidān
	1051	Kime nār olur maķāmı kime nūr	Nār miḥnet nūr olur rūḥa sūrūr
	1052	Her ki rūḥ ile olursa āūinā	Taḥt-ı dārū’l-mülke olur pādīūā
	1053	Ten hevāsına giriftār ola ger	Adı ādem kendū ūeytāndan biter
	1054	ūehvete ḥar gibi ger ḥursend ola	Cān pāyına ḥabi ‘at bend ola
	1055	Çün bu ūretde daḥi ḥayvān ola	Zulmet ile ḥor u sergerdān ola
		Fİ’N-NAūĀYİḤ VE’L-KELİMĀTİ’L-MÜNĀSİBETİ Lİ-ḤĀLİ’L-İNSĀN*	
D42b	1056	Cehd kıl iy dost bātından ūakın	Tā ki ehl-i Ḥakdan olasuñ yakın
	1057	Kendūni bil kendūni çün bilesin	Mülk-i bakīde ‘imāret kılāsın
	1058	‘Ārif ol ḥukm it vücūduñ milkine	Tā giresin evliyānuñ silkine
	1059	Cān ayađından gōtürüp bendūni	Ḥakki bilürsin bilürseñ kendūni
	1060	Sañā nūḥ çarḥ ile heft-aḥter ḡulam	‘Abd idindi seni cism-i cīfe-nām
G34b	1061	Bu behimi lezzeti terk eyle gel	Tā saña ḥurrem na ‘im ola maḥal
	1062	Ḥurd u ḥ‘ābı terk kıl hem çün ricāl	Tā olasıñ ehl-i kudse ittīūāl
	1063	Ḥurd u ḥ‘ābı terk kıl hem çün melek	Tā senūñ yirūñ ola fevka’l-felek

1044 a İbl̄isi ūret: ibl̄is ū ūret D

1045 a tendūr: zinde D,G

1048 b toğrı: doğrı G

1049 a Cism ū : cismi D,G

1051 a maķām kime: maķāmu kime M

1054 a ger:çün D,M

1055 ——— M

* (İNSANIN HALİNE UYGUN KELİME VE NASİHATLER HAKKINDADIR)

1057 b ‘İmāret: imāret M,G

1058 a mülkine: mülkine D

1059 a gōtürüp: gōtürür D

1060 a heft: ——— G

1060 b cism-i cīfe-nām: cismi çünki cīfe nām D

1062 a çün: çü G; 1062 b olasıñ: bulasıñ G,D

M37b	1064	Hürd-ı h ^v âb oldı behâyim rütbeti	‘İlm-i idrâk iledür cân kurbeti
	1065	Bir dem ol bizâr niçe hürd u h ^v âb	Aç gözüniden perde niçe bir hicâb
	1066	Ƙıl tefekkür aslını iy nür-ı Hâk	Niçe bu zindânı idindün turaƘ
	1067	Bil ki dünyâ mü’minün zindânıdur	Cennetidür kâfirün bustânıdur
KEMÂ KÂLE ‘ALEYÜ’S-SELÂM E’D-DÜNYÂ SICNÜ’L-MÜ’MİN VE CENNETÜ’L-KÂFİR**			
D43a	1068	Mü’min ol dünyâyı gör zindân sen	Key sakın idinmegil bustân sen
	1069	Ol mü’ebbed yiri gözle bunı Ƙo	Himmetün a lâya olsun dünı Ƙo
	1070	Asluña meyl eyle sinsun Ƙo kafes	Murg-ı câna pervâz ursun her nefes
	1071	Nefs ile bu yolda azar gibisin	Nice İbrâhim Âzer gibisin
	1072	Olma âzer gibi meşgûl u şen	Ol Halîlullâh gibi büt-şiken
	1073	Bilmedün niçün seni var itdi Hâk	Asl-ı maşşuduñ Ƙoduñ düşdün irâk
	1074	Baş indirmek melik der-bâna hayf	Hizmet eylemek melek şeytâna hayf
	1075	Niçe-‘İsi ola maşşün u zebün	Bula ‘izzet hür iken Kârür-ı dün
	1076	Çünki bulduñ ejdehâ altında genc	Ƙıl helâk ol ejdehâyı çekme renc
G35a	1077	Ƙuvvet itseñ ejdehâya Ƙüt ile	Bulmayasın la l ü zer yâkût ile
M38a	1078	Genc evünde gizlügen dervişsin	Merhem avcuñda veli dîl-rîşsin
	1079	Menzil almaz kim yarağın düzmese	Genc bulmaz kim tılısmı bozmasa
	1080	Boz tılısmı evdeki genci çıkar	Renc çeksen sendeki renci çıkar
D43b	Fİ-BEYÂNİ ŞEREFÜ’L-‘UZLET VE MERÂTİB EHLİ’L-HALVET*		
	1081	‘Uzlet iste encümenden ol irâğ	Sen saña yoldaş oluban bu ferâğ
	1082	İhtiyâr itdi çün ‘ankâ infirâd	Kendü bir murg idi simurg oldı ad
	1083	‘Uzlet ehli dâ’imâ ‘izzet bulur	‘Uzletün taşhifi ‘izz ile olur

1066 b Niçe: Nice G

1070 a ko: bu G

* (Nitekim Peygamber (a.s.) buyurdu: Dünyâ mü’minin hapishanesi kâfirin cennetidir.)

1071 b ——— G

1073 a niçün seni: seni niçün G

1073 b Aşl-ı maşşuduñ: Aşl maşşudı D,G

1077 a itseñ: itmeñ D

1079 b Genc: Genci D,G

* (UZLETİN DEĞERİ VE HALVET EHLİNİN DERECELERİ HAKKINDADIR)

1081 a İtse: it sen G

1083 a dâ’imâ: dâyimâ M,D

1084	Sencileyin saña kim mahrem olur	Senden evlā saña kim hem-dem olur
1085	ıl zer ü zen zahmetinden itimā	Baş erenler gibi başlar üzre pā
1086	Aña kim avm u arā'ib ad olur	Nefs azzın bulmayıcak yād olur
1087	Seni kim sever senün için anı	Kendü nefsiyçün sever seven seni
1088	'Aql anañ nefs atañdur görış	ılma rencide atañ anañ düriş
1089	ār ü penc olursa saña bend ü bāğ	Bir oñulmaz derd olur cānuñda dāğ
1090	Ger dilerseñ kim bulasuñ vasl-ı yār	oma cān yüzinde varlıdan ğubār
1091	Ser-be-ser bu varlı āfetdür bilün	Yok olanlar külli rāhatdur bilün

D44a, M38b, G35b

1092	Fāni olanlar beaya irişür	Füratün ehli liaya irişür
1093	Kim belā çekse velā ehli olur	Derd-mend olan devā ehli olur

KEMĀ KĪLE EL-BELĀ VE'L-VELĀ TEV'EMĀN*

1094	Hicr leylinde vişālün fecri vār	Har-ı füratdür gülüñ vaşl ile yār
1095	Fecr-i vaşl oldı şeb-i hicrān soñı	Hār-ı ğamdur ğülşen ü vaşluñ öñi
1096	Hürrem olursañ firāında anuñ	açan olursın vesāından anuñ
1097	Geç hevesden ister iseñ vaşlı sen	Fer'ı terk eyle severseñ aşlı sen
1098	Başmayınca yola evvel bir adem	Kimse sırrından anuñ urmaya dem
1099	Olmaya bir baş iki sevdā ile	İki dilber 'aşkı sığmaz bir dile

FĪ-ZEMMĪ'R-REFĪI'L-CĀHİL'İL-MÜNĀFI VE MEDHĪ

ŞİDDĪI'L-'ARĪFĪ'L MUVAFI**

1100	Saña ikmet sözlerinden iy hümān	Naql ideyin cān le ğuş it tamām
1101	Her kimün kim rehberi bayuş ola	Yolu virānlara dā'im tuş ola
D44b 1102	Key şaın nā-keslere olma arın	Hor idersün cānuñu ğöñlüñ azın
1103	aç yuvasından le'im olanlaruñ	Gitme yanından kerim olanların

1086 b bulmayıcak: bulmayınca G

1088 a anañ nefs atañdur: atan u nefs anañdur D

1089 b cānuñda: içinde D

* (Nitekim denildi: Bela ve musibet ikizdir)

1094 b gülüñ: ğülü D: ğül ü G

1095 b ğülşen ü vaşluñ: ğülşen-i vaşluñ D

1097 ——— M

** (İKİYÜZLÜ CĀHİL ARKADAŞIN YERİLMESİ VE UYUMLU, ĀRĪF SADAKATLİ ARKADAŞIN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR)

1100 b ideyin: ideyüm D,G

1101 b dā'im: dāyim D,M

	1104	İşi eyinüñ eyü olur işi	Yatlu ider yoldaşı yatlu kişi
	1105	Gel sefih ü cāhile bağla kapu	Çün zarîf olduñ zarife kıl tapu
M39a	1106	Cāhil ile gülistān zindān olur	Ehl ile zindānlar büstān olur
G36a	1107	Yār-i ‘ārifle idin ḥabsi turağ	Nā-kes ile büsitāndan ol ırağ
	1108	Dost olunca saña nā-dānlar	Yig ‘adüv olduğı ‘arîf cānlar
	1109	Merd-i ‘ākilden ‘adāvet gelmeye	Merd-i gāfilden şadākat gelmeye
	1110	Bulmadum bu yirde bir toğrı refîk	Bir gönüllü bulmadum yār-ı şadîk
	1111	Kimde kim vār ola zerķ ile riyā	Yād olmak yig olunca āşinā
	1112	Ehl-i dūnyā nefis içün yārūñ olur	Yimeg içün cehd ider cārūñ olur
	1113	Gitse mālūñ sevgüsi gider hemān	Kendü nefsiyçün saña ister ziyān
	1114	Halk-ı hādîmdür saña devlet günü	Ḳamusı senden kaçar miñnet günü
D45a	1115	Sîm ü zer bulsañ olursiñ muhterem	Gitse mālūñ hor olursın bî-kerem
	1116	Mir ü ḥukkām ile olursuñ ḥarîf	Diyeler saña sebük-rūḥ u zarîf
	1117	Redd olursuñ mertebēden nāgehān	Diyeler merd ü girān-cāndur fülān
	1118	Nideler ol yāri kim hem-çün zırîh	Açmaya müşkil işüñden bir girih
	1119	Yaramaz issi şavuga ol kişi	Kim bitürmez issi şovukdan işi
	1120	İdinür ‘ākiller ol şahşı emîn	Kim anuñ ḥıfzındadır ḥısn-ı ḥaşîñ
M39b	1121	Dost ḳanı kim saḳına ḥālūñi	Gözleye cāni gibi aḥvālūñi
	1122	Biline bağlaya mihrūñden kemer	Dirligi senüñçün ola ser-be-ser
	1123	Görmeye kendüden ayru yārini	Gönli ile bir ide güftārını
G36b	1124	Dost olur dostuñ āyinesi	Sırr-ı yāre maḥzen olur sînesi
	1125	‘Āḳil ummaz merd-i cāhilden vefā	Dost bulmaz çünki düşmenden şafā
	1126	‘Ālim ile cāhil olmaya celîs	Āb ile hiç ateş ola mı enîs
	1127	İki cāhil birbirine olsa yār	Ḥaşm olur birbirine bî-ihtiyār

1105 a ü: ——— D; 1105 b zarife:zarifi G

1107 a ḥabsi: sicni G

1107 b büsitāndan: gülistāndan D

1108 b ‘adüv: ‘advüñ D,G

1114 a Halk-ı hādîmdür: Halk hādîmdür D

1119 a sovuğa: soğuga G; 1119 b sovuğdan: soğukdan G

1120 b ḥıfzındadır: ḥakkındadır D

1122 b ser-be-ser: ser-te-ser D

1124 b maḥzen: maḥrem D

1127 b Ḥaşm olur birbirine: Birbirine ḥaşm olur D

D45b	1128 İki ‘ālim birbirine olsa iş	Maḥrem olur birbirine yaz u kış
	1129 Hergiz āzār eylemez birbirini	Faḥş ile zār eylemez birbirini
	1130 Çün ‘adāvet aşı hezeyāndur ne şek	Dilüñ andan ḥıfz eylemeñ gerek
FĪ-ZEMMĪ’L-KELĪMĀTĪ’L-FĀḤİŞETĪ VE ‘L-HEZLĪYĀT VE TERTĪBĪ NEŞĀYĪH VE’T-TENBĪHĀT*		
	1131 Kılma hezl ü kizbü faḥşı pīşe sen	Urma kendü ayağuña tīşe sen
	1132 Her kimüñ güftarı olursa dürüg	‘Aklı nūrundan yüzidür bī-fürüg
	1133 Her ki faḥş ola sözünde gāh gāh	Olmaz aña kādr ü kıymet ‘izz ü cāh
	1134 Şāh iseñ döker yüzüñ şuyın fücür	Māh iseñ kılur seni çün ḥāk u ḥor
M40a	1135 Çün tabi ‘at hezli ister ciddī cān	Her birine birü hoş gelür hemān
	1136 Sözde k’ola ‘aqla andan iftihār	Söylemeñ ol faḥşı hezli katı ‘ār
	1137 Tab ‘ister hezli çün nā-dān gibi	Sen anı cuyā-yı cid kıl cān gibi
	1138 Söz degüldür söz ki hezl-ālüddur	Od degüldür belki muzlim düddur
	1139 Cān bulur hezl ile her sâ ‘at memāk	Tab ‘bulur cidd ile bākī ḥayāt
D46a, G37a	1140 Zülmü terk it ‘adl u dād eyle kabül	Her ki bī-dād ola bī-din olur ol
	1141 Kāsd kılma kimsenüñ mālına hem	Olma tāmā ‘lık ad ile müttehem
	1142 Gel tama ‘kılma ki rūḥuñ mārıdur	Kıl kana ‘at nefsunüñ mi ‘mārıdur
	1143 Ehl-i şerm ol gitmesün yüzüñden āb	Bī-ḥayā bī-ḥürmet olndur kilāb
	1144 Şāh öñinde olma gammāz iy püser	Bī-günāh āhından eylegil ḥazer
	1145 Olmasun kimseye bühtān idesin	Sañā bir bir şarışarlar nidesin
	1146 Her işitdügün söze inanmağıl	Görmek işitmek bir ola şanmağıl
	1147 Ko gümānı kıl ‘amel aqvā ile	Nesneye ḥükm itme ḥaddeşnā ile
	1148 Her sözi kim diyeler didi fülān	Ekser ol ḥavlüñ olur aşı yalan
	1149 Sen şanursın ‘ilm-i tenzīl okuduñ	Sen ne tefsir ü ne te’vil okuduñ
M40b	1150 Gevheri terk itdüñ ü alduñ şadef	Geç ‘arzdān cevher iledür şeref

* (AÇIK SAÇIK VE SAÇMA KELİMELERİN YERİLMESİ VE ÖĞÜT UYARILARIN TERTİBİ HAKKINDADIR)

1134 b ḥāk u ḥor: ḥāk-ı ḥor D

1135 b faḥşı hezli: faḥş u hezl: D

1140 b olur: ola D

1144 a püser: pezer D,M

1145 b şarışarlar: şarışarlar D

1148 a kim:——— M

1150 b cevher: gevher G

	1151	Aşl u bürhāna delā'il kıl taleb	Kim evā'il 'ilmine oldur sebab
	1152	Ol ki andañ māyeye rāzi olur	Hâlde māzi sözni kandan bilür
D46b	1153	İbn-i vakt iseñ ço müstaķbel ğamın	Bulmaz ibni'l-vaķt ebü'l-vaķtũñ demin
		FĪ-BEYĀNĪ ŞIFATĪ'L-CÜHELĀ 'ALĀ ŞÜRETÜ'L-'ULEMĀ VE'N'-NUSHU'L-MÜNĀSĪB LEHUM MĪNE'L-'UDEBĀ*	
	1154	Ol ne cāhildür ki 'ālim oldı nām	'İlmi dünyā kesbine eyledi dām
	1155	Adımı 'ilm ile 'āmil eyledi	Rızķı a 'māline şāmil eyledi
G37b	1156	Gerçi baħş ider daķayıķdan ķamu	BĪ-haber oldı haķayıķdan ķamu
	1157	Çün gözũñ görmez gerek saña delil	BĪ-delil a 'mā olur ğor u zelil
	1158	Ger delil ü hüccet ü çün u çerā	Hāşıl idersũñ sözüñ fevķe's-semā
	1159	Cüst ü cüyu cidden iderseñ hudüd	Güft ü ğuyıñdan senũñ olmaya sūd
	1160	Ķo çirā ü çũmı söyle az u üz	Sözi nederler olıcaķ derdsüz
	1161	Nice yıllar söyleseñ yābis ğaber	Bulmayasın sırr-ı ma 'niden eşer
	1162	Ol taleb halinde nice söylemek	Aç ğicābı aradan ğitsün emek
	1163	Cān u dil cānān ile olur çü şād	Pes 'abesdür dostdan ğayrı murād
M41a		FĪ-BEYĀNĪ FAZĪLETİ KİTMĀNĪ'S-SİRRĪ**	
D47a	1164	Sır seven serverler olur serfirāz	Sır gerekse setr kıl esrār u rāz
	1165	Dil gerekdür ser-nühüfte bestedür	Başı gider virse her sırdan ğaber
	1166	Sırrı söylemeñde var bim ü helāk	Eslem olur olduğınca bestenāk
	1167	Dime seg-bānlara Sübhān sırrını	Divler bilmeye Ķur'ān sırrını
	1168	Cehli terk it tā ola cānuñda rāz	Rāza irer 'ilm eli olur dirāz
	1169	Keşf-i rāz itmeye 'ākil olsa kim	Rāz didüği meğer ola ğaķim
	1170	'Aķlı miķdārınca kıl ğaķa ğıķāb	'Ārif iseñ virme mecnūna şarāb
	1171	Bu 'avāmu'n-nās olupdur hem-çü div	Geh huruş ider anuñçün geh ğıriv
G38a	1172	Cāhil-i mağrūrı kılma sırta yār	Kim maķamuñ dār ider Mansür-vār

1152 b kandan bilür: kanda bulur G

* (ĀLİM SURETİNDEKİ (KILIĒINDAKI) CAHİLLERİN ÖZELLİKLERİ VE EDİPLER TARAFINDAN ONLARA UYGUN NASİHAT HAKKINDADIR)

1162 b aradan ğitsün: ğitsün aradan D

** (SİRRİ SAKLAMANNIN FAZİLETİ HAKKINDADIR)

1164 b esrār u rāz: esrār-ı rāz D

1168 a it: id D; 1168 b eli: ili D

	1173	Yār-i mahrem bulsañ it sırruñ ‘ayān	Likin it o başdan rāzūñ nihān ***
	1174	Sözlerüm gūş itmege ‘arif gerek	Bî-ħuredden olsa maħfi yigirek
	1175	Çün bikirdür sözlerüm mestür hoş	Hüsn-i nā-maħremden anuñdur hoş
	1176	Yüzüni gösterme nā-kes gözine	Bakmasun nā-dān ü cāhil yüzine
D47b	1177	Surħ-zer olmaz ħar-ı lenge revā	Cevheri tāca gerekdür pādişā
M41b	1178	Yaraşur Keyħüsreve tēc u kemer	Kāmil er işine öykünmez kem er
	1179	Sırrını söyleme nā-ehl ādeme	Kim ziyānı yitüşür bir ‘āleme
	1180	Dimeye nā-dāna dāna ħiç rāz	Serçe kūrşağına şıgmaz tu ‘m-ı bāz
		Fİ-‘ADEMİ ŞEBĀTİ’D-DÜNYĀ VE ZEMMİ MERĀTİBİHĀ VE MENĀŞİBİHĀ*	
	1181	Seni mağrūr itmesün māl ile cāh	Mürg iricek bir olur derbān u şāh
	1182	Devlet-i dünyāya kılma i ‘timād	Kim soyunup odı tiz olur remād
	1183	Ĥubb-ı māl u cāh itse cāna kār	Cāh cāh olsa gerekdür māl mār
	1184	Sevme bu hercāyi ma ‘şūkı şehā	K’eylemez ‘āşıklarına ol vefā
	1185	Virme gönül bî-vefādur bu ‘arūs	Hiledür dāim işi mekr ü füsüs
	1186	Bu şebātsuz mülke şāfi kaçma gel	Ĥün-ı kerkeslerle oruc açma gel
	1187	Ĥubb-ı dünyā çünki gönülünde bite	Ĥubb-ı Ĥālīk āhiret tuħmı yite
?D48a	1188	Her kimūñ başında ‘aql itdi qarār	Ĥıla sevdā-yı cihāndan ol firār
?D48a	1189	Çünki kalmaız mülk ü māl ü tēc ü taht	Bir daħile yār olur devletle baħt
	1190	Seni terk itmeden it terk anları	Dost idinme gel qarı düşmānları
	1191	Ĥo bu māl u mülki gel bir adım ad	Ĥaşıl it bî-nāmlık maħv olsun ad
	1192	Çek iki ‘ālem naşibinden gönül	Giç ikiden bir içün ol kirtü ħul

1174 b Olsa maħfi yigire: ——— G

1175 b -dur hoş: ——— G

1176 a nā-kes: nā-dān D; gözine: yüzine D

1176 b ü: ——— G,M

1180 ——— D,G

***(DÜNYANIN DEVAMSIZLIĞI VE ONUN MERTEBE VE MAKAMLARININ YERGİSİ HAKKINDADIR)**

1182 a i ‘timād: i ‘tibār M

1183 ——— M

1184 ——— M

1185 ——— M; 1185 b dā’im: dāyim D

1186 ——— M; 1186 a şāfi: şakm G

1189 b daħile: daħiye D, G

1190 b gel qarı: ——— G; gel: ——— D

1191 a ad: at G

- 1193 Kalmaz ol kim kâla vu kendü gide Kâlur ol kim toğıdup işâr ide
1194 Hâli hoş gör bakma bu gün şofıuña Kim bilür irte ne gelür o güñe

Fİ'L-GİBTATİ Bİ-AHVÂLİ ĞAYRİ'L-İNSÂN VE ZACİRETİ HALİHİ VE'N-
NASİHATİ'L-MÜNÂSİBETİ 'ALA-SEBİLİ'T-TAQRİB VE MUĞÂBELE*

- M42a** 1195 Çerç-i encüm hâli hoşdur hem-zemîn Ki âhiret havfindan oldılar emîn
1196 Ne ölüm endişesi var ne hisâb Ne ümîd-i fazl-ü ve havf-ı 'azâb
1197 Gerçi bunlar mest ü ser-gerdândur Dâ imâ hizmetde bi- işyândur
1198 Bize düşmişdür 'aceb derd ü elem Kim çekerüz dirlik ü ölmekde gam
1199 Geh belâ-yı mevt ü geh havf-ı su'âl Bilmezüz âhirde nice ola hâl
1200 Ger kabûl olursavuz devlet bizüm 'Azl olunmaz mansıb u 'izzet bizüm
- D48b** 1201 Redd olursavuz ne müşkil iş olur Kim 'azab ile ebed teşviş olur
1202 Çün bilinmedi kabûl u reddümüz Oldı çenber gibi serv ü kaddümüz
1203 Ol nebîler serveri sultân-ı dîn Bu 'aceb derde devâ kıldı yakîn
- G39a** 1204 Bildi kulından o şâhuñ kâ'inât K'oldı gam cürmine tâ'atle necât
1205 Her günânuñ başı şerrüñ şahidi Liki bilün hubb-ı dünyâdur didi

KEMÂ KÂLE 'ALEYHU'S-SELÂM HUBBU DÜNYÂ RE'SÜ KÜLLÜ HATİ'ETİN**

- 1206 Hem hadîşinde buyurdu ol halîl Kim hevâ-yı nefse uyandur zeliî
1207 Bildün aslın her günâhuñ çün yakîn Bunda şabr it anda ol şâh-ı güzîn
1208 Semm-i şabrı nüş iderseñ cân ile Hür u cennet bulasun rıdvân ile
- M42b** 1209 Ger hevâ-yı nefse tâbi' olasın Varıcak yirün cehennem bulasın

KEMÂ KÂLE 'ALEYHÜ'S-SELÂM HUFFETİ'L-CENNETU Bİ'L-MEKÂRİH VE
HUFFETİ'N-NÂRU Bİ'Ş-ŞEHEVÂT***

- 1210 Şuretâ bir 'âkil insân gibisin Ğaflet uyhusında hayvân gibisin

* (İNSANDAN BAŞKASININ HALİNE GIPTA VE HALİNİN KÖTÜLÜĞÜ VE KARŞILAŞTIRMA YOLUYLA UYGUN ÖĞÜT HAKKINDADIR)

1196 b havf-ı 'azâb: havf u 'azâb D

1197 b Dâ'imâ: Dâ'imâ D,M

1198 Bir sonraki beyitle(1199'la) yeri değiştirilmiş G

1204 a kâ'inat: kâ'inat D,M

1204 b cürmine: cürm ile D,G

** (Nitekim Peygamber (a.s.)buyurdu: Bütün hataların başı dünya sevgisidir)

1207 b it: id D

1208 a iderseñ: eyle D,M

1208 b Hür u cennet: Hür-ı cennet M

***(Nitekim Peygamber (a.s.) buyurdu: Cennet kötü şeylerle kuşatılmış, cehennem ise cazip şeylerle kuşatılmıştır.)

	1211	Fikr ider misin ölenler hâlini	Nicedür bilür misin aḥvâlini
D49a	1212	Zâhir oldu mı gidenlerden eṣer	Hiç alabildüñ mi anlardan ḥaber
	1213	Hey ne maḥfidür ne müşkildür bu hâl	Bunda ‘âciz kaldı ḥayrândur ricâl
	1214	Kim biri uyanmaz uyuyanlaruñ	Biri gelmez gidene o yanlaruñ
	1215	Cân kuşu uçdı çün üşendi kafes	Ḥayr ü şer her iş ma’lûm oldu pes
	1216	‘Âkîbet n’olursun işüñ bilmedüñ	İy dirîğa kim yarağüñ kılmaduñ
	1217	Her ne kerpiç kim binâlar taşıdur	Bilkim ol bir pâdişâhuñ başıdur
G39b	1219	Her ne kim ol gerdiş-i gerdün durur	Bize te’sîrâtı çün maḥrûn durur
	1220	Çün ider Ḥak iznile her fi’li zûd	Ğuşşa yimek eylemez bu câna sûd
	1221	Artuğ u eksük ne kim eflâk ider	Ol ezel taḳdir olan ḥattı güder
	1222	İşlemez hergiz murâdumuzca kâr	Çün işinde yok bizümle ihtiyâr
M43a	1223	Çün ḥabîb-i Ḥak didi ceffe’l-kalem	Her mukadder kāyin oldu çekme ğam
	1224	Biz bu sırruñ aşlını çün bilmezüz	‘Aql ile Ḥak sırrını ḥal kılmazuz
D49b	1225	Yigrek ol kim ğam gide şâd olavuz	Cân esir olmaya âzâd olavuz
	1226	‘İşk ie ḥizmetde kāyim turavuz	Her ne kim Ḥakdan gelür hoş ğorevüz
	1227	Gâh ḳahrından kılavuz key ḥazer	Gâh umavuz ire lutfından eṣer
	1228	Bunda ḥâdiş oldu Ḥak sırrı ḳadim	Bu anı fikr itmek olmaz müstakim
	1229	Bil ḳader sırrı bilisüz hâl ile	Fehm olunmaz ‘aql ile aḳvâl ile
	1230	Kim bu sırrı bildi bu ḥaletdedür	Ğuşşasuzdur dâ’imâ râḥatdadur
	1231	Her ne kim olmuş olacaḳdur naşîb	Bilesin tağyir olmaz iy lebbîb

FÎ-HİTÂBÎ ‘ALE’D-DÜNYÂ VE’L-BEYÂNÎ ĞADRÎ HÂ VE MEKRÎHÂ LİMEN

TA ‘AKKALE VE TA ‘AMMAKA FÎ-MEKRÎHÂ*

1232 Gel iy ğaddâr u sitemkâr u dü-reng Geh yüzüñ rûmi ğorinür ğâhi zeng

1212 b anlardan: birinden

1216 b yarağüñ: ḥazırılık G

1220 b bu: bir D

1221 a Artuğ: Artuk D

1222 b hergiz: her gün D

1223 b kāyin: kā’in G

1226 a kāyim: dâ’im G; 1226 b gelür: gele G

*(DÜNYAYA HİTAP ONUN HİLESİ HAKKINDA DÜŞÜNEN VE DERİNLEŞEN KİMSELERE ĞADRÎ VE HİLESİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

1232 a Gel: ——— G.

	1233	Dürlü lu betlerde sensin bi-emân	Bir yöne degüldür işüñ her zamân
	1234	Görinürsin karşı biñ biñ reng ile	Gösterürsin yüzi yüz âheng ile
G40a	1235	Câna ma şûk u harîf ü dil-rübâ	Gözde müşgin câme vü zerrîn kaba
	1236	‘Ömrdür ayağüñ altında tamâm	Saña iderler müdârâ hâs ü ‘âm
D50a, M43b	1237	Oldı bir tāvüs-ı reng-â-reng özün	‘Ömr şaydına ider âheng özün
	1238	Kim şikârüñ oldı senüñ der-kemîn	Keykubâd u Kayşer u Fağfur-ı çin
	1239	Mülk-i Keyhüsrev saña Hüsrev girev	Köhnedür bunlar kamu sen girü nev
	1240	Ser-be-ser senden kamu fersüdeyüz	Dimedük bir gün ki biz âsüdeyüz
	1241	Çok cefâ senden çeken mü’min ola	Kim ola kim senden ol râhat bula

Fİ'L-HİTÂBİ 'ALÂ NEFSİHİ VE MAKAMİHİ VE'T-TAHRİ'Z 'ALE İSTİMÂ İ
KELÂMİHİ*

	1242	İy gönül çok söz tefekkür eyledüñ	Söyledüñ sırlar tezekkür eyledüñ
	1243	Şefkatünden halka kılduñ nuş-ı ‘âm	Hâs hâlin di kelâm olsun tamâm
	1244	Görmedüm sözde nazîrün sâhiri	Gam degül ta ‘n itse saña Sâmiri
	1245	Aç yed-i beyzâyı Müsi gibi gel	Zinde kıl mevtâyı ‘İsi gibi gel
	1246	Söz zebûrında ol eyle nağme-sâz	Hemçü Dâvûd eyle câna keşf-i râz
	1247	Çünkü şâfilikdesin âb-ı zülâl	Gösterürsin mu ‘ciz ü sihri helâl
	1248	Sa ‘y kıl şarrâfa ‘arz it cevherüñ	Tâ ki zâyı ‘ olmaya gevherlerüñ
D50b	1249	Gevherüñ kadrin ne bilsün pile-ver	Şu ‘le-i nûrı ne görsin kûr u ker
	1250	Her işi ehline ‘arz itmek gerek	Her metâ ‘i ehli bilür yigirek
M44a, G40b	1251	Çanı gelsün bir mubaşşır hüsmend	K’ola ef‘âlî hakîm akvâl-ı pend
	1252	Her sözi cân ile kıla istimâ ‘	Söz yüzinden tuta biñ biñ intifâ ‘
	1253	Sözlerüñ güş itmesüñ her bi-haber	Bağlama har boynına dürr ü güher

1235 a ma şûk u harîf: ma şûk-ı harîf D

1235 b müşgin: miskin M

1237 a tāvüs-ı reng-â-reng: tāvüs reng-â-reng M

1238 a senüñ: sinüñ D

1239 ——— G

* (NEFİS VE MAKAMINA HİTAP VE SÖZÜNÜ DİNLEMeye TEŞVİK HAKKINDADIR)

1247 b sihri helâl: sihri ü helâl D

1248 a it: id D; 1248 b gevherlerüñ: cevherlerüñ D

1249 a pile-ver: ——— G; kûr u ker: kûr-ı ker D

1250 b yigirek: ——— G

1251 b hakîm: hakîm D

1252 b tuta: duta D

1254 Zāyi ' olur bulmasa ehlin kelām Toḥm yirin bolsa biter ve's-selām
FĪ'L- HİKĀYETİ VE'T-TEMSİLİ'K- MÜNĀSİB KEMĀ.....Lİ'L-MÜSTEMİİ'T-

TĀLİB*

	1255	Şehri deryüze iderken bir gedā	Didi bir şāhib-dil eyleyüp nidā
	1256	Kim i bābācānı sözüm kıl qabūl	Ḥayr umarsañ bir şa ādet ehli bul
	1257	Varma her dūn u ḥāsīsūn bābına	Kim mürüvvet eylemez ṭullābına
	1258	Olsa bi-aşl u fūrū-māye kişi	Kendü gibi dūn u ḥor olur işi
	1259	Bī-aşl bi-gayret ü bi-ār olur	Mekr ü zor ehli olur ḡaddār olur
	1260	Çün didi el-ırku cezzābun resūl	Daḥi hüccet mi gerek iy pūr-uşūl
D51a	1261	Şefkat itme yatluya zahmet gerek	Yarasına anlaruñ dā'im tuz ek
	1262	Niş ü mārı nüş bilmekdür vebāl	İstemek ḥurmāyı ḥaṭaldan muḥāl
	1263	Düşmen alsa senūñ için çüb u seng	Sen başın ḥurd eyle kılmadın o ceng
	1264	Ḥārdan rencide olsa ayaguñ	Tiz çıkaruñ ḥārı odlara yakuñ
M44b	1265	Aḡzuñda aḡrısa dendānuñuz	Çıkmayınca rāḥat olmaz cānuñuz
	1266	Nefs kim düşmenleruñ ulusıdur	Amı basmak pehlevānlar ḥūsıdur
	1267	Yola girürseñ yürime bi-refik	Kim refik evvel gerek andan ṭarık
	1268	Kimse kim isteye şatun ala dār	Evvelā bilsün ki kimdür añā cār
	1269	Mūnis olup iki yār itse sefer	Birbirinden ḡam ṭozın silker sürer
	1270	Cāhili yoldaşlıḡa kılma qabūl	Lā-bud olur bir gün ol senden melūl
	1271	Nā-kes ile eyleme peymān u 'ahd	Boynına bağlamaḡa bend eyle ceḥd
	1272	Raḥm kılma görüben bir bed güher	Göresin cānı çıkar kılma nazar
	1273	Zahmet ider şefkat idem dir iseñ	Yir atuñı gussasıñı yir iseñ
D51b	1274	Nefs-i bed-tab ' olduḡıçün bed-hisāl	Ḳahrı kaṭl iden olur ehl-i kemāl

*(UYGUN BİR TEMSİL VE HİKĀYE HAKKINDADIR)

1255 a deryüze: dervize D: dervāze M

1255 b nidā: du ā D

1256 a Kim i bābācānı sözüm: ——— G

1257 a Bābına: yanma M

1259 b Mekr ü zor: Mekr-i zor M

1263 a alsa: olsa M

1268 a isteye: istese D

1269 b ṭozın: ṭozın D,M

1272 ——— G

1273 a ider: eyler G

1274 b Ḳahrı kaṭl: Ḳahr u kaṭl G

Fİ'Z-ZİKİRİ'L-HİKÂYETİ'L-MÜNÂSİBETİ VE'R-RİVÂYETİ'L-MÜLÂYEMETİ*

	1275	Kıldı bir şāhib-dil aḥvālin beyān	Kendü ḥālidür yaqīn itmeñ gümān
	1276	Didi mālum ni 'metüm bisyār idi	Sim ü zer çoğidi bī-mikdār idi
	1277	Dā'im her yaña kılurdum sefer	Getürürdüm her metā 'i mu 'teber
	1278	Girü bir gün kārübān idi 'azīm	Ugraduḡ bir vādiye pūr-ḥavf u bīm
	1279	Gördük anda bir kişi yatur za 'if	Cānı gelmiş çıkmağa zār u nahif
	1280	Bir niçe gün yidigü olmuş hevā	Ḳuvveti gitmiş ü ḡalmış bī-nevā
	1281	Görmüş ancak ḡurs-ı ḡurşidi serāb	Gözleri ayruḡ ne nān görmüş ne āb
	1282	Merḡamet kıldum görüp aḥvālini	Bir ḡadeh şu virdüm aldum elini
	1283	Yidi vü içdi çü buldı nān ü āb	Oldı rāḡat tutdı gözlerini h'āb
G41b	1284	Ol ḡurunca ben tevāḡḡuf eyledüm	Ata bindürdüm telaḡḡuf eyledüm
	1285	Didüm imdi bize bildür ḡālūñi	Nice ḡalduñ bunda di aḥvālūñi
D52a	1286	Didi benüm ḡālüm olmuşdur 'aceb	Azıḡum rızḡum ḡarāmi aldı heb
	1287	Raḡmet olsun saña Ḥaḡdan bī-'aded	Kim irüşdüñ cānuma ḡılduñ meded
	1288	Benüm ile gitdi bir ḡaç rahile	Bir gice yatdı uyıdı kāfile
	1289	Ol fūrū-māye gedā ḡurmuş hemān	Mālum u rızḡum olup olmuş revān
	1290	Uş bu gün üftādeyim oldur sebeb	Kim o bī-raḡm uğrı iş itdi 'aceb
	1291	İy kılan sahrāyı 'aḡla rihleti	Düzde virme zād itme şefḡati
	1292	Ḳūt virme çün ḡarāmidür heves	Bend-i ḡā'at birle baḡla anı pes
		FĪ-MA'RİFETÜ'N-NEFSİ VE'T-TAḲRİ'İ 'ALEYHĀ Lİ-İTTĪBAHA'L-HEVĀ**	
M45b	1293	Çünki zātuñdur dü-'ālemden ḡaraz	Zātuñı cevher dü-keveni bir 'araz
	1294	Çünki sensin zıll-ı Ḥurşid-i Ḳadīm	Sāye Ḥurşid ile olur bile hem
	1295	Cān cemālin buladuñ ten ḡozna	Balçıḡ urduñ āfitābuñ yüzine
	1296	Kāmil ideñ cāmı likin ten dūrür	Güliden āyine yüzü rüşen dūrür

* (UYGUN HİKÂYE VE YERİNDE BİR RİVÂYETİN HATIRLANMASI HAKKINDADIR)

1283 a vü: ——— G; 1283 b tutdı gözlerini: gözlerini tutdı G

1285 b Nice: Nişe D,M

1289 b Mālum u rızḡum: Rızḡum u mālum D,G

1290 a oldur: budur D,G

** (NEFSİN BİLİNMESİ VE ARZULARINA UYULMASINDAN DOLAYI SAKINDIRILMASI HAKKINDADIR)

⁶⁹ 1296 a cāmı likin: likin cāmı D

1296 b Güliden: Güliden D,G

	1297	Cân ü dil âyinesini silegör	Ḥüsnin ol âyinelerden bilegör
D52b	1298	Bâtınuñda çünki var mir'ât-ı şâh	Niçün anı pās ile kılduñ tebâh
	1299	Çün murād alduñ iki 'âlemde sen	Nîşe verdi yile bu 'ömr-i ḥasen
G42a	1300	Var iken senüñle bunca gizlü genc	Aç u müflissüñ çekersüñ dürlü renc
	1301	Şem '-i rüşen gibidür bāg-ı cihān	Bāg-ı reyhān sensüñ ü hem bāgubān
	1302	Senüñ için sāyebān oldu felek	Bilmedüñ sen neydüğüñ bilmeñ gerek
	1303	Çerh ile encüm saña ḥizmet ider	Senden alurlar melekler nūr u fer
	1304	Çār 'unsur saña ḥādımdür müdām	Şāh iken sen seni kılursuñ gulām
	1305	Ḥak Te 'ālā virdi saña bir dirāht	Çār şāhı var anuñ iy nik-baht
	1306	Dā 'imā virür ol ağac mīveler	Her budagında neler biter neler
	1307	Ol dirāhtı sāl bil ü şāhı fuzül	Sen aşl-ı maşşüdsuñ fer ' oldu ol
	1308	Senüñ için Ḥak kayupdur bāgbān	Rāyigān virür yimişler her zamān
M46a	1309	Rızq ayağuña gelür çün ansızın	Fāriğ ol gam yime aç gönül gözin
	1310	Kendü kadrüñ bil ü ḥasıl kıl ferāğ	'İzzetinden şehligüñ kaç ol ırağ
D53a		FĪ-TEMSİLĪ'N-NEFSĪ'L-İNSĀNĪ VE'T-TAHSİLĪ'M-MAKĀMĪ'R-RŪḤĀNĪ*	
	1311	Söz 'ināmı çıkdı elden çün bu dem	Yazayın varlık niḥālinden raqam
	1312	Var vücüduñ ağacında iki ser	Her birinden karşı biter mīveler
	1313	Mīvesi dā'im birinüñ ḥayr olur	Ol birinden mive dā'im şer gelür
	1314	Biri zāhir biri bātından biter	Biri nāra biri nūra meyl ider
	1315	Biş budagı vardır her bir başuñ	Gice gündüz oldu bunlar yoldaşuñ
G42b	1316	Meyli bir bişüñ bu cān-ı pākedür	Bir dahisi meyli āb u ḥākedür
	1317	Biş budak kim dirüz oldu biş ḥavās	Her baş için nefis ü rüh oldu esās
	1318	Mīveler dirüz kamu a 'mālūñe	Kim bular ālet dūrür ef'ālūñe
	1319	Saña bu bir baş olupdur pāy-bend	Ḳor iseñ bu başı işükdür bülend

1297 ——— M

1299 b verdi: vardı G,M

1300 b dürlü: derd ü D: bunca G

1306 a dā'imā: dāyima M,G

1307 a sāl: saña D

1309 a ansızın: gelsözün D,M

1310 a ü: ——— M: de G

1310 b şehligüñ G

1311 b Yazayın: Yazayum D,G

1312 a dā'im: dāyim D,M

1318 b ālet: āfet G

	1320	‘İzzi birindendür birindendür kemi	Bu durur nefsi behiştî ‘âlemi
	1321	Bu ikiden güç ki ‘âşık olasın	Dost kapusına lâyıķ olasın
	1322	Câmi ‘ olursañ olursın cümle cân	Müslim olursañ olursın der-miyân
D53b, M46b	1323	Ger saña nefsuñ olursa pâdişâh	Yüzemezsuñ baħr ider seni tebâh
	1324	Hırs u şehvet saña olurlar emir	Cânuñ u gönlüñ olur şeytâna pîr
	1325	Yüziñe hırs u tama ‘ getüre od	Öziñi yaka gadablar ola düd
	1326	Eylemez eylük çü nefis ola le’im	Ol le’im ile ‘azâbuñdur elim
	1327	Assı itmez kimseye nefis ü hevâ	Oldur iden sini dostuñdan cüdâ

Fİ-TENBİHİ ‘ALE İBTİDÂ’İ HÂLİ’L-HAKİKATI’L-İNSÂNİYYETİ VE’T-TAHRİZİ

‘ALE TERKİ DÜNYÂ VE’Ş-ŞEHEVÂTU’F-FÂNİYETÜ*

	1328	Çeşm-i ma ‘nî saña olursa mu ‘in	Bir nazar kıll hâlûñe kesb it yakîn
	1329	Baħr gayb idi saña evvel turâķ	Şimdi maħcüb olduñ u düşdüñ irâķ
	1330	Bu baħir gavvâsı olan merd-i şîr	Var iken bunca neheng olur dilîr
	1331	Ger şadef sıyup çıkarasañ cevheri	Olasuñ cevher-şinâs ü cevheri
G43a	1332	Kise-i har-mühreden ol kıla pür	K’ola müflis gözleyü bir dâne dür
	1333	Merd-i baħr olur iseñ kuvvetlüsüñ	Bilesüñ hâlûñ eyüsüñ yatlusuñ
	1334	Ehl-i dil gibi göresüñ âşikâr	Cân ayağı bendidür bu ten ki var
D54a	1335	Uğrusuñ sen habsgâhuñdur cihân	Âdem ol habse sebebdür bi-gümân
	1336	Yidi cennetde çü gendüm Âdemi	Hâķ anuñ zindânın itdi ‘âlemi
M47a	1337	Gör kerem kim şâh-ı şultân-ı kerem	Düzdi: düzdi dil arasında harem
	1338	Gerçi yok anda hazâniden zuhûr	Gizlü gence feth-i bâb andan olur

Fİ’L-HİKÂYETİ’M-MÜNÂSİBETİLİ-MÂ-MEZÂ VE’R-RİVÂYETİ’L-MÜNÂSİBETİ

Lİ-ULİ’N-NÜHÂ**

	1339	Var idi bir pâdişâh-ı mu ‘teber	Mâlik-i tâc u kemer şâhib-nazar
--	------	---------------------------------	---------------------------------

1320 a kemi: gamı D

1325 b ola: olur G

1327 b sini dostuñdan: dostdan semî D; dostundan: nefsdan G

* (İNSANIN HAKİKATİNİN BAŞLANGICI HUSUSUNDA UYARI VE DÜNYA VE FÂNİ ARZULARI TERK ETMEYE TEŞVİK HAKKINDADIR)

1330 b bunca: anca G

1332 b gözleyü: gizleyü G

1337 a Gör kerem: Ger görem G

1337 b düzdi:——— G

** (GEÇENLERDE UYGUN HİKÂYE VE AKIL SAHİPLERİNE MÜNÂSİP RİVÂYET HAKKINDADIR)

	1340	Şāh-ı leşker-keş emīr-i ceng-cū	Tīr ile yarardı görse tār u mū
	1341	Bir ferī-şeyker gulāmı var idi	Hüb u zībā nāzūk ü dildār idi
	1342	Tal'ati meymūn idi kıddi bülend	Kaşları yāy u kemān zülfi kemend
	1343	'Ārızı 'aқsin eger göreydi āb	Āb olurdu hayāsından serāb
	1344	Hattı yazmış hūn-ı 'uşşaka berāt	Ol letāfetden hayāt oldu nebāt
	1345	Görmese anı nitekim şuda māh	Bir içim şu içmezdi pādīşāh
D54b	1346	Aldı gönünden karar anuñ gamı	Şabr idemez olamsa ol hem-demi
G43b	1347	Munzur idinmişdi anı her zamān	'Aşkı tutmuş idi gönlünde mekān
	1348	'Āşık olan ışık ile ferhūdedür	Pādīşāh olursa 'ışka bendedür
	1349	Liki şāh bulmazdı gavgādan mecāl	Kim bula ma'şuk ile zevk-ı visāl
	1350	Bir gece kıldı işaret şāh aña	Kim yerinde turma gel benden yaña
M47b	1351	Geldi biñ dürlü edeb birle o kul	Nāz u şive eylegü kapdı gönül
	1352	Gördi k'ana müşteridür mihr ü māh	Hep hazā'in hükmin aña virdi şāh
	1353	Didi var gönlüñ nekim dilerse it	Ben gulāmem saña sen şāh ol işit
		EL-KAVLU Fİ-ŞİFFATİ'N-NEVM VE'L-İNTİBĀH MİNE'N-NEVM*	
	1354	Māha çün kim āfitāb oldu penāh	Yūsufin taşra bıraktı ka'r-i çāh
	1355	Gördi rüşen dil dürür çün kendüzin	Zulm tozından yudı 'ālem yüzün
	1356	Halk uyhusından uyandı kamu	Karañudan nūra boyandı kamu
	1357	Oldı ol gün şeh maқamında muқim	Göñli hurrem dilberü yār u nedim
D55a	1358	Çün girü geldi gece yatdu gulām	Şāhuñ oldu uyhu gözine harām
	1359	Ol gece tā şubh olunca ağladı	Cānını 'ışk odı yakdı tağladı
	1360	Çünkü müşkildür bulışmak nār u āb	Şeh gece gel dimege görmez şavāb

1342 b yāy: çacı D,M

1346 b olmasa: olmaya D; hem-demi: mahremi D

1348 b olursa: olsa da G

1349 a şāh: şeh D

1351 a biñ: bir M; 1351 b eyleyü: eyleyüp G

1353 a it: id D; 1353 b işit: işid D

* (UYKU VE UYKUDAN UYANMANIN ÖZELLİKLERİ HAKKINDA SÖZ)

1354 b bıraktı: çıkardı G,D

1355 b tozından: yüzünden G

1356 a uyhusından: uykusından G

1357 a şeh: şāh G;

1358 b Uyhu: uykuG

1360 b şeh: Şāh G

	1361	Çünkü müşkildür bulışmak nār u āb	Şeh gice gel dimege görmez şavāb
	1362	Ya'ni kim aġyār olur egri nazār	Olmasun fitne düze başa da şer
	1363	Uyhu görmezdi giceler çeşm-i şāh	Yanar idi gök yüzi itdükçe āh
G44a	1364	Giceler fūrkatle gündüz vaşl-ı yār	Nir nice gün böyle geçdi rüzigār
	1365	Çün dükendi sabr irdi āhire	Var idi şehde külāh-ı fāhire
M48a	1366	Didi şeh bir kulına bir şeb ki gel	Şol behālu tācı bu dem tiz var al
	1367	Ol kul uyurken oldasına bırak	Kimseye bildürme yañılma sebak
	1368	Şāh ne kim emr itdise kul tutdı hep	Kesdi başın şāh ol dem bi-sebep
	1369	Ya'ni bu sırrı kimesne tuymaya	Sır cemālinūñ nikābın şoymaya
FĪ-ŞIFATĪ'Ş-ŞUBĤ*			
	1370	Şāh-ı maşrık şubĤ-dem dikdi 'alem	Münhezim oldı kamu çeş ü zülem
D55b	1371	Gördi şeh tācını kul kaldı taña	Bilmedi bu işi kim kıldı aña
	1372	Tiz irişdi kulları şāhuñ o dem	Ta'ne iderek kimi kimisi zem
	1373	Didiler iy hayr ü ihsān bilmeyen	Bunca ihsān ide sultān bilmeyen
	1374	Şeh saña çok dürlü ta'zim eyledi	Genci mālın saña teslīm eyledi
	1375	Tāc-ı sultāna niçün uzatduñ el	Kendüñi ol tāca mı gördüñ maħal
	1376	Her ne kim 'özü itdi ol bī-çāre kul	Kılmadı serheng-i şāh anı kabül
	1377	Boynına bend urdılar zencir ile	Bağladılar anı bu tedbir ile
	1378	Şāha 'arz itdiler anı pür-hatar	Aġzı huşk u beñzi zerd ü çeşmi ter
	1379	Çünkü sultān gördi ol dermān-deyi	Zir ü lebden kıldı penhān handeyi
I48b, G44b	1380	Didi bu uğrı benümdür key bilüñ	Hās eyvānum aña zindān kuluñ
	1381	Şāh zindāncı gibi zindānını	Dā'imā beklerdi ol mihmānını
	1382	Ayak üstüne turuban her zaman	'Özr diler idi ol şāh-ı cihān
	1383	Dir idi uğrı komak aduñ revā	Göñlüm uğurladuñ itdün mübtelā
D56a	1384	Cān u dilde gizle rāzı iy habīb	Gizlü hoşdur 'ışk-ı bāzı iy habīb

1363 a Uyhu: Uyku G

1365 b şehde: şāhda G

*(SABAHIN ÖZELLİĞİ HAKKINDADIR)

1372 b kimi kimisi: kimisi kimi G

1374 şeh: şāh G; 1372 b genci: genc ü D,M

1375 a niçün: neçün D

1379 b penhān: pinhān D

1381 b Dā'imā: Dāyimā D,M; ol:——— D

1384 a gizle: bekle D, M; 1382 b hoşdur: yigdür D

1385	Dirdi ol <u>haddi</u> kamer gül-berg-i ter	Nitekim bülbül kafesde hoş öter
1386	Çün yirüñ taht-ı Süleymândür senüñ	Ƙıldıguñ zindân gülistândur senüñ
1387	Sen benüm olsañ Ƙo olmasuñ cihân	Serverüm olsañ gerekmez büsitân
1388	Diñle iy ten habsgâhında yatan	Bu cihân zindânına cânın atan
1389	'İşk-bâzılık dahi sen Ƙılmaduñ	Kendü hâlün neydüğini bilmedüñ
1390	Çün hıred tıflı gözetmez âhirüñ	Od ider nefis ü hevâ yârin yirüñ
1391	İste bu fâni cihânda vaşl-ı yâr	Tâ bu zaindân ola gülzâr-ı bahâr
1392	Saña yol azığı yiter bu mişâl	Nefsüne Ƙıldıysa nuş güşimâl

HĀZĀ HİKĀYETU SU'ĀLİ VĀHĪDİN 'AN MİŞĀLİ'D-DÜNYĀ*

	1393	Didi bir pîr-i 'azîze bir piser	İy bilen hâl-i cihânı ser-be-ser
M49a	1394	İniş ü yokuş gören 'âlem gezen	Oğuyan sözler ü defterler düzen
	1395	Bu cihânda çok 'acâ'ibler gören	Yüzden artuƘ 'ömri şihhatle süren
D56b, G45a	1396	Ehl-i dünyâyı çok iden imtihân	Anlaruñla dostlığı iden 'ayân
	1397	Ululardan anca güş itdüñ maƘâl	'Arza Ƙıl bu 'âlem için bir mişâl
	1398	Vir haber bize bu lu'bet-hâneden	Kim anuñ toğmaz muƘimi anadan
	1399	'İyş hamrın her ki câma koydı hoş	Zehr Ƙardı çâr u nâ-çâr itdi nüş
	1400	Anda vardur bî-nevâlik derd ü renc	Anda vardur pâdişâhlık mal u genc
	1401	Virse nâ-geh tâlibine devleti	Alse andan cevr ü renc ü mihneti
	1402	İRse keyvândan serâyından binâ	Ursa rıfından Ƙamuya püşt-i pâ
	1403	Gidicek âhir bu 'âlemden hemân	Bir olur har-bende vü şâh-ı cihân
	1404	Söyle ne beñzer bu dehrüñ hâline	Ne münâsibdür bunuñ aħvâline

1385 a dirdi: didi D

1387 b serverüm olsañ: servüm olsañ sen G,D

1388 a 'ışk-bâzılık: 'ışk-bâzilik G

1392 b kıldıysa: girdiye M

* (BİRİNİN DÜNYA MİŞALİ HAKKINDAKİ SORDUĞU HİKÂYEDİR)

139 b iy: ki: D,G

1394a düzen: yazan D,G

1396 b dostlığı: dostluklar D,G

1399 b çâr u nâ-çâr: çâr-ı nâ-çâr G,M

1400 b mâl u genc: mâl-i genc M

1401 a nâ-geh: dünyâ D,G

1402 a keyvândan: keyvâna D,G

1402 b rıfından: rif'atden D,G

* FĪ-BEYĀNĪ CEVĀBĪ'L-MA'ḲŪL 'ANĪ'L-HĪTĀBĪ'L-MES'ŪL**

	1405	Didi bu sâ'il cevâbında o pîr	Güş kıl bu 'âlem için hoş nazîr
	1406	Yimedîn gam çekmedin bir kimse renc	Buldı virâneler gezerken mâl ü genc
	1407	La'l u mercân ü zer ü yâkût idi	Kim nice yıllar kişi yükût idi
D57a	1408	Kimse bilmesün diyü bu hâlden	Bir kaç avuç aldı tîz ol mâldan
M49b	1409	Câmesin yırtup bir anbâr eyledi	La'l u zer koydı vu penhân eyledi
	1410	Geldi ta'cil ile kim taşra gide	Görđi kapu bağlu yol yok ol gide
	1411	Hoş tılsım itmiş meger anda hakîm	Bulmaya yol altun alur ise kim
G45b	1412	Çün giriftâr oldu dökdi mâlı tîz	Yol açıldı hayra tutdı hâlî tîz
	1413	Yolu çün buldı dökicek aldugın	Bildi mâl almakdan imiş kaldugın
	1414	Çıkuban ağladı çün bî-çâredür	Gitdi altun tom pâre pâredür
	1415	İy cihânuñ 'işine mağrür olan	Şoñ deminde bi-zer ü bî-zür olan
	1416	Çün makâmuñ oldu bu pîrûze tāk	Bunda bulduñ devlet-i tāk u revāk
	1417	Bâki mülke döndür ol yüzden 'inân	Hiç ü fânîdür vefâsüzdür cihân
	1418	Cân ile sevdüğünüñ cânın olur	Bî-emândur yâr u ihvânın olur
	1419	Sünbül otlatmağa 'ömr âhüsına	Kim düşer görüñ ecel azusına
	1420	İki murğ ırte gice kâruñdadur	Dâneñi tartar ki anbâruñdadur
D57b	1421	Gâfil olma döketur anbâruñı	Sen bitür kimse bitürmez kâruñı

FĪ-BEYĀNĪ MĀ-YANBAĞĪ LĪ'R-RİCĀLĪ'L-'ĀKĪL VE'S-SA'İDİL-MŪ'MİNŪL-KĀMİL***

	1422	Gel iy 'aklı kâmil ü nefsi selîm	Ol recâ vu havf arasında muķîm
M50a	1423	Say' kıl tã'atde ol 'âbid şıfat	Bendelik senden Hudâdan merhamet
	1424	Terbiyet kıldı seni Hak çil seher	Sende kıldı ma'rifet gencine der

* ——— M

** (SORULAN ŞEYE, AKLA UYGUN CEVABIN BEYANI HAKKINDADIR)

1406 a gam: vu D

1412 b tutdı: döndi D,G

1413 b almakdan imiş: almada neymiş M,G

1417 b Hiç ü fânîdür: Hiç fânîdür D,M

1421 a döketur: dökedur D,M

*** (OLGUN, İNANAN, DOĞRU YOLDA YÜRÜYEN AKILLI KİMSELERE GEREKLİ OLAN ŞEYİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

1422 b muķîm: selîm M

1424 b kıldı: kodı D,G

	1425	Viridi saña 'aql u nefis ü kalb u rüh	Çeşm ü güş u fikret ü dürlü fütüh
	1426	Hikmet öğren bunda iy deryā-yı dīn	Enver it kalbūn yakup şem ' ü yakīn
	1427	Tā kim ola ser-be-ser kavluñ şavāb	Anda kim isteyeler senden sevāb
G45a	1428	'İlmūñ esbābı saña hāşıl bu dem	Zāhir ü bāṭın koy kāmīl bu dem
	1429	Qadrūñi bil zāyi' itme kendüzūñ	Kem sürūra kāni' itme kendüzūñ
	1430	Kıl ta'allūm 'ilm iy merd-i Hudā	'Ālemi geşt eyile çün bād-ı şabā
	1431	İrdügūñ gülden koḥu kesb idegōr	Hem-çü 'aṭtar it 'abīr ile 'ubūr
	1432	Harr-ı nār-ı haclet itdi cāmī sūst	Şāh-ı ma 'nī sāyesinde kıl dūrūst
D58a	1433	Kıl 'amel niceye dek bahş u cedel	Kim şecerdür 'ilm eşcārī amel
	1434	Er olan Hakke'l-yakīne urşa el	'Aklı gider idemez zāhir 'amel
	1435	İşlemezeñ 'aql u 'ilmūñ olup iş	Bil dirāhtūñ huşk imiş virmez yimiş
		FĪ-BEYĀNĪ'L-HİKĀYETĪ'L-UHRĀ LĪMĀ MEZĀ	
	1436	Bir ekinci başlamış toḥm ekmege	Birisi başlamış ağaç dikmege
M50b	1437	Kesdi birinūñ zira'at kuvvetin	Çekdi kış yaz ıssı şovuk zahmetin
	1438	Ol birinūñ cāmī rāhat göñli şād	Hoş yatur fāriğ nedir bilmez haşād
	1439	Birivakt olduğda ni'met buldı çok	Biri raḥtın rehn ider bir pūlı yok
	1440	Çün birine düşdi bu düşvār hāl	Pes zarūri san 'at idindi su'āl
	1441	Didi bir şahs aña dehkān olmadūñ	Rāhat olup şimdi ni'met bulmadūñ
	1442	Der-be-der şimdi gezersin nān için	Ya'ni açlık derdine dermān için
	1443	Didi baña baht bed-yār oldu çün	Ġaflete göñlüm giriftār oldu çün
G45b	1444	'İlmūñ olmaz assısı bi-berg ü bār	Yakdı Ġafletden 'amel toḥmını nār
D58b	1445	İki hāsıl kılmadūñ 'ilm ü 'amel	Hirmenūñ Ġafletle yakduñ mā-hasal
	1446	'Akl için saña diyeyin bir misāl	Cānuña virsün o pend ü gūşimāl
	1447	'Akl bir āyineye beñzer sakil	Mūn'akis anda kesir ü hem kalil
	1448	Mevcden bir katre-i bahr-ı ezel	Sıçradı her rūha kim buldı mahal

1426 a bunda iy: bundadır D

1427 b sevāb: cevāb G,D

1428 b koy: ko D

1429 b Kem: Kim G

1433 b eşcār: eşmār D

* (GEÇEN ŞEY HAKKINDA BAŞKA BİR HİKĀYENİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

1438 b haşād: şadād M

1439 b olduğda: irdükde D,G

1441 a dehkān: dihkān D

	1449	‘İlmi insān zātınıñ anuñladur	Şu’lesi mir’ātınıñ anuñladur
	1450	Lezzeti tā’ātınıñ anuñladur	Şihhatı niyyātınıñ anuñladur
	1451	‘Aql iledür ehl-i dānā olduğı	Esfel iken yiri a’lā olduğı
M51a	1452	Eyü yatlu ‘aksiçün anda düşer	Hayra meyl eyler ü olmaz ehl-i şer
	1453	Kime nā-gāh irse lezzetden elem	Tiz çeker zābt idüp üstine kalem

FĪ-HİKĀYETİ’L-MÜNĀSİBETİ Lİ’L-HĀLİ VE’L-MİŞĀLİ’L-MŪLĀYİMİ

Lİ’L-MAKĀLİ*

	1454	Şol Sikender kim cihāna oldı mīr	Bir şehir bünyād itmiş bī-nazīr
	1455	Anda çok iş işlemiş üstādlar	Dürlü dürlü var ‘aceb bünyādlar
	1456	Bahr yanında binā olmuş bu şehir	Tokınurdu burcına emvāc-ı bahr
D59a	1457	Her kime kim saṭh dār olsa makām	Görür imiş ol bu deryāyı tamām
	1458	Ol Aresto kim odur fāzıl hakīm	‘İlm-i hikmetde nazīridür ‘adīm
	1459	Şahdan istedi bir gün genc ü māl	Kim bir āyine düzelde bī-misāl
	1460	Ola ‘ālemde tılısm ol cāyigāh	Rüşen ola nitekim hurşid-i māh
G47a	1461.	Anı görmege varanlara şadā	Kopa andan işbu vechile nidā
	1462	Bī-vefā bil bu cihām iy lebib	Ad kalmakdur bize āncak naşib**
	1463	Şeh buyurdu virdiler dinār u genc	Ol hakīm anda çeküp bisyār renc
	1464	Düzdi bir āyine hem-çün āfitāb	Şanki kaynar çeşmeler ‘aynında āb
	1465	Oldı anuñ nūri hāşiyetlü nūr	Her tarafda nolsa anda görinür
M51b	1466	Çodılar bir hoş münāsib manzara	Beñzer idi gökde lāmi’ ahtere
	1467	Çande kim ol şehre düşmen kaşd ide	Ol bahirden gemiye binüp gide
	1468	Gelür ol āyineye nāzır bakar	Görse kim düşmen gemi birle çıkar
	1469	Tiz yapışup aña ol merd-i güzün	Döndürürdi düşmene karşı yüzün
D59b	1470	Od çıkardı āyineden hem-çü berç	Yakar idi ne gemi kordu ne halk
	1471	Geçdi bu hāl üzre nice sāl u māh	Gelmedi düşmenden ol şehre sipāh

1449 b ——— G

1450 a ——— G

1453 a lezzetden: zelletden M

* (DURUMA UYGUN HİKĀYE VE SÖZE YARAŞIR MİSAL HAKKINDADIR)

1456 b Tokınurdu: Dokınurd M

1457 a olsa: oldı D; 1455 b ol: çün G

** Vezne uymuyor

	1472	Ger senüñ gōñlüñ gözi rüşen durur	'Aklı bil āyine şehriñ ten dürür
	1473	Ger vücüduñ bahrine kılsañ nazar	Göresin tolmış gemiler şür u şer
	1474	Çün hevā vü hırs cem' oldı kamu	Oldılar ol şehre cidd ile 'adū
	1465	Cānuñı kıl nefis şerrinden irāk	'Akl nürıyla hevāsın oda yok
	1476	Çün şeri'at hablıdur hablü'l-metīn	Ķoma elden tā olasın ehl-i dīn
	1477	Anuñ ile bulunur gamdan necāt	Anuñ ile mahv olur her seyvi'at
G47b	1478	Şer'i maqlüb eyleseñ çünki oldı 'arş	Anuñ ile 'arş irer ehl-i ferş
	1479	Tut sözün 'Abdürrahīmüñ cān ile	Tā müzeyyen olasın imān ile
	1480	Çün kabül idesin andan nuş u pend	Ārzü olmaya saña pāy-ı bend
M52a		*FĪ-BEYĀNĪ FAZĪLETİ'Ş-ŞERĪ'ATĪ VE'T-TAKVĀ VE MĀ-YENFA'U LĪ-ULĪ'N-NUHA**	
	1481	Var ise sende hevāsı devletüñ	Ursa pervāzı hümāsı devletüñ
	1482	'Akl ikliminde piş-nevbet urup	Būsitān-ı şer' şahında turup
D60a	1483	Ķohula andan nesim-i gülşeni	Bülbüli mest itsün ol koḫu seni
	1484	Ger kılursañ bāğ-ı cennet ārzü	Cehd kıl Ķazretten kēsb it āb-ı rü
	1485	Yaz güninde ger tohum saçmayasın	Halk ekin biçdükde sen biçmeyesin
	1486	Kendü fānī bir ekinlikdür cihān	Ne dikerseñ hāşılıñ oldur hemān
	1487	Lāle vü gül dik dilerseñ lālezār	Hār hāşıl kıla diken kimse hār
	1488	Āb-ı a 'māl ile imān bāğını	Bisle virsün mive ol cān bāğını
	1489	Lāle dik bu hākdāne dikme hār	Dirseñ olsun irte hāküm lālezār
	1490	Her çiçek kim hākdan kaldura ser	Ol geçen aḫbābdan virür haber
		FĪ'L-HĪKĀYETĪ'L-MUVĀFIKATĪ VE'R-RĪVĀYETĪ'L-MUTĀBIKATĪ***	
	1491	Nev-bahār oldığı dem bulup ferāğ	Bir nazar ehli gezerdi bāğ u rāğ

⁶ 1472 b bil: bir M

1473 a bahrine: şehrine D

1480 b pāy-ı bend: pāy u bend M

* ——— D

** (ŞERĪAT VE TAKVANIN FAZĪLETĪ VE AKIL SAHĪPLERĪNE FAYDALI OLAN ŞEYİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

1480 b koḫu: kokı G

1483 a koḫula: kokula G; 1483 b ab-ı rü: ab u r ü M

1488 a Āb-ı a 'māl: Āb-ı a 'mel G

***(UYGUN HĪKĀYE MUTABIK RĪVĀYET HAKKINDADIR)

1491 b bāğ u rāğ: bāğ bāğ D,G

	1492	Gördi bir nāzük bînar olmuş revān	Yöresi reyhān u sūnbül ergāvān
G48a	1493	Ol çiçekler arasında giderek	İşidür bir söz teferrüc iderek
M52b	1494	Söyledi bir lāleye Hāk virdi dil	Ben dahi bir šāh idüm ‘ālemde bil
D60b	1495	Sūnbüle zūlfünden irüp piç ü tāb	Şemse hūsnūmden düşerdi ıztırāb
	1496	Sürmiş idüm bu cihānda çok murād	Gönlüm olmuş idi her vech ile šād
	1497	Nā-gehān huddām u eyü at ile	Ava binmişdüm yarağ u yat ile
	1498	Kapdı atumdan irişdi bir peleng	Urdı yire küllī vaktum oldu teng
	1499	Çün ecel şiri bu cān āhūsına	Kasd ide kim katlana bāzūsına
	1500	Kıldı bir yirden dahi bir lāle kāl	Kim işitdi anı da ol merd-i hāl
	1501	Didi sen anda ider iken şikār	Ol eyü atun ben idüm āşikār
	1502	Oldı bu sözlerle bi-hūş ol cūvān	Qaldı hayrān ol arada bir zamān
	1503	Çün habis ü tayyib olur hep helāk	‘Ākil olan ola tayyib nik ü pāk
	1504	Gönlün oldı ‘arş-ı Rahmān menzili	Sen anı eyleme şeytān menzili
	1505	Mü’minem dirsın gelüp imāna sen	Nişe kıldıñ ka‘be yi büt-hāne sen
	1506	Hāk harimi çün gönüldür iy piser	Ol gerek şeytāna karşı beste-der
	1507	Ne harāmı sev gönülde ne helāl	Tā kim olmasun saña tā‘at vebāl
D61a	1508.	Serv gibi sende yokdur çünkü berg	Gözle bir yāri ki mihrün ola berg
G48b, M53a	1509	Hırka vu tāk ehli ol ol tāk-ı ser	‘İşk bendin muhkem it hem-çün kemer
	1510	Dirseñ olsam serv gibi ser-bülend	Gül gibi her yüze karşı kılma hand
	1511	Gel tevakku’ destin açma çün çınār	Kıl çiçekler gibi dirhemler nisār
	1512	Quds gülzārınun olan tālibi	El uzatmaz süsenün zülfi gibi
	1513	Çün biter bir kār lutf u mihr ile	Başda neyle bād hısm u kahr ile
	1514	Kıl heves bādına sed hāk-ı rızā	Hısm odın men’ it saçup āb-ı hayā
	1515	Dökmegil hākı tama’dan āb-ı rü	Olmağıl dün u deniden nān-cū
	1516	Gerçi cān-ı nāzenin pākizedür	Anı habs iden gam-ı nān-rizedür
	1517	Oldı cismün biş kapulı hāne hoş	Ten kafesdür rüh anun içinde kuş
	1518	Yime dāne kasd kıl per açmağa	Sı kafes pervāz uruban uçmağa

1492 a bir nāzük: nāzük bir D

1494 b ben dahi: kim beni G,D

1510 a olsam: olam G

1513 a kār: kāra G; 1510 b hısm: hısm

1517 a biş: beş M

	1519	İlte himmet perr ü bālî bir yire	Yane ol yire ferîşte çün ire
	1520	Mertebeñ saña görünürse bülend	Saña bu pindârdan irer gezend
	1521	Bişelerde şîrler kim tutdı cā	Gördiler pindârdan yırtdı kabā
	1522	Devlet iklimine gel merdâne var	Nef' yok pindâr-ı merdiden i yār
	1523	Eyleseñ pindâr u zanna i'timād	Ġālibā ol i'timād olur fesād
M53b		Fİ-ZİKR HİKÂYETİN UHRĀ MÜNĀSİBETİ LİMĀ KĪLE MEN KĪLE HĀZĀ*	
	1524	Var idi bir rind ü müflis bi-nevā	Külhan içinde uyumuş ol gedā
G49a	1525	Uyhu içinde görür kim şāh imiş	Şādisi çün guşşası kütāh imiş
	1526	Bu cihān bahş itmiş aña tēc u taht	Devleti olmuş müsā'id yār u baht
	1527	Karşu turmuş kolları zerrin kemer	Her biridür pāk u kıymetde güher
	1528	Pādişāhlık sîretin tutmuş tamām	'Ālem olmuş ser-be-ser hükmine rām
	1529	Nāyib ü bevvāb u pür-hayl ü haşem	Hācib-i hās u vezîr-i muhteşem
	1530	Bulmuş iken cāh u 'izzetden gurūr	Rūhına kalbine tolmışken sürūr
	1531	Başına bir taş tokındı nā-gehān	Bî-haber sıçradı yirinden hemān
	1532	Görmedi başında tēc itdi nazar	Gördi başından velikin kan akar
D62a	1533	İy ki olduñ 'ādete mağrur sen	Şüret-i sermāyeden mesrūr sen
	1534	Nesne şanduñ 'ādet olmuş hizmetüñ	Bilmedüñ kim hiç dürür ol ta'atüñ
	1535	Urdu çün kuds ehlinüñ deryāsı mevc	Buldu bir katre bu deryādan bu fevc
	1536	Çün melā'ik idemez lāyık sücüd	Ādemi ta'atı bula mı vücüd
	1537	Bunca ta'at birle ol hayrū'l-beşer	Günde yitmiş kerre istiğfār ider
M54a	1538	Dinüñe hālāt-ı cāndan ol mu'in	'İlm ü 'ayn u hākda kesb eyle yakīn
	1539	Ruh ile hizmet 'aceb 'işret dürür	Meclisinüñ sāgarı kurbet dürür
	1540	Zātidur tevhid-i dīn illā şifāt	Şavm u hacc ile şalāt oldu zekāt
	1541	Lā vu illādan beyān itsem kelām	İki yüz defter tola olmaya tām
G49b	1542	Süpürem gayrı alup cārübıla	Yapam illā ile bāb-ı māsivā

1520 b gezend: güzend D,M

1521 b Gördiler: Gördi vü D

1522 b i yār: eyār G

* (NİÇİN VE KİME SÖYLENDİĞİNE UYGUN BİR BAŞKA HİKÂYENİN ZİKRİ HAKKINDADIR)

1528 a sîretin: sîretin G

1529 a Nāyib: Nā'ib G

1531 a tokındı: dokındı D

1534 b hiç dürür: hiçdür D

1535 b bu fevc: fevc G

- 1543 'Işk şevkinden ki yanar bu cihān Lā vü illādan alur ateş hemān
FĪ-BEYĀNĪ'L-'IŞKĪ VE'L-MELĀMETĪ VE MĀ YENSEBU
İLEYHUMA MĪNE'L-KERĀMETĪ*
- 1544 'Işkdan bir şemme kılursam beyān Yana nārından dehān ile zebān
- D62b 1545 'Işk fermānı durur Hākdan kazā 'Işk eyvānı durur 'arş u semā
- 1546 'Işkdan oldı cihāna hoş nizām Her dü-ālem 'ışk ile oldı tamām
- 1547 'Işk iledür levh ü kürsī 'arş-ı pāk 'Işk iledür saķf-ı gerdün ferş-i hāk
- 1548 'Akl u fikre mürşid ü Rabbānī 'ışk İrüren hānene rāz-ı cāmı ışk
- 1549 Mıhr ü mäh andan bulupdur şafveti Varlığa kâbil ol itdi şüreti
- 1550 Zanna gelür ki ol hāk-ı mutlak durur Hāk degülse nür-ı zāt-ı Hāk durur
- 1551 Anı bulan dost ile hem-dem olur Ol haremde yār ile mahrem olur
- M54b 1552 Bir münevver şem'dür bulup kemāl Menzili olmuş durur kaşr-ı vişāl
- 1553 Kime kim bir zerresi olsa naşīb Lezzet almaz gayrdan budur garīb
- 1554 Kōr bu fānı hūn lezzātın tamām Tutar ol ni'mā-yı bākide makām
- 1555 Şaldı bir pertev çü rüh-ı Ādeme Toldı andan şür-ı şer uş 'āleme
- 1556 Gāh 'arz eyledi 'aşıkdan niyāz Gāh ma'sukuñ yüzinden kıldı nāz
- 1557 Çeşm-i hūba öğredür mestānelik 'Āşika ta'lim ider pervānelik
- D63a, G50a 1558 Aluban ma'sūk la'linden şarāb Eyledi 'uşşakı būyından harāb
FĪ'L-HİKĀYETĪ'L-MÜNĀSĪBETÜ'L VE'R-RĪVĀYETĪ'L-MELĀYEMETĪ**
- 1559 Bir gün ol sultān-ı Maḥmūd-ı ayān Gāh nāz iderler idi geh niyāz
- 1560 Çünkü bir hālī makāmı buldılar Oturup şatranca meşgūl oldılar
- 1561 Her ne dem kim şāh diye ol cūvān Şāh yirinden turugelür hemān

* (AŞK VE MELĀMET VE BUNLARA NĪSBET EDĪLEN KERĀMETİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

1544 b zebān: lisān M

1545 durur: turur D

1546 a oldı cihāna: oldı bu cihāna D

1547 b ferş-i hāk: ferş ü hāk M

1548 b irüsen: irdüren G

1552 b olmuş durur: olmuşdur M

1557 a mestānelik: mestānelik G; 1554 b pervānelik: pervānelik G

1558 a Aluban: Alıban

** (MÜNĀSĪP HİKĀYE VE UYGUN RĪVĀYET HAKKINDADIR)

1561 b turugelür: turugelür M

	1562	Ka <p>pu</p> dan girdi hasen geldi dile	Didi s ^o z ^u m var \u015f aha ta'c ^{il} ile
	1563	Di ⁿ le ne didi o \u015f ah- ⁱ bihter ⁿ	Nice deldi p ^{ak} ma'ni gevherin
	1564	Dir i merd-i 'a ^k il \u00fc r ^u şen z ^{am} ir	G ^u ŝ k ^{il} bir 'o ^z r-i h ^u b u dil-pe ^z ir
	1565	Ŗ ^o yle t ^o ld ⁱ 'işk ile g ^o n ^l um niş ^{at}	Kim şanur 'a ^k lum beni \u015f ah- ⁱ bis ^{at}
M55a	1566	Er kim urd ⁱ s ⁱ ne-i \u00e7 er ^h e sin ^{an}	Ol bil ^u r ned ^u r kel ^{am} - ⁱ 'a ^ŝ ik ^{an}
	1567	' \u00c4 ŝik olmad ^u n meger iy huş-mend	Kim sa ⁿ a 'a ^k lu ⁿ olupdur p ^{ay} -bend
	1568	Ehl-i 'işka kim im ^{am} olursa ol	Nuş u pendin 'a ^k lu ⁿ k ^{il} maz k ^{ab} ul
	1569	' \u00c4 ŝiku ⁿ v ^{ad} ilerid ^u r p ^u r-bel ^a	Olm ⁱ ŝ anlarda mel ^{amet} ejdeh ^a
D63b	1570	Gice g ^u nd ^u z d ^u ŝ ^u ben yanumuza	Her zaman za ^h m ⁱ irer c ^{an} umuza
	1571	K ^o beni y ^{are} mel ^{amet} eyleme	K ^{al} b-i meyyitsin k ^{iy} amet eyleme
	1572	'Işki yok efs ^u rdede s ^o z olmaya	Ŗa' ve yazusunda p ^{ir} uz olmaya
		F ^l -Z ^{ik} r ⁱ 'L-H ^{ik} ayeti'L-U ^{hr} a ve'T-Temsili'L-M ^{un} asib Li-U ^l a*	
G50b	1573	Bir gice t ^u ti yuvasından u ^{car}	H ^{ane} -i h ^{uff} aça karşu per a ^{car}
	1574	Varuban h ^{uff} aş ⁱ g ^{ord} i p ^u r-tarab	T ^u rmad ^{im} da'im ider evŝaf- ⁱ şeb
	1575	K'afitabu ⁿ ti ^g -i \u00e7 arbından neh ^{ar}	H ^{ab} m ⁱ var kimsede rah ^{at} m ⁱ v ^{ar}
	1576	Ola 'alem demlerinden hoş demi	Olmayan ol taŝt- ⁱ a ^{te} ŝ hem-demi
	1577	G ^u nd ^u zi ⁿ old ⁱ eger ^{ci} şem'-i p ^{ir}	Gicede y ^u z bi ⁿ ola şem'-i m ^{un} ir
	1578	Ben ta'acc ^u b eylerem kim bunca kuş	Nice ge ^{cer} g ^u nd ^u zi ⁿ va ^q tları hoş
	1579	Sen gerek bize m ^u şahib olasın	Terk id ^u p anları g ^{ay} ib olasın
M55b	1580	Anca s ^o z didi bu resme ol fu ^z ul	Old ⁱ andan t ^u tin ^u n c ^{an} ı mel ^{ul}
	1581	Ç ^u n felek şah ⁱ 'alem ref' eyledi	U ^{cd} i t ^u ti s ^o z bu resme s ^o yledi
D64a	1582	Didi tab'u ⁿ kej g ^o z ^u nd ^u r \u00e7 unki k ^u r	Sa ⁿ a z ^{ul} met gibi old ⁱ c ^u mle n ^u r
	1583	H ^{ast} anu ⁿ a ^g zında kim acı ola	Ŗehd \u00fc şekker yirise acı bula
	1584	Kend ^u 'aybın bilmeyen g ^{afil} kişi	H ^{alk} 'aybın g ^{oz} lemek olur işi
	1585	T ^u ti gibi olsa sende b ^{al} u per	Kimsen ^u n no ^k ŝ ^{am} ına k ^{il} ma n ^{az} ar
	1586	Heft 'uzvu ⁿ da olursa heft dil	Rind \u00fc r ^{ah} ib g ^{or} iben ta'n itmegil
	1587	Kend ^u 'aybın fikr iden şahib-kem ^{al}	Kimse 'aybın g ^{or} mege bulmaz mec ^{al}

1562 a girdi hasen geldi: geldi hasen girdi M

1569 b olmaya: eyleme D; 1572 a olmaya: eyleme D

* (DİĞER BİR HİKÂYE VE BİRİNCİSİNE UYGUN BİR TEMSİLEN ANILMASI HAKKINDADIR)

1576 b taŝt-ⁱ a^{te}ŝ: deŝt-ⁱ a^{te}ŝ D

1583 b yirise: yirse de G

1584 b H^{alk}: H^{alku}n G

KEMĀ KĪLE TŪBĀ LĪMEN SAĠALAHU 'AYBUHU 'AN'-UYŪBĪ'N-NĀSĪ*

	1588	Çünkü hādi vü muğil Hāk oldu pes	İtme bu sırda taşarruf sözi kes
G51a	1589	Her ki kehḫ aḫābı gibi ola pāk	Kendüyi it görmekten ne bāk
	1590	Sen şavāb iş işleseñ gayrūñ ḫaḫā	Höşdur itseñ sözi lutf ile edā
	1591	Çünkü mümkindür söz ola hoş eyü	Hākkuñ izḫārında olma tünd-hü
	1592	Âdem iseñ olmaya bu iş revā	K'ola senden hasta mahlūk-ı Hudā
	1593	Sañā feyz itdiyse envārımı 'ışk	Diñle 'arz itsün nümüdārımı 'ışk
D64b, M56a	1594	Dā'ire gibi durur hāk-ı küre	Ka 'be merkezdür çün oldur dā'ire
	1595	Çün vücuduñ arzıdur muhkem esās	Anda kalbün ka 'be bil eyle kıyās
	1596	Gerçi ol ka'be gil-i ağber turur	Sendeki āyine-i enver turur
	1597	Nıḫfi ol āyinenün rüḫen çü nür	Nürdan nıḫfi velikin oldu dūr
	1598	Her birinün bir yüzi var piş ü kem	Biri zīr ü kara biri ağ u bem
	1599	'İşkdan a'lā yüzi alur şu'a'	Dā'ire mahv olur olsa içtimā'
	1600	Oldı ol pür-nür olan yüz kendüzi	Esved oldu hem-çü şeb ednā yüzi
	1601	Sāyeden şahrada kim bir katre yok	Şems nürından hem anda zerre yok
	1602	Her kimün bu nür irse cānına	Tizcek anı irgürür cānānına
	1603	Vākıf-ı esrār-ı 'ışk olur cānan	İrci'i kavlin işidür güş-ı cān
	1604	'İşkdan 'aklı olur agyār-bīn	Sulḫ itmez kimse ile daḫi kin
	1605	Gerçi bī-hüş olur şeydā olur	Geldügi yol kendüye peydā olur
G51b	1606	'Aklı gözi bağlanur görmez cihān	'Ayn-i kalbe görünür gülzār-ı cān
D65a	1607	Dost vaşlı menziline yol bulur	Çünkü pervāne yiri āteş olur
	1608	'İşk nārı neyyir-i a'zam durur	Hem vücudun katre-i şebnem dūrür
	1609	Büsitāna geldi gice hem-çü zāg	Şebnem ile oldu pür-etrāf bāg
M56b	1610	Çün hurūs-ı çerh göründi tamām	Dirdi her bir dāneyi gitdi zülām
	1611	'İşk pāyinün gubārıdur semā	'İşk bahrınun hubābıdur semā

* (Nitekim denilmiş: Kendi ayıbı başka insanların ayıplarını görmeye engel olan kimseye müjdeler olsun!)

1591 b tünd -hü: tünd ü hü M

1593 a itdiyse: istedi D; 1590 b nümüdārımı: nümüzürümü D

1594 a durur: turur D

1596 ——— M

1596 a turur: durur G

1602 a bu nür: pür-nür M

1608 b dūrür: olur

Fİ-BEYÂNİ ZİKİRİ'L-MÜ'ELLİFİ MİN-HÂLİHİ VE İ'TİZÂRİHİ MİN-MAKÂLİHİ*

	1612	Gel berü deryâya seyrân idelüm	Sır bilindügince i'lâm idelüm
	1613	Talalum deryâ dibine hem-çü dür	Çün 'acâyiblerden ol baħr oldu pür
	1614	Ka'f-ı deryâ oldu gevher meskeni	Çüb-ı huşk üzre kodı deryâ seni
	1615	Kimseye bu sır beyânı gelmedi	Kimse bu yek-dâne dürri delmedi
	1616	Kimsene bu sırdan āgâh olmadı	Kimse bundan çıkmaga yol bulmadı
	1617	Çatre bahre irişecek iy reşid	Çarışur mevcine olur nâ-bedid
	1618	Varmadın deryâya ider anca cüş	Liki baħr içindedür mahv u hamüş
D65b	1619	Çünkü deryâya varur ol muhtasar	Çatrelik hâlınden olur bi-haber
	1620	Bilmezem ne söyleyem andan saña	Nice bulam gönümi kaldum taña
	1621	Çün bu yirden isti'âret eyleyem	Bilmezem nice 'ibâret söyleyem
	1622	Çün yüzün görmege bulmaduñ mecâl	Bâri gör âyinede 'aks-i cemâl
G52a	1623	Çün beni yaķa ide yoklukdan od	Şem'den ancak belürür bellü düd
M57a	1624	Oddan virmek haber müşkil dürür	Hep kalem yazduğı düd-ı dil dürür
	1625	Sen benüm dutunum âteş bil yaķın	'Anberümi nekhet-i hoş bil yaķın
		Fİ'L-HİKÂYETİ VE'L-MİSÂL Lİ-MA'RİFETİ'L-'İŞKİ Bİ'L-HÂL**	
	1626	Didi bir pervâneye bir ehl-i dil	'İşk içinde müşkilüm var keşf kıl
	1627	Sen gerek bu müşkilüm hal kılasın	Per yaķarsın 'ışk oduyla bilesin
	1628	Baña bu 'ışkuñ yolın eyle beyân	Rüşen olsun hâtırım bilsün 'ayân
	1629	Kim dürür aşüftesi 'ışkuñ digil	Ne dürür sermâye 'ışka söylegil
	1630	Çün açıldı söz cemâlınden hicâb	Virdi biñ derd ile pervâne cevâb
D66a	1631	Kim bu gice çün gele vakt-ı visâl	'Arz ide hüsñin niķâb âçup cemâl
	1632	Gel ki bu müşkil işüñ hal eyleyem	Mücmelün kamu mufaşsal eyleyem
	1633	Buldı rakķaş-ı felek çün hânaķâh	Düzdi deffin şüfiyâne tabl-ı mäh
	1634	Oldı zâhir hâdim-i zengî hemân	Çekdi kandilinden ol dem risimân

* (MÜELLİFİN DURUMUNU ANMASI VE SÖZLERİNDEN DOLAYI ÖZRÜNÜ BEYAN ETMESİ HAKKINDADIR)

1613 b ol baħr oldu: oldu baħr D; yol bulmadı: râh olmadı D

1616 a Kimsene: Kimseye D,G

1624 a Odden: Otdan M

** (AŞK HALİNİ BİLMEK İÇİN HİKÂYE VE MİSAL HAKKINDADIR)

1625 a dutunum: tutunum G

1632 b nürıdan: rüyıdan G; 1633 b deffin: fenn-i G

	1635	Yakdı bir şem' latîf ol nîk-rây	Kim anuñ nûrından oldu hîre ây
	1636	Nîzesine sanasın Efrâsiyâb	İçürür hûnı siyâvuş ile âb
	1637	Anda var Yûsuf gibi nûr-ı cemâl	Hem-zebânı sühte Mûsî misâl*
M57b	1638	Şâhlar gibi başında tâc-ı zer	Qaldurur serverler ortasında ser
G52b	1639	Feth kılmış bir hişârı âhenin	Hayme kurmuş saht üstünde haşin
	1640	Oldı bir pervâne zâhir nâgehân	Rakş urup dîvâne gibi bir zamân
	1641	Seyr ider geh zir ü geh bâlâyı şem'	Geh ser-i şem' oper ü geh pâh-ı şem'
	1642	Buldu çün ma şük hüsninden şühüd	Kendüyi oda bıraktı hem-çü düd
	1643	Varlığın yakdı ser-a-ser od ile	Şanki ol şem' oldı mücmer 'ud ile
D66b	1644	Bir nidâ işitdi dim iy zinde dil	Baht u devlet hem-demi ferhunde dil
	1645	'Işk yolıdur bu kim gördüñ hemin	Müşkilüñ hal oldı kesb itdüñ yakın

Fİ'L-HİKÂYETİ'L-LÂHİKATİ'L-MUVÂFFAKATİ

Lİ'R-RİVÂYETİ'S- SABİKATİ**

	1646	Var idi bir 'aşık-ı âzâde merd	Düşdi bir şeh-zâdeden cânına derd
	1647	Odına yanardı dâ'im hem-çü şem'	Dünde kâ'im günde şâ'im hem-çü şem'
	1648	Ne kemâl-i vaşl ile bulur vişâl	Ne gözinde var 'alâmât-ı hayâl
	1649	Şuda görse hüsn-i nakşın bi-hicâb	Su gibi hayretten olurdu müzâb
	1650	Qulları hayretten anuñ her seher	Yil gibi kılordı kaşrından güzer
	1651	Kimseden şormak nedür dermânını	Od gibi derd ile yakar cânını
M58a	1652	Gice gündüz bâde-i 'ışk ile mest	Oldı toprak gibi ayaklarda pest
	1653	Bir niçe müddet bu resme hâl ile	Küh u şahrâ gezdi mâh u sâl ile
	1654	Aña bir 'ârif kadîmî yâr idi	Her deminde mahrem-i esrâr idi
G53a	1655	Olup ahhârına anuñ müstemi'	Ser-be-ser sırrına oldı muhtali'
D67a	1656	Şefkatinden cehd kıldı rüz u şeb	Bulmak için anı çok itdi taleb

1635 a şem' şem î M

* Vezne uymuyor

1638 a tâc-ı zer: tâc-ı ser D

1644 a işitdi: itişdi M,D

** (GEÇEN RİVÂYETE UYGUN İKİNCİ BİR HİKÂYE HAKKINDADIR)

1647 a kâ'im: kâyim M,D; 1647 b şâ'im: şâyim D,M

1648 b hayâl: hayâl D

1649 b müzâb: mezâb D

1650 a hayretten: havfindan D,G

1650 b kılordı kaşrından: kaşrından kılordı M

1656 b Bulmak için: Bulmağın D,M

	1657	Sa 'y idüp isterken ol dīvāneyi	Menzil itmiş gördi bir vīrāneyi
	1658	Ağzı huşk çeşmi ter ruhsārı zerd	Düşmiş ol ruhsār-ı zerd üstüne kerd
	1659	Didi iy hāli 'aceb yārüm benüm	Derd-i hüzn ile dil efkārüm benüm
	1660	Çok geçürdüñ miñnet ü renc ile ğam	Geçdi 'ömrüñ bulmaduñ derdine em
	1661	Ger umarsañ yār ile bulmağ vişāl	Bu durur fāsīd hayāl emr-i muhāl
	1662	Kim fuzüllükdür bilesin iy gedā	Bi-nevāya hem-dem olmağ pādīşā
	1663	Kem tūvāna hem-niṣāni olmaya	Gevherüñ boncuğ karini olmaya
	1664	Didi ol dervīş añā iy mihrübān	Kim feṣāhat kōsin urduñ bu zamān
	1665	Her naṣīhat kim didüñ hoşdur iy yār	Ķulağumdadur güherden gūşūvār
	1666	Līkin ursam varluğumdan şimdi dem	Tā kıyāmet cān ola pūr derd ü ğam
M58b	1667	Varluğumdan her ne dem bulsam hālās	Vaṣl-ı yār ile benem halvetde hāş
	1668	Renc-i varlıkda ne dem kim hasteyem	Ayruyam şanmañ beni peyvesteyem
D67b	1669	'Āşık-ı şādık k'ola şābit kadem	Kendüliginden geçer görmez elem
	1670	Varluğūñ hāli firāk u şevk olur	Yokluğ aḥvāli vişāl u zevk olur
	1671	Bu hikāyet şanma 'uşşākuñ durur	Belki her şūrīde muştākuñ durur
G53b	1672	Her göñül kim 'ışk olupdur hāşılı	Vaṣl-ı hicrānuñ ol olmaz mā'ili
	1673	'İşk şehri kim olupdur bī-niṣān	Şehd ile zehr anda bir olur hemān
	1674	Her kim ol mevşūf olupdur 'ışk ile	El yumuşdur iki 'ālemden bile
		FĪ'L-KELİMĀTĪ'L-MUKADDEMETĪ 'ALĀ BEYĀNĪ'L-'İŞK*	
	1675	Gel iy 'āşık gözle bir dem sırt-ı cān	Tā bilesin sırt-ı 'ışkı lā-mekān
	1676	Niçe 'āşıkları ḥayrān itdi 'ışk	Niçesin giryān u biryān itdi 'ışk
	1677	Kimi 'uşşākuñ güm oldı yolda hem	Ķana ğarğ oldı kimi ser-tā-kadem
	1678	Kimisi 'āşuklaruñ fāni durur	Kimi hāl u derd ü sırt kāmı durur
	1679	Kimisi 'āşuklaruñ vāşl-ı Hāka	Kendüzin fāni kırup bulmuş bekā
	1680	Niçe 'āşık kaldı bākī Hākk ile	Dā'im oldı ittifāki Hākk ile

1659 b dil efkārüm: dil-fikārüm M

1662 a Kim: Key D; 1659 b olmak: ola G

1665 a iy yār: eyār G

1666 a varluğumdan şimdi: şimdi varluğumdan M

1670 a firāk u şevk: firāk-ı şevk M

1672 b mā'ili: māyili

1673 b Şehd ile zehr: Zehr ile şehd G

* (AŞKI AÇIKLAMAK ÜZERE GİRİŞ İFADESİ HAKKINDADIR)

1680 ——— G

D68a, M59a	1681	Niçe 'aşıklar ki lāl olmuş dili	Hāle irmiş 'ışkun olmuş mā'ili
	1682	Niçe 'aşıklar ki buldılar fenā	Dürr-i 'ışka genc ü kân oldu yine
	1683	Niçe 'aşıklar virür her lahza cān	Tā ki seyr eyleye dürr-i lā-mekān
	1684	Niçe 'aşık vār ki bir demde geçer	Yidi kat gögi bu yirden çün uçar
	1685	Niçe 'aşık derd-i 'ışk ile nizār	Ser-bürehne pā-bürehne dil-fikār
	1686	Niçe 'aşıklara Hāk şevk itdi cūd	Ser-be-ser yoklukda buldılar vücūd
	1687	Niçe 'aşıklar geçübēn kendüden	Hem-çü İbrāhīm oldu büt-şiken
	1688	Niçe 'aşıklar bu yolda rāyigān	Hem-çü İsmā'il kurbān itdi cān
G54a	1689	Niçe 'aşıklara düşdi iştiyāk	Hem-çü Ya'küb-ı nebi çekdi firāk
	1690	Niçe 'aşık olmuş iken yiri çāh	Hem-çü Yūsuf oldu cān Mısrında şāh
	1691	Niçe 'aşıkları gark eyledi nūr	Hem-çü Mūsi menzil oldu aña Tūr
	1692	Niçe 'aşıklara geldi ma'rifet	Hem-çü Dāvūd oldu hālī ta'zīyet
	1693	Niçe 'aşıklar bıraktı bunda raht	Hem-çü 'İsi kurdı gök üstinde taht
D68b	1694	Hiç Ahmed gibi 'aşık gelmedi	Hāzrete 'izzetde lāyık gelmedi
	1695	Cümle 'aşıklar anuñ rāhındadır	Hādīmidür cümle dergāhındadır
M59b	1696	'İşkī iste 'ışkı eyle cüst ü cū	'İşkdan söyle ne kılsañ güft ü gū
	1697	'İşk ile mahfūzuñ oldu bu kitāb	Tā öñüñden gide yüz dürlü hicāb
	1698	'İşk ile fehm eyle sözüñ iy piser	Tā bilesin sırr-ı ma'niden haber
	1699	'İşk sözidür sözüñ iy ehl-i din	Sālike yol göstericidür yaqin
	1700	Kırdur kavlüme nisbet her haber	Ola Kur'an u Hadis illā meger
	1701	Hāk habibi ki aña Kur'andır hibe	Didi var ma'nisi yitmiş mertebe
KEMĀ KĀLE'N-NEBİYYU 'ALEYHİ'S-SELĀM İNNE Lİ'L-KUR'ĀNİ			
BATNEN VE Lİ-BATNİHİ BATNEN İLĀ SEB'ATİ EV SEB'İNE*			
	1702	Her birisi birbirindedür hafī	Oldı esrārı beşerden muhtefī
	1703	Ol cevāhir cān u dildendür nihān	Hāk bilür kavli ma'ānisin hemān

1681 b mā'ili: māyili D,M

1684 a geçer: geçer M

1687 b hem-çü: hem-çün D;M

1697 a oldu: olsm D,M

* (Nitekim Peygamber (s.a.s.) buyurdu: Kur'an'ın bir batını vardır ve o batının da bir batını vardır yedi veya yetmiş kadar gider)

	1704	Gördüğüm tefsîr ü Kur'an nağzı hep	Fehm kılduğum ma'âni mağzı hep
G54b	1705	Bil muhakkak cümle ma'niden ehak	'İşk-ı Hakkdur 'ışk-ı Hakkdur 'ışk-ı Hak
D69a	1706	Diñle kim andan beyân idem merâm	Gâh kışr u gâh mağzından kelâm
	1707	Söz ki 'ışkuñ gayrıdur efsânedür	Nefse biliş rühdan bigânedür
	1708	Bir zamân terk eyle gel efsâneyi	Cân ile güş eyle Vahdet-nâmeyi
	1709	Fehm idenler bum ehl-i dil dūrür	Belki Hakk'a 'âşık u vâsıl durur
M60a	1710	'İşk sırrı kime kim hâsıl ola	Vahdet ehli ola vu vâsıl ola
FÎ-'İ'ÂDETİ'L-KELÂMÎ 'ALÂ AŞHÂBÎ'L-IŞKÎ VE ERBÂBÎ GARÂMÎ LÎ-TAĦKİKÎ'L-MERÂM*			
	1711	Diñle cāndan sırr-ı esrār-ı nihān	Zāhir olsun berķ-i envār-ı nihān
	1712	Gerçi ādem aşlı oldu ħakdan	Vardur anda ħişşe nūr-ı pākdan
	1713	Gizlūdür ol bî-nihāyet genc ü kân	Gösterür yüz dem-be-dem olur 'ayān
	1714	Gâh rüh-ı ādem ü Hakk'a olur	Gâh adanur şîş adın şeydā olur
	1715	Nūh 'ömri oldu 'ālemde hezār	Hakk'a da'vet kıldı ħalkı āşikār
	1716	Girü İbrāhim geldi bir zamân	Hakk için bütler şıdı ol pehlevān
	1717	Girü İsmā'il cān itdi fidā	Oldı kurbān isteyü Hakkdan rızā
D69b	1718	Girü Ya'kūb-ı nebiye irdi derd	'İşk yolında olup āzād u ferd
	1719	Girü Yūsuf oldu taht-ı Mısrā hān	Pādişāhlık itdi 'ālemde 'ayān
	1720	Girü Mūsūnūñ olup ħükminde Nîl	Kıldı Fir'avnı helāk itdi zelil
G55a	1721	Girü Dāvūd urdı ol dergehde baş	Çok tazarru' eyleyüp akıtdı yaş
	1722	Girü çün geldi Süleymān-ı cihān	Tahtım götürdü yıl oldu revān
	1723	Yaş ağaç anuñ kim oldu cevşeni	Pāre pāre oldu bıçgudan teni
M60b	1724	İbn-i Mettā ser fidā kıldı yaķın	Dîni yolında zihî kuvvetlü dîn
	1725	Çünkü 'İsādan belürdi sırr-ı Hakk	Şad hezārān ħalka öğretdi sebak
	1726	Oldı menzil-i Aħmede çün lā-mekān	Şad hezārān nūra garķ oldu cihān
	1727	'İşkdan geldi çün Aħmed oldu nūr	Ĥalk-ı 'ālem buldılar andan ħüzür

1704 a nağzı: mağze G,M; 1701 a gördüğüm: gördi kim G

* (MAKSADIN HASIL OLMASI İÇİN AŞK EHLİNE VE 'AŞK DERSİNİ ÇEKENLERE SÖZÜ TEKRARLAMA (HATIRLATMA) HAKKINDADIR)

1711 Zāhir: Lāmi ' G; berķ-i envār: lāmi '-i envār M

1714 b şeydā: peydā D

1719 b U: ——— G

1723 a anuñ kim: kim anuñ G

	1728	'Işkdan geldi çün Ahmed oldu gül	Cümle 'aşıklar hem andan buldı gül
	1729	Murtaza geldi çü 'ışk itdi beyân	Fehm kıldı anı 'arifler 'ayân
	1730	Bübekr 'ışk ile buldı şıdk-ı gül	'Işkdan şadıklara içürdi mül
D70a	1731	'Işk ile oldu 'Ömer 'adlinde pāk	'Adilem diyen peşine kodı hāk
	1732	'Işk ile 'Osman kesb itdi hayā	Oldı imān ehline ol pişvā
	1733	'Işk ile Haydarda cem' oldu kemāl	Āfitāb-ı şer '-i nūr-ı zü'l-Celāl
	1734	Bāyezīdi 'ışk kılmışdı mezid	Cān u dilden dirdi hel-min-mezīd
	1735	Fazl-ı Hāk nu'māna 'ışk itdi 'atā	Oldı Hāk yolında şadık bi-hatā
	1736	'Işk ile geldi cüneyd-i ser-firāz	Göfli pür-derd ü hevā şevk ü niyāz
	1737	'Işk-ı Mansūruñ sözin esrār ider	'Akıbet oda yakar ber-dār ider
G55b	1738	Şād-ı hezārān ser-firāzān şeh-nişān	Nesl-i Ādemden cihāna geldi cān
M61a	1739	Pāklar 'ışkı yakar cānum dilüm	Cümlesin 'acizdür añağa dilüm
	1740	Qamu birdür ger yüz olsun ger hezār	Şübhesüz bu yol eridür kāmkar
	1741	Çıkdı cenentden çün Ādem cān gibi	Hāk cemālin görmege cānān gibi
	1742	Ādeme ma'nī ki key 'izzetlüdür	Hem "nefahtu fihi"den hürmetlüdür
	1743	Ol mükerremdür ezelden Hāk ile	Şād u hurremdür ezelden Hāk ile
D70b	1744	Ādem-i ma'nī cemāli dostdur	Her ki ādem gayridür ol postdur
SU'ALİ'R-RACULİ'L- 'AKİLİ'Ş-ŞAYİB 'AN-EMİRİ'L-MÜ'MİNİN 'ALİ İBN-İ EBI			
TALİB KERREM-ALLAHU VECHEHU Fİ'L-MEŞARİK VE'L-MEGARİB*			
	1745	Kıldı bir 'aql ehli Haydardan su'al	Kim baña keşf it nicedür vaşf-ı hāl
	1746	Var mıdur cennet içinde āfitāb	Rüz-ı rüşen gice olur mı hicāb
	1747	Didi Haydar olmaz anda rüz u şeb	Ay u günden virmedi nūr aña Rab
	1748	Bunda ādem oldu çün kim ser-firāz	Anda dahi ādemidür şāhbāz
	1749	Ādemi kim 'ālemün sultānidur	İki 'ālemde Hākuñ burhānidur
	1750	Ādemi sālār-ı eflāk itdi Hāk	Qalbi pāk kalıbın hāk itdi Hāk
	1751	Ādem çün kürsi-i Rahmāndur	Ādemiden çerh ser-gerdāndur
	1752	Ādemi rüh-ı mutahhardur yakīn	Ādemiden 'ālem enverdür yakīn

1739 a cānum dilüm: cān u dilüm G

1739 b 'acizdür añağa: añağa 'acizdür D

1740 b Şād: Şāz M; 1741 a çün: çok D

1743 a Hāk: 'Işk M

* (Akıllı, doğru görüşlü adamın müminlerin emiri Ali İbn-i Talib', doğuda ve batıda Allah onun yüzünü ak etsin, sorusu)

M61b, G56a	1753	Ādemi ‘aql-ı muşaffā kıldı Hāk	Ādemiden sırrı peydā kıldı Hāk
	1754	Ādemi genc-i me’ānī kıldı Hāk	Ādemi ‘irfān kānı kıldı Hāk
	1755	Ādemi ‘arş-ı ilāhī kıldı Hāk	Ādemi cānlar penāhı kıldı Hāk
D71a	1756	Ādem ile bildi ma’būdın bilen	Ādem ile buldı maḳṣūdın bulan
	1757	Ādemi cibrīl-i ma’nīdür meger	K’anda ne da’vī vü ne fetvā şıgar
	1758	Ādemüñ cennāt-ı ekber şivesi	Ādemüñ cennāt-ı aḥḍar mivesi
	1759	Ādem için oldu ğilmān ile hūr	Ādem için oldu rıdvān u kuşūr
	1760	Ādem için oldu eşcār-ı behişt	Ādem için oldu envār-ı behişt
	1761	Ādem içündür dü-‘ālem zir ü bem	Ādem içündür bu kamu biş ü kem
	1762	Ādemi ma’nī imiş ma’būd-ı halk	Ādemi ma’nī imiş maḳṣūd-ı halk
	1763	Bil ki ancak ḥazretüñdür ādemī	Rāz bildüñse özün bil ‘ālemi
	1764	Sañā oldu çünki kerremnā hitāb	Rüy-ı ma’niden sañadur feth-i bāb
	1765	Kim girürse ol kapudan şāh olur	Ya’ni fakr olsa tamām Allāh olur
<p>KEMĀ KĀLEN’N-NEBİYYÜ ‘ALEYHİ’S-SELĀMÜ’L-İLĀH İZĀ ETEMME’L-FAKRU FE-HUVE-ALLĀH*</p>			
	1766	Ol kapudan girmeyenler hāmdur	Yüklerün altında ke’l-en’āmdur
M62a	1767	Kanı Hak tevhidini bilen canān	Kanı ‘āşık kim bu yolda vire cān
D71b	1768	Her ki Hakdan ğayrıdan bi-zārdur	Bil yakın anı ki merd-i kārdur
	1769	Nesl-i ādemden eger olduñsa hay	Kevneynde görme Hakdan ğayrı şey
	1770	Çek bu yolda Hakdan ayruğa kalem	Özge ur ışk dağından rakam
G56b	1771	İki ‘ālemde çü birden ğayrı yok	Bil bu sırrı kim bu sırdan ğayrı yok
	1772	‘Ālemüñ encāmı çün bir oldu bir	Cümle’i bir gör ü bir bil ol habir
	1773	Cümle eşyayı ser-a-ser bir bil	‘Ālemeyni iy birāder bir bil
	1774	Gerçi var ‘ālemde yüz biñ dürlü reng	Her tarafda nice biñ biñ dürlü yeng

1753 ‘aql-ı muşaffā: ‘aql-ı Mustafā M

1758 a Ādemün: Ādemī

1762 ——— G

1763 a Bil ki: Belki D

* (Nitekim Peygamber (s.a.s.) buyurdu: Fakirlik tamamlanmca Allah’a ulaşılır)

1767 b rakam: kalem D; 1769 b Kevneynde: Dü-cihānda G

1770 a ayruğa: artuğa D,G

1772 b ü: ——— D, G

1773 b birāder: birāzer D

1774 b dürlü: nev’i M,G

	1775	Likin aşlı kamunuñ bî-rengdür	İkilik bunda anuñçün tengdür
	1776	Çün görünür dürlü dürlü reng ile	Sırr-ı penhân oldu bu yeng ile
	1777	Bil ki mâ' rengi inâ'sı rengidür	Bilmeyen şanur ki māsı rengidür
	1778	Hāk rengi oldu kamudan mezīd	Çün kamudan aqreb oldur hem ba'id
	1779	Ben anuñçün sözde teksir eyledüm	Bunca ta'bir ile tahrir eyledüm
	1780	Tā ki fānī göz ile bakmayasın	Yok u çok adın bire taqmayasın
D72a	1781	Bu kamu bürhān u āyāt aşlı bir	Bu kamu zerrāt u tāmāt aşlı bir
M62b	1782	Çün kamusun hay kılandur nūr-ı zāt	Zāt olupdur pes haqīkat kā'ināt
FĪ-MAKĀLĪ'L-BİLĀL VE'L-MİŞĀLĪ VE TAVĪNU BALĪHĪ BĪ-TEVHĪDĪ			
İLĀHĪ'L-MÜTE'ĀL FĪ'L-HĀL VE'L-MİŞĀL*			
	1783	Diñle neyler ol Bilāli pūr-vefā	H'ācemüz bizüm gulām-ı Muştafā
	1784	Düşmiş idi hāke ol dürr-i şemīn	Ġalib olmuşdı añā küffār-ı dīn
	1785	Merd-i dīn idi talebkār idi ol	Ahmedūñ 'ışkın haridār idi ol
	1786	Hāk yolında rüz u şeb bî-dār idi	'Ārif-i Hāk idi merd-i kār idi
G57a	1787	Gündüz iş işler idi küffār için	Hizmet iderdi gice Cabbār için
	1788	Ol Yehūdiler k' olur gümrah-ı dīn	Bildiler anuñ yoldur rāh-ı dīn
	1789	Sırrın u hālīn çün anuñ bildiler	Añā zecr itmek için dirildiler
	1790	Muştafānuñ Ya'ni Hāk dīnin koyā	Anlaruñ bātıl kelāmına uya
	1791	Didiler niçün bu dīni sen kođuñ	Muştafā dīnine uyduñ Hāk didüñ
	1792	Didi dīni Ahmedūñ haqdur yaqīn	Dündur bātıldur ebterdür bu dīn
D72b	1793	Çün işitdiler bu kılı ol kilāb	Añā envā' ile kıldılar gadāb
	1794	Pes Bilāl ol şevk ile dir yā Ahād	Kādir ü ferd ü hudāvend ü Şamed
	1795	Ger hezārān pāre kılsalar beni	Bir bilürem bilmezem mā vu menī
M63a	1796	Yā Ahād didi çü biri gözledi	Biri istedi vü biri özledi
	1797	İkilikden geçdi yiktā oldu ol	Buldı birlik 'ālemine togru yol

1777 Bir beyit önce verilmiş G

1782 b pes: bil

* (BİLĀL'İN SÖZÜ VE MİSAL VE YÜCE ALLAH'IN BİRLİĞİNİN ONUN KALBİNDE YER ETMESİ HAKKINDADIR)

1783 b H'ācümüz: Hocamız M

1786 a bî-dār: bî-zār D

1789 a Sırrum: Sır G

1790 a dīnin: yolın M

1797 b togru: doğru G

	1798	Mā vu menden geç ikilikden usan	Merd-i şāhib-dil olasuñ tā ki sen
	1799	Benligi kodun Bilāle hāk ol	Neng ü nām u nīk ü bedden pāk ol
	1800	Tā ki āhir demde yiktā olsun	Zāt-ı yiktānuñ kemālin bulsun
	1801	Çünki yiktā olasin iy muhterem	Qoyasin küfri dahi İslāmı hem
	1802	Çünki yiktā olsasin iy merd-i dīn	Geçesin senden qala dünyā vu dīn
	1803	Çünki yiktā olduñ iy merd-i Hudā	Bulasın evvel fenā andan bekā
G57b	1804	Çünki yiktā olduñ iy merd-i faqīr	Olasın ‘ālemde sultān u emīr
	1805	Çünki yiktāsın bu yolda seyr kıl	Her dü-’ālem dūr yoluñda qatre bil
D73a	1806	Çünki yiktāsın yoluñdur lā-mekān	Saña qudsiler ola sāqī ‘ayān
	1807	Çünki yiktāsın yirüñdür bahr-ı nūr	Bulasın vaş ile biñ dürlü huzūr
	1808	Çünki yiktāsın senüñle sırr-ı cān	Saña cān gibi görine her zamān
	1809	Çünki yiktāsın senüñle sırr-ı dil	Sırr-ı dilden sırr-ı dildür şöyle bil
	1810	Çünki yiktāsın tolusın ma’rifet	Ma’rifet olur saña her dem şıfat
M63b	1811	Çünki yiktāsın tutup bu rāhı sen	Māt idesin her zamān yüz şāhı sen
	1812	Çünki yiktāsın bu derd-i ‘ışk ile	Yār olasin yār merd-i ‘ışk ile
	1813	Çünki yiktāsıñ kamu bir bil hemān	Saña ma’ni sırrın uş kıldum ‘ayān
	1814	İki ‘ālem birden peydā olur	‘Akl cümle birden güyā olur
	1815	Enbiyānın oldu kavli cümle bir	Birden her bir oldılar dilīr
	1816	Şer’ terbiyet oldu birden āşikār	Ma’ni dürrin gūşuñā qıl gūşvār
	1817	Āsmānlar birden gerdāndür	Birden hūrşid ü meh tābāndür
	1818	Birden oldu bu nücüm-ı bī-şümār	Birden oldu heft ü nüh penc ü çehār
D73b	1819	Birden oldu bu cihān pūr güft ü gū	Birden ider halk-ı ‘ālem cüst ü cū
	1820	Birden oldu cümle-emtār u sihāb	Birden oldu necm ü māh u āfitāb
	1821	Birden oldu bahr yağmur menzili	Mevc urup hel min-mezīd okur dili
G58a	1822	Birden oldu tağ u taş her ne ki var	Tā ki deprenmeye yir tuta qarār
	1823	Birden oldu bu latīf āb u hevā	Virdi ‘ālem halkına her dem safā

1805 b qatre bil: qatīr kıl D

1806 ——— G

1812 b olasin: olagör D

1815 a Enbiyānın oldu kavli cümle bir: Evliyānın enbiyānuñ kavli bir D

1820 a cümle: bunca D,M

1821 b okur: olur M

1822 ——— M

	1824	Birden oldu bāg u envā'-ı şecer	Her birden geldi bir dürlü semer
	1825	Birden oldu her 'uyūn āb-ı revān	Tāze-rū itdi cihāmı her zamān
	1826	Birden oldu muntāzım haylu haşem	Üştür ü gāv u har u esb ü ganem
M64a	1827	Birden oldu dirhem ü dīnār ü zer	Dürr ü la'l u gevher oldu mu'teber
	1828	Birden oldu gökde tā'ir dürlü kuş	Bunca elhān u şūr dürlü nukūş
	1829	Birden oldu zülf-i reyḥān māh-rū	Serv ü kadd u lāle-hadd u müşk-mū
	1830	Birden oldu 'izz ü nāz u nāzenīn	Birden oldu 'ışk ile derd ü enīn
	1831	Birden oldu dil-rübā vu dil-nüvāz	Kim kıtur 'āşıklarına dürlü nāz
D74a	1832	Birden oldu bunca hūb dil-firīb	Her biri bir dürlü şüretde garīb
	1833	Birden oldu lāle leblü gül- 'izār	Kaşları yāy u kemān çeşmi humār
	1834	Birden oldu hūb-rūlar serveri	Gözleri bādem ü şekker lebleri
	1835	Birden oldu ādemī şekl-i melek	Ḳulların hoşdur hamāyil eylemek
	1836	Birden oldu meh-likā sīmin zekān	Zülfin ehl-i 'ışk boynına taḳan
	1837	Birden oldu iki 'ālem cümlevār	Birden oldu her nihān u āşikār
	1838	Birden oldu 'aql u cān u 'ışk u dīn	'Ārif olan bildi bu sırrı yaḳīn
G58b	1839	Birden oldu feyz-i 'ilm-i enbiyā	Birden olmuşdur huzūr-ı evliyā
	1840	Birden oldu cümle salār u şāh	Din yolın pāk iden küfri tebāh
	1841	Birden olmuşdur nübüvvet hāteme	Birden olmuşdur vilāyet ādeme
M64b	1842	Birden olmuşdur Halil-i zū-fünūn	Ḥaḳ yolında tācdār u reh-nümūn
	1843	Birden ol Mūsā durur şāhib-ḳırān	K'anı hayrān itdi havf-ı len terān
	1844	Birden oldu menzil-i 'İsī felek	Ḥittayı arzayı ḳodı hem-çün melek
	1845	Birden oldu cümle 'ālem ser-be-ser	Eyü vū yatlu ne kim vār huşk u ter
	1846	Bir içündür bu ḳamu tefsīrümüz	Bir içündür şerḥimüz taḳrīrimüz
D74b	1847	Birlik içinde olur birlik müdām	Sen biri gör bir içinde ve's-selām
	1848	Birlik içre iki birlik bir olur	Şübhesiz birlikde bu tefsīr olur
	1849	Birliği birlikden al tevḳīḳ odur	Cān u dilde āyet-i taḳḳīḳ odur

1828 a tā'ir: tayir D,M

1830 b 'ışk ile derd ü enin: 'ışk derd ile enīn G

1833 b yāy u: çāçi D,M

1843 a Birden ol Mūsā durur: Birden oldu Mūsādır D

1845 b ne kim vār: ne vārdur M

1848 a içre iki birlik: içindeki birlik D,M

1849 b āyet-i taḳḳīḳ: āyet-i taḳrīr G

	1850	Biri birden bil budur tevḥide der	Tā olasin ‘arīf ü şāḥib-naẓar
	1851	Bir içinde birdür bilgil Hudā	Bildi bu esrārı aşḥāb-ı şafā
	1852	Zāt-ı Ḥaḳḳı Ḥaḳ şifātında görüñ	Küfr-i dīni terk idüñ Ḥaḳḳa irüñ
	1853	Pes ‘ayān içinde bil dā’im nihān	Pes nihān içinde gör dā’im ‘ayān
	1854	Hem nihān u hem ‘ayān ol oldı bil	İkisi dahi degüldür ol celīl
	1855	Hem zemīn ü hem zamān u hem melek	Hem nücüm u hem burüc u hem felek
G59a	1856	Hem nebī vü hem velī vü hem ‘alī	İki görendür görenler aḥvālī
M65a	1857	Geldi ol bir hem ḳamusı geldi bir	‘Aḳl bundan ‘aciz olur fikr erir
	1858	Geldi ol bir bir geldi birdür ol	Şeksüz eyle bilmeyen ‘arīf degül
	1859	Gösterür her demde vü ṭonda yüz	Bi-mekān her cāyi olur şübhesüz
D75a	1860	Bu kelāmuñ tercümānı özgedür	Bu yol ehlinüñ nişānı özgedür
	1861	Bu kelāmuñ aşıdur çün lā-mekān	Gizlü esrārı ‘ayān itdüm ‘ayān
	1862	‘Aḳl u cāndan bu kelām oldı ‘aziz	Bunu bilen pāk gevherdür temiz
	1863	‘Arş-ı a ‘lādan gelüpdür bu kelām	Ḥaḳ Te’āladan gelüpdür bu kelām
	1864	Sırr-ı vaḥdetden gelüpdür bu kelām	Sanma kesretten gelüpdür bu kelām
	1865	Bahr-ı ma’niden gelüpdür bu kelām	‘Işk-ı Mevliden gelüpdür bu kelām
	1866	Hüccet ü bürhān u ma’nidür bu söz	Ne bu söz fetvā ne da’vidür bu söz
	1867	Gāyet-i derdüñ tarīḳidür bu söz	‘Aşık-ı ferdüñ refīḳidür bu söz
	1868	Bu kelāmum sırr-ı pinhāndan gelür	Şad hezārān gevher-i cāndan gelür
	1869	Bu kelāma derd gerek şübhesüz	Tā biline ba’zı remzi dinse söz
	1870	Var ise derdüñ bu yolda gel berü	Tā saña bu yolda sırlar açā rü
	1871	Var ise derdüñ irer dermān saña	Var ise cānuñ gelür cānān saña
M65b	1872	Zühd ü ‘ilmi ko dükensün ḳāl u ḳil	Derd kesb ide cānuña çek dāg u mīl
D75b	1873	Gitsün unut zıkr ü fikr ü ma’rifet	Derdü ḥāsil ḳıl ol ehl-i ta’ziyet
G59b	1874	Ol cihāndan bu cihāndan fāriḳ ol	Aşıkāra vu nihāndan fāriḳ ol
	1875	Kendü kendüden çü fāriḳ olasin	Çāresüzlik ‘ālemini bulasin
	1876	Kendüzüñden geçüp ol küllī fenā	Tā fenāda bulasin ‘ayn-i beḳā

1853 b ‘Ayān: Nihān D

1857 b Fikr: Hem M

1858 a Şeksüz eyle: Şek idüben G

1871 a İrer: İder G

1873 a Unut: Umud D; 1870 b Derdi: Derd D

1875 b Çāresüzlük: Çāresüzlük D,M

1877	Çün vücūduñ kılasın külli harāb	Göresin ma'sūk yüzün bi-hicāb
1878	'Āşık-ı ma'sūk sensin bî-kuşur	İkilikden geç ten ü cān terkin ur
1879	Cānı bir görenler ehl-i dīn olur	İki gören ahvel ü keşr-bīn olur

FĪ-HİKĀYETİ'L-HAKİMİ'L-'ĀRİFİ MİN-ŞİKĀTİ'L-LEZİ YANZURU KÜLLE

YEVMIN İLĀ MİR'ĀTİ*

	1880	Vār idi bir hoş hakim ü pāk-bāz	Söyleşürdi dā'imā Hāk ile rāz
	1881	Hāk ile rāzı 'ayān itmiş idi	Gizlü esrārı beyān itmiş idi
	1882	Gice gündüz Hāk yolında derd ile	Çifti yok ferd idi dā'im ferd ile
	1883	Kimse anuñ ile hem-rāh olmadı	Kimsene yolundan āgāh olmadı
	1884	Ol Hakimūñ kevineyn ma'mūrıdur	Ol Hakimūñ her dü-'ālem nūrıdur
D76a	1885	Ancılayın yok Hakimūñ rütbeti	Cümle 'ālem andan alur hikmeti
M66a	1886	Niçelere sırr-ı Hāk gösterdi ol	Niçelere feth kıldı toğru yol
	1887	Niçeye geydürdi fakrun hil'atin	Niçeye yidürdi fakruñ ni'metin
	1888	Niçelere derd-i 'ışk itdi 'atā	Niçelere zevk-i şıdk itdi 'atā
	1889	Niçeleri eyledi sulṭān u mir	Niçeleri eyledi ol kuṭb-ı pīr
G60a	1890	Ol hākīm ü şādık u sırr-ı Hudā	Ḳande var anuñ gibi bir muḳtedā
	1891	Ol sülūkinde bulupdur rif'ati	Ol Hudādan öğrenüpdür hikmeti
	1892	Niçe yüz biñ hikmet-i bī-intihā	Buldu Allāhından ol bahr-ı şafā
	1893	Kimse ol rāh ehline hem-rāh degül	Kimse hālinden anuñ āgeh degül
	1894	Çünkü her murgā saçılır dānesi	Oldı bir ahvel anuñ hem-hānesi
	1895	Gördi ol menzilde bir āyine var	İki 'ālem olur andan āşikār
	1896	Ol hākīmūñ karşınsındadır meger	Kim kıılır dā'im cemāline nazar
	1897	Didi ahvel bu hākīm-i pūr-beyān	Gösterür āyineye yüz her zamān
D76b	1898	Çünkü var āyinenūñ bu şan'at ı	Bu Hākīmūñ andadır hep hikmeti
	1899	Dā'im aña manzar oldu āyine	Pes güneş kul oldu yüzi āyine

1877 b Yüzün: Hüsnün D,G

* (HER GÜN AYNAYA BAKAN GÜVENİLİR KİŞİLERDEN OLAN ĀRİF VE FİLOZOFUN HİKĀYESİ HAKKINDADIR)

1880 a Hakim ü: Hakim-i M,G

1886 b Toğru: Doğru G

1892 a Hikmet-i bi-intihā: Hikmet ü bi-intihā D

1895 a ol: bir M

1897 b āyineye yüz: āyineye bir yüz G

1898 b Andadır hep: Anda nedür G

	1900	Karşusına dā'im anı çün tutar	Hüsni āyineden oldı hūb-ter
M66b	1901	Kıldı āyineye ol dahi nigāh	İki şüret gördi var zıst ü tebāh
	1902	Çün iki gösterdi bir āyine	Ahveli kej-bīn bil her āyine
	1903	Cehd kıl kej-bīn olma iy peder	Tā ki ahvel olmayasın kej-nazar
	1904	Toğru bak kej-bīnlikden kıl firār	Olma ahvel gibi halka şermsār
	1905	Cehd kıl kej görmeyesin iy fakīr	Olmağıl ahvel gibi hūr u hakīr
	1906	Cehd kıl kej görme iy 'aql-ı selīm	Olma ahvel gibi renc ile sakīm
G60b	1907	İki görmekdür 'ālāmet gāflete	Gōfli gözi ahvel olur rütbete
	1908	İkilikden geç ma'nī merdi ol	Tā bulasın Hakkūñ esrārına yol
	1909	Bir gör ü bir söyle ü bir iste gel	Niçe bu tāk u tūrumu gid ü gel
	1910	İki görme merd-i rāh iseñ tamām	Rāh-ı ma'nide olasın tā imām
	1911	İki görme pāk-rev ol pāk-bāz	Tā olasın 'ışk içinde ser-firāz
D77a	1912	İki görme bir gör iy h'āce pes	Şāh-bāz ol lā-mekān ol her nefes
	1913	İki görme bir gör iy bī-haber	Kendüñi tā mahv idesin ser-be-ser
	1914	İki görme yol budur iy merd-i hāl	Tā bulasın 'ālemi vasla visāl
	1915	İki görme 'ārif ol iy bī-vefā	Tā bulasın 'ālemi şıdık u şafā
M67a	1916	İki görme 'ışk yolında iy cān	Tā dü-'ālemde olasın bī-nişān
	1917	İki görme vahdet ehliyeseñ eger	Tā cihāmı bir göresin ser-be-ser
	1918	İki görme dimegil bu nīk ü bed	Tā göresin bir ezel birle ebed
	1919	İki görme hem gözetme nīk-nām	Tā olasın ehl-i vahdet ve's-selām
D77b	1920	Ahvel iki didi vū bulmadı rāh	Ser-nigūn düşdi maqāmı oldı çāh
	1921	Ahvel gösterdi çün āyine yüz	İki gördi süretin ol şāşı göz
	1922	Lā-cirem ahvellik itdi anı hor	Çıkdı yoldan gāflet ile oldı dūr
	1923	Dā'imā bed-baht u ser-gerdān yürür	Her zamān bir nev' ile hayrān yürür
G61a	1924	Süreti bendinde kalmışdur esir	Pāy-ı tā ser pūr-küdüretdür darir

1901 b Gördi var: Var gördi M

1903 b Ahvel olmayasın kej-nazar: Ahvel gibi halka şerm-sār D

1904 ——— D

1908 a Merdi: Eri D

1912 b Şāh-bāz ol: Şāh-bāzı M,G

1913 b Vasla vişāl: Vaşl-ı vişāl D: vaşl u vişāl G

1918 a Dimegil bu nīk ü bed: Dime bu nīk ü bu bed D,G

1919 a Nīk-nām: Nīk ü nām G

1924 a Kalmışdur: Olmışdur M

- 1925 Ol ḥakīm āyīnede gördi ‘ayān Cümle eşyā-yı yirince bī-gümān
 1926 Çünki yiksān gördi gördüğünü hoş Anuñ için pürhünerdür ehl-i hüş

FĪ-BEYĀNĪ ESRĀRĪ’L-ḤİKĀYETĪ VE İZHARĪ RUMŪZĪ’R-RĪVĀYETĪ
 LĪ-EHLĪ’L-ḤĪDĀYETĪ*

- 1927 Ol ḥakīm-i pür-hüner rūḥ oldu bil Nefs ü şehvet cümle aḥveldür ‘alīl
 1928 Rūḥ vaḥdet ‘āleminde müstakīm Nefs kesret ‘āleminde müstakīm
 1929 Şāfi āyīne gönüldür pür-kemāl K’anda görünür cemāl-i Zū’l-celāl
M67b 1930 Her ki Ḥaḫ yolında şāḥib-dil ola Bī-gümān ol Ḥazrete vāsil ola
 1931 Rūḥ u ḳalbi nefis ü ḳalbi bir bil Merd-i ma’nisen söz aşlın fehḥ ḳıl
 1932 Rūḥ olur adı eger rehīn ola Nefs şūm olur eger kej-bīn ola
D78a 1933 ‘Aḳl şūret bendidür olur ḥiçāb ‘Işḳ suretler ḳılır küllī ḥarāb
 1934 ‘Aḳl olmuşdur cihānda kār-sāz ‘Işḳ ‘ālemde olupdur bī-niyāz
 1935 ‘Aḳl düzer dürlü dürlü defteri ‘Işḳ odlara yakar defterleri
 1936 ‘Aḳl fānī varlığa ḳılır sücūd ‘Işḳ yoklıktan bulur bāḳī vüçüd
 1937 ‘Aḳl nakḳāş u gönül ḡammāzıdır ‘Işḳ dā’im lā-mekān şahbāzıdır
 1938 ‘Aḳl düzer evler ābādān ider ‘Işḳ bozar evleri virān ider
 1939 ‘Aḳl ḡafillere oldu reh-nümā ‘Işḳ ‘āşıklara oldu pişvā
G61b 1940 ‘Aḳl bunda rāḥa oldu perdedār ‘Işḳ anda şāḥa oldu perdedār
 1941 ‘Aḳl bunda her zamān eyler sücūd ‘Işḳuñ anda meskenidür baḥr-ı cūd
 1942 ‘Aḳl ‘ācizdür işinde her zamān ‘Işḳ ḳılır dā’im esrārın nihān
 1943 ‘Aḳl tesbīhinde teḳşirindedür ‘Işḳ tevḥīdinde teḳbīrindedür
 1944 ‘Aḳl ‘ācizdür işi olmaz tamām ‘Işḳa olmuşdur ḳamu maḳşūdī rām
M68a 1945 ‘Aḳl ister dā’im ola ser-firāz ‘Işḳa lāzımdur kim ola bī-niyāz
D78b 1946 ‘Aḳluñ işi cüst u cüy-ı ḳāl u ḳīl ‘Işḳuñ işi şüst ü şüy-ı āb-ı nīl
 1947 ‘Aḳl bunda vaşl u fażl ister hemān ‘Işḳ ister zāt-ı pāk-ı cāvidān

1925 ——— D

* (ḤĪDĀYET EHLĪ İÇİN ḤİKĀYENİN SİRLARINI AÇIKLAMA VE RĪVĀYETİN SEMBOLLERİNİ GÖSTERME HAKKINDADIR)

1927 b Nefs ü şehvet: Şehvet ü nefis G

1933 b ‘Işḳ: ‘Aḳl M

1938 b Evleri: Hepsini G

1942 b Nihān: ‘Ayān D,G

1948 b ‘Işḳuñ: ‘Işḳ D

1946 b Āb-ı nīl: Āb u nīl D

1948	'Akl olur dā'im iki dürlü reng	'Işkuñ olmaz rengi ider 'aklı deng
1949	'Akluñ iy cān her zamān bir levni var	'Işk hergiz olmadı levn ile yār
1950	'Aklı kāmīl eyledi teklif-i Hāk	'Işkı vāsıl eyledi teşrif-i Hāk
1951	'Işk götürse cemālinden hicāb	Cism ü cānı 'akluñ olurdu harāb
1952	Cevher-i 'ışk oldu baħr-ı lā-mekān	Cevher-i 'ışk oldu fa'āl-ı cihān
1953	Cevher-i 'ışk oldu peydā vü nihān	Cevher-i 'ışk ile oldu kün fe-kān
1954	Cevher-i 'ışk oldu deryā-yı 'azīm	Cevher-i 'ışk oldu Raħmeni'r-Raħīm
1955	Cevher-i 'ışk oldu haħka zāt-ı Hāk	Öyle bilür kim görür āyāt-ı Hāk

Fİ'L-HİTĀBİ 'ALE'L-KALBİ'L-HĀMİ'N-NĀYİM VE'T-TAHRİZİ

'ALE'R-RUCŪ'İ İLA'R-RABBİ'D-DĀ'İMİ'L-KĀYİM*

G62a	1956	İy gönül gel bir zamān bīdār ol	Bir zamān cūyā-yı vaşl-ı yār ol
	1957	İy gönül terk eyle cānuñ bir zamān	Tā ola senüñ makāmuñ lā-mekān
D79a	1958	İy gönül sen senligüñ terk it tamām	Tā saña nām olmaya neng ile nām
M68b	1959	İy gönül iki cihāndan gel uşan	Tā bulasın 'ālem-i 'ayn u 'ayān
	1960	İy gönül ko eyü yatlu fikrini	Niçe idersin 'ukuluñ zikrini
	1961	İy gönül kevn ü mekāndan fāriğ ol	Ortada bulunma andan fāriğ ol
	1962	İy gönül ko küfr ile gitsün nifāk	Çekmeyesin tā gadāb ile firāk
	1963	İy gönül idinme kibr ü kīn ü dīn	Tā bulasın kurb-ı Rabbi'l-ālemin
	1964	İy gönül cehl ü gümānı yile vir	Tā olasın 'ışk yolında başir
	1965	İy gönül cehl ü gümānı oda at	Tā bulasın 'ışk nūrından berāt
	1966	İy gönül cehl ü gümānı kıl tūrāb	Tā seni 'ışk ide Hākdan bī-hicāb
	1967	İy gönül cehl ü gümānı şuya şal	Tā bulasın 'ışk nūr ile vişāl
	1968	İy gönül cehl ü gümānı kıl hebā	Tā bulasın 'ışk nūrıyla bekā
	1969	İy gönül geç bu ziyān-ı sūddan	Tā bulasın sūd her mevcūddan
	1970	İy gönül kıl yogı varı tār u mār	Seyr kıl yokluk yolında berkvār
D79b	1971	İy gönül buhl u fesāduñ gitse hem	Nūr-ı Aħmeden bulurdu derdüñ em
	1972	İy gönül niçe gam u balā vu pest	Gel bu cānān 'ışk ile kıl cāmı mest

1948 b 'Işkuñ: 'ışk D

* (GĀFİL VE AŞIK KALBE HİTĀP VE DAİM VE KAİM OLAN RABBİNE DÖNMESİ İÇİN TEŞVİK HAKKINDADIR)

1958 a Senligüñ: Varlığıñ G; 1955 b Nām: Dām D,G

1959 b Bulasın 'ālem-i 'ayn u 'ayān: Ola senüñ makāmuñ lā-mekān D

G62b	1973	İy gönül niçe niçe havf u recā	Terk it ol sevdāyı ol merd-i Hudā
M69a	1974	İy gönül niçeye dek kāl u makāl	Niçe bir hālūn ola hāl-i muhāl
	1975	İy gönül niçeye dek hırş u fużül	İy gönül niçeye dek redd ü kabül
	1976	İy gönül niçeye dek hālāt-ı halk	İy gönül niçeye dek tamāt-ı halk
	1977	İy gönül Hākdan nedensin bī-haber	Niçe bir levhūn tolar naqş u şūver
	1978	İy gönül ehl-i yakīn ol bir zamān	Hāk yolında niçe bir şekk ü gümān
	1979	İy gönül ism-i ‘alemden urma dem	Gözle ma‘ni cān vir ol ehl-i harem
	1980	İy gönül Hāk için it terk-i mekān	Ol erenler gibi bī-nām u nişān
	1981	İy gönül nefsānī lezzetleri ko	Kesb kıl cān lezzetinden reng ü bū
	1982	İy gönül terk eyle çok güftārī sen	Tā bulasın ‘ālem-i esrārī sen
	1983	İy gönül gel cānuñı İşār kıl	Dīdeden geç varlığıñ didār kıl
D80a	1984	İy gönül kıl varlığıñ küllī fenā	Tā bulasın fenādan ‘ayn-ı bekā
	1985	İy gönül gel Hākdan ayruğı bırak	Tā görinen saña dā’im ola Hāk
	1986	Cümle mevcūdāt Hākdur ser-be-ser	Bil bu esrārī vu ol şahib-nazar
	1987	Hākdan artuk yok dü-‘ālemde çü zāt	Pes Hākuñ oldı hep ef‘āl u şifāt
	1988	Hākdan artuk ger cihānda göresin	Tutasın müşrik gönüller türesin
M69b	1989	Hākdan artuk ger görürseñ iy civān	Başuñā toprak senüñ kılduñ nihān
	1990	Hākdan artuk şey görürseñ iy piser	Çopasın mahşer güninde kūr u ker
G63a	1991	Hākdan artuk şey görürseñ iy fetā	Hāk cemālinden seni mahrūm ide
	1992	Hāk şifātī çünki vahiddür ahād	Pes vücūda mülhak olmadı ‘aded
	1993	Cümle mevcūdāt Hākdur iy hümān	Hākdan artuk nesne yokdur ve’s-selām
	1994	Her ne görseñ zāt-ı pākıdur anuñ	Gayrı görseñ infikākıdur anuñ
	1995	Hāk durur zāhir her eşyāda yakīn	Cümle oldur evvelīn ü āhirīn
	1996	Cümle oldur evvel ü āhir bilūñ	Cümle oldur bātın u zāhir bilūñ
D80b	1997	Yir ü gök ü ins ü cinn ile melek	Cümlenüñ varlığı oldur tutma şek

1982 a Eyle çok güftārī sen: İtme Hāk güftārını D

1982 b Esrārī sen: Esrārını D

1984 b Bulasın fenādan: Fenādan bulasın D,G

1985 b Saña dā’im ola: Ola dā’im saña M,G

1987 b Ef‘āl u şifāt: Ef‘āl-ı şifāt M

1988 ——— G

1989 b Kılduñ nihān: Kalduñ muhān M

1993 a Hümām: Cüvān D

1995 a Zāhir her: Hāk cümle D

	1998	Şüret ü ma'ni hep anuñ zâtıdur	Cümle eşyâ muşhaf-ı âyâtıdur
	1999	Her neye yüz tutsañ anuñ rüyıdur	Baħr-ı vahdetdür kalanı cüyıdur
	2000	Āfitāb anuñ yüzinden zerredür	Yidi deryā ol deñizden çatredür
	2001	Nüh felek derdinden anuñ süz-nāk	Yidi kat yir dergehinde püşt-i hāk
	2002	Cümle eşyādan var ol dergāha yol	Ķamu andan kamu anuñ kamu ol
	2003	Enbiyā esrārınuñ āgāhıdur	Küllü vahdet kullarınuñ şahıdur
M70a	2004	Enbiyā fehm itdi bu sırdan peyām	Muştafāda hatm olmuşdur tamām
	2005	Vāħdetüñ sırrını Aħmedden bilüñ	Göñlüñüz bu gizlü gence kân kılüñ
	2006	Fark aħaddan Ahmedı mim eyledi	Hāk anuñ hazfını ta 'līm eyledi
	2007	Ķalb-ı Aħmedden çü vahdet bahrı cüş	İtdi haydar anı cāndan kıldı nüş
G63b	2008	Söyledi bir dem Muhammed sır sözün	Çün 'Alī güş itdi terk itdi özin
	2009	Çünkü bu sırdan 'Alī āgāh olur	Şabr idemez kaşdı ol dem çāh olur
D81a	2010	Söyledi ol çāha Haydar ol zamān	Sırr-ı vahdetden aña kıldı beyān
	2011	Vār rivāyet kim şu taşdı kıldı cüş	Lezzeti hūb oldu idenlere nüş
	2012	Sır sözün çün çāha didi ol velī	Gitdi ol çāhuñ vücūd-ı evveli
	2013	Çün fenā buldı ol evvelki vücūd	Oldı Hākdan bir vücūd-ı sāni cūd
	2014	Ādemi k'ola bu sırruñ hāmili	Olsa tañ mı her vücūduñ kāmili
	2015	Tañ degül giderse ol muħdeş vücūd	Kılsa Hāk aña vücūd-ı bākī cūd
	FĪ-ZĪKRİ TEŞMİL'L-KİŞŞATI VE BEYĀNİ TEKMĪL'L-HİŞŞETİ*		
	2016.	Ol koyu cismüñle tab 'uñdur yaķın	Tā ola 'ilme'l-yaķın 'ayne'l-yaķın
	2017	Ten ki penc ü çār u şeş dāmındadır	Lā-cirem ma 'ninüñ i 'dāmındadır
M70b	2018	Di koyuña sende esrārıñ kamu	Tā ki fāni idesin varuñ kamu

2007 a Ahmedden: Vahdetden D; 2007 b Beyān: 'Ayān D

2008 b Çün 'Alī güş itdi: Çünkü itdi güş G

2010 a Ol: bir D

2011 b İdenlere: İçenlere D,M

2015 b Vücūd-ı bākī: Vücūd-ı sāni

*(KISSAYI (HİKĀYİYİ) GENELLEŞTİRME VE HİSSEYİ (İBRETİ) TAMAMLAMA HAKKINDADIR)

2016 a Cismüñle: Cismüñle D

2017 Ma 'ninüñ i 'dāmındadır: Ma 'ninüñ ol i 'dāmındadır M

	2019	Çün tenüñ hiç ola bākī olasin	Cümle vaşillara sākī olasin ²⁹
	2020	Çün tenüñ fānī vü sen cān olasin	Lāyık-ı cānān u handān olasin
	2021	Çün tenüñ fānī ola iy merd-i kār	Gide ne deyyār k̄ala ne diyār
D81b	2022	Çün tenüñ fānī ola iy muḳtedā	Bulasın ḳurb-ı vişāl-ı Muştafā
	2023	Çün tenüñ fānī ḳıla esrār-ı 'ışḳ	Yak Halilullāh gibi nār-ı 'ışḳ
G64a	2024	Çün tenüñ fānī ola iy nīk baht	Nūr ola Musā gibi saña dıraht
	2025	Çün tenüñ fānī vü rüh āgāh ola	Rüh-ı 'Īsā gibi Rühullāh ola
	2026	Çün tenüñ fānī ola ḳalmaya kāl	Olasın ehl-i ferāg u merd-i hāl
	2027	Çün tenüñ fānī ola vu zīkr ü fikr	Ḳalmaya bu yolda olasin bīkr
	2028	Çün tenüñ fānī ola iy ehl-i fen	Ḳoya sini güft ü gū vu mā vu men
	2029	Çün tenüñ fānī ola bu cism ü cān	Gide senden ola yirüñ lā-mekān
	2030	Çün tenüñ fānī ola varuñ gide	'İşḳ yāruñ ola aḡyāruñ gide
	2031	Çün tenüñ fānī ḳıla bu ma 'rifet	Saña baḡş ide ferāgat bu şıfat
	2032	Çün tenüñ fānī ḳıla bu baḡr-ı rāz	Rāzlar bulup olasin ser-firāz
M71a	2033	Çün tenüñ fānī ḳıla bu baḡr-ı nūr	Maḡv olasin bulasin Ḥaḳdan ḡuzūr
	2034	Çün tenüñ fānī ola vāşıl özüñ	Ḳıla esrārı o dem ḡāsıl özüñ
D82a	2035	Çün tenüñ fānī ola iy cān-ı men	Görine ol dem cemāl-i zū'l-minen
	2036	Çün tenüñ fānī ola sultān özüñ	Bulasın 'allām-ı 'ālem kendözüñ
	2037	Çün tenüñ fānī ola aña bedel	K'ola ḳamu müşkilüñ 'ışḳ ide ḡal
Fİ-ZİKRI ŞULTĀNİ'M-MAḤMŪDİ VE HİKĀYETİ MA'A'Ş-ŞEYHİ			
LOKMAN VE RİVĀYETİHİ*			
	2038	Var idi bir pādişāh Maḡmūd-nām	Bulmuş idi dehr 'adlinden nīzām
	2039	'Ömri oldıgınca iderdi ḡazā	Çok çekerci ehl-i küfr andan cezā
G64b	2040	Genc kānı geh ḡanīmet geh ḡarāc	Kimseye itmezdi ḡulm almazdı bāc
	2041	Nice yıllar ceng-i küffār-ı la 'in	Ḳıldı ol Keyḡusrev-i rüy-ı zemīn
	2042	Ol Firīdün-ı zamān-ı Keyḡubād	'Ālemi düzmişdi idüp 'adl u dād
	2043	Niçe şehler ol şeḡe fermān idi	Nūr-ı tiḡinden anuñ virān idi

2023 a Ḳıla: Ola G

* (SULTAN MAHMUD'UN ANILMASI VE ŞEYH LOKMAN İLE HİKĀYESİ VE RİVĀYETİ HAKKINDADIR)

2040 a Geh: Ḡāh G

	2044	Hind ü Çin içindeki büthāneler	Oldı tiginden anuñ zir ü zeber
	2045	Çünkü Haydar gibi bine düldüle	'Aleme döşerdi andan gülgüle
	2046	Kayser olmaz idi havfindan emîn	Baş kor idi pâyına fağfür-ı çin
D82b, M71b	2047	Hānesin münkirlerüñ itmiş harāb	Bağrını müşriklerüñ kılmış kebāb
	2048	Din için sa'y ider idi rüz u şeb	Bozmuş idi küfri yatlu dini heb
	2049	Niçe deyri yakdı virān eyledi	Niçe küfr ü fişka hüsran eyledi
	2050	Muṣṭafā dīnine çok oldı mu'ın	Buldı andan zīb ü zīnet ehl-i dīn
	2051	Aḥmedüñ dīni yolında ferd idi	Şādık idi yolda şāhib-derd idi
	2052	Din içinde kār iderdi her zamān	Hizmet-i Cebbār iderdi her zamān
	2053	Hak yolında menzile yitmiş idi	Din cāmın cānı nüş itmiş idi
	2054	Şādık u şūfidür ol şāh-ı cihān	'Aşık-ı sāfidür ol fahr-ı zamān
	2055	Cānı pürdür gevher-i tevḥid anuñ	Yoludur taḥkik bī-taklīd anuñ
	2056	Aña olmuş dīn yolında bu şıfat	Dā'imā zikr ile fikr ü ma'rifet
G65a	2057	Muṣṭafā şer'ini kılmışdı kabül	Şer' yolında ol idi pür-üşül
	2058	Dā'im işi 'adl u dād olmuş idi	'Alemler andan cümle şād olmuş idi
	2059	Halk-ı 'ālem andan olmuşdı gani	Ol komışdı kendüden mā vu menī
D83a	2060	Rüz u şeb aşhābı merdān-ı Hudā	Nefsi başmış kılmamış kibr ü riyā
	2061	Her gice evden çıkardı bī-sebeb	Mest ü mecnūn olup iderdi taleb
M72a	2062	Din 'ilmin bir gice tekrār ider	Göñline Hak 'ışkı gayet kār ider
	2063	Baş açık yalın ayak ol zū-fünün	Ne hevā vār ne heves seyr itdi çün
	2064	Nā-gehān ugradı bir virāneye	Tuş oldı anda bir divāneye
	2065	Pes selām idüp didi iy pīr-i rāh	Hācetüm var kıl du'ā virsün ilāh
	2066	Çün görürem seni sensin merd-i kār	Hācetüm virsün dile Perverdigār

2044 a Hind ü Çin: Hind-i Çin M

2044 b Oldı tiginden anuñ: Nūr-ı tiginden anuñ G

2047 b Kılmış: İtmış G

2048 a İder idi: Eylerdi M

2050 a Çok: Çoğ D

2055 b Bī-taklīd: Degül taklid G

2057 b Ol idi: Olupdı G

2064 b Tuş: Duş G

2066 a Seni: Sini M

	2067	Pes ağız açup o p̄ir-i p̄ür-şafā	Didi iy Maḥmūd Ḥaḳdan kıl hayā
	2068	Mülk ü māluñ taht u tācuñ şāhibi	Ola mı fakr u fenānuñ ṭālibi
	2069	Hüb u ḡilmān ile bulan taht-ı zer	Nice ala ma'ni yolından haber
	2070	'Arz iden ṭabl u 'alem hayl u ḥaşem	Nice bula hūn-ı fāzı-ı zū'l-kerem
	2071	Bu cevārı vu zenān u hānumān	Vire mi saña dil-i şāhib-dilān
	2072	Bu külāh u taht u şemşir ü kemer	Ma rifetde kıla mı şāhib-nazar
D83b	2073	Bu serāy u bāḡ u rāḡ sebzezār	Qıla mı ma'ni yolında merd-i kār
G65b	2074	Bu silāh u esb ü māl u sim ü zer	Ḥaḳka vaşıl kıla mı iy bī-haber
	2075	Bu ḥakim ü bu nedim ü genc ü kār	Qaçan olısar tarik-i 'aşikān
	2076	Bu murādāta olup nefsuñ ḥakem	Şad-hezārān perde oldı lā-cirem
M72b	2077	Perdeleruñ ref' it evvel def'a sen	Şoñra ṭur yoluñ yaraḡın gör ḥasen
	2078	'Işk nūrından durış nūr al pes	Perdeleri oda yak u bendi kes
	2079	Perdeleruñ çün yaqasın iy kubād	Dost vaşlından revānuñ ola şād
	2080	Çün saña zāhir ola bu baḥr-ı nūr	Her dü-'ālem kıla ḳalbūñden nüfūr
	2081	Pādişāhlık u cihānda mirlik	Hiç ola 'aynuñda iy mir ü melik
	2082	Bu sipāh u mülk ü bu hayl u ḥaşem	Olmaya 'aynuñ öñinde bir raḳam
	2083	Bu 'abid-i māh-rū şāhib-cemāl	Ola 'aynuñda ḥasīs ü bī-kemāl
	2084	Bu serāy u bāḡ zindān görine	Cümle 'ālme mest ü ḥayrān görine
	2085	Bu kenizekler ki kıllur dürlü nāz	Her biri ḳatūñda ola çün piyāz
D84a	2086	Bu cihānda ḳalmaya senden heves	Mest ü mecnūn olasın 'ışk ile pes
	2087	Terk idesin lezzet-i dünyāyı heb	Zillet ü zandan ḥalās eyleye Rab
	2088	Dost yolında çü şādık olasın	'Işk ile ma 'şūka lāyık olasın
	2089	Ser-be-ser çün derd olasın iy cüvān	Varlıḡuñdan ḳalmaya ol dem nişān
	2090	Cism ü cānuñ fāni-yi muṭlak ola	Baḥr-ı 'ışka külli müstaḡrak ola
G66a	2091	Ḳalmaya çün kim vücūduñdan eser	Bulasın Ḥaḳ nūrına ol dem zafer
	2092	Olasın fāni bulasın çün beḳā	'Ārif-i Ḥaḳ olasın iy hoş-likā
M73a	2093	Nik-nāmı gözleme ol büt-şiken	Büt-perest olmaya olan ehl-i fen
	2094	Çün bütüñ şındı olur gencüñ 'ayān	Genc-i vaşıl ile olursın cāvidān

2067 a Pür-şafā: Pür-vefā D

2069 ——— M

2078 a Durış: Duruş D

2081 a U: Hem G; 2078 b İy: bu G

	2095	Çün bütüñ şındı hiçābuñ gitdi heb	‘Işk geldi çekme dīn için ta ‘ab
	2096	Çün bütüñ şındı irüp luṭf-ı ilāh	Saña zaḥmet virmedi teklīf-i rāh
	2097	Çün bütüñ şındı irüşdüñ menzile	Ḥaḳ katında mertebēñ ḥod kim bile
	2098	Çün bütüñ şındı yirüñdür kurb-ı Ḥaḳ	Ḥaḳ ile Ḥaḳ olmağa sensin eḥaḳ
D84b	2099	Çün bütüñ şındı o ‘ālem saña rām	Olmadı dünyā gönül murgına dām
	2100	Büt-şiken ol gel berü hem-çün Ḥalīl	Dost olsun saña hem-rāh u delīl
	2101	Çünkü İbrāhim-i yiktā oldı ferd	Lā-cirem bütler şıdı ol şir-merd
	2102	Geç cihāndan bu cihān efsānedür	Büt-şiken ol kim cihān büt-ḥānedür
	2103	Büt-şiken ol beñze İbrāhime gel	Niçe bir Āzerleyin azar ‘amel
	2104	Ka ‘benüñ şı bütlerin Ḥaydar gibi	Ḥaḳ cemālin gör durış ol er gibi
	2105	Ka ‘be gönülüdür ü Beytullāhdur	Bu ḥaberden ehl-i dil āgāhdur
	2106	Bütten anı pāk idenlerdür ricāl	Pāk it anı gör cemāl-i Zü’l-celāl
M73b	2107	Bu ḥaberler kim güherler oldı hoş	Pīrden sultān-ı Mahmūd itdi güş
G66b	2108	Ḳıldı cānına eṣer bu nuṣḥ u pend	Gönli pūr-derd oldı zār u müstmend
	2109	Levh-i dilden nakş-ı gayrı yudı hep	Nīk ü nāmı tāc u taḥṭı kovdı hep
	2110	Didi iy pīr ü şerīf ü pīşvā	Oldı gevher sözüñe kām Muṣṭafā
	2111	Ḳamu ‘ālem şāhı sırruñdur yakīn	Sözlerüñ bürhān-ı Rabbi’l-‘ālemin
	2112	İy emir-i evliyā vu aşfiyā	Ḳutb-ı ‘ālem bende-i ḥāş-ı Ḥudā
	2113	İy kamu sālīklere her yolda pīr	İy kamu ‘aşīklar āhından ḥabir
	2114	İy tapuñ sultān-ı ‘ālemdür ḥadem	İy tapuñ çübān ‘ālemdür ḡanem
D85a	2115	İy tapuñ sālār-ı ser-ḥayl-i cihān	Ḥalk-ı ‘ālem senden oldı bī-nişān
	2116	İy delīl-i rāh-ı pīr-i ma ‘rifet	Zātuñı hergiz beyān itmez şıfat
	2117	İy ki sen merdānesisin vaḥdetüñ	Rāh-ı ma ‘niden olupdur ‘uzletüñ
	2118	İy ki sensin pāk-bāz u pārsā	Ehl-i şıdka reh-nümā vü pīşvā
	2119	İy ki Ḥaḳdur saña ḥikmet öğreden	Ḥikmetüñde ḡarḳ-ı ‘ālem cān u ten
	2120	İy ki Ḥaḳ tevhīdin idersin beyān	Viriben tevhīdden biñ biñ nişān
	2121	İy saña ‘ilm-i ledünni virdi Ḥaḳ	Muṣṭafā ‘ilminden öğretdi sebaḳ
M74a	2122	İy ki sensin faḥr-ı ‘ālem bu zamān	Bī-nihāyet genc-i sultān-ı cihān

2100 ——— D

2101 ——— D

2102 ——— D

	2123	İy ki 'ışk eflākınun sen māhısın	İy ki şāhib-dil erenler şāhısın
	2124	İy kuşanan yolda şıdk ile kemer	Terk iden Mansūr gibi cān u ser
G67a	2125	Hem-çü Başıri eyleyen Hāk cāmı nūş	Olan İbrāhīm gibi köhne pūş
	2126	Hāk yolında vahdet-i kül kesb iden	Cānları mest itmege mül kesb iden
	2127	Kendünün kendüligin fānı kılan	Hāk bekāsın Hāk ile bākı bulan
D85b	2128	Terk-i tecridün künüzün fehm iden	'Ayn-ı tevhidün rumüzün fehm iden
	2129	Sālik-i sūfīler olan pūr-vefā	Her zamān senden bulur şıdk u şafā
	2130	Genc-i ma'nisin veli şuret fakir	Ma'nī yönünden kebīr ü bī-nazir
	2131	Yandurur cennāt-ı heştī heybetün	Ŧoñdurur nīrān-ı heftī gayretün
	2132	Saňa tālib bu cihān u ol cihān	Bu gice mihmānuñam iy miz-bān
	2133	Ekrimü'd-dayf oldu çün kavlı-i Resül	Bu gice luţfuñdan it bizi kabül
	2134	Didi ehlen merhaban gel şād gel	Rāh-ı 'ışka fāriğ ü āzād gel
	2135	Döndi girü şordı Maḥmūd iy imām	Aduñuz nedür ne yirdedür maḥām
	2136	Didi Lokmān-ı Serahşi adumuz	'İşk-ı vahdetdür bu yolda zādumuz
M74b	2137	Didi sultān bize ma'lüm oldu uş	Aduñuz Lokmān imiş iy hulk-ı hoş
	2138	Bize di luţf eyle līkin bir haber	Bunda kim var pīr-i rāh-ı mu'teber
	2139	Şükür kim sizüñle yol buldum söze	Da'vet itmedin konuk oldum size
	2140	Şeyḫ bunda hāzır u ben bī-haber	Missiken işüm anuñla oldu zer
D86a	2141	Çünkü irdüm ḥazretün gibi ere	Umaram cümle murādum el vire
G67b	2142	Didi şeyḫ ol bir er idi bī-karār	Oldı ol 'ışk-ı Hudāda kām u kār
	2143	Rāh-ı tevhid ile ber-hürdār idi	Şāhib-i sır idi merd-i kār idi
	2144	Gice gündüz ağlamakdan zār idi	Māhrem-i Hāk idi Hāk-girdār idi
	2145	Ol muḥakkak Hākki iderdi taleb	'İşk içinde oldu ehl-i edeb
	2146	Sūfi-i şādıkdır ol ehl-i yakın	Kāmil-i nātikdur ol deryā-yı dīn
	2147	'Āşık-ı şeydādur ol merd-i Hudā	Şādık-ı yiktādur ol pīr-i şafā
	2148	Terk ü tecridün begāyet ehlidür	Rāh-ı ma'nide sa'adet ehlidür
	2149	Hākki tevhidün yolında pākdur	Rāh-ı tecrid içre key çālākdur

2125 b Köhne: Hırka G

2138 a Luţf eyle līkin: Luţf eyle ve līkin D

2138 b Kim var: Kimdür G

2139 a Sizüñle: Senüñle G

2142 b Kām u kār: Kām-kār M,G

	2150	Bahr-ı 'irfān idi ol merd-i Hudā	Sırr-ı Yezdān idi genc-i bī-behā
	2151	Sırr-ı İlāllāhı ol bulmuş idi	Lī-ma 'allāh sırrını bilmiş idi
M75a	2152	Küntü kenzen dir idi ol mu 'temed	Maḥv olmuşdı katında nīk ü bed
	2153	Leyse fī-cebbete aña güftār idi	Varlığından el yumuşdı var idi
D86b	2154	Kös-i Subḥāni ururdu ol 'ayān	Ol muḥit-i 'ālem-i genc-i revān
	2155	Ol ene'l-Ḥak sırrın iderdi 'ālem	Ol idi lū'lūsın esrārūñ delen
	2156	Dün bu 'ālemden sefer itdi ol er	Vāşıl oldu buldı maḥsūdın meger
	2157	Ben Seraḥsi koyup aña gelmişem	Anuñ aḥvālinde taña kalmışam
	2158	Aña olmuşdı bu virāne maḥām	Dā'imā Ḥak vashıleydi şād u kām
	2159	Çünkü geldüm bu yire şūrīde-ḥāl	Gördüm aña terk kılmış kıl ü kāl
G68a	2160	Baş komuş bir kerpiç üzre ol gedā	Aña göndermiş firıştehler Hudā
	2161	Birinūñ lū'lüden ibriki pūr-āb	Birinūñ elinde var müşk ü gül-āb
	2162	Ol birinūñ var elinde hulle hem	Tā giye ol pākbaz u muhterem
	2163	Çünkü ol şu ile yundi ol 'azīz	Koydılar ol hullenūñ içine tiz
	2164	Soñra gökden indi ervah āşikār	Cem ' oldılar o yirde bī-şümār
	2165	Pes baña didiler iy merd-i fakir	Geç bize bunuñ namāzın kılvir
	2166	Gökden indi bir yaşıl şanduk ulu	Bile rūḥāniler iderdi gülü
87a, M75b	2167	Girdi ol şanduka ol sultān-ı dīn	Uçdı şanduka ile 'ayyūka hemin

FĪ-NEŞĀYĪHĪ'L-ḤAKKĀNĪYYETĪ'L-MUVĀFIKĀTĪ'L-ḤİKĀYETĪ
VE'L-LEVĀYĪHĪ'R-RABBĀNĪYYETĪ'L-MUTĀBĪ KĀTĪ Ū'R-RĪVĀYETĪ*

2168	İy birāder cāndan al söz hişşesin	Diñle ehlullāh olanuñ kışşasın
2169	Her ki Ḥak yolında hizmetkār olur	'Işk ulaşur aña ber-ḥurdār olur
2170	Her ki Ḥak derdinde ol bīmār olur	'Ākibet dermān irer tīmār olur
2171	Her ki ol ma'nī yolında ferd ola	Dün gün işi āh u nāle derd ola
2172	Kim murādın yār için āgyār ider	Küllü kevineyni fidā-yı yār ider
2173	Her ki cānın 'ışkdan āgāh ider	Nefsi gönülden fidā-yı rāh ider

2154 b Muḥit-i 'ālem: Muḥit ü 'ālem M

2155 a 'Ālem: 'Ayān M; 2147 b Ol idi: Oldı M;D

* (ḤİKĀYEYE UYGUN ONU HAKİKATLİ ÖĞÜTLER VE RĪVĀYETE MŪTĀBIK İLĀHĪ İLHĀMLAR HAKKINDADIR)

2169 Bir sonraki beyitle yer değiştirilmiş G

	2174	Kendüden fāni olur gerçek ricāl	Hak ile hak yolda bākī lā-yezāl
	2175	Nefsi kahr ider riyāzet ehli hep	Rūha sa'y ider sa'adet ehli hep
G68b	2176	Bir zamān ne yimek içmek ü ne h'āb	Halk-ı 'ālemden iderler ictināb
	2177	Ferd ü fāriğdür kamu 'ankā-şifat	Cümle sāmīt lākin ehl-i ma'rifet
	2178	Terk-i lezzet-i cihān kılmış kamu	Bu cihān işin muhān bilmiş kamu
D87b	2179	Terk ider nefsi murādın gözlemez	Hakkı özler özge nesne özlemez
	2180	Yakdılar perhiz odına özlerin	Dikdiler nefsi behimi gözlerin
M76a	2181	Oldılar tevhid-i Hak yolında pāk	Kıldılar tecrid ile nefsi helāk
	2182	Yıllar ile çekdiler çok intizār	Tā ki bir ola katında şad hezār
	2183	İçeler vahdet meyinden şerbeti	Bulalar Hakkā hakikat kurbeti
	2184	Hak yolında uş benem bisyār güy	Olmışam Hak 'ışk ile esrār-cüy
	2185	İy dirigā sır durur dürr-i nefis	Ben direm illā işitmez her hasīs
	2186	Ol kim oldı nefsi bendinde esir	Ola mı esrār harfinden habir
	2187	Her ki virür nefsi bir dem murād	Rāyic iken nakdine irür kesād
	2188	Her kim ider nefsi bir dem tapu	Açar aña karşı zahmetler kapu
	2189	Ma'ni yolında olan āzād ferd	Hord u h'ābı kodı vu kesb itdi derd
	2190	Gitdi Rüstemler bu yolda iy piser	Gilde kaldı her himār u hire-ser
	2191	Oldılar hor isteyü āb u 'alef	Bulmadılar ma'ni gencinden şeref
D88a	2192	Nice diyem size sizde derd yok	Bu zamān āhir zamāndur merd yok
G69a	2193	Şanma aslā merd yok iy bi-haber	Vardur illā gizlüdür sizden meger
	2194	Çün nişān 'arifüdüdür bi-nişān	Ol sebebden oldı gözlerden nihān
	2195	Tā vücuduñ vār ola iy muhterem	Saña kaçan biline baħr-ı 'adem
M76b	2196	Küllü mahv it seni kıl senden güzer	Tā olasın ka'r-i deryādan güher
	2197	Var 'ademde gör kıdem baħrın 'ayān	Pes kıdemde gör cemāli bi-nişān
	2198	Ol 'adem deryā vu vahdetdür kapu	Cehd kıl ol kapuya eyle tapu

2177 b Lākin: Likin G

2178 b Muhān: Miħen D

2182 a Yıllar ile: Yılla yite M

2188 b Zahmetler: Miħnetler G

2199 Ve'l-lezîne cahedü buyurdu Rab
 2200 Giceler cismüñe ta'lim it kıyām
 2201 'Ādet it aña rükü' ile sücüd
 2202 Zıkr ü fikri cānuña kıl üns ü yār
 2203 Çün 'ademden saña hāşıl ola dur
 2204 Dür didügüm 'ışkdur iy bî-haber
D88 b 2205 Çünki zāhir ola 'ışk iy merd-i kār
 2206 Ne sülük u ne uşul u ne fūrū'
 2207 Ne zamān u ne mekān u ne 'urüc
 2208 Ne gümān u ne beyān u ne yaqın
 2209 Ne olur taklid ü ne kıl ü ne kāl
G69 b 2210 Ne olur tāmāt u ne zerķ ü firib
M77 a 2211 Ne olur sālūs u delķ ü nām u neng
 2212 Ne olur küfr ü nifaķ ne ma'şiyet
 2213 Ne kabül u halk ne redd-i zamān
 2214 'Işk odinuñ tutruğı cān oldı cān
 2215 'Işk odı āteş biraķdı cānuma
 2216 'Işkdan oldı bu yolda feth-i bāb
 2217 'Işkdur Hāķ sırrını peydā kılan
D89 a 2218 'Işkdur bizden bizi bi-zār iden
 2219 'Işk idüpdür menzilümüz lā-mekān
 2220 'Işkdur gönölümüze od biraķan

Tā ki işde ola cism ü cān heb
 Tā olasın gün gibi merd-i tamām
 Tā ki fāni kıla varuñ baħr-ı cüd
 Tā duta ka'rındaki dürler kenār
 Artuķ eksük defterin maħv eyle dur
 Bî-şek ol gelse gider her huşk u ter
 Gide ne deyyār kıla ne diyār
 Kılmaya takvā gide zühd ü şürū'
 Ne semā vu nücüm u ne burüc
 Ne bed ü ne nik ü küfr ü ne din
 Ne dem-i tevħid ne hāl-i muħāl
 Zir ü bālā ķurb u bu'd u huşu u tib
 Gide kin ile ħased olmaya ceng
 Ne olur zıkr ile fikr ü ma'rifet
 Maħv olupdur bu cihān u ol cihān
 Her zamān odında yanar yüz cihān
 Rāzumı fāş eyledi ihvānuma
 'Işk içürdi bize bu yolda şarāb
 'Işkdur her işimüz zibā kılan
 Cānumızı lāyık-ı didār iden
 Bize yol gösterdi bulduķ baħr-ı cān
 Hırķa vu zünnarı 'ışk oldı yaķan

2200 a it : id D

2200 b olasın : olasın G

2201 a it : id D

2202 b duta : tuta G

2212 a ne : ü M

2216 a 'Işkdan oldı bu: 'Işk oldı işbu D

2219 a idüpdür: odıdur G

2220 b hırķa-vu zünnār: hırķa î zünnarı M

	2221 'Işkdur sâlikleri hayrân iden	Yolda sâyirleri ser-gerdân iden
	2222 'Işk unutturdu zâkir zikrini	Ehl-i fikrûn oda yaqdı fikrini
	2223 'Işk 'aklı aldı bi-hod eyledi	Küllî maqşûdını mefkûd eyledi
	2224 'Işk 'âşıkları maḥv itdi tamâm	Ḳamu tâbi' 'ışka 'ışk oldu imâm
	2225 'Işk itdi nice dükkânlar harâb	İy nice yürekleri kıldı kebâb
M77 b	2226 'Işk geldi yaqdı nâm u nengümüz	Hırḳa-i nâmûs u 'âr u yengümüz
G70 a	2227 'Işkuñi âyâtı olupdur beyyinât	Şeh-rûḥ urdı bu cihânı kıldı mât
	2228 'Işk geldi bunca Ḥay u Hû ile	Hâyı çıkar ortadan ḳal Hû ile
	2229 'Işk geldi didi Ḥaḳ oldu 'ayân	Likin aña göz gerekdür bi-gümân
	2230 'Işk çün remz-i ene'l-Ḥaḳ gösterür	Her ziyâmı nef'-i mutlaḳ gösterür
D89 b	2231 'Işk içündür her ne kim 'alemde vār	'Işk sırrıdır bu deyyâr u diyâr
	2232 'Işk çün meşşâta-i 'uşşâkdur	Şad hezârân cân aña müştâkdur
	*Fİ-SU'ÂLİ'L-FAḲİRİ'Ş-ŞADIKİ'ANİ'L-'IŞKİ'L-ḤAḲİKİ'L-FÂYİKİ VE'L-CEVÂBİ'L-BEHLÜLİ'L-'ÂŞİKİ *	
	2233 Var idi Bağdâdda bir er meger	Ol cihândan bu cihândan bi-ḥaber
	2234 Olıban nefsi hevâsından irâḳ	'Işk yolında ḳuşanmışdı ḳuşâḳ
	2235 Kâ'inâta çâr tekbir eylemiş	Şad hezârı 'ışk ile bir eylemiş
	2236 Ḳalmamış anda ḡam-ı mevt-i ḥayât	Bulmuş ol kevneyn ḳaydından necât
	2237 Şeş cihetden geçmiş ol bulmuş ferâḡ	Penc ü çâr olmamış aña bend ü bâḡ

2223 aklı aldı: aldı aklı M

2227 a âyâtı : bir âyât G;

2229 a 'ayân: cihân G

* (SADIK FAKİRİN YÜKSEK, GERÇEK AŞK HAKKINDAKİ SORUSU VE ÂŞIK BEHLÜL'ÜN CEVABI HAKKINDADIR)

2234 a olıban: oluban G

2235 b, şad hezârı: şad hezâr ile M

2236 a mevt-i: mevt ü G

2236 b ḳaydından: ḳadrinden D

2237 b olmamış: olmuş D

2238 Nüş kılmış Hâk vişâlınden şarâb
 2239 'Âşık olmuşdı be-gâyet mu'teber
 M78 a 2240 'Işk ile vâlih yürür divânevâr
 2241 Adı Behlül idi kendü derdmend
 2242 Geldi bir ehl-i sülük u hoş fakîr
 D90 a 2243 Bir meşel di bize kıl 'ışkı beyân
 G70 b 2244 Didi bilün 'ışkı bir dürr-i yetim
 2245 Cevher-i 'ışk itse göflüünden zühür
 2246 Sende kalmaya ne şekk ü ne yakîn
 2247 Eyle olsa 'ışka lâyıķ olasın
 2248 Kendü 'ışkuñdan bilür iseñ haber
 2249 Ol ki nesl-i âdem-i merdüm ola
 2250 Çünkü varlığundan olasın habîr
 2251 Bu söze cân ile eyle ragbeti
 2252 Bu sözi sen cân u dilden kıl kabül
 2253 Bu sözi bil 'âlem-i tahkîkden
 2254 Bu sözi sâlik yoludur bil yakîn
 M78 b 2255 Bu sözi bil hâlden gelmiş dürür
 D90 b 2256 Bu sözi fehm eyleyendür merd-i Hâk

Gizlü sırdan olmuş aña fetḥ-i bâb
 Külli varlığundan itmişdi güzër
 Aña gürsitân ile vîrâne dâr
 'Işk ile olmuşdı zâr u müstmend
 Didi iy iklîm-i 'ışka şâh u mîr
 Gizlü râzı 'âleme olsun 'ayân
 Anı her göz görmez ü bilmez le'im
 Sırr-ı 'âlem zâhîr ola hem-çü nür
 Gide küfrü kalmaya İslâm u dîn
 Hâkka 'âşıklıkda şâdik olasın
 Olasın bu yolda mürted pür-ḥaṭar
 Eyle gerekdür ki küllî güm ola
 Olasın ḥayvân ile ma'nide bir
 Tâ kıyâmetde bulasın rahmeti
 Tâ şefî'ün ola Hâzretde Resûl
 Bilme taklid ile kalb-i zikden
 Tâ ola 'ilme'l-yakîn 'ayne'l-yakîn
 Şanma kıl ü kâlden gelmiş dürür
 Nefse uyanlar bu sözdendür irâk

2239 a olmuşdı: olmuşdır M

2244 b görmez ü bilmez: bilmez ü görmez G

2245 ola: oldu D: olur G

2247 a eyle: öyle G

2249 b Eyle : Öyle G

2253 b ile : anı G

2255 Gelmiş dürür: gelmişdür D

	2257 Bu sözi naş bil dime şî'r iy piser	Zıkr-i Hâkdur kamu âyât u haber
	FÎ-ZİKRI İRSÂLİ EMİR'L-MÛ'MİNİN CA'FERİ'S-ŞÂDIKÎ'L-EMİN FIRKATI SULTÂNİ'L-'ÂRİFİN ELLETİ E'Ş-ŞEYH LOKMÂNÛ'L-EMİN	
	2258 Şeyh Lokmân kim cihâna başdı pā	Devr-i Bestāmî idi ol iy fetā
	2259 'Ömri şeyhuñ uzanup oldu mezîd	Tā kim irişdi zamān-ı Bū Sa'id
G71 a	2260 'Ömrine yüz yitmiş üç 'add oldu sāl	Bulmuşdı zevk ü vaşl ile kemāl
	2261 Bū Sa'id almış idi andan naşîb	Olmış idi rāh-ı ma'nide muşîb
	2262 Bir nazar kılmışdı aña ol hümām	Olmış idi iki 'ālem aña rām
	2263 Şeyh Lokmāñ idi Hâk yolında ol	Ḳamu 'ālem anı kılmışdı ḳabûl
	2264 Vahdete kân idi ol ḳuṭb-ı yakîn	Muktedā-yı sâlikân-ı rāh-ı dîn
	2265 Kendü kendüsünde maḥv olmuş idi	Maḥv içinde niçe şahv olmuş idi
	2266 Cümle varlıktan fenā bulmuş idi	Vahdetüñ baḥrında 'ayn olmuş idi
	2267 Hâk yolında varlığın kılmış fidā	Geçmiş idi iki 'ālemden öte
D91 a	2268 Dā'imā tenhā idi ol pāk-din	Bulmuş idi ḳurb-ı Rabbi'l-'ālemin
M79 a	2269 Kimse bulmaz anuñ ile ittişāl	Hâk aña virmiş 'aceb sırr ile ḥāl
	2270 Çok kerāmāt u maḳāmāt u ḳavî	Bulmuş ol merd-i Ḥudā vu ma'nevi
	2271 Gökde cism ile uçardı ol 'ayān	Cismi zirā cān idi cānı revān
	2272 Ger diyem anuñ kerāmātında rāz	'Aḳl yār olmaz u olur söz dirāz

2257 a bil: ol G

* (EMİRE'L - MÛ'MİNİN, CA'FER-İ SÂDIK'I GÖNDERMESİ VE ARİFLERİN SULTANI OLAN ŞEYH LOKMAN'IN AYRILIĞININ ZİKRI HAKKINDADIR)

2259 a uzanup: uzayup M

2261 b ma'nide : ma'niden G ; muşîb : naşîb M

2265 b niçe : öyle G

2272 b olmaz u olur sözi olmaz olur sözüm G

2273 Diñle bir remzin anuñ keşf ideyin
 2274 Bir zaman kim Ca'fer ol şādık imām
 2275 Himmet almağičün andan Bāyezīd
G71 b 2276 Bāyezīt ol kapuda çāker gibi
 2277 Tā ki hāşıl eyledi dürlü kemāl
 2278 Çünki hālın muntazım gördi imām
 2279 Tur yukaru tiz 'azm-i rāh kıl
 2280 Bir vaşıyyet direm iy merd-i Hudā
D91 b 2281 Bāyezīd eydür aña fermān senüñ
 2282 Şādık eydür iy fakīr-i pūr-hüner
 2283 Ol Veliyullāhdur hāş-ı Hudā
M79 b 2284 Genc-i tevḥīd oldı ol merd-i kerīm
 2285 Şüretā benden ırak ma'ni yakīn
 2286 Şüret anı gerçi irāğ iledür
 2287 Postinüm al benüm ilet aña
 2288 Gör anuñ hālın kelāmın güş kıl
 2289 Bāyezīd ol dem yir öpdü tırdı tiz
 2290 Bir zaman yol yürüdi ol merd-i dīn
 2291 Girdi şehre şordı halkından haber
 2292 K'adı Lokmān ola kendü ehl-i hāl
 2293 Didiler kim şehir içinde olmaz ol

Seni bu toğru yol üzre yideyin
 Tālib-i Hāḡ anda bulurdı merām
 Hāk-ı pāyın öpüp olurdu mezīd
 Dā'imā olurdu hāk-ı der gibi
 Hāḡ vişālin buldı oldı ehl-i hāl
 Didi benümle işüñ oldı tamām
 Var Horāsān halkımı āgāh kıl
 Sa'y it anı tut olasın muktedā
 Boynı bağlu emrüne cān u tenüñ
 Ol Horāsānda bir er var mu'teber
 Muştafā dini yolında pūr-vefā
 Sevgüsi göñlümde olmışdur mukīm
 Oldı şüretlerden ol zirā emīn
 Līkin ol ma'ni yolından biledür
 Tā ki anı giye vü beni aña
 Sen de ol içdügi meyden nüş kıl
 Çıkdı yola düşdi gitdi ol 'aziz
 'Akıbet irdi Serāhsa ol emīn
 Kim bu şehir içinde var mıdur bir er
 Hāḡ yolında hizmet ide mah u sāl
 Yiridür bir mişe anün işde yol

2273 a ideyin : ideyüm D,G; 2273 b yideyin : yideyüm D, G

2275 a olmağičün : almak için G

2279 b halkımı : kavmini D

2286 b Līkin : Līk G

2289 b düşdi gitdi : gitdi düşdi G

2293 b işde : işte G

D92a,G72a	2294 Dā'im ol sakin t̄urur ol mişede	Gice gündüz Haḫ ile endişede
	2295 Çün kim iştdi bu sözi Bāyezīd	Yüridi ol mişeye girdi be-cid
	2296 Gördi Loḫmāndan fenā bulmuş vücūd	Yatuban ol arada kılmış sücūd
	2297 Muntazır oldı oturdı Bāyezīd	Secdeden fāriḡ olunca ol ferīd
*FĪ-BEYĀNĪ MŪNĀCĀTĪ'Ş-ŞEYḤ LOḤMĀN MA'A'L-İLĀHĪ'L - MA'BŪDĪ'L		
MŪST'ĀN*		
M80 a	2298 Çünki baş kaldırdı Loḫmān secdeden	Didi iy Hayy u 'Alīm ü Zū'l-minen
	2299 Ben hemīn gördüm seni bildüm seni	Senden artuḫ var yokdur iy ḡanī
	2300 Senden artuḫ yok çü 'alemde şadā	Lā-cirem ḡayruñ bulunmaz ortada
	2301 Evvel āhir ḡazretüñdür iy aḡad	Batın u zāhir tapuñdur bi-'aded
	2302 Vaḡdetüñ baḡrındadır maḡv ādemi	Ḡarḫ idüpdür bunca biñ biñ 'alemi
	2303 Kamu vaḡid vaḡdetüñ rāhındadır.	Ḡamu vaḡdet şāhı dergāhındadır.
	2304 Bu cihān u ol cihān sensin nihān	Āşikār u nihān sensin 'ayān
	2305 Hem nihānsın hem 'ayān hem cān ü ten	Hem degülsin cümle sen hem cümle sen
D92 b	2306 Sen ezelden varduñ çün iy aḡad	Hem-çünān varlık senüñdür tā ebed
	2307 İy ki senden zāhir oldı cism ü cāñ	Senden aldı varlığı kevn ü mekān
	2308 İy cihān senüñle pür-ḡavḡādadır	Pāklar cānı kamu yaḡmadadır
	2309 İy ki senden çarḡ ser-gerdāndur	Şad hezārān cān u dil ḡayrāndur
G72 b	2310 İy ki vaşluñdan durur cān ḡilḡati	Girü andan ḡalb-i 'āşḡ ḡurḡatı
	2311 İy ki vaşluñ ḡāneler ḡılup ḡarāb	Nūḡ gibi ḡavmin ider ḡarḡ-ı āb
	2312 İy ki vaşluñdan işümdür āh u zār	Hem-çün İbrāhim yirüm oldı nār
M80 b	2313 İy ki vaşluñ cānumuz biryān ider	Hem-çü Yūsuf yirümüz zindān ider

2294 a Dā'im ol : Dā'imā M

**(ŞEYH LOKMAN'IN KENDİSİNEN YARDIM DİLENEN VE KENDİSİNE İBADET OLUNAN İLĀHIYLA MŪNACAATI HAKKINDADIR)

2302 b Ḡarḡ : Maḡv D, G

2307 b aldı : oldı G

2310 a ḡilḡati : ḡil'at-i G; 2301 b ḡalb-i 'āşḡ : cān-ı 'āşḡ G

2313 a biryān ider : biryāndur M

2313 b zindān ider : zindāñdur M

2314 İy ki vaşluñdan işümüzdür figān

2315 İy ki vaşluñ bulmayan zāhid-şifat

2316 İy ki vaşluñ büym alan ehl-i kār

2317 İy ki vaşluñdan cihān āşuftekār

2318 İy ki vaşluñdan cihān tarāc ider

D93 a 2319 İy ki vaşluñ bahrı bī-pāyān olur

2320 İy ki vaşluñdan idüp encüm taleb

2321 İy ki vaşluñdan felek devrān ider

2322 İy ki vaşluñdan arıdur māh ten

2323 İy ki vaşluñdan ciger-hūnīn ü hāk

2324 İy ki vaşluñdan buludlar bād ider

2325 İy ki vaşluñdan şu hoş girdār ider

2326 İy ki vaşluñ guşşasından yanar od

G73 a 2327 İy ki vaşluñ bihār cūş eyledi

2328 İy ki vaşluñdan olur barānlar

M81 a 2329 İy ki vaşlundan balıklar şuda heb

2330 İy ki vaşluñdan her eşyā bürinür

2331 İy ki vaşluñ aldı Loqmāndan karar

D93 b 2332 İy ki vaşluñ kıldı Loqmānı zebün

Hem-çü Müsī çün işitdün len terān

Hem-çü Dāvūd oldı işi ta'ziyet

Çün Süleymān oldı Şāh-ı tācdār

Dikdiler 'İsī gibi 'uşşāka dār

Tā Muhammed bir gice mi'rāc ider

Çerh andan mest-i ser-gerdān olur

Yügrüşürler sa'y içinde rüz u şeb

Bī-ser ü pā turmadın seyrān ider

Gāh taş ider özin gāhī micen

Her zamān 'arz idüp ider cübbe-çāk

Dergehūnde her zamān feryād ider

Her zamān bir dürlü levn izhār ider

Dökilüp yaşı ider taşdan şu'ud

Soñra 'ışkuñ anı hāmūş eyledi

Bahr-ı 'ummān içre dürr ü kānlar

Cümle hāmūş olup āb ider taleb

Sırr-ı mahfī dürlü tondan görünür

Varın al tā kim ola senünle yār

Hāke düşdi ser-nigün u gark-ı hūn

2314 b çün : kim G

2315 a bulmayan : bilmeyen G

2316 ——— M

2322 b tas : ras G; micen : mihen G

2323 a ciger-hūnīn ü : ciger-hūmīni M,D

2325 a girdār ider : girdārdür D

2325 b izhār ider : izhārdür D

2327 a bihār cūş : bahı pür-cūş M

2331 b yar : var D, G

2332 b gark-ı hūn : gark u hūn D

2333 İy ki vaşluñ yaqdı Loqmānı tamām	Cübbe oldı aña 'ışkuñ şubḥ u şām
2334 İy ki vaşluñ virdi Loqmāna vişāl	Anı maḥv itdi cemāl-i Zü'l-celāl
2335 İy ki vaşluñ virdi Loqmāna fenā	Ol fenā içinde var 'ayn-i beḳā
2336 İy ki vaşluñ anı ḥayrān eyledi	'Işq ser-gerdān u sekrān eyledi
2337 İy ki vaşluñdan benem vaḥdet bulan	Vaḥdet ü tevḥid ile vāhid olan
2338 İy ki vaşluñdan benem tefrīde ḡarḳ	'Ayn-ı tecrīd olmışam ḳalmadı fark
2339 İy ki vaşluñdan benem 'ārif be-Ḥaḳ	Gitdi 'āriflik tamāmet ḳaldı Ḥaḳ
2340 Geldi vaḥdet benligüm maḥv itdi hem	Ben sen ü sen ben ikilikdür 'adem
2341 Çün Aḥad vaḥdet server olmaz iki	Benlik ü senlik gider kalmaz iki
2342 Ḥaḳkı bilmek ma'rifet vaḥdetdedür	Cümle ḥaḳkānī şıfat vaḥdetdedür
2343 Ḥāş erenler devleti vaḥdetdedür	Cān virenler vuslatı vaḥdetdedür
M81b,G73b 2344 Vaḥdet ulu māyesidür 'aşıkuñ	Sırrınün sermāyesidür 'aşıkuñ
2345 Vaḥdeti bulan bilen vāhid dūrür	Mā vu menlik vaḥdete cāhid dūrür
2346 Kim muvaḥḥidle muvaḥḥed fark ider	Kendüyi deryā-yı şirke ḡarḳ ider
2347 Kendüyi kendü muvaḥḥidür hemīn	Bu durur tevḥid-i mutlaḳ iy emīn
Fİ-BEYĀNİ'L-AḤVĀLİ'L MÜNĀSİBETİ Lİ-İHVĀNİ VE'L-AḲVĀLİ'L-MÜĀYİMETİ	
Lİ-EBNĀ'İ'Z – ZAMĀN*	

2339 a be-Ḥaḳ : li -Ḥaḳ M

2339 b 'āriflik tamāmet ḳaldı : 'āriflik tamāmen ḳalmadı G

2340 b Ben: Pes M

2341b ḳalmaz: olmaz G

2342 a bilmek : bilseñ G

2342 b Cümle ḥaḳkānī şıfat : Cān virenler vuslāt G

2343 b Cān virenler vuslātı : Cümle ḥaḳkānī şıfat G

2347 a Kendüyi : Kendini G; hemīn : yakīn

* (KARDEŞLERE UYGUN HALLERİN BEYANI VE DÖNEMİN İNSANLARINA YARAYIŞLI SÖZLER HAKKINDADIR)

2348 Diñledi çün Bāyezīd aḳvālını
 2349 Pes selām itdi elin aldı ele
 2350 Didi iy merd-i Hudā-yı kārger
 2351 Hālūñ olmış cümle vaḥdet ḥāleti
 2352 Hāşıl itmişsin kemālātı kamu
 2353 Her nice müşkil riyāzet var ise
 2354 Halka zāhir nūr ḥüsnünden olur
 2355 ‘Aşık itdi Ca‘fer-i şādık beni
 2356 Postinin ol imām-ı pāk u dīn
 D94b 2357 Luḫ idüp ol postini key bu dem
 M82a 2358 Ol ‘azīzūñ sözi gelsün yirine
 2359 Çünki sensin merd-i kār-ı zū-fünün
 G74a 2360 Ol fakır ü pūr-niyāz ü pāk-bāz
 2361 Ḥayret irişdi aña ol dem meger
 2362 Düşdi vaḥdet baḫırına ol pāk zāt
 2363 Çün vücūdun terk idüp buldı fenā
 2364 Vālih ü şeydā vu ḥayrān oldı şeyḫ
 2365 Gördi anı gitdi şāh-ı ‘ārifān
 2366 Şeyhe virmiş Hāk ‘acāyib ḥāleti
 2367 Turdı ayağ üstüne ol kāmıyāb
 2368 Buldı çün vaḥdetde kesretten ḥalās
 2369 Varlığı olmuşdı hep maḫv u müzāb

Bildi andan rāzını aḫvālını
 Bir zamān tutdı vu oturdı bile
 Şāhib-i sır ehl-i ‘ışk-ı dīdever
 Sende yok bir zerre keşret ḥāleti
 Hālūñ olmış ‘ışk ḥālātı kamu
 Hep geçürmişsin ne ḥālet var ise
 Genci kim sen bulduñ anı kim bulur
 Görmege Bağdāddan geldüm seni
 Ḥazretūñüz çün virip idi yaḳın
 Kıl anuñla rāh-ı tevḫīdi etem
 Tiz oluñ meşgūl oluñ tedbirine
 Saña müşkil işler olmuşdur zebūn
 Tiz tekbir itdi kılmağa namāz
 Kendüliginden hemān itdi güzer
 Kaldı ḫaḳ maḫv oldı cümle kā’ināt
 Ol fenādan ḥāşıl oldı biñ beḳā
 Öz vücūdından peşimān oldı şeyḫ
 Turukaldı şeyḫ yirinde hemān
 K’anda zāhir oldı ‘ışkuñ ayeti
 Kırk yıl vallāhu a‘lem bi’ş-şevāb
 Kendüye geldi girü ol merd-i ḥāş
 Sen ü ben gibi degüldi pūr-hicāb

2349 b oturdı : oturdı G

2361 a ol dem : gökden M

2365 b Turukaldı : Turakaldı G

2368 b Kendüye : Kendüne G

D95a	2370 Böyle seyr itdi kamu merdān-ı dīn	Reh-revān-ı rāh-ı Hāk ehl-i yakīn
	2371 Merkebin tiz sūrdi olan şīr merd	Geldi şādıklar kavī āzād u ferd
	FĪ-BEYĀNĪ'L-AHVĀLĪ'L-MÜNĀSĪBETĪ LĪ'L-AHVĀLĪ VE'L-AKVĀLĪ'L- MŪLĀYĪMETĪ LĪ-EBNĀ'Ī'Z-ZAMĀN *	
M82b	2372 Diñle iy da'vā-yı 'ışk iden kişi	Her kişinūñ işi degül 'ışk işi
	2373 Merd-i rāh iseñ özūñ āgāh kıl	Yoksa yoldan çek elūñ kūtāh kıl
	2374 Şīr merd adam gerekdür bu yola	Tā ki deryāyā düşüp gāvvas ola
	2375 Bī-dil olan yolu degül rāh-ı 'ışk	Ol bilür 'ışkı ki olur āgāh-ı 'ışk
G74b	2376 Şīr-i merdān kāmīl insāndur yakīn	Kim küfrden giçe kıla terk-i dīn
	2377 Ben bu fikr içinde kaldum niçe yıl	Tā ki bildüm bunca hāli sende bil
	2378 Hiç kes virmedi bu yoldan nişān	Kim nişān virdiyse virdi yolda cān
	2379 Her zamān bu yol olur pāyānsuz	Her zamān bu derd olur dermānsuz
	2380 Yoluñ artar karşı bī-pāyānlığı	Derdūñ artar karşı bī-dermānlığı
	2381 Kamu 'ilminde anuñ nā-dāndur	Cümle bu deryāda ser-gerdāndur
	2382 Bī-nihāyet rāh-ı vaḥdet rāhıdur	Vaḥdet ol 'izzetlü şeh dergāhıdur
D95b	2383 İy dirīgā 'ömr gitdi vaşl yok	İy dirīgā fer' gitdi aşl yok
	2384 İy dirīgā çünki benlik bizdedür	Çalmışuz yüz biñ belā bendinde ḥor
	2385 İy dirīgā şūm nefis olmadı yol	Dost 'ışkı vaşlına bulmadı yol
	2386 İy dirīgā olmadı cāna zafer	Yımedi cān vaşl-ı cānāndan şemer
M83a	2387 İy dirīgā geçdi devrān iy dirīg	Görmedi cānān yüzün cān iy dirīg
	2388 İy dirīgā harf kim yazdı ricāl	Ben baña nisbet kılop çekdüm vebāl
	2389 İy dirīgā hırka vu seccāde kim	Bize düşmüş dürür olmuşdur yetim
	2390 İy dirīgā reng-nik ü nāzenin	Düşdi bu nā-keslere oldı mehīn

2371 a ferd : merd G

2371 b tiz sūrdi olan : sūrdi ol olan D; olan : ola G

(KARDEŞLERE UYGUN HALLERİN BEYANI VE DÖNEMİN İNSANLARINA YARAYIŞLI SÖZLER HAKKINDADIR)

2373 b Yoksa : Yohsa D

2378 b virdi yolda : ol virdi D

2385 b 'ışkı vaşlına : vaşlı ışkıma G

2389 b düşmüş dürür : düşmüşdür ü G

	2391 İy dirīgā k̄an̄ı ş̄oh̄bet her dile	Çün bolunmaz uş oluruz derd ile
	2392 İy dirīgā ş̄āh olanlar ş̄ehlere	Her birisi rehber idi rehlere
G75a	2393 İy dirīgā ehl-i ‘irfān u yak̄in	Gitdiler biz ş̄öyle k̄almıŝuz ħazin
	2394 İy dirīgā muk̄tedālar p̄ür-şafā	Gitdiler bizden yañā dönüp k̄afā
	2395 İy dirīgā ‘ahde idenler vefā	Gitdiler uş bize yār oldı cefā
D96a	2396 İy dirīgā ş̄ūfiyān-ı ş̄āfiyān	Gitdiler her lāf uran oldı ‘ayān
	2397 İy dirīgā sālīkān-ı rāh-bin	Gitdiler k̄almadı dillerde yak̄in̄
	2398 İy dirīgā ş̄ıdk-ı da‘vī k̄almadı	T̄oldı yalan da‘vī ma‘nī k̄almadı
	2399 İy dirīgā baħr-ı vah̄det ehl-i heb	Gitdiler biz teşne k̄alduk ħuşk-leb
	2400 İy dirīgā ‘ışk ile ehl-i edeb	Gitdi dahi k̄almadı ş̄ahib-taleb
	2401 İy dirīgā Ĥak̄k ile ehl-i niyāz	Gitdiler k̄aldı mecāz u ħok̄ka-bāz
M83b	2402 İy dirīgā ‘ilm ile k̄ılan ‘amel	Gitdi k̄aldı ħileler düzen dağal
	2403 İy dirīgā lā-mekān seyrin k̄ılan	Gitdi k̄alduk pāk-ı ħāk u cān-ı ten
	2404 İy dirīgā rāh-ı taħkīk-i ‘ayān	Gördi ‘arīfler veli bizden nihān̄
	2405 İy dirīgā nef̄s-i ş̄ūma ma‘şiyet	‘Ādet oldı k̄anda bulsun ma‘rifet
	2406 Nef̄sūn̄ ider p̄irlik da‘vāsın̄ı	Bulmaduñ dahi t̄ıfl ma‘nāsın̄ı
	2407 Sen bu yolda çekmedin renc ü emek	Şeyħ ide mi ben fülān oğlı dimek
	2408 Bir bölük aħmaklar uyduğın sañā	Nesne ş̄anduñ sa‘yuñ ol yüzden yañā
D96b	2409 Ĥak̄k̄ı unutduñ u Ĥak̄ yolın k̄oduñ	Nefse uyduñ külli Ĥak̄dan el yuduñ
	2410 Nef̄sūññ̄ etbā‘ıññ̄ heb himmeti	Çokça k̄ılmağdur mür̄id ü ümmeti

2393 b biz söyle k̄almıŝuz ħazin : bizden yañā dönüp hem̄in G

2394 ——— G

2396 b uran oldı : uranlar D

2397 ——— G ; 2394 a sālīkān-ı rāh-bin : sālīkān u rāh-bin D

2400 ——— G

2403 ——— G

2407 a Sen bu : Seni D,G

2411 Tā ki ‘izzūn arta malūn çoğ ola

2412 Kankı şeyh öñinde sen çekdüñ ‘anā

2413 Kim senūñ oduña çaldı hāmeyi

G75b 2414 Kani Haktan korku Ahmedden hayā

2415 Sen meger bu dīne inkār eyledüñ

2416 Töz açılıp sırlar olıcağ beyān

M84a 2417 Niçe bir gelmeysin inşāfa sen

2418 Cānuñi çün nefse fermān eyledüñ

2419 Bir dem içinde atar biñ tır ü seng

2420 Her şıfat kim nefsdan zahir olur

2421 Ger sanā ‘ilm ü edeb ola şıfat

D97a 2422 Ger bu yirde saña vaħdetdür şıfat

2423 Bunda ger cehl ile nā-dān olasın

2424 Ger bu ‘ālemde ola kibr ü nifāk

2425 Ger bu ‘ālemde iderseñ kibr ü kin

2426 Bunda ger buhl olur ise ‘ādetüñ

Her murādın nefsūn ol bundan bula

Çilleler çıkarduñ u bulduñ fenā

Kanı kim yazdı icāzet-nāmeyi

Anda ‘özrūñ nola dilūñ ne diye

Dün ü gün zerğ ü riyākār eyledüñ

Halka rüsvāy olasın ‘aybüñ ‘ayān

Toymaduñ mı kızbe kuru lāfa sen

Varluğūñ iklim-i şeytān eyledüñ

Rūhuñı mecrūğ ider vaħtūñı teng

Seni ol ‘ālemde tiz ister bulur

Göresin olur hep anda ma‘rifet

Göresin ol yirde ola nūr-ı zāt

Varıcağ anda peşimān olasın

Ol cihānda olasın ‘āşi vü ‘āk

Ol cihānda olasın hor u hazin

Qalmaya yoğlukda onda rāħatuñ

2411 a ola:çıla D

2411 b bundan : yoldan M; yönden D

2412 a Kankı : Hangi G; sen çekdüñ : çekdüñ sen D

2413 a hāmeyi : hāme’i D,M

2413 b icāzet-nāmeyi : icāzet-nāme’i D,M

2414 a korku : korğı M

2417 b Toymaduñı : Doymaduñı G

2420 a olur : ola G; b tiz ister bulur : isteyü bula G

2421 b hep anda : anda hep G

2425 b olasın : kalasıñı G

2426 b yoğlukda : yoğlukdan D

	2427 Bunda zerķ ile kıłursañ ħileler	Anda Ħaķ redd ide ħālũñ bileler
	2428 Bunda kibri terk iderseñ zerķ ile	Anda Ħaķ missuñı ħālıř zer kıla
	2429 Bunda kesbũñ olsa zerķ ile riyā	Anda maĥcũb olasın Ħaķdan cũdā
	2430 Āteř-i dũzah ħıċāb-ı rāhdur	Bu suĥandan ehl-i dil āgāhdur
G76a	2431 Her ki bunda görmedi canān yüzın	Anda daĥı kōr ũ ĥayrān bil ōzın
	2432 Bunda kim olmaz bu yoluñ vāřılı	Anda yanar od olısar ĥāřılı
	2433 Bunda her kim kendũden olmadı ol	Anda biñ biñ bula ōlũm aña yol
	2434 Bunda her kim kılmadı küllĩñ fidā	Anda bulmadı bilũñ küllĩ beķā

*Fİ-BEYĀNİ'L-HABERİ'L-MEŐUR VE'L-HADİSİ'L-MESTUR VE HUVE
ĦİKĀYETÜ'L-ĦALLĀCÜ'L-MANŐUR*

D97b	2435 Var idi Mansũruñ aĥvāli 'acīb	Rāh-ı taĥķıķ aña olmışdı naşıb
	2436 Olmuş idi ūretā āřufte ħāl	Lĩki ĥal içinde bulmışdı kemāl
	2437 Sırr idi fi'li vũ kavli ser-be-ser	Her eĥas gibi degũldi bĩ-ĥaber
	2438 Cānı Ħaķ vaşılı meyin içmiş idi	'Ālem-i cismāñidem geĥmiş idi
	2439 Nefsi meyyit rūĥı ĥayy olmuş idi	Ħaķ viřālin řũbhesũz bulmuş idi
	2440 Genc-i ma'ni aña feth itmişdi bāb	Anda bizũm gibi yoĥ idi ĥıċāb
	2441 'Āřık-ı řādıķdur ol baĥr-ı řafā	'Ārif-i fāyıķdur ol kān-ı vefā
	2442 'İlm-i dīn içinde ol idi başır	Sũnneti terk itmemişdi ol fakīr

2428 b missuñı : missuñı M

2431 b kōr ũ ĥayrān bil : görür ol ĥayrān G

2433 _____G

*(HALLĀC-I MANSŐUR'UN ĦİKĀYESİ OLAN GİZLİ SÖZLER VE MEŐHŐR HABERLERİN BEYĀNİ
HAKKINDADIR)

2437 a kavli : kalbi D

2437 a Sırr idi fi'li vũ kavli : Sırrı vũ kavli vũ fi'li G

2440 b yoĥ : yoķ G

2441 a 'Āřık-ı řādıķdur : 'Āřık u řādıķdur D

2441 b 'Ārif-i fāyıķdur : 'Ārif ũ fāyıķdur D

2442 a 'İlm-i dīn : 'İlm ũ dīn G

2443 Ehl-i zāhir ‘ilmi andan bir varak

2444 ‘Āciz idi ehl-i ‘ilm andan kamu

2445 ‘İşkî ‘āşıkları hayrān eylemiş

M85a 2446 Sıdkı şādıklara ‘arz olmuş meger

2447 Zühdi zāhidleri rüsvā eylemiş

D98a,G76 2448 Hālî anuñ key ‘acebdür iy fakîr

2449 Olmuş idi elli yıl esrār-püş

2450 Söyledi tekrār ene’l-Hak sırrını

2451 Āşikāra çün ene’l-Hak didi ol

2452 Ehl-i taklid ol zamān kaşd itdi heb

2453 Yazdı ‘ālimlerden üç yüz yitmiş er

2454 Kim bu dem Hallāc kāfirdür yakīn

2455 Didiler yā küfri terk itsün ‘ayān

2456 Küfrini çün gizlemez ol bahtlu

2457 Cem‘ olan geldi halīfe kātına

2458 Hāl-i Mansūrî aña ‘arz itdiler

2459 Çün halife bildi onlardan haber

2460 Kaşd-ı bed kılmadı kalbi kālına

M85b,D98b2461 Cāndan olmuşdı aña zirā mürīd

2462 Fehm kılmış idi andan nice söz

2463 Okumuşdı sözlerinden çok kitāb

2464 Vahdetüñ deryāsına gavvas idi

Ehl-i bātın andan alurdı sebak

Andan iderler ‘ārifler umu

Ser-be-ser giryān u biryān eylemiş

Yıllar ile yidiler hūn-ı ciger

Her birin āşufte şeydā eylemiş

Şüret u ma‘nide oldur bī-nazīr

Nā-gehān andan belürdi şad huruş

Halka izhār eyledi Hak sırrını

Ṭoldı Bağdād içi gavgā şağ u sol

Anuñ içün kıldılar fetvā taleb

Fenn-i fetvāda kamusı mu‘teber

Söyledi küfr ü hatā terk itdi dīn

Yā dökerüz kanın anuñ bu zamān

Cümle Bağdād ehli kıldılar gülü

Ya‘ni ireler kamu niyyātına

Katli ol sır işine farz itdiler

Yüregine hār-ı gam kıldı eser

Biñ belā belbālı düşdi bālına

Dā’im olurdı sözinden müstefīd

Sırr-ı maḥfi aña göstermişdi yüz

Açmış idi sır cemālinden niķāb

Miri ‘am idi mürīdi hās idi

2446, 2447 ile yer deġiştirmiş D

2458 b sır : sırrı D

2460 a kālına : bālına G

2461 b sözinden : sözün M

2464 b mürīd : murād G

G77a	2465 Būy-ı vahdetden çün almışdı koğu 2466 Liki havfindan çü gelmişdür 'avām 2467 Kādir olmadı bu halkı sürmege 2468 Pes didi Mansūrı maḥbūs itdiler 2469 Ya'ni umardı kim ol hāl açıla 2470 Bilür idi kim odur merd-i Hūdā 2471 Bilür idi k'olmadı ol Hākka 'āk 2472 Pes ḥalife hūkmine Mansūr rām 2473 Dört yüz adam var idi anda esīr	Ehl-i vahdet hūların kılmışdı hū Anlara 'ālimler olmuşdur imām Kavlin anuñ iç yüzinden görmege Ol dirilen kāvm küllī gitdiler Dōne kālinden şerī'at saçıla Ol degüldür bir nefes Hākdan Cüdā Yokdur anda bu hevā küfr ü nifāk Oluban idindi zindānı maḥām Dest ü pā baḡlu yatur ḥor u ḥakīr Her biri bir nev'le zār u ḥazīn Kim neden zindānasız nice oldı hāl Kim ne yazdı Hāk ne taḥdīr eyledi
D99a	2474 Oldı ol kavm-i esīre hem-nişīn 2475 Gün gidicek bunlara kıldı su'āl	Cümleñüz āzād kıldum bu zamān Nice kırtılup bulısaruz ferāḡ Kılmadı elden ayakdan gitdi bend Yüregümüz bāḡ elinden taḡludur Çün kapu baḡlu yirümüzdür ḥaşīn Ka'be'i dil kıble'i ehl-i vefā Hep kapular oldı ol dīvārlar
M86a	2476 Her biri hālını taḥrīr eyledi 2477 Dōndi Mansūr eydür iy zindāniyān 2478 Didiler bizde kaḫidür bend ü bāḡ 2479 Bir işāret kıldı şeyḫ-i hūş-mend 2480 Girü didiler kapular baḡludur 2481 Nice gidelüm iy şāh-ı ehl-i dīn	Yüregümüz bāḡ elinden taḡludur Çün kapu baḡlu yirümüzdür ḥaşīn Ka'be'i dil kıble'i ehl-i vefā Hep kapular oldı ol dīvārlar
G77b	2482 Pes işāret kıldı ol baḫr-ı şafā 2483 Kōpdı bir bir oynadı aḫcārlar	

2469 b kālinden : hālinde G
2471 a k'olmadı ol : ki ol degüldür D
2480 b taḡludur : daḡlıdur G
2481 b yirümüzdür : yirümüz G
2482 a kıldı : itdi
2483 b kapular oldı ol : kapu oldı kamu G

2484 Oldı dört dīvārda dört yüz gedük
 2485 Her gedükden çkdi bir şahş-ı esīr
 2486 Gördi zindāncı bu hāli āşikār
 2487 Öpdi şeyhüñ elin ayagın revāñ
 2488 Didi iy şeyh-i ‘azm-i hurde-dān
 2489 Şeyh aytdı bize ma‘lūm oldı hāl
 2490 Tā ki sālīkler kamu āgāh ola

2491 Başladı zindāncı çün kim gitmege

FĪ-MAKĀLAT EL- HÜSEYİNĪ'L-MANŞÜRĪ VE HĀLĀTĪHĪ VE MÜNĀCATĪHĪ

MA‘A-MA‘BŪDĪHĪ VE MAKĀLĀTĪHĪ*

2492 Didi iy var eylen kevn ü mekān
 2493 Didi iy var eylen ‘arş-ı azīm
 2494 Didi iy var eyleyen levh ü qalem
 2495 Didi iy peydā vu iy pinhān olan
 2496 Didi iy ‘āşıklara ārām-ı cān
 2497 Didi iy her dem gelen bir reng ile
 2498 İy ki bulan vaḥdetüñ vāşıl durur
 2499 Vaḥdetüñdür od birgān cānlara
 2500 Vaḥdetüñ bahş itdi ‘āşıklara cān
 2501 Vaḥdetüñden cāna şıdkı oldı ‘atā
 2502 Vaḥdetüñçün cānlar ider cüst ü cū
 2503 Vaḥdetüñdendür sülük ehli revān

Her biri nice gedilmişdür didük
 Kaçdı kurtuldu Hudā oldı naşīr
 Geldi şeyhüñ yanına ağlayu zār
 Baş koyup yire yüz urdı bir zamāñ
 Tiz tır sen daḥi kaç git ol nihān
 Yirümüz dār idecekdür Zü'l-celāl
 Sırrı-ı Hāk bekleme merd-i rāh ola
 Şeyh yüz tıtdı münācāt itmege

Var sensin ‘ālemüñ gayrūñ yalan
 Oldı hem nūruñla kürsī müstaḳīm
 Bu cihān u ol cihān senden ‘ālem
 İy cihān sırrında ser-gerdān olan
 İy devā-yı derdini dil-kām-ı cān
 ‘Āşıkı şeydā kılan bu yeng ile
 Vaḥdetüñde varlguñ hāşıl durur
 Ehl-i zāhir küllī lā dir anlara
 Buldılar bu yolda hem cān u cihān
 Lāyık itdi şıdkı anı ḥazretā
 Vaḥdetüñçün diller ider güf ü gü
 Yoldadur bilmez velī yoldan nişān

2486 a bu hāli : yolu D

2486 b yanına : katına

2488 b tır : tıtdı M : dir G

2489 a aytdı : itdi M,G

* (HÜSEYİN MANSUR'UN SÖZLERİ, HALLERİ VE RABBİNE MÜNACAATI HAKKINDADIR)

2502 a cüst ü cū : arzū G

D99b

M86b

G78a

D100a

	2504	Vaḥdetüñdür zāhide zūhdin viren	Her zamān zūhdinde anuñ dīn viren
M87a	2505	Vaḥdetüñ 'ālimleredür kıl ü kāl	Ḳılı yardılar bulup zevk-i maḳāl
	2506	Vaḥdetüñden enbiyādur ehl-i kār	Her birisi ḳıldı şad 'alem şikār
	2507	Vaḥdetüñden evliyādur ehl-i hāl	Bunlaruñ vaşında diller oldı lāl
	2508	Vaḥdetüñden bu semāvāt u zemīn	Hoş ider tesbih-i Rabbi'l'ālemin
	2509	Vaḥdetüñdendür müzeyyen āfitāb	Nūri 'alem ḫalkna baḫş itdi tāb
	2510	Vaḥdetüñdür māhı ḳılan gökde ḫāl	Gāh bedr olur münevver geh hilāl
	2511	Vaḥdetüñdür encümi ḫayrān iden	Cümlesin seyrinde ser-gerdān iden
D100b	2512	Vaḥdetüñdür āb u āteş birle hem	Hem-dem iden eyleyüp luḫ u kerem
	2513	Vaḥdetünden āb u ḫāke oldı rāh	Rūḫ-ı ḳuds-ı pāke oldı dāmgāh
	2514	Vaḥdetüñden çün müzāb oldı biḫār	Her zamān bir derd iledür bi-ḳarār
G78b	2515	Vaḥdetüñdür dilde āteşdān iden	Derd-i 'ışk ile yaḳup dermān iden
	2516	Vaḥdetüñdür bunca eşcār u nebāt	Dürlü dürlü mīve virür tayyibāt
	2517	Vaḥdetüñdendür ḳıdem baḫrında dūr	Vaḥdetüñ ile durer biñ biñ dūrür
	2518	Vaḥdetüñdür āşikār u nihān	Vaḥdetüñ hem ne nihāndur ne 'ayān
	2519	Vaḥdetüñ hem yoklaruñ yokluḡudur	Vaḥdetüñ hem çoklaruñ çokluḡudur
	2520	Vaḥdetüñden bu cihān pūr-ḫündür	Zātuñ andan gerçi kim biründür
	2521	Vaḥdetüñden çün yanar devrānımız	Pūr-cirāḫat pūr-cefādur cānumuz
	2522	Vaḥdetüñdür bu cihān u ol cihān	Ehl-i diller ḫāşılı budur hemān
	2523	Vaḥdetüñdür cihāna rüşenā	Ehl-i 'ışkuñ 'aynine nūr u ziyā
	2524	Vaḥdetüñdür dilgüşā 'āşıḳlara	Vaḥdetüñdür reh-nümā şadıḳlara
D101a	2525	Vaḥdetüñde hem vişāl ü hem firāk	Vaḥdetüñdür süz u derd-i iştiyāk

2504 a zūhdin : zūhdi M

2504 b dīn : cāḡ G

2505 b Ḳılı : Ḳil D,M

2510 b geh : gāh G

2512 b iden : idüp G : ider D

2519 a yoklaruñ : bunlaruñ G

2523 a rüşenā : āşinā D

2525 a vişāl ü : vaşl var M,D

2526 Vaḥdetüñ hem şıdk u şiddik eyledüñ

2527 Vaḥdetüñdür evvelin ü āhirin

2528 Vaḥdetüñ tevḥidi bizde oldu hoş

2529 Vaḥdetüñ ḥabs itdi zindānda beni

2530 Vaḥdetüñden oldu pür-kın aşikār

G79a

*FĪ-BEYĀNĪ İCTİMĀ'İN-NĀSĪ FĪL-ḲATLĪ'L-MANŞŪRĪ VE ŞALBĪHĪ VE ZUHŪRĪ

SIRRI'T-TEVḤĪD 'ALE-LĪSĀNĪHĪ MĪN-ḲALBĪHĪ *

2531 Girü ol'ālimler oldu cümle cem'

2532 Girü ol ḥalk itdiler gavgā vu şūr

2533 Vardılar zindān ḳapusına girü

2534 Şibli varmışdı cüneyde ol zamān

2535 Ḥalk-ı 'ālem cümle cem' oldu bu dem

2536 Tā ki bend ile o şāhı yideler

2537 Bu sözi çün kim işitdi ol 'aziz

2538 Çünkü vardı anda şeyḥ-i nāmdār

2539 Didi Manşūrı koyup bir dem gidüñ

2540 Bize bir sā'at virüñüz mühleti

2541 Bilelüm bābı nedür faşlı nedür

2542 Sözinüñ te'vil-i tevcihî nedür

2543 Şāyed ol sır neydügin izhār ide

2544 Böyle didi girdi zindāna varup

2545 Didi iy Manşūr bu söz söz degül

Vaḥdetüñ hem'ayn-ı taḥḳik eyledüñ

Vaḥdetüñdür bāḩnin ü zāhirin

Lā-cirem 'ışk ile cān virdürdi uş

Vaḥdetüñ ḡarḳ itdi hicrānda beni

Lā-cirem yārin yirü mi kıldı dār

Ya'ni kim suyına ol tābda şem'

Girü cem' oldılar aşḥāb-ı ḡurūr

Uşdılar ol ḥān ḩapusına girü

Didi iy genc-i Ḥudā şeyḥ-i cihān

Başdılar zindān ḳapusına ḳadem

Çārşu başında ber-dār ideler

Turdı zindāndan yaña ḳaşd itdi tiz

Gördi cem' olmuş ḥalāyık bī-şümār

Soñra her ne kim dilerseñüz idüñ

Ḳılalum anuñla ḥalvet şoḥbeti

Vaḥdet ü tevḥidinüñ aşlı nedür

Remzinüñ keşfi vü tenbīhi nedür

Yā ḩatāsın bilüp istiḡfār ide

Ditredi heybetden ol şāhı görüp

Kes bu sözi kim 'ukül itmez ḳabül

2526 eyledüñ : eyledi G; b taḥḳik : tevḥid D

2528 b hoş : uş G

*(MANŞŪR'UN ÖLDÜRŪLMESİ VE ASILMASI İÇİN İNSANLARIN BİRLİK OLMALARI VE TEVḤĪT SIRRİNİN ONUN KALBİNDEN DİLİNE ZUHURU HAKKINDADIR)

2531 a oldu cümle : oldılar G,D

2531 b tābda : yanan D,G

2533 b ḩapusına : ḩapusına D

2537 b ḳaşd : 'azm D

2543 b Yā : Tā D,G

2546 Senden ursañ dem degülsin hem-demi

2547 Öz hayālūñden bu dem divānesin

2548 Bu sözūñ divānelikdendür kamu

2549 Dimedi bunu nebīler ser-veri

2550 Eyle bu söz sırrını şerḥ ü beyān

2551 Yāhud istiğfār idüp fāriğ otur

2552 Küfr-i maḥz oldu kelāmūñ iy fakīr

2553 Döndi Mansūr aña eydür iy pezer

2554 Bu rumüzūñ aşlını sen bilmedūñ

2555 Şüretūñ bendinde kalduñ beste sen

2556 Aḥmedūñ sırrın ne bilsün sāfilī

2557 Men re'ānī didi çün Aḥmed 'ayān

2558 Lī-ma'allāhi buyurdu Muştafā

2559 Naḥnu akreb didi Rabbi Zü'l-celāl

2560 Şüret oldu saña büt küfr oldu ol

2561 Hırka-i nāmūs ile mestürsün

2562 Delḳ içinde büt-perest itdūñ özūñ

2563 Kendü kendüden sülük itdūñ çü sen

2564 Dāmgāh itdūñ saña sen hırkayı

2565 Sen seni sende giriftār eyledūñ

2566 Rāh-ı tecrid ü fenā yoluñ degül

2567 Renc-i taklid ile olduñ mübtelā

2568 Bī-nişān yolu degül yoluñ i yār

2569 Çünki bu sözleri gūş itdi Cüneyd

Ḳılsa bir ḳıl olmayasın mahremi

'Işḳ hālinden henüz bī-gānesin

'Aḳl ile bī-gānelikdendür kamu

Delmedi bu cevheri bir cevheri

Halka te'vīlini bilürseñ ḳıl 'ayān

Halk arasında bu gavḡāyı götür

Geç küfürden olmasun yirūñ sa'ir

'Işḳ sırrından sen olduñ bī-ḥaber

Sen bu müşkil 'ukde'i ḥal ḳılmadıñ

Yatuban ḡaflet evinde ḥaste sen

Anı bilmege 'Ali gerek velī

Gel i mü'min sen bu tevḥide inan

Bilmedūñ bu vahdeti sen bī vefā

Ne bilür ol sırrı her ehl-i dalāl

Hakka vaşl olan gönül kāfir degül

Rāh-ı sālūsı tutup maḡrürsün

Halka şūfī gösterirsün gendüzūñ

Saña biñ biñ perdeler oldu vaḥān

Aldadıñ bu 'aḳlı gitmiş firḳayı

Her yaḳini zann u pindār eyledūñ

Anı ḳocan ḳol senūñ ḳoluñ degül

Sırr-ı tevḥidi ne bilsün her gedā

'Aḳluñuñ ma'ni yolında şekki vār

Göñline düşdi niçe biñ dürlü ḳayd

2546 b Ḳılsa: Ḳalsa D,M

2553 a Döndi : Didi D

2554 b 'Ukde'i : ḳışsayı G

2559 b Ne bilür : Tā bile G

2564 b Aldadıñ : Al da gel G

2566 a tecrid ü : tecridi M

2566 b ḳocan : ḳoçan G

2567 b Sırr-ı tevḥidi ne bilsün her : Taht-ı vahdet şāhı oluram G

2570 Çıktı andan gitdi çün bād-ı seher

2571 Ehl-i 'ilm ardınca kıldılar gülü

2572 Şeyh aytdı olmalıdur zāhirā

2573 Çünkü fetvā virdi anlara Cüneyd

2574 Tā ki ber-dār ideler Manşūrı heb

2575 Şibli ol dem irişüp Manşūra tiz

D103a 2576 Hakkıñ esrārını sen kılduñ 'ayān

2577 Serverā sır söyler iseñ қо seri

M89b 2578 Ağzına urduğıçün mühr ile bend

2579 Süsenüñ çün kim dili oldu dirāz

2580 Sırrı sende kıлма fāş iy merd-i kār

2581 Seni ber-dār itmek ister her hasīs

2582 Döndi Manşūr aña eydür iy refik

2583 Oldı kül her cüz'üm oldı cüz 'adem

2584 Ben ne Manşūram ne hod Manşūr ben

G80b 2585 Genc ile kānem bu cism içinde ben

2586 Evvelīñ ü āhirin ben olmuşam

2587 Sırr-ı nihānı benem peydā kılan

2588 Dār üzre aşaram bu cismi ben

2589 Tā ki 'āşıklar ser-a-ser 'ışk ile

D103b 2590 Halka ben hem 'ayn hem güş olmuşam

Halvetine vardı kodı yire ser

Didiler vir bize fetvā iy ulu

Liki bātın halini bilür Hudā

'Alim ü cāhil kamuya düşdi kayd

Ol katil-i 'ışk genc-i nūri heb

Didi iy merd-i Hudā ehl-i temiz

Lā-cirem başuñı kılduñ der-miyān

Ser severseñ açma sırrı serseri

Serv āzād oldu fāriğ ser-bülend

Kesdiler başın 'ömri oldu az

Tā ki halk itmeye seni hūr u zār

Nefsinüñ etbā'ma olan re'is

Aldı beni ka'r-ı deryā-yı 'amik

Fāriğem gāmdan degülem şād hem

Olmışam tevhid-i Hakdan dür ben

Sırr-ı nihānem bu ism içinde ben

Bātınin ü zāhirin ben olmuşam

Hak bekāsıyla benem bāki kalan

Karşu tekrār iderem bu ismi ben

Gayrı ismi ism-i a'zamdan bile

Hak nuküşü birle menküş olmuşam

2570 ——— G

2571 ——— G

2572 ——— G ; b Halini: Yüzini D

2573 ——— G

2574 b katil-i 'ışk : katil-i 'ışkı G

2579 a çün kim dili oldu : olduğıçün dili D

2580 a merd-i kār : merd-kār M

2581 b ——— D

2585 a ——— D

2591 Zahir ise nūr-ı Hāk ben mazharam
 2592 Ben mūmūdāram cihānuñ varına
 M90a 2593 Çün künüz-ı sırr-ı tahkik olmuşam
 2594 Çünkü maksūdı her eşyā olmuşam
 2595 'Işk derdiyle benem yükler çeken
 2596 Merkebüm sordum segirtüm iy fetā
 2597 Aḥmedüñ camından içmişem şarāb
 2598 Hāk-ı 'ālemden benem topı kapan
 2599 Şeyhüm Aḥmeddür ki buldum rāh-ı dīn
 2600 Ben bu yoldan dönmezem şiblī inan
 2601 Mühlet iste bu kavmdan bu zamān
 G81a 2602 Var durur bir dostum merd-i Hudā
 D104a 2603 Cismini Hāk yolına terk eylemiş
 2604 Muştafā dīnine kılmışdur vefā
 2605 Bil ḥaḳikat 'ālemüñ varı odur
 2606 Anuñ adıdur bu 'ālemde kebir
 2607 Ol benüm ḥālümnden almışdur ḥaber
 M90b 2608 Çıkdı ol Şirāzdan bil bu zamān
 2609 Çünkü vāḳıf ola ḥālümnden ol er
 2610 Şibli didi ḥālka iy merdān-ı dīn
 2611 İrte bunda iriser şeyḫ-i kebir
 2612 Bilüñ oldur şeyḫ-i 'ālem bu zamān

Şadır ise sırr-ı Hāk ben maşdaram
 Genc ü kānem ben Hudā esrārına
 Lā-cirem ben 'ayn-ı şiddik olmuşam
 Lā-cirem her yirde peydā olmuşam
 'Aḥmedüñ dīni yolında toḥm eken
 Aḥmedüñ yolına cān itdüm fidā
 Andan olmuşdur baña bu feth-i bāb
 'Işk şāhına benem gerçek tapan
 Baña ol gösterdi hem rāh-ı yakīn
 Baña zaḥmet virme budur ḥāk-sünen
 Baña bir gün şabr kılsunlar hemān
 Genc-i tevḥide ol durur kān-ı şafā
 Gizlü sırrı cān ile berg eylemiş
 Her dem irer Hākdan aña şad 'atā
 Kutb odur hem kutbuñ esrārı odur
 Sālik ü tālibleredür dest-gir
 Bize yarın irişiserdür ol er
 Şüretin yarın görisersiz 'ayān
 İlteler dāra virem biñ cān u ser
 Mühlet ister sizden ol kutb-ı yakīn
 Şüret ü mā'nide oldur bi-nazır
 Hem kerāmāt u maḳāmātı 'ayān

2593 b 'ayn-ı şiddik : 'ayn-ı tahkik D

2600 b sünen : sanan D

2606 b tālibleredür : tāliblere hem G

2608 b 'ayān : hemān M

2612 b hem: her G

2613 Cümle didiler ki gelün gidelüm

2614 Çün şabāh oldu dönüp kāfūra kır

2615 Girdi Bağdāduñ içine nā-gehān

2616 Didi iy merd-i muvahhid noldı hāl

2617 Sırr-ı Hakkı Hakk bilür ancak ne şek

2618 Her hasise Hakkuñ esrārın ne çün

2619 Sen niçün didüñ en'l-Hakk aşikār

2620 Genc-i Hakk mahfī gerek iy merd-i Hakk

2621 Rāh-ı tevhidüñ 'ayānı sendedür

2622 Elli yıl miqdārı kılduñ bāde-nüş

2623 Şimdi n'oldı gitdi bu 'akluñ tamām

2624 Şimdi n'oldı gitdi başdan 'aklı u hüş

2625 Döndi Mansür eydür iy şeyh-i kebir

2626 Baħr-ı ma'ni bi- nihāyet kıldı cüş

2627 Nicesi deryā-yı pinhān eyleyem

2628 Bilmedüñ mi sen ki bu baħr-ı şafā

2629 Kemterin mevci ene'l-Hakkdur gelen

2630 Sırr-ı tevhid oldu bu dem aşikār

2631 Senden isterlerse fetvā yok dime

2632 Şeyh aña eydür degül bu söz revā

2633 Ben nice fetā virem idüp gümān

2634 Didi Mansür imdi halka di sözüüm

2635 Baña vācibdür şeri'atde ölem

Gelsün ol şeyhi ziyāret idelüm

İrişüp Şirāzdan şeyh-i kebir

Vardı Mansürün katına ol zamān

Dār dıkdiler senünçün bu ricāl

Hiç gördüñ mi ki hamr içe eşek

Söyledüñ oldun cefālardan zebün

Sırrı fāş itdüñ maķāmuñ oldu dār

ķamudan setri bu sırruñdur eħakk

Genc-i esrāruñ nihānı sendedür

Dā'im olduñ Hakk ile esrār-püş

Toldı gavgāñ ile kevneyn iy hümām

Her dü-'ālem oldu senden pür-ħurüş

Ne diyem her nesneden sensin ħabir

Lā-cirem bi-ħadd u gāyet kıldı cüş

ķatrenüñ içini 'ummān eyleyem

Her zamān mevcine yokdur intihā

Hakk-ı ħakdan ħakk-ı mutlakdur gelen

Ġam degüldür ger yirüm olursa dār

Mıñnet itme baña az u çok dime

Bilürem ben zātuñı zāt-ı Ġudā

Çün 'ayān gördüm Ġudāyı bu zamān

ķatle lāyık görmişümdür ben özüm

Tiz oluñ di olmasun şer'an zulem

2616 a iy : ol G

2618 a ne çün : niçün G

2620 a Genc-i Hakk : Çünkü Hakk G

2627 a Nicesi : Nice ben G

2631 b az u çok : bu az çok G

2634 b ben özüm : kendüzüm D,G

382a	2636 Çünki çıkdı gitdi ol şeyh-i kebîr	Ol büzürg-i dîn ol bedr-i münîr
	2637 Halk üşüp başına geldiler söze	Didiler fetvâ gerek sizden bize
	2638 Şeyh Mansûr için eydür kim didi	Vâcib oldı katlüm olsun cân fidi
	2639 Zâhiren gerek anı kaṭl ideler	Bâṭnen Allâh bilür hem nideler
	2640 Hâlini Hâkka anuñ iy şeyh ü şâb	Hâk bilür vallâhu a‘lem bi‘ş-şavâb
	FÎ-ZİKRI İKDAMI'L-HALÂYİKİ 'ALÂ KATLI'L-MANŞÜRİ'L-'ÂŞIKI VE BEZLİ RŪHİHİ FÎ-MAḤABBETİ'L- HÂLİKİ*	
	2641 Çün bu kavli kavm işitdiler kamu	Qıldılar Mansûruñ üstüne gülü
	2642 Kuçek u büzürg idüp efgânlar	Düzdi dâr ipini gâfil cânlar
	2643 Cem' olup Hâllâcı halk-ı bî-şümâr	Dâra getürdiler ol dem ḥor u zâr
	2644 Hep meşâyih anda hâzır oldılar	Vâsıl u maḥcub u nâzır oldılar
	2645 'Âlim ü câhil kamu cem' oldılar	Hâş u 'âm ile yoralar ṭoldılar
	2646 Bir 'aceb gün idi ol gün iy piser	Şanaduñ maḥşer günüydi ser-be-ser
	2647 Şeyh ṭurdi ortada cânlar gibi	Mişelerde ṭuran arslânlar gibi
	2648 Hâṭırı ḥurrem ṭurur gönlü eyü	Baḥr hiç ider mi şebnemden kayu
	2649 Pes ene'l-Hâk didi vü oldı nihân	Ditredi ḥavf ile 'âlem cism ü cân
	2650 Aldı sâlikler fenâdan bir sebak	Gördi şadıklar vücüdın 'ayn-ı ḥâk
	2651 Oldı şüfiler teni lertzân kamu	Anda 'ârifler eritdi cân kamu
M92a	2652 Zühdini terk itdi zâhidler ḳodı	Kendüzinden her birisi el yudı
G82b	2653 Girü ol arada her kişi görür	Bayağı yirinde Mansûri ṭurur

2636 b büzürg-i dîn : dîn ulusu hem D

2639 b hem: ——— M,D

*(İNSANLARIN AŞIK MANSUR'U ÖLDÜRMEYE TEŞEBBÜSLERİ VE ONU YARATICISININ SEVGİSİ YOLUNDA RUHUNU FEDA ETMESİNİN ANILMASI HAKKINDADIR)

2644 b ——— G

2645 a ——— G

2646 a Bir : Pes M,G

2647 b Mişelerde : Bişelerde D

2650 b şadıklar vücüdın 'ayn-ı ḥâk : vâsıllar vücüdın gâyr-ı ḥâk D

2653 b yirinde Mansûri : Mansûri yirinde G

	2654 Halk u 'alimler oluban kaygulu	Taş uruñ komañ diyü kıldı ğulu
D106a	2655 Aldı her şahş atdı aña bir hâcer	Didiler şer'an muñ'üz ser-be –ser
	2656 Var rivâyet kim ol arada cüneyd	Hem şeri'at hem haqîkat aña şayd
	2657 Zâhiren ister muâfik olmağa	Bâtinen hem yâr-ı şâdiq olmağa
	2658 Aldı bir gül eline atdı anı	Didi ben taş ile urmazam seni
	2659 Çünkü Manşûra tokundu berg-i gül	Âh kıldı derd ile ol kirtü kûl
	2660 Didi şeyh aña ki iy kâmil vücûd	Saña taşlar urdı her ğâfil hasûd
	2661 Sende ben nûr-ı ilâhi görmişem	Anuñ içün ter gül ile urmuşam
	2662 Bunca zaħm urdı saña her bir fuzûl	Şad u hürrem cân ile kılduñ kabûl
	2663 N'oldı bir gül den bu resme kılduñ âh	Saña ne hayf oldı vu nedün günâh
	2664 Döndi Manşûr aña eydür iy 'azîz	Bilmedüñüz mi bu sır aşlını siz
	2665 Baña zaħm u taş uran maħcûb idi	Her ne kim anlardan oldı hûb idi
	2666 Sen bilürsin çün haqîkat hâlümü	Hak midür aqvâlümü ef'âlümü
M92b	2667 Sırruma maħrem olan ger atsa gül	Senüñ saht u hâredür ol gül degül
D106b	2668 Atılunca berg-i gül bir yârdan	Yeg dürür taşlar yağa âgyârdan
	2669 Lîki tınmazdı ricâlullâh heb	Pes didiler anlara nedür sebep
G83a	2670 Tınmayasız gelüñ idüñ ittifaq	Taş uruñ Manşûra olmañ Haqqâ 'âq
	2671 Pes 'avâmı'n-nas el uzatdılar	Hep meşâyih üzre taşlar atdılar
	2672 Kimse ikdâm itmedi kim ol eri	Aşuban toprağa kara cevheri
	2673 Çünkü hâli gördi Mansûriy 'azîz	Didi ben kendüm ururam dâra tîz

2654 ———D

2658 a eline : yaprağı G

2660 b hasûd : vücûd M

2663 b vu: kim G

2666 b ef'âlümü: aqvâlümü G

2668 a berg-i gül bir: çünkü bir gül G

2669 a tınmazdı: dinmezdi D

2669 b pes didiler onlara: Anlara pes didiler D

2670 a idüñ: eylefi D

2672 b aşuban: atuban G

2674 El uzatdı nerdübāmı tutdı ol
 2675 Çıkdı dār üzre çün ol merd-i Hudā
 2676 Bilmedin söz yatlusun u öñedin
 2677 Çün girü kıldı ene'l-Ḥaḫ sāzını
 2678 Taş u ağaç yir ü gök her ne ki vār
 2679 Geldi bir müfsid elin kesdi revān
 2680 Yirde yazıldı ene'l-Ḥaḫ āşikār
D107a 2681 Sürdi elin yüzine ol şeh girü
M93a 2682 Pes girü kollarına sürdi kanı
 2683 Şordı bir sâ'il ki n'oldı özüñe
 2684 Çün şalāt-ı 'ışka alınur vuzū
 2685 Döndi aña şibli didi bu zamān
G83b 2686 Didi budur kemterin kim gördüñ uş
 2687 Döndi girü didi iy şāhib-nazar
 2688 Didi baş kesmeñ ü kan aḫmak durur
 2689 Ne didiyse öyle oldı ḫāli hem
 2690 Kesdiler başın girü idüp cefā
 2691 Başı anuñ gevdesinden gitdi çün
 2692 Yaḫdılar çün oda cism-i pākini
D107b 2693 Yile giden şuya düşen ḫākı gör

Aḡdı dār üstüne buldı toḡrı yol
 'Ālemi tutdı ene'l-Ḥaḫdan şadā
 Taşlar urdılar aña her yāñadin
 Düzdi anuñla cihān āvāzını
 Hep ene'l-Ḥaḫdan dem urdı āşikār
 Ol kesilenden yire tamladı ḫan
 Bu ne sırdur bu ne 'ışk u bu ne kār
 Didi ḫandandur ricāle āb-ı rü
 Şād u ḫurrem itdi ol sürmek anı
 Ḫanuñı sürdüñ ḫoluña yüzüñe
 Ḫan olur suyu anuñ iy ḫüb-rü
 Ḫıl taşavvufdan bize bir sır beyān
 Ḥaḫ yolında tā yaḫinüñ ola ḫoş
 'Işk yolundan bize vir bir ḫaber
 Cismin ü cānın oda yaḫmak durur
 Düşdi ḫalkuñ diline aḫvāli hem
 'Ālim ü cāhil ne kim vār bī-vefā
 Ol kesük başdan ene'l-Ḥaḫ geldi ün
 Yile virdiler remād u ḫākini
 Dir ene'l-Ḥaḫ hem ene'l-Ḥaḫ yazılır

2675 a dār üzere çün: çün dār üzere G
 2675 a üzre : üstüne D
 2681 b āb-ı rü : āb-rü G : āb u rü M
 2685 a bu : ol D
 2686 a kemterin : kemderi M,D
 2687 a Döndi girü : Girü döndi M
 2688 a Cismin ü cānın:Cismini cānın D; oda : odlara G
 2693 ——— G

2694 Bunda vardur bir rivāyet daḫi hoş
 2695 Bir kiři Manşūra şādık yār idi
M93b 2696 Dāre varurken didi gel yanuma
 2697 Kim kese a'zālarumdan kan aḫa
 2698 Yanıcak şavruła külüm yillere
 2699 Düşe Bağdādūñ şuyına çün o kül
 2700 Tiz iriş hırkam getür görsün ol āb
 2701 Ser-be-ser bu ḫalk olur şudan helāk
 2702 Çünki bu resme vaşıyyet eyledi
 2703 Aşdılar u kesdiler a'zāsını
G84a 2704 Çün külin şavurdular gitdi yile
 2705 Ḳaynadı ol şu daşup cüş eyledi
D108a 2706 Tiz irişdi ol mürīd-i ḫurde-dān
 2707 Şu girü otruşdı vardı yirine
 2708 Bu ne sırdur iy kerīm-i Zü'l-celāl
 2709 Şabr idemez ihtiyār elden gider
 2710 Nice şabr itsün o şāhib-dil añā
M94a 2711 Cismi yanup kül olup yile gidüp
 2712 Taşurur deryāyı çün bir zerre kül
 2713 Gör girü ol merd-i kāmīl kuvvetin
 2714 Bir 'abā çün bir nice gün oldu yār
 2715 Ḳıl tefekkür bu 'acāyib ḫudreti
 2716 Ol taşan deryā ki ister ādemi

Diñle tā kim şevkūñ arta ḫıla cüş
 Ehl-i ḫāl u mahrem-i esrār idi
 Çün göresin ḫaşd iderler cānuma
 Kim aşā say' ide kim oda yaḫa
 Gide her eṭrāfa düşe illere
 Taşa ol şu tola şudan sığ u şol
 Yoḫsa ḡarḫ olur diyār olur ḫarāb
 Çāresi budur didüm iy cān-ı pāk
 Öyle oldu her ne söz kim söyledi
 Yaḫdılar ol cism-i bī-hem-tāsını
 Yil ile vardı şuya düşdi bile
 Ḥavf ile bu ḫalkı bī-hüş eyledi
 Ḳarşu tutdı ḫırḫayı şuya hemān
 Ḳıl nazar bu ḫudretūñ te'şirine
 Ḥāmil olsa zerresin şāhib-kemāl
 Ḳılur ol şahş iki 'ālemden ḡuzer
 Gör bu ḡarrā ḫudreti vü ḫal taña
 Bahra irse bahr taşar cüş ider
 Nice şabr itsün añā mahrem göñül
 Bundan añla Ḥaḫ Te'ālā ḫudretin
 Ol mübārek cism ile şöyle ki vār
 Kim ne deñlü vardur anuñ kuvveti
 Ḡarḫ ide belkim ser-ā-esr 'ālemi

2697 a a'zālarumdan : a'zālarumdan D
 2698 a yıllara : yollara D
 2700 b Yoḫsa : Yoksa G
 2701 b didüm : hemin G
 2703 a a'zāsını : a'zāsını D
 2705 a daşup : taşup D,G
 2707 b te'şirine : aḫvāline D
 2712 b göñül : degül M
 2716 b ide belkim : idebilsün G

2717 Hırkasıyla olduğuyçün rû-be-rû

Sâkin oldı vardı yirine girü

2718 Bî-nihâyet kudreti şâmil Hâkuñ

Şun'ı kâfi hikmeti kâmil Hâkuñ

2719 Şan'atı sırında ser-gerdân 'uķül

Hikmetinde 'âciz ü hayrân 'uķül

2720 Etķiyâ vu enbiyâ vu evliyâ

Ser-be-ser mebhût lâl u mübtelâ

2721 Koyalum bu kavli bunda iy 'azîz

İzleyelüm bir cihetden daħi iz

2722 Yıllar ile dinse bu sözden kelâm

Ola maħşer olmaya bu söz tamâm

*FÎ-ZİKRI İ'TİBÂRI HÂLİ'L-MANSÜRİ'L-MAKTÛLİ VE BEYÂNİ'L-'İŞKÎ VE

EHLİHİ Bİ'T-ṬARİKİ'T-TEMŞİLİ'L-MA'KUL*

2723 Kıl nazar iy 'âşık-ı şahib-nazar

Ehl-i 'ışka gör neler gelür neler

2724 Yolda 'âşıklar ki fânî oldılar

Hâķ ile Hâkuñ bekâsın buldılar

2725 'Âşık iseñ merdüm-ı râh ol yürü

Yolda merdân gib âgâh ol yürü

2726 'İşkuñ ehli cümle geçdi kendüden

Kana ğarķ oldu kamu 'âşık beden

2727 Cism ü cân dîn ü dil terk itdiler

Tâ bu yoluñ ğâyetine yitdiler

2728 Kendüliksüz merkebine bindiler

Yoķluğu bu yolda zâd idindiler

2729 Bu cihân u mâl u mülk ü 'izzeti

Ķodılar bulup hâķ ile vahdeti

2730 Zühd ü 'ilm ü kâl ü ķilî her zamân

Baħr-ı nîle atdılar hep oldı ķân

2731 Kıldılar şüretleri küllî ħarâb

Gözlerinde bu cihân oldı serâb

2732 Dideden her neseneyi bıraķdılar

Ķayrını didârüñ oda yaķdılar

2733 Ķayr-ı Hâķ yoķ iy bürâder hiç kes

Ehl-i ma'niseñ yiter bir ħarf pes

2734 Hâķdan artuķ görmez iseñ her zamân

Saña rüşen ola esrâr-ı nihân

2735 Ger bu yolda bir görücü olasın

İkilik maħv ola vahdet bulasın

2736 Ger be-küllî cism ü cândan geçesiñ

Belki her iki cihândan geçesiñ

2718 a kudreti şâmil Hâkuñ : kudretin : bil anuñ D

2720 a etķiyâ vu enbiyâ : Enbiya vu etķiyâ G

*(ÖLDÜRÜLEN MANSUR'UN DURUMUNDAN İBRET ALMA VE AŞKI VE EHLİNİ MAKUL TEMSİL YOLUYLA AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

2724 ——— G

2726 a 'İşkuñ : 'İşk D,G

2729 a cihân u : cihâm D,G

2731 a ħarâb : helâk G

385a	2737 Kalmaya götrile ‘aynuñdan hicāb	Haḫkuñ esrārına ola feth-i bāb
	2738 ‘Ālem-i vaḫdetde birlik bulasın	Görmeyesin mevt dirlik bulasın
	2739 ‘Aql başına bu söz sevdā kıılır	‘Işk her dem hāneler yağma kıılır
M95a	2740 ‘Işkdur bu yolda dā’im pīr-i rāh	Tā olunca lā-mekān tahtına şāh
	2741 ‘Aklı terk eyle bu yolda iy pezer	Yolda kalmayam dir iseñ kör üker
	2742 ‘Aql şeytānı çıkardı rāhdan	Lā-cirem dūr eyledi Allāhdan
	2743 ‘Aqla uydı didi ādemden yigem	Kim o zulmānī vū ben nūraniyem
	2744 Haḫ Te‘ālā didi iy mel‘ūn olan	‘Işk yolından çıkuban dūn olan
D109b	2745 ‘Ādem-i ma‘niyi görmedüñ yaḫın	Pāk rūhı rahmeten li’l-‘ālemīn
	2746 Ben olam hem ol benem iy bī-haber	Bilmedüñ kalduñ bu yolda kör ü ker
	2747 Ger bu yolda gözlerüñ olaydı Haḫ	Ādemi Haḫkı bileydüñ hem-çü Haḫ
	2748 Ādemümüz çünki görmedüñ yaḫın	Aduñı pes koğuk iblīs-i lā‘in
	2749 İy bürader sa’y kııl kesb it kemāl	‘Işka uyar mezhebe uymaz ricāl
	2750 Ko nifākı küfri terk it dīn ü kīn	Tā bulasın kurb-ı Rabbü’l-‘ālemīn
	2751 Bu yoluñ degüldür iy tıfl-ı leben	Oldı rāh-ı şīr merd-i büt-şiken
	2752 Bu yoluñ merdi degülsin bil yaḫın	Şekki mahv it oda yansun küfr ü dīn
	2753 Gümreh olmuşdur bu yolda büt-perest	Nistlik yolından oldı rūh hest
G85b	2754 Haḫk rāhı seddi bellü ‘ışk imiş	‘Āşıkuñ ser-ḫaddi bellü ‘ışk imiş
M95b	2755 Nefsi terk it kııl bu ‘ışkı ihtiyār	Tā karañu giceñ ola çün nehār
	2756 Nefs bütdür şı büti ol büt-şiken	Tā bulasın bārigāhı zū’l-minen
	2757 Nefs bunda bil hicāb-ı rāhdur	Bu sözi bilen gönül āgāhdur
D110a	2758 Her kim oldı nefis bendinde esīr	Kendü kāfer kişü rāhdur ‘asīr
	2759 Bu ne taḫlīd oldı ne rāh-ı hevā	Rāh-ı taḫkiḫ oldı rāh-ı Muştafā
	2760 Rāh-ı Aḫmed vaḫdet oldı iy piser	Kim virür tevḫīd-i Haḫdan ol ḫaber
	2761 Vaḫdetüñ yolında kııl cānı fidā	Dideñi aç gözle didār-ı Ḥudā
	2762 Ger celālından cemālin ol emīn	Bil cemālinde celāli var yaḫın
	2763 Gel şifātından anun zātını gör	Bilki Haḫ nūrın görür ḫaḫkānī nūr

2748 a Ādemümüz : Ādemü sen G

2755 b giceñ : gice G

2764 Bu yola kâmil gerek fâyık ola
 2765 Şad hezārān t̄alīb-i Hāk var gedā
 2766 Şad hezārān halk̄ hayrān kaldılar
 2767 Şad hezārān ‘ārif olur ħor u ħāk
 2768 ‘Āşıkāne od bırak yansun dü-kevn
 2769 Çünkü yana ser-be-ser naqş u ħayāl
 2770 Çün bulunmaya naqışlar der-miyān

M96a * FĪ’L-ĤĪTĀBĪ ‘ALE’N-NEFSĪ’L-MEVŞŪFETĪ BĪ’T-TESLĪMĪ TENBĪHĪHĀ BĪ’N-
 NUŞĪ VE’T-TA’LĪM*

110b,G86a 2771 İy bürāder ‘ışk sırrın fehm kıl
 2772 Var ise sende kemāl-i dīn-i ħāk
 2773 Çün senüñ ma‘lūmuñ olmışdur ‘ayān
 2774 Her ne görsen ol sen olursın ne şek
 2775 Hep senüñ cüz’üñ dūrür iy bī-ħaber
 2776 ‘Arş ü ferş ü levh ü kürsi vü qalem
 2777 İki ‘ālemde senüñ nūruñ mezīd
 2778 Ger gözüñ açılsa nūrın virse Rab
 2779 Oldı kerrūbilere sırruñ ‘ayān
 2780 Cehd kıl sırrın ara bul cevherüñ
 2781 Pās kıldı cevher-i cānı heves
 2782 Yile verdi ħayf ‘ömr-i cāvidān
 2783 Çünkü öz cānuñdan āgāh olasın

D111a 2784 Cümle mevcūdātı iy merd-i Hudā
M96b 2785 Vāhid ol fehm it aħaddan vaħdeti

Baħra ğavvās olmağa lāyık ola
 Ķanı kimdür basa ol kapuya pā
 Hāk yolunda zār u giryān kaldılar
 Tā bu yolda gönli levhin kıla pāk
 Tā gide senden naqışlar levn levn
 Cehd idüp yandırığör şem‘-i vişāl
 Ol zaman ma‘şūkı göresin ‘ayān

Naqşı bilme gördüğün naqķaşı bil
 Hākķı görsen şanma Hākđansın ırāk
 Hākđan ayru hiç görünmez cihān
 On biñ ü yüz biñ bir olmak gerek
 Küll-i zātı bu cihānuñ ser-be-ser
 Senden oldı ism-i ‘ālemde ‘alem
 Senden olur iki ‘ālem müstefīd
 Ola ĳudsiler saña muħtāc heb
 Secde kaldılar anuñçün ol zamān
 ‘Aķla uyma ‘ışk olsun rehberüñ
 Kāhil oldı rūħ u nefis oldı eħas
 Sırr-ı cāndan āgāh ol gel bir zamān
 Mā vu menden ĳurtulup şāh olasın
 Bir göresin bulasın şıdķ u şafā
 Tā saña bir ola ‘ālem keşreti

2765 ——— G

2768 ——— G

* (TESLĪMĪYYET İLE VASIFLANAN NEFSE HĪTAP VE ONU NASĪHAT VE TA’LĪM İLE UYARMA HAKKINDADIR)

2775 b ser-be-ser : ser-te-ser G

2781 a Pās : Pest G

- 2786 Biri iki görme iy merd-i velî
 2787 'Işık yolına çü mâyil olasın
G86b 2788 Ger fenâ rāhından iderseñ sefer
 2789 'Işık vaḥdet ehline cevher dūrūr
 2790 'Işık peydādūr velî senden nihān
 2791 Bu cihām ol cihānı bir bil
 2792 'Işık 'uşşāk ile kalmışdur hemīn
 2793 Söz bir olur gel baña sen kıl nazār
 2794 Didi ol kim kavlı-i Ḥaḳ āyātıdur
 2795 Nefs-i vāhid didi bize ol imām
 2796 Bize izhār itdi esrār-ı kıdem
D111b 2797 Şad hezārāñ dūrūr ü gevher genc ü kān
 2798 Zāhir oldı sırr-ı Ḥaḳdan sırr-ı Ḥaḳ
 2799 Düzdi tevḥid ehlin ol baḥr-i şafā
M97a 2800 Her muvaḥḥid vaḥdet andan aldı pes
 2801 Baḥr-ı ma'nī ma'rifet kānı odur
 2802 Andan ider cümle ṭālib cüst ü cū
 2803 Zāhid andan bildi zūhd erkānını
 2804 Gördi 'āşıklar anuñ 'ayān
G87a 2805 Zātıdur cümle kemālūñ mecma'ı
 2806 Rehber-i 'ālem Muḥammedür bilūñ
 2807 Yolu andan gör eger seyyār iseñ
 2808 Rāh anuñ rāhı odur dünyā vu dīn
- Tā şerīk idinmeyesin aḥveli
 Bir göñül bir kıble bir yol bulasın
 Bī-ḳarār ide seni 'ışık iy piser
 Ḥalk andan ğāfil ü ebter dūrūr
 Görmeye ḥuffāş nūr olsa cihān
 Hem yaḳın ile gümānı bir bil
 Rūḫ līkin ḥāke olmuşdur ḳarīn
 Tā seni bende göresin ser-be-ser
 Ḳalb-i mü'min mü'minūñ mirātıdur
 Kim dü-'ālem ḥalkıdur ḥükmine rām
 Dīn icād itdi olmuşken 'adem
 'Āleme 'arz itdi ol deryā-yı cān
 Okıdılar vaḥdet-i Ḥaḳdan sebaḳ
 Ḥ' āce-i dünyā vu dīn ḥayru'l-verā
 Sevdi meydānında sālīkler feres
 Ehl-i vaḥdet şāh-ı sultāni odur
 Andan ider cümle 'ālem güft ü gü
 Yıllar ile oda yaḳdı cānını
 Ḳıldılar ḳurbān ol sā'atde cān
 Her vücuduñ feyzinūñdür menba'ı
 Ḥāmid ü Maḥmūd Aḥmeddür bilūñ
 Muştafā yolında toğrı yār iseñ
 Sırr-ı Ḥaḳdur rahmeten li'l-'ālemin

2787 a mâyil : mālīk M

2789 b ğāfil ü ebter : ğāfil-i ebter D; 2797 b bil: kıl G

2799 b dünyā vu dīn : dünyā-yı dīn D

2801 b şāh-ı sultānī : şāh u sultānī G

2808 a rāhı odur : rāhıdur D

	2809 Kılmaz iseñ iki ‘âlemden güzer	Ahmedüñ yolında olduñ kör ü ker
D112a	2810 Her kimüñ rāhı Muhammed rāhıdur	Göñli Hāk esrārınuñ āgāhıdur
	2811 Bunda Ahmeddur ahad iy kāmūrān	Sañā vahdet sırrın uş kıldum beyān
	2812 Mimi tarh it kim ola Ahmed ahad	Fehm kıl kim nedür Allāhu’ş-şamed
	2813 Bir dañı yirden gelür bu sır meger	Qanda biliser bu sırrı kör ü ker
	2814 Kör olana hūb-rū itmeye sūd	Gerçi ma’lūm olur aña bang-ı ‘ūd
M97b	2815 Kör ü ker ‘uqbā yolındandır ırāğ	Rüz u şeb dünyādur aña bend ü bāğ
	2816 Rāhını merdāne tevḥīd eyledi	Menzilin tecrīd ü tefrīd eyledi
	2817 Geç özüñden olduñ ise ādemī	Bulagör bī-çārelikden ‘ālemi
	2818 Çāresüzlik ‘alemin çün bulasın	Kendüñi güm kılasın maḥv olasın
	2819 Bulasın ol demde vahdet ‘ālemin	Göresin birlikte keşret ‘ālemin
	2820 Büt-perest olmak durur şeytān yolu	Büt-şiken olmak durur merdāne yolu
	2821 Büt-şiken ol Hāk yolında sen iy yār	Olmayam maḥşerde dirseñ şermsār
G87b	2822 Kendüzüñden ger şıyamazsañ büti	İstegil merdān-ı Hākdan himmeti
D112b	*FĪ-HİKĀYETİ ŞĀBBĪN KAŞADE’L-ḤACCE VE ḤARECE MA’AL-KĀFİLİYETİ VE YEHLĪFU ‘ANĪ’N-NEHĪCİ BĪ’T-TEBĀ’İ’Ş-ŞEHEVĀTİN-NEFSĀNĪYYETİ VEL- İ’RĀZĪ ‘ANĪ’L-KEMĀLĀTĪ’L-İNSĀNĪYYETİ VALLĀHU ‘ALEM BĪ’Ş-ŞAVĀBĪ*	
	2823 Bir cūvān var idi gāyet hūb-rū	‘Ārif ü ‘ākil zārif ü rāst-gū
	2824 Māl cem‘ itmişdi bī-ḥad ol gulām	Hem Nişābūrı idinmişdi maḥām
	2825 Bir kavim var imiş ānuñ ile ḥ’iş	Cān u dilden anı seveler imiş
	2826 Hızmetinde dā’im olurlardı şād	Cümle çākerler gibi ol keyḳubād
	2827 Māh-rūlar kılmış aña Hāk ‘atā	Kimi hūb-ı çīn kimi hūb-ı ḥitā
	2828 Gözi nerges saçı sūnbül gül-‘izār	Nāzūk ü nāzenīn ü şirīn nigār

2813 a yirden : bizden G

2815 b dünyādur : dīnidür G

2818 b güm: hiç D

2819 a ol : bu G

*(HACCA NİYET EDİP KAFİLE İLE BİRLİKTE ÇIKAN VE NEFSĀNĪ ARZULARA UYARAK YOLUNU DEĞİŞTİREN VE İNSANİYETİN KEMALĀTINA SIRT ÇEVİREN GENCİN DOĞRUSUNU ALLAH BİLİR- HİKĀYESİ HAKKINDADIR)

2828 b Nāzūk ü nāzenīn : Nāzenīn ü nāzūk D

M98a	2829 Bunlaruñla zevk iderdi rüz u şeb 2830 'Işk cāmın nüş idüp qanmaz idi 2831 Güñline bir dert düşdi nā-gehān 2832 Didi kim ben bunca kıldum biñ günāh 2833 Çünkü düştü gönlüñe bu hüzn ü gam	Dā'imā kıldurdi şādi vü tarab Ölecegi günini şanmaz idi Ölümin yād eyleyüp kıldı figān Nice varam hāzrete ben rü-siyāh Kaşd kıldı kim kıla derdine em
D113a	2834 Ka'beye 'azm eyledi ol hoş gulām 2835 Yola çıkdı buldı gider kāfile 2836 Zād u yaraqla giderken ol cevād	H'ış kavm ile vidā' itdi tamām Göñli dā'im oldı hā vu káf ile Uğradı Bağdāda cān u göñli şād
G88a	2837 Gördi Bağdādı içi cüş eyledi 2838 Her zamān her bir tarafta seyr ider 2839 Gördi düşmüş her kişi teşvişine 2840 'Arif ü zāhid işi şevk ü namāz 2841 Kim temāşāda kimi şöbetdedür 2842 Çok 'acāyibler ki gün-ā-gün görür 2843 Dicleye geldi teferrüc iderek	Seyr idüp haccı ferāmüş eyledi Göñli kıanda kim diler anda gider Her biri meşgöl işlü işine 'Aşık u ma'sūk işi nāz u niyāz Kimi hicrānda kimi vuşlatdadur Anları Leylī özin Mecnūn görür Çok gemi gördi yanınca giderek
M98b	2844 Bir gemici didi tur tiz iy cüvān 2845 Gel gemiye gir bu dem Bağdādı gör 2846 Gel gemiye gir iy serv-i revān	Gel gemiye gir bu yaña ol revān Şad hezārān kām-et-i şimşādı gör Tā göresin ol yaña şad-dilistān
D113b	2847 Gel gemiye gir iy merd-i hāzīn 2848 Gel gemiye gir iy hoş hulq u hū 2849 Gel gemiye gir iy merd-i laṭīf 2850 Gel gemiye gir otur zevke ulaş 2851 Gel gemiye gir hem-çün bahār 2852 Gel gemiye gir iy merd-i cüvān	Tā göresin ol yaña şad-nāzenin Tā göresin ol yaña şad-māh-rū Tā göresin ol yaña hūsn-i zarīf Tā göresin ol yaña şad-māh-veş Tā göresin ol yaña şad-gül-'izār Tā göresin ol yaña ebrū-kemān

2832 a bunca kıldum biñ günāh : bunca yıl kıldum günāh G
2835 a buldı: gördi G
2838 b diler: dilerse M
2838 a bir : her D
2839 b biri: kişi M
2844 b yaña: yola D
2850 a otur: otur G
2851 ——— G

2853 Gel gemiye gir iy luṭf-i ilāh
 2854 Gel gemiye gir iy Yezdān-perest
G88b 2855 Gel gemiye gir iy serv-i bülend
 2856 Gel gemiye gir otur iy nāmdār
 2857 Gel gemiye gir iy yār-i ḥamūş
 2858 Vesvese kıldı aña ol bü'l-füdü
M99a 2859 Ol gemiye girdi tutdı süy-ı şat
D114a 2860 Şat kenarında göründü bir sarāy
 2861 Anda bir duḡter oturmuş hem-çü mäh
 2862 Gördi düşmiş cānına biñ dürlü derd
 2863 Gamzesi okları geçdi cānına
 2864 Şaçdı zülf ü ḥālī dām u dāneyi
 2865 Oldı Ferhād işidüp Şirin sözün
 2866 Kalmadı gitdi elinde ihtiyār
 2867 Şabrı gitdi kıldı feryād u enin
 2868 Başına toprak koyup kan ağladı
 2869 Hac yolu sermāyesin bezl itdi heb
 2870 Kıldı ma'sūḡına aḥvālin beyan
 2871 Duḡter eydür baña isterseñ vişāl
G89a 2872 Çünkü şem' ü şāhid-i meclis gerek
D114b 2873 Bī-zer olandan güzel bīzār olur
M99b 2874 Çünki bī-zerdür hacil oldı cüvān
 2875 Aklı geldi gitti çün sihr-i peri

Tā göresin ol yaña zülf-i siyāh .
 Tā göresin ol yaña şad-çeşm-i mest
 Tā göresin ol yaña şad la'1-i kand
 Tā göresin ol yaña rüy-ı nigār
 Tā göresin ol yaña şad-bāde-nüş
 Aldadı yoldan çıkardı hem-çü gül
 Ol la'inün kıldı kavlınden galat
 Görmedi gözi o resme dil-küşāy
 Zülf ü ḥāl u çeşm ü ebrūsı siyāh
 Bende oldı aña ol āzād merd
 Sīnesi oldı siper peykānına
 Şayd idüp bağladı ol dīvāneyi
 Anı Leyli eyledi Mecnūn özin
 Kaldı 'āşık ḥüsnine ol gül-'izār
 Pāre pāre itdi atdı tonların
 Yakdı 'ışk odı yüreğin taḡladı
 Müflis ü bi-çāre kaldı pūr-ta'ab
 Didi 'ışkuñdan virürem üşde cān
 Yoluma ḡarc eyle zer şarf eyle māl
 Hāşıl olmaz māl olmazsa ne şek
 Olsa la'1 ü dürr ü zer bāzār olur
 Çıkdı gönünden anuñ 'ışkı hemān
 Gördi karşıısında bir ḡāyet karı

2864 a dāneyi: dāne'i D, M b divaneyi: dīvāne'i M,D

2864 a dām u: dāme G

2866 b kaldı: kıldı M

2867 b itdi atdı: eyldi hep G

2868 b taḡladı: daḡhdı G

2870 b üşde : işte G

2875 b ḡāyet: çirkin G

2876 Gözleri gök dişleri şındu gibi
 2877 Gūla dönmiş zişt-i ebter manzarı
 2878 Yañları yir yir kara mismārdur
 2879 Arķası çeng ü 'urūkıdur veter
 2880 Kaşı vu kirpūgi dökūlmiş tamām
 2881 Eñsesinden görünür aķkuşlayın
 2882 Yüzine bakan kişi ürke düşer
 2883 Her deñlü ziştirek evşāf ola
 2884 Göricek anı içine düşdi od
 2885 Baş açık yalın ayak düşdi yola
 2886 Derd ü hasretten içinden gitti kan
 2887 Her kime uğrasa şorardı haber
 2888 Çün bu resme kaygulu olmuş idi

M100a,G89b2889 Didi bir hātif ki iy cān-ı pezer

2890 Vakt ile yoldaşlarıña uymaduñ
 Fİ BEYANİ TEMSİLİ L-HİKĀYETİ VE ZİKRI TE'VİLİ R-RİVĀYETİ*
 2891 Diñle bu remzi göñülde iy fakir
 2892 Kāfile kimdür bilür misin i cān
 2893 Vakti ile çünki yola girdiler
 2894 'Adn cennātında buldılar vişāl
 2895 Maħv olup küllisi buldılar fenā
 2896 Şehr-i Bağdad oldu bu ālemde kevn

Ser-be-ser cismi kara hindū gibi
 Kırumuş buruşmuş üstünde deri
 Kıllarınuñ her biri bir hārdur
 Boğazı ney gibi zīr ü bam öter
 Eñleri yüvleri sökülmiş tamām
 Şol uyuz olmuş kara kerkesleyin
 Hayrı kalmamış u tolmış külli şer
 Dir isem şanmañ anuñçun lāf ola
 Hāhıķın yād eyleyüp kıldı sücüd
 Saçını şaķalını yola yola
 Gussada az kaldı kim vireydi cān
 Kārubān izinden isterdi eşer
 'Aklı gitmişdi delü olmuş idi
 Kāfile gitdi vü sensin bi-ķaber
 Yolda kalduñ noldı hāluñ tuymaduñ
 Kim senüñ hālūñedür bi-şek nazir
 Dīn yolında ölenlerdür revān
 Cümlesi Hāķ rahmetine irdiler
 Gördiler ya'ni cemāl-i Zü'l-celāl
 Kāmu oldu 'ārif-i sırr-ı Hūdā
 Vardur anda çok 'acāyib levn levn

2877 a zişt-i ebter: zişt ü ebter D

2878 a yir yir: yiri D

2880 b sökülmiş: dökülmiş D

2880 b Eñleri yivleri: Eñleri vü yivleri D

2881 b kara: kanı D,M

2882 a ürke: özge G

2886 a Derd ü hasretten: Derd-i hasretten G

2890 b tuymaduñ: bilmedüñ G

*(HİKĀYENİN TEMSİLİNİ BEYAN RİVAYETİN YORUMUNU HATIRLAMA HAKKINDADIR)

2892 a i: ā G; b revān: 'ayān D

2895 b 'ārif-i sırr-ı Hūdā: 'ārif ü sırr-ı Hūdā D

2897 Dicle şuyıdur hayālūñ ‘alemi

2898 Bil gemici kim dūrūr şeytān u dīv

2899 Bu cihān deryāsına şeytān tölup

2900 Bu gemi kim cism-i ismidür anuñ

2901 Bu tılısm üstünden ol dīv-i pelīd

2902 Bu tılısm üstünden ol dīv-i la‘īn

2903 Bu tılısm üstünden ol merdūd-ı hāk

2904 Bu tılısm ile o matrūd-ı ebed

2905 Bu tılısm üstünden ol pūr-mekr ü şer

2906 Bu tılısm üstünden ol Hākdan berī

2907 Bu tılısm üstünden ol mel‘ün- rāh

2908 Çün senūñ cismūñ gemisi yol keser

2909 Ol görinen duhter-i zībā vu hūb

2910 Çün gönül virdūñ aña sen iy gulām

2911 Çıkdı elden ‘āşık-ı dünyā-yı dūn

2912 Şüret-i duhterde bu dünyā yaqın

2913 Gitdi yoldaşları hac itdi kamu

2914 Seni bunda aldadı kevn-i fesād

2915 Kāfile gitdi vü kalduñ kör ü ker

2916 Her ki dünyāya uyup ola karīn

2917 Her ki dünyā aña oldı bend ü bāğ

2918 Her kime oldırsa yol dünyā yolu

2919 Her ki bu fāñi cihāndan geçmedi

Aña gark olmuş olup cismūñ gemi

Kim işidür dā’imā mekr ile rīv

Ol gemileri sürer her dem bulup

Hīle kıılmağa tılısmıdur anuñ

Şad hezarān hūrri idindi ‘abid

Qomadı tāliblere hem-rāh-ı dīn

Qurdı sālikler aygına tuzak

Qazdı Hāk yolında cāh u yaptı sed

Gösterür dīvi saña hem-çün kamer

Gösterür gülü saña hem-çün perī

Qıldı ‘ālem halkınuñ işin tebāh

Rūhuñ üzre muhtelif yiller eser

Şekl-i dünyādur o şehhār-ı kezūb

Hoş uyursın gitdi yoldaşlar tamām

Pāy-beste qaldı renc ile zebūn

Bir qarıdur zışt ma‘nide hemīn

Hāk ile maqşūdına yitdi kamu

Hā idersin Ka‘benūñ adını yād

Yilüben her yaña şorarsın haber

Nice bula qurb-ı Rabbi‘l -‘ālemīn

Yanar od içinde idindi turağ

Aña yüz göstermedi Mevlā yolu

Cavidāñi ‘ömre kapu açmadı

2903 b tuzak: dızak G

2904 a matrūd-ı edeb: merdūdı ebed D

2905 a pūr-mekr ü şer: mekkār ü şer D

2915 a kör ü ker: kūr ker G

2918 a oldırsa yol: yol oldırsa D

M115b

M100b

M390a

D116a

M101a

2920 Her kimi dünyā-yı dūn itdi eṣīr

2921 Her ki dünyānuñ düşe girdābına

G90b 2922 Her kimūñ göñlin ki dünyā kıldı şād

2923 Her kimūñ ma‘şūkası dünyā ola

D116b 2924 Her ki dünyāya muḳyyed kılsa dil

2925 Her ki dünyādan ola rūḥı ferah

2926 Her ki dünyānuñ olursa ‘āmiri

2927 Her ki dünyā için itdi dīni pest

2928 Her kime kim kıbledür dünyā tamām

2929 Her ki bu dünyā-yı dūnı terk ide

2930 Her ki dünyādan geḳüp bula ḫalās

2931 Her ki bendini cihānuñ kesdi cüst

2932 Her kimi dünyā-yı dūn azād ide

M101b 2933 Her ki merḡüb olmaya dünyā aña

2934 Her ki bu dünyāyı bile bād u bād

2935 Her ki dünyāya göz açup bakmaya

2936 Hāne-i şeytān u nefis oldı cihān

2937 Her ki ol yolında nefsanī ola

2938 Her ki ḫaḳḳānīdür ef‘ālī anuñ

G91a 2939 Tālib-i rāh-ı Hudā ol iy piser

D117a 2940 Ḫaḳ yolında dā’im merdāne ol

2941 Cān u dilden yola gir iy merd-i kār

2942 Kō behīmī nefsi iy merd-i mekīn

2943 Nefsūñ itin Ḫaḳ yolında ḫor kı

Ol liḳā-yı Ḫaḳdan olmadı ḫabir

Yolda ḳala irmeye aḫbābına

Yiri anuñ od olur azığı bād

Aña nīrān-ı cehennem cā ola

Āḫiretde olsardur ol ḫacil

Āḫiretde çok çeke renc ü terah

Ḫaḳkı terk itmiş dūrür ol Sāmiri

Ḫaḳ yolındadır ḫaḳıkat büt-peret

Redd olur andan ṣalāt ile şiyām

Ayağı tozu semāvāta gide

Ola Ḫaḳ tevḫīdinuñ yolında ḫāş

Oldı vaḫdet rāḥı seyrinde dūrüst

Ḫaḳ amı rahmetlerinden şād ide

Rāḡīb ola cennetül-me‘vā aña

Ol mü’ebbed evde ola şād u şād

Cennete gire cehennem yakmaya

Ḳıl ḫazer dünyādan ol şāhib-ḳırān

Olmaya rahmānī şeytānī ola

Ḳamudan yigrek ola ḫālī anuñ

Rāh-ı şeytān-ı la‘īnden kı

ḫazer Hem-ḳü Mecnūn bī-dil ü dīvāne ol

Her dü-‘ālemde olasin nāmdār

‘Āşıkāne tut erenler etegin

Nūr-ı Ḫaḳdan cān u dil mesrūr kı

2920 a dünyā-yı dūn: dünyā-yı dīn D

2922 a ki : bu G

2925 ——— G

2930 ——— D

2931 ——— D

2932 ——— D

2944 H̄ak yolında vāqıf olma yūri t̄iz
 2945 Cehd kıl ma'ni yolına giresin
 2946 Enbiyā vu evliyā ile mūdām
 2947 Ger bu yolda kalur iseñ iy cūvān
M102a 2948 Tut naṣīhat hoş yūri bu rāhı sen
 2949 Diñle pendüm görme kendüñ kılma nāz
 2950 Çün gele 'ışk olasin cānan sen
 2951 'Işk gerekdür bu yolda iy piser
 2952 'Işka gereklü dürür derd iy fakır
D117b 2953 Derd hāşıl eylegil iy merd-i kār
 2954 Derddür dermān-ı cān-ı 'āşıkān
 2955 Zühdi terk eyle vü taklidi gider
G91b 2956 Kimde kim 'ışk u hevā olmaya derd
 2957 Dīn yolında her kimüñ kim derdi yok
 2958 Tıfl olan derd ile pīr-i rāh olur
 2959 Derd gözle ğayrına kılma heves
 2960 Derd gözle terk eyle kālı sen
 2961 Derddür her derde bürhān ü delīl
 2962 Derd bu gönümüzüñ dermānidur
M102b 2963 Derd ile dilde bulınur vaşl-ı yār
 2964 Derd ile bizde bulındı sırr-ı cān
 2965 Derd virdi bize benlikden fenā
D118a 2966 Derd virdi bize her dem şad şafā

Terk kıl kevn ü mekānı iy 'aziz
 Pes harīm-i vaşl -ı H̄akka iresin
 'Adn cennātında tutasın makām
 Kalasin derd ü belāda cāvidān
 Tā göresin H̄azret-i Allāhı sen
 Tā ki 'ışk ire işüñ ola niyāz
 Hem olasin lāyık-ı Rahmān sen
 Alasin ma'ni yolında tā haber
 Derd olur iki cihānda dest-gīr
 Derddür bu yolda olan ihtiyār
 Derddür bī-dillere ma'sūk-ı cān
 Derdi idinmeñ gerekdür derd-i ser
 Başına toprak anuñ olmadı merd
 Gird-i rāh-ı Hakkuñ anda gerdi yok
 Şāhdan derd ile kıl āġāh olur
 Derddür derd ehline dermān pes
 Cisme bakma cāna yār it hāli sen
 Olmaz anda zıkr ü fikr ü kāl u kıl
 Cānumuzuñ derd ulu mihmānidur
 Gizlü sır derd ile olur āşıkār
 Derd ile oldu yirümüz lā-mekān
 H̄ak bekāsiyla 'atā kıldı bekā
 Derd kıldı bize her dem şad 'atā

2949 a kendüñ: kendüm D

2949 b işüñ ola: ola işüñ D

2953 a eylegil: eyle gel G, M

2955 a Zühdi terk eyle vü: Zühd ko terk eyle M,D

2957 a her: ——— M

2957 a Dīn yolında her kimüñ kim: Kimde kim dīni yolında G

2960 a eyle: idegör G

2966 a şafā: fenā G

	2967 Derd bize dīde baḥş itdi ‘ayān	Ḳıldı bize sırr-ı pinhām beyān
	2968 Derd bize virdi rāh-ı Muṣtafā	Derd bize virdi āh-ı evliyā
	2969 Derd bize virdi ‘ışk ehli ḡamın	Derd bize vird şevḳ ehli demin
	2970 Derd bize lā-mekān itdi maḳām	Bizi ‘āriflere derd itdi imām
	2971 Derd bizi Ḥaḳdan āḡāh eyledi	Ḥaḳka uzak yolu kūtāh eyledi
	2972 Dert ile biz müsned-i ḳurbetdeyüz	Derd ile biz hürmet ü ‘izzetdeyüz
G92a	2973 Derd bizi şaff-ı cāna ḳıldı zam	Cāndan cānāna irdük bulduk em
	2974 Derd bize rehber oldu reh-nümā	‘Āşık-ı bī-derde olur mı devā
	2975 Küfri vir küffāra ehl-i dīne dīn	Bize derdün ḳıl ‘ata yā Rab hemīn
	FĪ-ḲİŞŞATI‘Ş-ŞEYHİ‘S-SAKİN FĪ‘L –BUḤĀRĀ MĪNE‘S-ŞİKĀTĪ VE MÜSĀFĪRETĪ İLĀ ŞEYHĪ‘L-KĀMİLĪ LOKMĀN VE KAŞDĪ MU‘ĀTEBETĪ İYYAHU FĪ-TERKĪ‘S- SALĀTĪ	

M103a	2976 Şeyḫ Lokmān ki odur ‘ayn-i kemāl	Maḫv kılmışdı cemāl-i Zü‘l-celāl
D118b	2977 Kendüliginden geçüp bulmuş fenā	Ḥaḳ yolında Ḥaḳ ‘atā kılmış bekā
	2978 Varını yok eylemiş merdānedür	Ḥaḳ vişāli baḫrına dūr-dānedür
	2979 Fāriḡ olmuşdı talebden ol velī	Dostuñ görmüş cemālını celī
	2980 Zühdini nesh itdi ‘ışkı nāmesi	Cübbesin çāk itdi vaşlı cāmesi
	2981 ‘İlm ü taḳlīd ü beyān u ḳil ü ḳāl	Cümle terk itmişdi ol şāḫib-kemāl
	2982 Vaḫdet ile maḫv olup ol pāk-bāz	Vaḳt olurdu kim ḳılamazdı namāz
	2983 Vaḫdetinde çünki vāşıldur Ḥaḳa	Buldı maḫv ile fenāyı muṭlaḳa
	2984 Ḥizmet itmege gereklüdür vücūd	Çün vücūd olmaya kim ḳılır sücūd

2967 a baḥş: ‘arz d

2975 a Küfri: Küfr M,D

*(BUHARA DA OTURAN SÖZÜNE GÜVENİLİR ŞEYHİN HİKÂYESİ VE KÂMİL ŞEYH LOKMAN'A GİTMESİ VE NAMAZI TERKETME HUSUSUNDA ONU PAYLAMASI HAKKINDADIR)

2977 b ḫaḳ ‘atā: çok ‘atā D

2980 b vaşlı: ‘ışkı D

2982 a ve b yer deḡişmiş G

2982 b kim: ——— M

2984 b Çün: Kim G

	2985 Buldı çün kim öz vücūdundan rehā	Çekdi anı bārigāh-ı kibriyā
	2986 Ol haremde kaldı vü oldı mukim	Katre iken oldı deryā-yı ‘azim
	2987 Ol ki dā’im ola meşhūd-ı cemāl	Bula Haqquñ gayrı ‘aynında zevāl
392b	2988 Var idi bir pir ü pāk u nık-nām	Tutmuş idi ol Buhārāda maķām
	2989 Dā’imā çün işidür nāz u niyāz	İşidür Loķmānı kim kılmaz namāz
D119a	2990 Didi ben aña namāzı kılduram	Kül olan nice gerekdür bildürem
M103b	2991 Yol yarağın gördi vü girdi yola	Ol ‘azizi tā ki varuban bula
	2992 Kırk müridi var idi hep ehl-i hāl	Cümlesi şahib-kemal u hoş hişāl
	2993 Çünki isterlerdi şeyhüñ şöhetin	Bile gitdiler idüben hizmetin
	2994 Şeyh elin deprettdi bu endişeden	Çıkdı arslānlar çerisi mişeden
	2995 Her biri oldı bir arslāna süvār	Kaıçı idindiler alup ele mār
	2996 Gitdiler Loķmāna bu resm ile heb	Şeyhe bu ahvāli i‘lām itdi Rab
	2997 Şeyh bir divāra oturdu hemān	Oldı ol divār at gibi revan
	2998 Gördiler ol kavm şeyhi hem-çü berk	Başdan ayaga dek olmuş nūra gark
	2999 Oturdu divār üzre gönli şād	Yürür ol divār sür‘atle çü bād
	3000 Pır kavmine didi arslānı koñ	Halüñüz bilüñ bu ad u şanı koñ
	3001 Görüñ ol şeyhi ki yüridür cemād	Çakerüz biz aña oldur keykubād
	3002 Çün irişdiler o cānlar pākına	Baş kodılar ayagınuñ hākına
D119b	3003 Var idi ol yazıda bir hoş kuyu	Ƙondılar anda çü menzildür eyü
	3004 Çün irişdi nā-gehān vakt-i namāz	Pır aşhābı ile itdi niyāz
G93a	3005 Döndi pır eydür aña iy şah-bāz	Ne sebep oldı ki kılmazsız namāz
M104a	3006 Didi Loķman aña iy ehl-i niyaz	Şubh olıcaķ bunda kılavuz namāz
	3007 Piri kavm ile o şeyhüñ keybeti	Yaķdı ser-tā-ser görüñ bu kudreti

2989 a işidür: irişür D

2992 b ü hoş: ü ehl-i hoş D

2994 b mişeden: bişeden D

3000 a arslānı: aslām D

3005 b kılmazsız: kılmazsuñ G

3007 b kudreti: heybeti D

3008 Kendülik gitdi vü fāni oldılar
 3009 Yatdılar k̄amusına yitişdi ḥ^vāb
 3010 Pir kavmi ile gitdi kuyuya
 3011 Kuyuya koğa bıraḳdılar hemān
 3012 Geldiler bu ḥāli şeyḫe sordılar
 3013 Şeyḫ ağzı yarınuñ bir pāresin
 3014 Taşdı taşra çıḳdı şu oldu ‘ayān
 3015 Pīr aṣḫābı ile aldılar vuzū
D102a 3016 Didiler hep şeyḫe mihtersin bize
 3017 Şeyḫ geḫdi itdi tekbīr ü namāz
 3018 Pīr aṣḫāb ile didi iy imām
 3019 El çıḳardı ḥırkadan şeyḫ-i zamān
 3020 Gördiler çün kim bu ḥāli ser-be-ser
M104b 3021 Şeyḫe bī-şek didiler vāşıl durur
G93b 3022 Vāşıl olanlar mükellef olmaya
 3023 Ḥaḳ vişālinden kim olsa namdār
 3024 Her kime olsa vişāl ile kemāl
 3025 Her kim o cān ola nider cismi ol
 3026 Kūl olanuñ işi nedür cüz’ ile
 3027 Her ki vāşıldur gözetmez reng ü nām
 3028 Her ki görmişdür cemāl-i Zū‘l-celāl
D120b 3029 Her ki vāşıldur ne bilsün türrehāt
 3030 Her ki vāşıldur nedir nāmūs u neng

Cümlesi yoklık maḳāmın buldılar
 Uyḫu geḫdi çün gerekli oldu āb
 Tā tahāret ide a‘zāsın yuya
 İrmedi koğa şuyı oldu nihān
 El ayaḡ öpüp yire yüz urdılar
 Atdı ol kuyuya bilür çāresin
 Oldı ol kuyunuñ ağzından revān
 Gusl kıldılar yudılar dest ü rü
 Şaf öñine geḫ çü rehbersin bize
 Tīz oturup ḳaldı ḡālib oldu rāz
 Şimdi ḳılduñ bu nāmāzı sen tamām
 Gördiler her ḳıl dibinden aḳdı ḳan
 Aldılar ‘iṣḳuñ ḥadīsinden ḫaber
 ‘İzz-i vaşl-ı Ḥaḳ aña ḥāşıl durur
 ‘Abd ile Mevlā mü‘ellef olmaya
 Bendelik ile onuñ ne işi var
 Ḡayrı işden aña iriser melāl
 Her ki ma‘ni bula nider ismi ol
 Rūḫ olan maḳsūdı nedür ‘uzv ile
 İstemez kāmīl olanlar zerk ü dām
 Maḫv olup olmuşdur ol ‘ayn-i vişāl
 Şeh ruḫ urup bu cihānı ḳıldı māt
 Ḥoş urur ol şīşe-i sālūsa seng

3013 b ol kuyuya bilür: kuyuya bilür çün D,G

3016 b çü: k: G

3021 b ḥāşıl: vāşıl D

3024 b iriser: irişür G

3025 a nider cismi: cismi nider G

3026 b nider ismi: ismi nider G

3029 b bu: o G

3030 b şīşe-i sālūsa: şīşei nāmūsa G

3031 Vaşl u vaḥdet ehli görmez penç ü çār
 3032 Vāşıl olan genc-i vaḥdet şāhidur
 3033 Her ki vāşıldur cemāl-i Ḥaḫ görür
 3034 Vaḥdet ehlinde yoḫ a‘dāduñ ğamı
 3035 Mülk-i vaḥdetde düriş mir olmağa
M105a 3036 Ve‘llezine cāhedū buyurdı Ḥaḫ
 3037 Şöyle kim buyurdı ‘Attār-ı Emin
 3038 Sāye ğüm oldı çü toğdı āfitāb
G94a 3039 Sözi ‘uşşākuñ ne kim var nağzdur
 3040 ‘Işkdur söz söyleden ‘aşıklara
 3041 Söyleden ‘Abdürrahīmi ‘ışk imiş
D121a 3042 Söyledüği söz gelür cānāndan
 3043 ‘Işkdur her nesneyi ta‘lim iden
 3044 ‘Işkdur bu bendeyi kıl eyleyen
 3045 Dīni bu dīvānenüñ tevḥiddür
 3046 Rehber ol iy pādīşah bu bendeye
 3047 İy Ḥudā kim rahmetünden Muştafā
 3048 İy Ḥuda iy enbiyā vü mürselin
 3049 İy Ḥudāsu muḥliş ü ‘ākıllerüñ
 3050 İy Ḥudāsi şūfi-yi zāhidlerüñ
M105b 3051 İy Ḥudā-yı ins ü cinn ü kā’ināt
 3052 Kılma sinüñ ğayruña rūhum enis

Bir olur ‘aynında anuñ şad hezār
 Şübhesüz rāhı anuñ Ḥaḫ rāhidur
 Ḥaḫ cemālinde celāl-i Ḥaḫ görür
 Bir taruya şatar iki ‘alemi
 Kıble bir yol bir gönül bir olmağa
 Cehd kıl bu yoldan alığör sebak
 Mantıķu‘t-tayr içre ber-vech-i yaķın
 ‘Alemlü tutdı ser-ā-ser nūr-ı tāb
 Liki ‘azm içinde maḥfi mağzdur
 ‘Işkdur yol gösteren şādıklara
 Dā’imā yār u nedimi ‘ışk imiş
 Āyet ü bürhān görür cān andan
 Dürlü remzi ‘ışkdur tefḥim iden
 ‘Aklın olup hem-çü Behlül eyleyen
 Vaḥdet tefrid ile tecriddür
 Bu fakir ü bī-kes ü efkendeye
 Geldi oldı kā’ināta muḫtedā
 İy Ḥudā-yı mü‘mināt u müminin
 İy Ḥudāsi mürşid ü kāmillerüñ
 İy Ḥudāsi ‘arif ü ‘ābidlerüñ
 Kamu fazluñdan bulur fevz u necāt
 Dā’im it fikrūñle zikrūñle celis

3034 b taruya: daruya G

3049 b mürşid ü kāmillerüñ: ‘ābid ü ‘ariflerüñ G

3050 ——— G

3052 a ğayruña rūhuña rūhum: ğayrı kārı hem G

	3053 Ğayrı kimdür bî-nihâyetsin çü sen	Ğayrı yok bî-hadd u gâyetsin çü sen
	3054 Evvelîn ü âhîrînsin şübhesüz	Bâtinîn ü zahirînsin şübhesüz
D121b	3055 Fâni kıl lütfuñla bu dîvâneyi	Yağ cemâlün şem'ine pervâneyi
	3056 'Aklumuz Meçûn gibi sen al bizüm	Tâ göre Leylî yüzün dâ'im gözüm
G94b	3057 'Işık Mecnûm çü Leylî eyledi	'Abd iken sultânı mevlî eyledi
	3058 Bendelik bendinden it nefsi hâlâş	Vahdetün baırına garğ it rûhı hâş

FÎ'L-KELİMÂTÎ'L-MÜNİFETİ VE'N-NEŞÂYİHİ'Ş-ŞERİFETİL MÜŞTEMİLETİ

'ALE'L-KAVÂDÎ-L-LA'İFETİ*

	3059 Gel berü iy murğ-ı 'aşık kıl nevâ	Kim sözüdür dürlü derd için devâ
	3060 Gâh söyle 'ışkdan 'uşşâka söz	Gâh 'arz it dostdan müştâka yüz
	3061 Gâh söyle halka hikmet sözlerin	Geh temâşa kıl açup cân gözlerin
	3062 Saña Hâk nâşır mu'in olsun Hudâ	Sözlerüñden cân u dil bulsun cilâ
	3063 Girü gel güş it i 'aşık nuş u pend	Kim gide cân ayağından bağ u bend
	3064 Sözlerüm kıymetlü gevherdür kamu	Tütî-yi ervâha şekkerdür kamu
M106a	3065 Kıl ta'akkul her sözüñ ir gavırına	Râzî olma nefsi-i şümuñ cevrine
	3066 Kim hevâ-yı nefsün ulu hasleti	Cân gözine perde kılar gafleti
D122a	3067 Nefs ejderhâdur anı mür kıl	Her maqâmı hem-çü Müsi Tür kıl
	3068 Rûhı ma'mür eyle kıl nefsi harâb	Nür u fer virsün hakîki âfitâb
	3069 Nefsi koyup 'akla kılsun iktidâ	İre Hâkdan saña nür-i ihtidâ
	3070 Ger olasın 'ışka tâbi' cân ile	Ehl-i meydân olasın merdân ile
	3071 Bil vücûduñ mülkine kalbuñ emîr	Nefs ile 'akl ikisi iki vezîr
	3072 Nefs şolında 'akl sağındadır	Her birisi kendü yasağındadır
G95a	3073 Nefs yilter şâhı fâsid işlere	'Akl hakkânî olan cünbüşlere

3053 Ğayrı: Ğayr G

3054 a âhîrînsin: âhîrîndür D

3056 a sen: ——— D, G

*(DEĞERLİ SÖZLER VE İNCE KURALLARI İHTİVA EDEN ÜSTÜN ÖĞÜTLER HAKKINDANDADIR.

3059 b dürlü: cümle G

3063 a güş it i 'aşık : 'aşık güş id D

3067 a Nefs ejderhâdur: Ejderhâdur nefsiñ G

3074 Her birinüñ vardur etbā' u ḥadem
 3075 Qalb uysa nefse diñlerse sözin
 3076 'Aql maqlüb ola geçmeye sözi
 3077 Varlığı şehri tola fisk u fesād
 3078 Örtile qalbün gözi tola gurür
 3079 Çünkü Haḫ sevmez zalüm u cā'iri

D122b,M106b3080 Qalb eger 'akla uya nefsi koya

3081 Gālib ola leşkeri 'akluñ tamām
 3082 Leşkeri maqlüb ola nefsün hemin
 3083 Pür ola mülki vücüdi 'adl ü dād
 3084 Qalbün açıla gözi temyiz ide
 3085 Hażrete varacağın dā'im aña
 3086 Çünkü Haḫka kul ola şıdk ile ol
 3087 Liki qalbün karşusunda 'ışk ola
 3088 Çünkü 'ışka uya 'ışk ola delil
 3089 Ol ne cennet bāğına rāğib ola

G95b

3090 Ne surür isteye ne gamdan kaçā
 3091 Ola anuñ dā'imā maqşüdi bir
 3092 Qalmaya qalbinde ol kuluñ marāz

D123a

3093 Cün ğarāz gitdi vü toğruldu murād
 3094 'Işk-ı ma'sūk ile 'aşık oldı bir

M107a

3095 Fikr kıll bu uc kısmıdan sen seni
 3096 'Āşık iseñ pehlevānısın yoluñ
 3097 'Işka uymaduñsa bārī 'aklı gör
 3098 Olmasun nefse uyasın iy 'aziz

Pādişāh meyl itdügüdür muhterem
 Leşker-i nefis ola gālib geñsüzün
 Pādişāhdan bulmadı cün hoş yüzi
 Ma'siyetler işlene dīv ola şād
 Ola a'zalar işi zulm u fücür
 Hāviye olur hevā ehli yiri
 Lā-büd ol āyinesi jengin yuya
 Oldı sultān aña cün rāzi vu rām
 Hükmi geçmeye ola zār u ḥazın
 Dīv kör ola ferişte ola şād
 Şerri terk eyleye ḥayrı tiz ide
 İşleye a'mālini lāyık aña
 Cennet ola yiri Haḫ kıla qabül
 'Işka uyan qalb ma'sūqın bula
 Bir yire vara ki varmaz Cebre'il
 Ne cehennemden kaçā hārib ola
 Hergiz anda olmaya ḥavf u recā
 Bir ola maqlübı vu ma'büdi bir
 Kulluğunda olmadı cün kim ğarāz
 Buldı ma'sūk ile 'āşık ittiḥād
 Gitdi 'abd u qaldı sultān u emir
 Qankısındansın şakın olma deni
 Şāh ile hem-dem olanısın kuluñ
 Tā ki şeytām kılasın ḥor u kör
 Kim seni ḥor ide rüz-i rüst-e-ḥiz

3076 b yüzi: sözi G

3079 a cā'iri: cābiri D,M

3081 b sultān aña cün: cün sultān aña G

3085 a varacağın Dā'im: varacağım rüh G

- 3099 Ehl-i dünyā oldu nefsine uyan 'Aqla uyan āhiret ister hemān
 3100 Liki dünyā ahiretle iy hümām Her biri ehlinedür biri harām
 3101 Hem harām oldu ol ikisi bile Aña ki ehl'ullāh ola Haqqı bile
 3102 'Aşıkuñ ma'sūk olur maşsüdü pes Gayrına kılmaz heves ol bir nefes

KEMĀ KĀLE'L-İMĀMŪ'L-HŪMĀMĪ ḤAYRU'L -BERİYYETİ VE'L-ENĀM
 'ALEYHİ'Ş-ŞALĀTU VE'S-SELĀM E'D-DŪNYĀ ḤARĀMUN 'ALĀ EHLİ'L-
 ĀHİRETİ VE'L-ĀHİRETU ḤARĀMUN 'ALĀ EHLİ'D-DŪNYĀ VE HUMĀ
 ḤARĀMĀNĪ 'ALĀ EHL'ULLĀH*

- 3103 Pend olur 'aķillerüñ güşındadur Hüş-mendüñ hoş haber hüşındadur
 D123b 3104 'Aķil ādem nefsine kadir gerek Haqqına her hāl ile şakir gerek
 3105 Her ki teskin ide nefsini hemān Ol bulur ğamdan necātı cavidān
 3106 Ebleh ü ahmaķ olan iy ehl-i dīn Kıl olur nefsi hevāsına hemīn
 3107 Faķr-ı şūrī gerçi kim müşkil dūrür Daħı müşkil cehl ile cāhil dūrür
 M107b 3108 Çün murād-ı nefse hākim olasın Şabr ile her işde kāyim olasın
 3109 Her kime kim nefsi tūsen rām ola Ehl-i 'aql içinde nık ü nām ola
 3110 Kıl riyāzet birle nefsi güşimāl Tā hidāyet bulasın gide dālāl
 3111 Kim diler bundan selāmetle gide Cümle maħlūkātđan ol i'rāz ide
 3112 Ğaflet uyħusından yatmışdur enām Gitmeyince bundan uyanmaz tamām

KĀLE 'ALĪ KERREM'ALLAHU VECHEHU EN-NĀSU NİYĀMUN FE-İZĀ MĀTŪ
 İNTEBAHŪ**

- 3113 Nice uyku belki irüpdür saña mevt Kim uyarmaz seni yüz biñ darb u şavt
 FĪ'L-ḤİTĀBĪ İLĀ ḤAKĪKATĪ'L-İNSĀNĪ VE BEYĀNĪ TE'AM MUKĪ'N-NEFSĪ FĪ'L-
 GURŪRĪ VE'N-NEŞĀYİHĪ'L-HAVĀŞŞĪ MİN EHLĪ'L-İHLĀŞĪ VE'L-'İRFĀNĪ***

3100 b ehlinedür biri: ehline biridür D,G

3102 b heves: nefes D

3102 a 'Aşıkuñ ma'sūk: 'Aşık-ı ma'sūk D

* (Nitekim insanların ve mahlukatın en hayırlısı olan asaletli önder (a.s.) buyurdu: Dünya ahiret ehline haramdır. Ahiret de dünya ehline haramdır. Bu her ikisi de Allah'ın dostuna haramdır.)

3111 b ol:——— M,G

** (Hz Ali keremullahu vechehu, insanlar uykudadır, ölünce uyanırlar buyurdu.)

*** (İNSANIN HAKİKATINA HİTAP NEFSİN GURURA GİRMESİ VE İHLAS VE İRFAN EHLİNDEN YÜKSEK ÖĞÜTLER HAKKINDADIR)

3114 İy halife-zāde-i bî-ma'rifet

3115 Hâk ne kim var eyledi viridi vücūd

3116 Çünkü âhîr kıldı âdem fitratın

3117 Bu nihâyetsüz deñizde nice halk

3118 Bu ulū deryāda kim muhđarradur

3119 İy hîred rāhuñdadur tıfl-ı sağır

3120 'İlme sığmazsın u olmazsın 'ayān

3121 Ne saña Mūsî deminden nef' irer

3122 Key za'if ü 'âciz ü âlūdeyem

3123 Yā gider âlūdeliğum pāk kıl

3124 Bağlu kaldı bend-i nefse pāyumuz

3125 Kamu senden ben özümdeñ korkaram

3126 Rehberüm ol çünkü gümrāh olmuşam

3127 İy güneşler 'afv iden 'özü öğreden

3128 Bād-ı lutf ile def' it dūdumı

3129 Gaflet ile anca zillet kılmuşam

3130 'Afv kıl çün bilmedin kıldum haṭā

3131 Hayli himmetsüzlik itdüm 'afv kıl

3132 Hoş-dem it 'Abdürrahīmüñ hālını

3133 Mübtelāyam nefis ile zilletlüyem

3134 Raḥmetüñden kalbe gelsün feyz-i hāş

3135 Bir dem itsen beni nā-kes diyü yād

3136 Ben kimem kim dergehüñde kes olam

Ol atañla ma'rifetde hem-şifat

Cümle hādımdür saña kılar sücūd

Gizledi Hâk perdelerde 'izzetin

Çıkmadı kaldı bulunmaz oldu garḥ

Zerre 'âlem oldu 'âlem zerredür

Cüst ü cüyüñda güm oldu 'akl-ı pîr

Nef' ü zarrdan saña yok sūd u ziyān

Ne irer Fir'avn hālinden zarar

Bî-dil ü bî-tākat u bî-hūdeyem

Yā kabül it cān-ı cismi hāk kıl

Dest-gîr olmaz iseñ evvayumuz

Mücrimem ben senüñ işüñdür kerem

Luṭfuñ işle gerçi bî-gāh olmuşam

Cān oda yandı turāb oldu beden

Raḥmetüñ āb ile maḥv it odumı

Zilletüm oldukça raḥmet bulmuşam

Cānuma göñlüme derdün kıl 'atā

Bunca hürmetsüzlik itdüm maḥv kıl

Yigrek it günden güne aḥvālını

Senüñem ger eyüyem ger yatluşam

Bu mehālikden beni kılsun ḥalāş

Hāşıl olurdu dü-'âlemde murād

Zi-'atā kim ben saña nā-kes olam

3116 b Gizledi: Giz G

3123 b it: ——— G

3130 a bilmedin: bilmedüm D,G

3135 ——— G

3136 a kim: ki D

3137 Bî-ümîd olmadı senden hiç kes

G97a

3138 Her kimüñ gönülün hoş itmese bu derd

3139 'Işk derdidür devâsı her dilün

3140 Niceye dek sende bu efsürdelik

D125a

3141 Zinde ol bu mürdeliğün zâyil it

3142 Germ olan 'aşıklar oldu ehl-i kâr

3143 Merd-i himmet ol ki râhuñ bulasın

3144 Her kimüñ kim himmeti 'âli ola

3145 Her kime bir zerre himmet virdi dest

3146 Himmet oldu nokta-i mülk-i cihân

3147 Ehl-i himmet cân u ten terk itdiler

3148 Murğ gibi himmet ile uçdılar

3149 Olmadı çün kim bu resme himmetün

M109a

3150 Nefsün aheveldür daği a'ver dürür

3151 Fi'lidür cürm ü haṭâ kavli dürüg

3152 Gerçi her 'işyân ile ol bih olur

3153 Evvelinde çünki bî-ḥâşıldur ol

D125b

3154 Evsatında işidür bî-gânelik

G97b

3155 Âhirinde pîrlikdür aña kâr

3156 Çün gece 'ömrün bu resme 'âlemi

Derd ü dâğuñ dilde ııl cāvid bes

Olmasun hoş kim degül kapuñda merd

Ḥalli 'ışk ile olur her müşkilün

Niceye dek cān u dilde bu mürdelik

Germ ol efsürdeliğün zâyil it

Kendülerden oldılar bî-zār u zār

Ko dü-kevni kim ilāhuñ bulasın

Her neye kâsd itse fi'l-ḥāli ola

Ḳıldı ol zerre ile mihr ü māhı pest

Himmet oldu perr ü bal-ı murg-ı cān

Şıdk ile 'ışkuñ yolına gitdiler

Ḳodılar dünyâyı dinden geçdiler

Olmaduñ ehl-i veliyy-i ni'metün

Seg dürür kâhel dürür kâfer dürür

Ol dürüg ile bulur ferr ü fūrüg

Lîki kizb ile katı ferbih olur

Gözegü bî-dil dürür gāfildür ol

Nev-cüvāndur anda var divānelik

Cān ḥazef dermān da cismidür nizār

Nefs it iken kaçan ola ādemi

3137 a Bî-ümîd: Nâ-ümîd G

3137 b dâğuñ: ṭâğuñ M

3145 a kime: kimüñ G; b ol: -D

3146 a nokta-i mülk-i cihân: nokta-i mihr-i cihân G

3154 b anda: k'anda D, G

3155 b Cān ḥazef: Ḥarf-ı cān D; dermān da: dermāndadır G

3156 a 'ömrün: cismüñ D

	3157 Evvel ü āhir çün ol gāfil dūrūr	Dā'imā bi-'aql u bī-hāşıl durur
	3158 Ğarķ olup hırş u tama' deryāsına	'Āķ olup 'āşī dūrūr mevlāsına
	3159 Kevneyn giyüp libās-ı ta'ziyet	Seni ağlarsan idersin ma'siyet
	3160 Ğubb-i dünyā dīnūñ imānuñ olur	Nefs ile hırş u hevā cānuñ olur
	3161 Hırşı az içün cihāndur āşiyān	Oldı Fir'avn ile Nemrūda mekān
	3162 Çünki lā-şey' didi Ğaķ adın oñun	Nişe baĝladuñ aña cānuñ tenūñ
	3163 Her ki ol lā-şey'e düşe güm ola	Mümkin ola mı ki ol merdüm ola
	BİSMİLLĀH: VE MĀ'L-HAYĀTU'D-DÜNYĀ İLLĀ META'U'L-ĞURŪR	
	3164 Kār- ı dünyā bizi bī-kār eyledi	Çünki bi-kāruz giriftār eyledi
M109b	3165 Bir yanar oddur haķıķat bu cihān	Mekr ile bu halkı yaķar her zamān
	3166 Baĝla bu oddan gözüñi hem-çü şir	Yoħsa yan pervāne gibi ol eşir
D126a	3167 Her kimūñ ursa yolın gümrāh ider	Ayaĝın baĝlar makāmın çāh ider
	3168 Bir cev altun ele girmekde ħarām	Ķıl yararsın hileler kılıp müdām
	3169 Līki din yolunda ħarsın süst ü leng	Başına toprak kanı nāmūs u neng
	3170 Ğilelerden el çeken sultān olur	Din kesb iden kişi ħayrān olur
G98a	3171 Bir cev altun alsa senden bir fakir	Ķanın içersin idinürsin eşir
	3172 Ne 'Amr misli yarar saña ne Zeyd	Arpa deñlü luţfa istersin Cüneyd
	3173 Ehl-i dünyā gör ki baĝrın hün ider	Sad hezārān dām diker gün ider
	3174 Tā ki zer kesb ide cev deñlü ħarām	Mevt irer kesb itdüĝi dem ve's-selām
	3175 Vārisine olur ol altun helāl	Aña kalan ĝussadur vizr ü vebāl
	3176 İy kamu ħayrı virüben hiç alan	Hiçe göñül virüben yolda kalan
	3177 Dirsın olsa 'izzet-i dünyā vu din	İkisi bir yirde cem' olmaz yaķın

3158 a tama': 'amel D

3161 a Hırş az: Hırş eri G

3162 b Nişe: Niçe G

3163 a ki: kim G,D

*Allah'ın adıyla: Bu dünya hayatı ise aldatma metāndan başka bir şey deĝildir. (3/185)

3165 b bu halkı yaķar: yaķar bu halkı G

3166 b Yoħsa: Yoķsa G

3167 b Ayaĝın baĝlar: Ayaĝı baĝlı G

3170 b kişi: göñül D,G

3175 b ĝussadur vizr: ĝussa tezvır D

3178 Bu sarāy u bāğdur zindān saña
 3179 Oda yansun hākdān-ı pür-gurūr
 D1266,M110a3180 Himmetüñ gözini aç bu rāhı gör
 3181 Çün saña görine ol dergāh-ı cān
 3182 Yüz çevürmeyince mülk ü maldan
 3183 Sen bu yırtılmış tonı geyme bırak
 3184 Böyle kılursañ geçersin kamudan
 3185 Bunda çün bākī degüldür hiç aḥad
 3186 Evvel özüñden elüñ kütāh kıl
 3187 Olmayan evvel kademde pāk-bāz
 3188 Bu yoluñ ol kimsedür ferzānesi
 3189 Gezer olsa gide t̄āb-ı āfitāb
 3190 Olmaya dünyā aña hergiz mu'īn
 3191 İy mu'aṭṭal yūriyen leyl ü nehār
 3192 Bildüñ ise 'alemüñ sırrını heb
 D127a 3193 Cennet ü nāre açılsa revzenüñ
 3194 Bu ikiden daḥi kurtulsañ tamām
 M110b 3195 Baña ne şehlik gerek ne mīrlık
 3196 Ehl-i şıdkuñ rāhı vaḥdetdür bilüñ
 3197 Merg-i can olur eger bu kalb-i piç
 3198 Nedür andan yigrek iy hiç kes
 3199 Kılisa anuñ 'ışkı göñlün mübtelā
 3200 Her kimüñ kim göñli anuñla olur
 3201 Gevher-i esrāra dil k'olur şadef

Hānumānuñdur belā-yı cān saña
 Yile versün bu cihān-ı pür-gurūr
 Baş yola pā ol ulü dergāhı gör
 'İzzetüñde tar görine giñ cihān
 Görmeyesin bir nefes bu ḥaldan
 Bir kıl ucu deñlü nesne koma yak
 Yā ölince kan içersin kamudan
 Geç bu fāñiden meded irsün ebed
 Şoñra dön merdāne 'azm-i rāh kıl
 Bu seferde olmaya ehl-i namāz
 K'olmaya hergiz şakalı şānesi
 Ekin ekse virmeye yağmur sehāb
 Her cihetden münkesir ola ḥazīn
 İy kalan evvel kademde ḥor u zār
 Daḥi yigrek nesne vardur kıl taleb
 Bile bu sırdan ḥaber cānuñ tenüñ
 Şubḥ nūr-ı Hāk gele mahv ola şām
 İsterem bulam anuñla pīrlık
 Çerḥ-i 'ışkuñ māhı vaḥdetdür bilüñ
 Anı koyup ihtiyār iderse hiç
 Tā anuñla şād olasın bir nefes
 Olmaya hergiz saña ölmek revā
 Bākī olur ol göñül nice olur
 Ol ledüñni 'ilm ile bulur şeref

3179 a hākdān-ı pür-gurūr: hākdān u pür-gurūr D

3184 b Yā: Tā G

3188 a ol kimsedür. olmadur M

3190 a dünyā aña hergiz: hergiz aña dünyā D,G

3191 b kademde: nazarda D

3195 a Ehl-i şıdkuñ rāhı: Ehl-i sırruñ ḥāli D

3201 a k'olur: olur D

	3202 Ādemi fazlı bu ‘ilm ile olur	Hizmet ervāh u nūfūs aña kılur
	3203 Ahmede öğretdüğü budur Hudā	‘İlmüm artur diyü kılduğı du‘ā
	KEMĀ KALE’LLAHU TE‘ĀLĀ FĪ-KĪTĀBĪHĪ’L-KERĪM VE KUL RABBĪ ZİDNĪ ‘İLMEN	
G99a	3204 Bil ki bu ‘ilme nihāyet yok durur	Āhirine hadd u gāyet yok durur
D127b	3205 Her kişide k’ola bu ‘ilm-i ‘acīb	Kendü miqdārınca kılur Haḫ nasīb
	3206 Çün kamu halk efdali Ahmed dūrür	Evvelin ü āhirin ‘ilmin bilür
	3207 İy gönül derd ile kesb it sūz-ı cān	Tā viresin sırr-ı mahfiden nişān
	3208 Derd ile gönülün kılsa bir kez āh	Ola kalbün micmeri dergāh-ı şāh
M111a	3209 Menba‘ı āhuñ olursa cāy-ı hāş	Bulasın ol demde her gamdan ḫalās
	3210 Olsa bir mātemde yüz biñ nevha ger	Dermend āhıdur anda mu‘teber
	3211 Kimde kim bu derd-i ḫasret olmadı	Başına toprak kim ol merd olmadı
	3212 Ḫasret ü āh u cirāhet ḫāsıl it	Anda şevk ü zevk ü rāhat ḫāsıl it
	3213 Sen bu menzilde çü mecrūh olasın	Maḫrem-i ḫalvetiñe rūh olasın
	3214 ‘Āleme meyl itme yārūñ var ise	Yāreñe ur dāğı ‘akluñ yār ise
	3215 Dāğ-ı dil birle gerek meydān-ı derd	Dag ile temyiz olur nā-merd ü merd
	3216 Şıdḫ-ı ihlās ilse şāhib-derd olan	Şaff-ı merdān içre oldur merd olan
	3217 Her ne kim gerdün-ı gerdāndan gelür	Bil yaḫin ervāh-ı merdāndan gelür
D128a	3218 Kutb olur Haḫdan ḫalife ‘āleme	Andan irer her vazife ‘āleme
	3219 ‘Ömr ü rızḫ u ‘izz ü devlet baḫş ider	Şevk ü zevk ü ‘ıḫ u devlet baḫş ider
	3220 Hākīm oldur cümle maḫkūmı onuñ	Ol durur ıslāh iden cānuñ tenüñ
G99b	3221 Haḫ murādın aña bildürmiş dūrür	Her işüñ nolacağın bilür görür
	3222 Saña bir erden irişmezse nazar	Varlığundan nice bilürsin ḫaber
	3223 Nice yıllar bekler iseñ ḫalveti	Bulmayasın bī-delil ol ḫazreti

3202 a Ādemi: Ādemüñ G

*(Nitekim Allāh Teāla yüce kitabında buyurdu: “Rabbim benim ilmimi artır.” De.)(Tahā suresi-114)

3205 a k’ola: ola G

3205 b kılur Haḫ nasīb: olur her nasīb

3207 a derd ile kesb: gel derd ile D

3211 a derd-i ḫasret: ḫasret ü derd D,G

3212 b şevk ü zevk: zevk ü şevk D

3213 a menzilde: meclisde D

- M111b** 3224 Pirsüz bu yolda tenhâ gitmegil
 3225 Her ki bulsa zıll-ı şâhib devleti
 3226 Nist ol qalursa senden zerre hest
 3227 Varlığından bir nefes çün bulasın
 3228 Bu şifa cân rencine terk it tenüñ
 3229 Çün koyasın ide pindâr-ı vücüd
 3230 Ger esir-i pend-i dünyâ olasın
- D128b** 3231 Nefsi yak hem-çün hâr-ı ‘İsi oda
 3232 Yak himâr-ı nefsi cân bulsun hayât
 3233 İy ki olduñ murg-ı bâg-ı heşt-der
 3234 Kanuñıa boyar seni bu gerze mâr
 3235 Tâ helâk itmeyesin bu mârı sen
 3236 İy ki saña çâh-ı zulmetdür maşîr
 3237 Çâh-ı zulmetden seni taşra getür
- G100a** 3238 Mışra şâh olmak dilersen ser-be-ser
- M112a** 3239 Var yoluñda niçe âteşden bihâr
 3240 Kat ‘idendür bu yolu ser-bâz ü ferd
 3241 Ehl-i sūd andan alanlardur nişân
 3242 Cân-fişân olmak gerek bayık aña
 3243 İster iseñ kim olasın merd-i kâr
- D129a** 3244 Cân bi-cânân degüldür hiç çiz
 3245 Baş u cân terk eyler iseñ merdvâr
 3246 Cân anuñcün oldu ‘izzetlü kabül
 3247 Hâne-i nefis oldu huld-ı pür-heves
 3248 Bahr-ı Hak çün bi-nihâyetdür ‘azîm
 3249 Ol kim ol deryâya buldı toğrı yol
 3250 Katre deryâyı ider dâ’im taleb
- Düşüben deryâya ‘amyâ gitmegil
 Olmaya bu yolda hergiz hacleti
 Kâfir olursın bu yolda büt-perest
 Şeş cihetden tîr ü bārân olasın
 Şad belâya her zamân tut gerdenüñ
 Üstüñe devr ide perkâr-ı vücüd
 Lâ-cirem mehcür-ı ma’ni olasın
 Rûh ol ‘İsi gibi cân kıl fidâ
 Hem-çü ruhullâh olsun pāk-zât
 Yakdı seni zaħm-ı mâr-ı heft-ser
 Ayurur cennetden ider nâre yâr
 Nice hâmil olasın esrâra sen
 Mübtelâ-yı habs-ı töhmetsin esîr
 ‘Arş-ı Rahmândan yukarı baş götür
 Çâh-ı zindândan çü Yûsuf kıl güzer
 Şanma kûtehdür yoluñ iy merd-i kâr
 Bî-kerân bahra gerek gavvâs-ı merd
 Yoħsa ansuz zindegânidür ziyân
 Bî-nişân olmak gerek lâyıq aña
 Cândan el yumak gerek merdânevâr
 Hem-çü merdân cânı terk it iy ‘azîz
 Şad hezârân cân ola saña nisâr
 Seni yârar ide bir dem yâre ol
 Hâne-i dil maķ‘ad-ı şıdk oldu pes
 Oldı bir kem katre cennâtu’n-na‘îm
 Niçe bir kem katreyi kıdur kabül
 Bahr olan görmez belâ çekmez ta‘ab

3230 a esir-i pend-i dünyâ: esir-i pend-i dünyi D,M

3235 b esrâra: esrârı G,D

3245 a eyler: itdüñ M

3246 b bir dem yâre: yâre bir dem G

	3251 Çünkü gerçek olmadum merdi anuñ	Ƙara geydürdi baña derdi anuñ
	3252 ‘Işk odından oluban pür-cüş ben	Huşk-leb oturmuşam medhüş ben
	3253 İrse cāna dostdan bir zerre rāz	Oldur ol ‘ālemde server ser-firāz
M112b	3254 Kevserinden kılsa bir katre ‘atā	Dergehinde buldum ‘ömr-i beķā
G100b	3255 Ger visāline irişmezse elüm	Bāri kat‘ olsun hayāl ile yolum
	3256 Dā’imā ol yaña kıuram sefer	Yā bulam yā yolda yanam ser-be-ser
D129b	3257 Çünkü yok bir zerre senden renc ü tāb	Elüñe gire mi genc-i āfitāb
	3258 Eyledi bu ‘āleme zıllın nişār	Ƙıldı her dem bunca biñ halk āşikār
	3259 Şüret-i halkı cihānuñ ser-be-ser	Cümle anuñ zıllıdur iy bi-ħaber
	3260 Bildüñ evvel çün bunu iy zıll-ı Rab	Pes dürüst itdüñ o dergāha sebeb
	3261 Çünkü bildüñ zıll-ı Ħaksın muħterem	Saña ölmekden dirilmekden ne ğam
	3262 Sāye-i Ħak şanmañuz bi-ħak olur	Dā’imā ol Ħakķa müstağrak olur
	3263 Görmek isterseñ cemāl-i yāri sen	Göñlüñ it āyine-i didār sen
	3264 Ħāsil it göñül kemālin gör anuñ	Āyine kıl cān cemālin gör anuñ
	3265 Ger saña zāhir ola bir feth-i bāb	Sāye içinde göresin āfitāb
	3266 Ƙıldı ol dergāh-ı ‘izzi iktizā	Kim o derden dür ola her bir gedā
	3267 Çün ħarim-i ‘izzi baħş eyleye nūr	Ġaflet uyħusındakiler ola dür
	3268 Nice yıllar muntazır olur ricāl	Tā bula yüz biñde bir bir zerre hāl
M113a	3269 Şamañ āsān ola dergāhında iş	Toprak olmaķlık durur rāhında iş
D130a	3270 Anda her zühdü müselleme şanmañuz	Her deni dergāha mahrem şanmañuz
	3271 Yolda pür-āteş cebeller var ‘azım	Anı kat‘ itmez meger kalb-i selīm
G101a	3272 Ehl-i şıdk ol yolu kim ider taleb	Nidesin bilmez ‘acizde kaldı heb
	3273 Ħāsiluñ bu yoldadır ancak ğubār	‘Azmin itseñ cān virürsin zār u zār
	3274 Merd-i kār iseñ yola hoş bas kadem	Zen gibi destār-ı zenden urma dem
	3275 ‘Işk içürse cānuña encām-ı cām	Aña varlıķdan ola in‘āmu ‘am

3253 b Oldur ol: Oladüm G: Oluram M

3254 a katre: zerre G

3256 b yanam: kalam D

3265 a zāhir: ħāsil D

3267 üç beyit aşağıda yazılmış G

3267 b uyħusındakiler: uyķuları anda G

3272 b Nidesin: Nitesin G

	3276 Saña bu aşillu bâzar ola hoş	Sen olursın key ziyân içinde uş
	3277 ‘Ömürden her bir nefesdür bir güher	Her nefesde Hakkâ vardur bir sefer
	3278 Gör senüñle ol Rahimüñ rahmetin	Dürlü dürlü bi-nihâyet ni‘metin
	3279 Nice virür ne kadar olduñsa dür	Bu firāk ile ‘aceb olduñ şabūr
	3280 Hāk saña virdi bu deñlü izz ü nāz	Sen kılursın Hākdan ayruğa niyāz
	3281 İy gönül evveldeñ olduñ āşinā	Niše düşdüñ soñra ğafletden cüdā
	3282 Sen bu hoş maqşūd için merdāne gel	‘Aklı ‘ışk odına yak ferzāne gel
D130b	3283 Baş hākiki ‘ışka ayaguñ müdām	İç bu ejderhā ile merdāne cām
M113b	3284 Ol ki şāfi cānlara şūri virür	Ejderhāya süret-i mūrı virür
	3285 Kendüzüñ güm eyledüñ bulduñ fütür	Seni ğayr istemedin isteyügör
	3286 Cehd ıçıl kesb itmeye bir dañi rüh	Mürdeye olur mı mañfi sır fütüh
	3287 ‘Akl ile senden ne bilinsün haber	Mevt ile cāndan ne bulınsun eşer
	3288 İy muhannes cāme-i merdāni ko	‘İşka meyl it ‘aql-ı ser-gerdāni ko
G101b	3289 ‘İşk içinde çün ne ‘avretsın ne er	Bula mısın ‘ışk sırrına zafer
	3290 ‘İşkdan saña irerse ibtilā	Şabr-ı cevşen idin irdükçe belā
	3291 Lāf ile çün ‘azm-i meydān idesin	Bāda baş virüp fidā cān idesin
	3292 Key şakın da‘vā ile kaldurma baş	Yoñsa hacletle olursın halka fāş
	3293 Her ne cān kim kendüden āġāh olur	Şakalı destārı hūn-ı rāh olur
	3294 Saña kılsun mürdan yigrek nazār	Bil idersin kendüñi bütdeñ beter
	3295 Medh ü zemde ger tefāvüt göresin	Büt-perest olup seni büt göresin
D131a	3296 İster iseñ seni şūfi bile halk	Nice büt gizledi eñnūñdeki delk
	3297 İy ki yirsın hūn-ı hākda nāni sen	Hākīm itdüñ kendüñe şeytāni sen
	3298 Dive uyguñ kılmađuñ Hāk yādını	Ancak idindüñ müsülmān adını
M114a	3299 Seni dünyā ğuşşası kıldı esir	Başuña hāk eyledi hor u hākir
	3300 Külhen-i dünyāyı zindān itdi Hāk	Ser-be-ser aktā‘ı şeytān itdi Hāk
	3301 Anuñ aktā‘ında el çek fāriġ ol	Tā saña yol bulmasun iblīs-i ġül
	3302 ‘İşve-i iblīs telbīsüñ dürür	Arzular külli iblīsüñ dürür

3281 b Niše: Nice G

3289 b sırrına: sırrından

3292 b Yoñsa: Yoksa G

3300 b Hāk: heb D

3303 Nefsün uysañ bir hevāsına tamām

3304 Gel şıfātuñdan be-küllī pāk ol

3305 Zāhirūñde olmaz iseñ kār-ı sāz

G102a 3306 Gerçi devlet virse bi-‘illet virür

3307 Çünkü saña devlet ü tã‘at gerek

3308 Çünkü merd-i kār olasin rüz u şeb

D131b 3309 Varlıgundan evvelā bizār ol

3310 Her ki yoklıkda ola sāhib-nazar

3311 ‘İşk ile kim eylese dem-sāzlık

3312 Bir nefes çün kurb-ı Hāk bulmak gerek

3313 ‘Ömr onuñ ger hüzn-i ‘ışkın buladı

M114b 3314 Anı da‘ışkı ğamına süredem

3315 Sende zāhir olmayınca ğuşşası

3316 Balsa cānuñ derd-i dāmen-girūñi

3317 Derd-i dāmen-gir balsa bir demūñ

3318 Dāmenūñ tutmazsa bu derd ü bu od

3319 Ger dilerseñ kim olasin ehl-i rāz

3320 Çün kılasın bir yire dañi nazar

FĪ-ZĪKRĪ ‘ACZĪ‘N-NAZĪMĪ-FAKĪR VE BEYĀNĪ HAYRETİNĪ FĪ‘L-MESĪR

D132a 3321 Rāhuñ artar karşı bi-pāyanlığı

G102b 3322 Tã ebed bu rāh-ı menzīl yürinür

3323 Çäre cāni ğark-ı hūn itmek dūrür

3324 Ben ki bir ucu bulunmaz rişteyem

3325 Nice kat‘ idem bu ser-gerdānlığı

3326 Bahr-ı vahdetde göñül mañv oligör

3327 Geç ru‘ünetden yoluñ gözle hemin

Ṭoĝa yüz iblīs senden ve‘s selām

Soñra kefden bāden giden hāk ol

Bātinuñda rūhuñ olmaz kãn-ı rāz

Devleti olan aña tã‘at kıılır

Tã-‘at-i şad sãla bir sã‘at gerek

Tizrek açıla saña bu taleb

‘Acz ile bi-çārelikden zār ol

Ola fakruñ‘ aleminde didever

Ola kemter şan‘atı cãn-bāzlık

Hūn içinde hoş vatan kıılmak gerek

Kāşki bir nice biñ ‘ömr oladı

Her zamãn bir dürlü derdin göredüm

Saña bilinmez bu derdün kışşası

Aça sineñ ser-be-ser zencirūñi

Hāzık üstāzı olurduñ ‘ālemūñ

Güft ü gūyumdan saña olmaya sūd

Ĝayra kıılmaĝıl nazar iy ser-firāz

Hāk idüp yüzün koduñ ol yirde ser

Āhuñ artar karşı bi-dermānlığı

Derd ile hūn-āb-ı dilden bürinür

Varlığın mañv eyleyüp gitmek dūrür

Hem-çü süzen dā‘imā ser-geşteyem

Nice bulam bu ulu sultānlığı

Olmayasın tã ki kãfir gibi kör

Olmayam dirseñ çün iblīs-i la‘in

3316 a derd-i dāmen-girūñi: derd-i dāmen-gir gibi G

3316 b zencirūñi: zencir gibi G

*(FAKİR ŞĀİRİN ACZİNİ ANMA VE GİDİŞATTAKİ ŞAŞKINLIĞINI AÇIKLAMA HAKINDADIR)

3326 a oligör: olagör G

M115a	3328 Bu yoluñ kalbi egin bisyârdur	Zer elinde miss güller hârdur
	3329 Gördi her sâhir ‘aşâyı çün yakīn	Didi âmennâ bi-Rabbi’l-’alemin
	3330 Pes cuhüd-ı kūrı gör kim her biri	‘İcle tapdı qodı haq peygâmbey
	3331 Şöyle sanursın ki bu bâzâr-ı ‘ışk	Oldu hem-çün sük-ı Bağdâd u Dımışk
	3332 Bu ne deryâdur ki ka’rı nâ-be-did	Bu ne dergâhdur ki kufli bi-kilid
	3333 Kim bu deryâdan bulursa bir demi	Hayret-i cân-süz görür bu ‘âlemi
D132b	3334 Bir demüñde biñ cihân hayret bulur	Zerre-i hayretde yüz hasret bulur
	3335 Çünkü deryâ olmaduñ nezzâre ol	Bir kenârın tut ye keşti pâre ol
	3336 Ma’rifetde her gönül şeydâ durur	Küllüküm fi-zatihi hamkâ durur
	3337 Bu susuzlığıyla cân vir zinde ol	Bu kapu toprağı olup bende ol
	3338 Yidi bahrı nüş kıl u olma sir	İçmeye bir katre dahı cânı vir
G103a	3339 Hâmile kılmasa kimi derd-i dīn	‘Avret olur ol olmaz merd-i dīn
	3340 Fakr tâcin isteseñ kıl terk-i ser	Bu cihânı senden ayır ser-be-ser
	3341 Bu kelâmıdur anuñ kim vire baş	Baş çeken ra’nâlara olmaz tutaş
	3342 Ehl-i diller zevk ü fehmi özgedür	Kevneynden belki sehmi özgedür
M115b	3343 Bu fehm her kime kim oldu qarīn	Ġark ider deryâ-yı esrâra yakīn
	3344 Çâredur bu işe ser-gerdânlıguñ	Dârûdur bu derde b’i-dermânlıguñ
	3345 Yol uzakdur iy piser huşyâr ol	Olma gâfil h’âbı ko bî-dâr ol
	3346 Bu uzak yola çü düşdüñ cehd kıl	Tâ seni bağlamaya bir pâre kıl
D133a	3347 Nite kim Haq gayrın idersin hisâb	Zıkr-i Mevlâya olur muhkem hicâb
	3348 Varlığın ser-tâ-ser olmayınca ‘adem	Küfr olur ger ‘ışka basarsañ kadem

3328 a egin: eger G

3328 b hârdur: hârdur D

3329 a her: hem D

3330 b haq: her D

3331 a ki: ——— G

3333 b Hayret-i cân-süz: Hayret-i cânsüz G

3333 b Hayret-i cân-süz: Hayret ü cânsüz D

3333 b bu: bir D

3335 b ye: yâ G

3338 b dahı: için G

3345 b bî-dâr: bî-zâr D

3346 a Bu: Yol M

3348 a olmayınca: olmadın G,D

3349 Ger kamu 'ālem sevāb olur saña
 3350 Sen seni görseñ odur hük-m-i kazā
 3351 Liki sen kılmak gerek sa'y-ı cemīl
 3352 Her ki bu yolda ola sultān-ı genc
 3353 Var durur her şeyde bir şahid aña
 3354 Başın ol işigde ço merdāne-vār
 3355 Çünkü sen bir yola dañi yilesin

G103b *FĪ-TENBĪHĪ 'ALE'T-TARĪKĪ'L-MÜSTAKĪM LĪMEN LEHU'L-ĶALBU'S SELĪM*

3356 Bir yola yūri ki virdiler nişān
M116a 3357 Kārbān gitdi vū sen kalduñ hemin
 3358 Şuğl-ı 'ālem rāh-zen oldu saña
D133b 3359 İdemezsin kendüzünden iş sen
 3360 H'āb-ı gafletden kesil bi-zār ol
 3361 Gel bu vādidde sülük it merdvār
 3362 Ser-be-ser ser-geçtelerdür rāhı gör
 3363 Nice diyem kanda k'nuñ merdi var
 3364 Merd iseñ sen ehl-i derd-i dinsin
 3365 Katı müşkildür sülükü ādemüñ
 3366 Yakın olduğunca hayrāndur kişi
 3367 Her kime kim olsa luṭf-ı Hāk füzün
 3368 Her kime kim Hāk 'atā kılsa belā
 3369 Her nefes virür ehıbbāsına cān
 3370 İçmege luṭfi şarābını müdām
 3371 Çünkü bu olmaya bilgim olmaz ol

Sen sen olduğca 'azab olur saña
 Senligūñ gitse olur 'ayn-ı 'atā
 Tā ki feth-i bāb genc ide celīl
 Genc bulınca çekipdür anca renc
 Tā ki kāfir nefes anı görüp aña
 Genc içün çek nice renc ü intizār
 Anda bulmazsın bu genci bilesin
 Cehd kıl zann u gümān olsun 'ayān
 'Aciz ü dermān-de vū hūr u hazin
 Sende yok bir laḫza pervā-yı Hudā
 Nice olasın Hudā-endiş sen
 Mest-i dünyāsın biraz huşyār ol
 Tā göresin reh-revānlar şad-hezār
 Olma gāfil ol ulu dergāhı gör
 Sinesinde şad hezārān derdi var
 Din derdin bulmasañ 'inninsin
 Hayreti hūn itdi bağrın 'ālemüñ
 Dür olan bir pāre āsāndur işi
 Şübhesüz ol kimse olur garḫ-ı hūn
 Ol belā altında var genc-i Hudā
 Liki yakar canını virince nān
 Kahr-ı vādisini kat' eyle tamām
 Dime bi-derd olana dermānı bul

3349 a sevāb: şavāb G

3351 a şa'y-ı cemīl: şabr-ı cemīl G

3352 b Çekipdür anca: çekdür anca ki M

*(TEMİZ KALPLİ KİMSENİN DOĞRU YOLA GİTMESİ İÇİN UYARI HAKKINDADIR)

3370 b Kahr-ı vādisini: Katre vādisini G

3372 b Zindedür kim: Zinde öldür G

134a,M116b,G104a	3372 Hüb olmaz zinde olmak cân ile	Zindedür kim zindedür cânan ile
	3373 Gid girü çün kılmaduñ karın nigāh	Kıl ‘azā çün olmaduñ sen merd-i rāh
	3374 Şīri rübah eyleduñ zulm ile āh	Sende deryā sen şusuz olduñ tebāh
	3375 Teşnesin deryādan olursan cüdā	Götürürsin genci yürürsin gedā
	3376 İş eri yok iş erine iş gerek	Yohsa senden bahra yol çokdur ne şek
	3377 Bunca şehirler kim çekerler derd ü renc	Gencüñ üstinde ararlar girü genc
	3378 Olmayınca rūḥ-ı ādem āşikār	Bil bilinmez bellü rāh-ı Kird-gār
	3379 Yol görünür çünki adem görünür	Gözcüsünde iki ‘ālem görünür*
	3380 Ādemidür ḥalk-ı ‘ālemden garaz	Cevher ādemdür kalanıdır ‘araz
	3381 Līkin ādem süret ü ma’nide tam	Ādemi olmak gerekdür ve’s-selām
	3382 Hāmīlū’l-‘arş anlaruñ kim adıdır	Anlaruñ ḥak adı dā’im yādıdır
	3383 Ol dil-i pür-nūra ādem didiler	Oldı ādem her dü-‘ālem didiler
	3384 Hāzır ol ferdā mehekk-i Kird-gār	Ademüñ nakdine ‘arz eyler ‘ayār
D134b	3385 Niredendür gözle bu kār-ı ‘izām	Kim vücūdından bulur ‘ālem nizām
	*FĪ’L-İRŞADĪ ILĀ SEYRĪ’S-SĀLĪKĪ FĪ-NEFSĪHĪ VE’T-TEVCĪHĪ ILĀ HAZRETĪ KUDSĪHĪ**	
M117a	3386 Gel berü sen sende kıl evvel-sefer	Sen seni tā fehm idesin ser-be-ser
	3387 Līki sen sende sefer kılmaz iseñ	Tañ degül ger sen seni bilmez iseñ
G104b	3388 Nefsini bilen bilür Rabbin yaķın	Bātılın temyiz iden bilür Ḥakkın
	*MEN ‘AREFE NEFSEHU FEKAD ‘AREFE RABBEHU***	
	3389 Ehl-in kudse oldı ‘ışk olmadı derd	Ādemüñdür derd ü ādem oldı merd

3373 a Gid: Git G

3376 b Yohsa: Yoksa G

3377 b ararlar: iderler G

* Bu beyit 3407-3408 beyitleri arasında, D134b’de, tekrar yazılmış D

3381 a ādem: ——— G

3383 a dil-i pür-nūra ādem: dil-i pür-nür-ı ādem M

** (NEFSİNİ EĞİTMEDE MÜRİDE YOL GÖSTERME VE YÜCE ALLAH’A YÖNLENDİRME HAKKINDADIR)

3386 b tā fehm idesin: fehm eyleyesüñ G

3387 b degül ger: degüldür G

3388 b Bātılın: Bātımın D

*** (Nefsini bilen, Rabbini bilir.)

3390 Kendüzüñ bileseñ bilürdüñ iy hümām
 3391 Ger kamu 'ālem ola zīr ü zeber
 3392 Ol erenler gibi olsan merd-i kār
 3393 'Işk çevgānında oldum tūb-ı hūb
 3394 Çün gam-ı 'ışk ile başum hoşdur
 3395 Ne kadar gerekse yā puhte ye hām
 3396 Her kişi kim işi kāmildür anuñ
D135a 3397 Fakr-ı cān-süz ehl-i dil dermānidur
 3398 Fakr ile fahr itmeseñ hem-çün resül
 3399 Ka'be gibi fakra çār-erkān var
 3400 Devr-i Ahmedde çehār-erkān hemān
M117b 3401 Bezl-i rūh u cū' u zūll 'uzlet dūrür
 3402 Hāk yolında her kim aldıysa gedā
 3403 Pes mülük-ı mest-i dünyā ol zamān
G105a 3404 Ger olasın murg-ı 'ışk-ı merd-i rāh
 3405 Tā ki her çeşm ile saña bakasın
 3406 İste girü çün saña kılduñ nigāh
 3407 Tā ki her gūş ile sen leyl ü nehār
D135b 3408 Ki i muhannes yūri bizden urma dem
 3409 Er gerek ne pā vu ser ne gūş u düm
 3410 Can u ten üstüne dıtrerseñ müdām

Aşlı sensin fer' ü quds ehli tamām
 İşümüz ser-geştelikdür ser-be-ser
 Yoḥsa otursan da yoktur derd-i kār
 Āteş-i 'ışk ile mergūbam koḥub
 Kan olup akarsa yaşum hoşdur
 Bu yola gilmek gerekdür ber-devām
 'Akıbet maḫsūdı ḥāşıldur anuñ
 Nokta-i fakr ol şehūñ 'ünvānidur
 Dinūñ olur şirk ü fazluñ hem füzül
 Oldı bişincisi zāt-ı Kird-gār
 Dā'im aşhāb üzre olurdu 'ayān
 Pes bişincisi nedür kurbet dūrür
 Ol maḫāma başdı bir adımda pā
 Kaçdı murg-ı cāna oldı bī-gümān
 İste bahş itsün saña şad çeşmi ilāh
 Aduñı ol dem muhannes taḫasın
 Şad hezārān sem' bahş itsün ilāh
 Hāk kelāmın işidesin āşikār
 Her muhannes bunda olmaz muhterem
 Cümle anda güm ola ol Hākda güm
 Kıymetüñ olmaya bir çübce tamām

3392 a merd-i kār: merd-kār M

3392 b Yoḥsa: Yoksa G

3393 b koḥub: koḥub G

3395 a ye; yā G

3397 a Fakr-ı cān-süz: Fakr-ı cānsüz D,M

3398 b olur: - G

3400 a hemān: var G

3405 b taḫasın: daḫasın M

3406 b sem': şem' D

3408 a bizden: birden D

3410 b çübce: çöpçe M

	3411 Merd iseñ қо nefsi öykünme zene	Er zene beñzerse denmez er zene
	3412 Niçeye dek olasin zenler gibi	‘Işka sa’y it kalbi aḥsenler gibi
	3413 Farq-ı eşyā eyleseñ pest olasin	Seng ü gevher saçmasañ mest olasin
	3414 Gevher ile muḥterem seng ile ḥor	Olan olur dostlardan bī-şübhedür
	3415 Gevher ü senge ne düşmen ol ne dost	Anı gör kim mağz ol oldu bu post
M118a	3416 Ger saña bir reng ura ma‘şük-ı mest	Biñ güher baḥs itdigünden dest-i pest
	3417 Erde gerekdür taleble intizār	Her zaman cān kıla ol yolda nisār
	3418 Ne talebden bir ḳadem sākin ola	Ne hū bir dem rāḥatı mümkün ola
	3419 Sākin olsa bir dem itmese taleb	Ol bu yolda ola mürted bī-edeb

FĪ BEYĀNĪ KEYFĪYYETĪ‘L-VUŞŪLĪ VE ḲAṬ‘Ī‘L-MENĀZİLĪ VE‘L-VUŞŪL

D136a,G105b	3420 Yidi vād i var yolında sālikūñ	Geçse bulur dergehin ol mālīkūñ
	3421 ‘Aql ‘āciz bilmeye ḥikmetlerin	‘Ayn ḳāsır görmeye ḳudretlerin
	3422 Ne ki bilindiyse oldur bildüren	Belki her fi‘li ḳılan ve ḳıldıran
	3423 Ḥalk ider her fi‘li her fi‘l aletin	Kim olur icād iden pes ḥāletın

*KEMĀ ḲALE ALLAHU TEBĀREKE VE TEL‘ĀLĀ VALLAHU ḤALKŪKUM VE
MĀ-TA‘MELŪN**

	3424 Her işinde fā‘il muḥtārdur	Biz ḳamu mecbūruz ol Cebbārdur
	3425 Yaf‘alu‘llāhu mā-yeşā*dur ḥoş delīl	Her ne dilerse ider Rabbun Celīl
	3426 Ḥükm anundur her ne dilerse ider	Ḳanda ol ister gōñül anda gider
	3427 Geh beşer maḳbūl iken ma‘zūl olur	Gāh ‘āsi kūl iken maḳbūl olur
	3428 Ol münezzeḥ pādişāh-ı zū‘l-kerem	K’anda yok eyn ü metā vu keyf ü kem
M118b	3429 Şol ezel ma‘nāsı kim bilür ‘ukūl	Andaki şabit ezellik ol degül

3412 a Niçeye: Niçeye G

*(KAVUŞMANIN VE YOL KATETMENİN NİTELİĞİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

** (Oysa ki sizi ve yapmakata olduklarınızı Allah yarattı)(Sāffat-96)

3422 b ve : u M

3422 ——— G

*[Yaf ‘allāhu mā-yeşā: Allah dilediğini yapar (İbrahim suresi 27. Ayet)]

3426 b ol ister: ister ol G

3429 b Andaki: andağı M,G

3430 Hem edeb ma'nāsı kim añlar fuhüm

3431 Ol bir evveldür ki aña yok ibtidā

3432 Zāhir oldur bi-misāl u bi-nazīr

D136b 3433 Şanma ol ervāhda sārī dūrūr

3434 Dime hem eşbāhda kıldı ħulūl

3435 Kevn ile Hāk müttehiddür dirse kim

3436 Kim didi buldı ta'ayyün kevn ile

3437 Nūr-ı dindendür anuñ canı tehi

G106a 3438 Belki mevcūd olmadın bu kā'ināt

3439 Bildi zātı kim ne zāhir olısar

3440 Ol 'Ālim ü Kādir ü Hāy u Şekūr

3441 Şafha-i ervāhda ecsāmda

3442 Evvel izhār itdi genci gevherin

3443 Ol ħabībi Muştafānuñ ruĥını

M119a 3444 Şol şıfatları feyzi kim zātiyyedür

3445 Nūr-ı feyzinden o rūĥuñ Hāy u Rab

D137a 3446 Gör ne luţ itdi girü ol Zü'l-celāl

3447 Çünki var Hākkuñ kemāl-i kudreti

3448 Kim şıfāt-ı zāta mazharlar olan

3449 Bula ef'ālün şıfatı mazharın

3450 Tā ki bu maķşüd ħāşıl olına

Pākdur andan daĥi çekmek ğumüm

Ol bir āhirdür ki aña yok intihā

Bātıñ oldur cān degül andan ħabīr

Şöyle kim ruĥuñ beden yāri dūrūr

Ger diseñ dir ehl-i Hāk kāfirdür ol

Tevbe kılsun mülhid oldı ol le'im

Ķalbi boyandı ħarañu levn ile

Dir ta'yyün bulmadı fi-zātihı

Kendü zātında ta'ayyün buldı zāt

Kim şıfātına muzāhir olısar

İstedi bula kemālātı zuĥūr

Görine hem ħāşda hem 'āmda

Nūrlar nūrı müzāhir mazharın

Cān ħabībi müctebānuñ ruĥını

Mūcid oldı oldı ol yikdānedür

'Ālem-i ervāĥı envār itdi heb

Bulmaĥiçün ma'rifet ħālī kemāl

Muķtezā oldı bu resme ĥikmeti

Ķābiliyyet ya'ni bu yönden bulan

Fāyit olmaya mezāhir birbirin

Zāta ef'āle mazāhir bulına

3430 b gumüm: 'umum D

3431 ana yok: yokdur G

3434 b ehl-i Hāk: ehl-i ħāl D

3442 b müzāhir : mazāhir D

3444a zātiyyedür: zātındadır G

3449 b Fāyit:Fā'it G

3451 'Ālem-i ekvānda ecsām-ı Hāk

3452 Şofıra hilkat itdi cism-i Ādemi

3453 Tā bulalar bunda daği terbiyet

G106b 3454 Ol Hākīmūñ diñle kāmil hikmetin

3455 Kullarına faẓl idüp naşr eyledi

3456 Kıldı talṭif-i 'anāşır ol laṭif

3457 Enfūsī ervāh idüben ihtiyār

D137b,M119b3458 Nefse rāğıb oldı çün rüh iy emīn

3459 İrdi bir vaḥdāni elṭaf hey'ete

3460 Bir daği vaḥdāni hey'et buldı çün

3461 Hey'et-i ülā için şorarsa kim

3462 Dir ikincisine 'arīfler tamām

3463 Bu sanevber şeikle kim dirler yürek

3464 Çün kamu a'zānuñ oldur erfa'ı

3465 Hāk hayāta kıldı ortasin maḳarr

3466 Ortası hūn-ı ğalizūñ mecma'ı

3467 Rūh-ı hayvāniye me'vā ol durur

3468 Her 'urūka akup andan verdi kan

3469 Şüret ol rüha buḥār oldı laṭif

3470 Rūh-ı hayvāni didiler kim aña

D138a,G107a3471 Mezḥebüm bilüñ ki ḥaḳ mezḥeb dūrür

3472 Rūh-ı insāni ki oldur key nefīs

M120a 3473 Hāk bu te'lifātı taz'if eyledi

Hilkat itdi i'tibār it toğrı bak

Kāmil olmagıçün ervāhuñ demi

Qılalar ḥāşıl kemāl-i ma'rifet

Ol Qadīrūñ gözle şāmil kudretin

Pes 'anāşır şüretin kesr eyledi

Şöyle kim birisi qalmadı keşif

Nitekim ma'sūq-ı 'āşq oldı yār

Şüret-i vaḥdetde oldılar yaqın

Kābil oldı daği anda vaḥdete

Oldı talṭifi bunuñ andan füzün

Di aña insān mizācıdur Hākīm

Bu laṭife nāmıdur nefsiyye rām

Elṭaf-ı a'zā-yı insāndur ne şek

Oldı bu iki laṭife mecmaı

Şol bñar gibi ki andan şı akar

Oldı hayvāni hayātuñ menba'ı

Söylenen dilde süveydā ol durur

Merkeb idindi ol akar kan-ı cān

Deper nūr andan vazı' ile şerif

Nefs-i insāni didiler kim aña

Rūh-ı insāniye bu merkeb dūrür

Oldu bu iki laṭif ile enīs

Bir laṭife daği talṭif eyledi

3451 b toğrı: toğrı D

3458 a rüh iy emīn: rüh-ı emīn M

3462 b rām: nām D,G

3463 b Elṭaf-ı a'zā-yı insāndır: Elṭaf-ı a'zā-yı insāndur G

3474	Ol laṭife adıdur kalbiyye hem	Rūh ile vefs aña olmuşdur ḥadem
3475	Ḥak aña virmişdürür iki cihet	İki dürlü oldu pes anda şıfat
3476	İki vech ol iki de meftūhadur	Birisi nefse birisi rūhadur
3477	Bir laṭife dahi peydā kıldı Ḥak	Bunu anlardan muşaffā kıldı Ḥak
3478	Çün irādet itdi Ḥak icādına	Didiler sırriye anuñ adına
3479	Rūha nefse kalbe olmadın karin	Anı taltif itdi Rabbü'l-‘alemin
3480	Bu laṭife için oldu hem-çü nām	Ḳodılar aña ḥafıyye nām enām
3481	Çün terādif kıldı envār-ı şıfat	Bir laṭife dahi izhār itdi zāt
3482	Oldı çün ḥakiyye olmağa eḥak	Aña ḥakiyye didiler ehl-i ḥak
3483	Bu leṭāyif kim yididür nūrı heb	Her birin bir levn ile setr itdi Rab
138b 3484	Biri küdretdür remādiyye dinür	Biri zürkat lāciverdi okınur
3485	Bir ḥumretdür çün şafāda ‘akik	Birisi şāfi beyāz oldu raḳik
3486	Biri limoniyye esfā şufreti	Bir kara berrāk şāfi şureti
3487	Aşl-ı ‘ulvi anda ḥāşıldur bu nūr	‘Ulviden süfliye nāzlıdur bu nūr
b, G107b 3488	Bir dahi ḥudret ki şāfidür kavı	Ol durur bāki ḥayātuñ pertevi
3489	Şol ḥakikat kim tamāmet her beşer	Ben diyüp ider işāret her beşer
3490	Aña estār oldu bu eyvān-ı Ḥak	K’anda mūda ‘dur nice esrār-ı Ḥak
3491	Bu fuyüz aşlı şıfat u zātdur	Hem şıfāt-ı fi‘l ü hem āyātdur
3492	Pes rubūbiyet girü kıldı ṭaleb	İsm-i evvel feyzine oldu sebeb
3493	Oldı feyzi ol ilāhi muktezi	K’ola külli bu leṭāyif muḥtefi
3494	Bu leṭāyif hem-tamāmet var ola	Ḥācibi her birinūñ envār ola
3495	İsm-i āḥirle hem itdi iktizā	Bu leṭāyif zāhir olmasın Ḥudā
3496	Mūda ‘olan cümle esrār-ı nihān	Her tavurda biline ola ‘ayān

3475 b pes: bes D

3476 a meftūhadur: meftūhdur G

3477 b ruhadur: ruhdur G

3480 a latife için oldu hem-çü nām: latifeçün mühimmi oldu çü nam D, M

3482 b hakiyye : ḥafıyye G

3483 a leṭāyif : leṭā if G

3483 b levn ile: nev ile D

3484 b zürkat: zürvet M zürgat D

3492 a eyvān-ı Ḥak : envār-ı Ḥak G, M; pes: bes D,

3493 a feyzi ol: ol feyzi D, G

3494 a hem şıfāt-ı fi‘l için : her şıfāt-ı fi‘l e çün G : her şıfāt-ı fi‘l için D

D139a	3497	Hem şifât-ı fi'1 için mazhar olan	Her kıturdada muhtefi muzmer olan
	3498	Biline ahkâm u âdâb ile heb	Zıkr ü ahlâk u du 'â bâb ile heb
	3499	K'anları bildürdi ayât u kitâb	Hem beni ta 'lim idüp kıldı hitâb
	3500	Çünkü tâ 'ât u 'ibâdet nürdur	Cân u dil anun ile musrürdur
	3501	Aña kim olsa mülâzım rüz-1 şeb	Her işinde gâlib ola fi'1 -i Rab
	3502	Alduğı virdügi Rabb ile ola	İşidüp gördügi Hakk ile ola
M121a	3503	Pür ola a 'zâsı envâr-ı Hüdâ	Nür ola yidügi içdügi gıdâ
	3504	Nür-1 Hakk ile göre envâr-ı Hakk	Sırr-1 Hakk ile bile esrâr-1 Hakk
G109a	HADİS-İ KUDSİ: KEMÂ VERADE Fİ'L -EHÂDİSİ'L-KUDSİYYETİ 'ANİ'N- NEBİYİ'L-MUHTÂR 'ALEYHİ ŞALAVÂTU'L-EBRÂR LEM YETEKARRAB İLE'L- MUTEKARRİBÜN Bİ-MİSLİ EDÂ'İ MAUFTARİDET 'ALEYHİM VELÂ YEZÂLU'L- 'ABDU YETKARREBU İLEYE Bİ'N-NEVÂFİLİ HATTA UHABBİHU FE-İZA- AHBEBTUHU KUNTU LEHU SEM'AN VE BAŞARAN EV-LİSÂNEN VE YEDÂ Bİ- YESMA 'U VE Bİ-YEBSİRÜ VE Bİ-YEBTİŞÜ VE KEMÂ KALE'LLÂHU TE'ÂLÂ Fİ- ASDAKİ'L-KELÂMİ Fİ-SIFÂTİ'N-NEBİYYİ 'ALEYHİ'S-SELÂM VEMÂ YENTİKU 'ANİ'L-HEVÂ İN-HUVE İLLÂ VAHYUN YÜHÂ VE KÂLE TE'ÂLÂ VEMÂ RAMEYTE İZ-RAMEYTE VELÂKİNİLLÂHE RAMÂ VE KÂLE TE'ÂLÂ İNNE'L- LEZİNE YUBÂYİ 'UNEKE İNNEMÂ YUBÂ Yİ 'UNA'LLÂHE YEDU'LLÂHİ FEVKA EYDİHİM ELA BİHİ ŞADAKA'LLÂHU'L-'AZİM VE ŞADAKA RESÛLİHİ*		
D139b	3505	Zerre zerre cümle mahlukât-ı Rab	Her birinde var durur bir sır 'aceb
	3506	Anı bilüp 'arif olursa 'abid	Qadr ola her gicesi her günü 'id
	3507	Olduğınca bunları bilmek hibe	Ma 'rifetde bulur ol kul mertebe
	3508	Hiçbir hüküm olmaya zıkr ü edeb	Yâ eyü hû yâ du 'â-yı müstehab

3500 ———G

3502 a Rabb: Hakk G,D

3503 b yidügi içdügi: içdügi yidügi D

*3504 a göre : eger G , b bile: eger G

(Nitekim seçkin peygamber (A.S) kudsî hadislerinde nakdedilmiştir ki : Hiçbir kimse kendilerine faz olunanı eda etmekle Allah'ın yakınları arasına girmemiştir. Kul nafîlelerle bana yaklaşır. Nihayet onu severim. Ben onu sevince onun kulağı, gözü, dili ve eli olurum. Benimle duyar, benimle görür, benimle tutar. Nitekim Yüce Allah en doğru kelam olan Kur'an'da Peygamber (A.S) in özelliği hakkında şöyle buyurur: " o kendi hevasından konuşmaz. Konuştuğu kendisine gönderilen vahiyden başkası değildir." Ve Yüce Allah buyurdu: "Attığın zaman sen atmadın; ancak Allah attı." Ve Yüce Allah buyurdu: " sana biat edenler Allah'a biat etmişlerdir." Dikkat edin Yüce Allah doğru söyledi ve Resulü doğru konuştu.) (Fetih suresi)

3505 b var durur bir sır 'aceb : var bir sır-1 'aceb G

3508 a bir hüküm : birinde M

	3509	Müştemil ola aña faşlu'l-hitâb	Yâ eḥâdiş-i nebi bi-irriyâb
	3510	Bulur illâ anı isti 'mâl iden	Bir mücellâ bûr u şeffâf u ḥasen
4121b	3511	Kāyināt içinde muda 'sırr-ı Ḥak	Olur ol nûr ile zâhir gözle bak
	3512	Kime kim fetḥ olsa olur bu şifât	Sâni 'in bilmekde zâyid ma 'rifet
	3513	Şıdk-ı a 'mâli kadar nûrı bulur	Nûrı deñlü keşf ü 'irfânı olur

KEMĀ KĀLE'LLĀHU TEBĀREKE VE TE'ĀLĀ SENURİHİM ĀYĀTUNA Fİ'L -
 ĀFĀKİ VE Fİ-ENFUSİHİM ḤATTĀ TEBEYYENE LEHUM İNNEHU'L-ḤAKḲU VE
 KĀLE TE'ĀLĀ VE KEZĀLİK EVḤAYNĀ İLEYKE RŪḤAN MİN-EMRİNĀ MĀ-
 KUNTE TEDRİ MĀ'L-KİTĀBU VELĀ'L-İMĀNU VELĀKİN CA'ALNĀHU NURĀN
 NEHDİ BİHİ MEN-NEŞĀ'U MİN-'İBĀDİNĀ EL-ĀYE*

3108b	3514	Ger bu esrârũñ tefâşilin beyân	İtmege iḳdām idersem bu zamân
0140a	3515	Her birinde nice faşl u bâb olur	Söz söze müncerr olup atnâb olur
	3516	Fehm iden ehline kāfidür bu söz	Ḳalbe şâfi rûḥa vâfidür bu söz
	3517	Fıkr kıl aşluñ nedür iy zât-ı pāk	Sen seni ḳılduñ elüñle hor u ḥāk
	3518	Gör vücûduñda neler mahzûdur	Sende bunca sırr-ı Ḥak medfundur
	3519	Sa 'y idüp cehd it defineñ açagör	Cevherin cān 'âlemine şaçagör
	3520	Göñlüñüñ gözine irsün nûr u fer	Bul ilâhi devlete fetḥ u zafer
	3521	Bil ḥaḳıḳat sırr-ı rāh-ı Ahmedi	Ḥâsıl it baḥt u sa 'âdet sermedi
	3522	Ḥak seni muhtâr-ı 'âlem eyledi	Yaradılmışda mükerrem eyledi
4122a	3523	Bi-nihâyet gerçi sır sende idi	Bu leḫâyifden ḳodi sende yidi
		KEMĀ KĀLE 'ALEYHİ'S-SELĀM UMİRTU EN-'ALĀ SEB 'ATİ ĀRĀB**	
	3524	Yidi a'zâ üzre Ḥak dir secde ḳıl	Yidi a'zâyı re'ise virdi bil
	3525	Yididür arz u yidi deryâsı vār	Yidi iklimüñ yidi esmâsı vār
	3526	Yididür göñüller yididür ılduzı	Hefte yididür gicesi gündüzi

* 3510 a illâ anı : anı illâ M

(Nitekim Allahu Tebareke ve Teala buyurdu: İşte böylece sana da emrimizle Kur'an-ı vahy ettik. Sen kitab nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu (Kitab'ı) kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola erıştirdiğimiz bir nûr ḳıldık) (Şūra-52)

_3514 b idersem : ider hem M

_3515 b olup : olur G

** (Nitekim Peygamber (A.S) buyurdu : ben yedi organ üzerine secde etmekle emrolundum.)

_3524 a secde: sicde D

_3525 b yidi iklimün yidi : yidi iklim ü yidi D,G

	3527	Ḥaḵ neden ḥalk itdi nīrānı yidi	Niçün oldı ḥarf-ı zulmāni yidi
	3528	Ḥaḵ kelāmu yidi muṣḥafdur tamām	Yidi ḥarf üzre oḵur yidi imām
D140b	3529	Yidi āyet oldı andan Fātiḥa	Yidi gevherdür o kāndan Fātiḥa
	3530	Ḥacda yidi sa 'y var yidi tavāf	Ma 'din olduḡın yidi ṣanmañ gūzāf
	3531	Ḳırklar ile yidiler var didiler	Bu ne sırlardur nedür bu yidiler
	3532	Bilmek isterseñ bu esrārı ḵamu	Görmek isterseñ bu envārı ḵamu
	3533	Yidi vādī var anı geçmek gerek	Her birin seyr eyleyüp seçmek gerek
G110a	3534	Bil ki vādī-ı talebdür evveli	Vādī-yi 'ıṣḵ oldı ikinci celi
	3535	Ma 'rifet vādisi sālīs vādīdür	Vaṣf-ı istignā çehārum adıdur
	3536	Hāmīsidür vādī-i tevḥid-i pāk	Sādisi vādī-i ḥayret ṣa 'bnāk
M122b	3537	Vādī-i sābi 'dürür faḵr u fenā	Bir daḥi vādī yoḵ andan özge cā
	3538	Faḵr içinde varlıḡın kim güm kıla	Varlıḡı bir ḵatre-sā ḵulzüm kıla
Fİ-ZİKRİ BEYĀNİ VĀDİ'T-TALEBİ'L-MEMLUVVETİ Bİ'L-CEHDİ VE'T-TA 'ABİ*			
	3539	Sālikā çün başladıñ seyr itmege	Ḥaḵḵı ḥālibsın yöneldüñ gitmege
	3440	Oldı seyrüñ çünki vādī taleb	Bir dem içinde çekesin biñ ta 'ab
D141a	3541	Nefse āfet anda olur her nefes	Tūti-yi gerdün olur anda mekes
	3542	Anda sa 'y itmek gereksin sāllar	Munḵalibdür anda zirā ḥāller
	3543	Anda olmaz 'akl u cānuñ kıymeti	Varı yoḵ itmege ṣarf it himmeti
	3544	Anda gerek mülk ü mālı koyasın	Belki Ḥaḵdan ḡayrıdan el yuyasın
	3545	Dā 'imā derd ile ḵan içmeñ gerek	Ḳamudan fāriḡ olup geçmeñ gerek
	3546	Ser-be-ser varuñ ola çün kim 'adem	Ḳalmaya dilde heves bir zerre hem
	3547	Gide göñlüñden çün āsar-ı şifāt	Ola ḥazretten nevāleñ nūr-ı zāt
	3548	Çün ola ḵalbüñde ol nūr āṣikār	Bir ḥaleb sende bulına ṣad hezār
	3549	Görseñ ol vādide rāḥat aṣlı yoḵ	Yā yanar oddan deñizler ola çok

3528 ————— G

3529 a āyet oldı : oldı āyet M

3538 b bir ḵatre – sā : ḵatse ise G

(GAYRET VE YORGUNLUKLA SOLU OLAN İSTEK VADİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR.)

3543 b ṣarf : ṣa 'y G, D

3544 b belki : mülki D

3547 a çün : çü G

G110b	3550	Şıdk u şevk ü zevk ile divâne ol	‘İşk ile ol oda düş pervâne ol
M123a	3551	Sırrın istemege müştâki gerek	Cür ‘asın nüş itmege sâki gerek
	3552	Ol meyüñ çün cür ‘asın nüş idesin	‘Ālemi külli ferāmūş idesin
	3553	Bahre ğarķ olmış u likin huşk-leb	Sırr-ı cānānı ider cāndan taleb
D141b	3554	Tālib iseñ kim bilesin sırr-ı Hāk	Ejdehā-yı mühlike bi-havf bāk
	3555	İsteseñ ma‘şukı vir yolında cān	‘Āşıkam diyen gerekdür pehlevān
	3556	Çünki ma‘şuk iline gitmeñ gerek	Māni ‘uñ rūh ise terk itmeñ gerek
	3557	Māni‘ olsa zikr ü tesbih ü şalāt	Kes anı zūnnār gibi oda at
	3558	Küfr ü imāndan ne kim gösterse yol	Ol kapu açılmağičün kıl kabül
G109a	3559	Tālib iseñ istemeñ böyle gerek	Kāzib iseñ lāfi ķo çekme emek

Fİ-BEYĀNİ’L-VĀDİ’L-‘İŞKİ VE BEVĀDYİHİ VE EHVĀLİ EHLİ’L-‘İŞKİ VE HĀVİYİHİ*

	3560	Çün irişe ‘ışk vādisine er	Oda ğarķ olur kılan anda sefer
	3561	‘Āşık olan nite kim āteş gerek	Germ-rū sūzende vū ser-keş gerek
	3562	Bilmeye bir lahza ne küfr ü ne din	Seçmeye bir dem ne şekk ü ne yakın
	3563	Gel berü iy ‘ışk da ‘vā eyleyen	‘İşk ile Hākķı temennā eyleyen
	3564	Dost vaşlına bulam diyü zafer	Terk eyle dü-cihānı mā-hazar
M123b	3565	Yandurup bu yolda dā im cism ü cān	Dön girü aşlına var kal cāvidān
D142a	3566	Düşse deryādan balık kuru yire	Talbınur tā girü deryāya gire
	3567	Cehd eyle bir balıktan olma kem	Kıl vücūduñ mülkine ‘ışkı hakem
	3568	‘Āķibet endişe olma bir zamān	Yansun odunda dem-a-dem şad-cihān

3550 ——— G

3551 ——— G

3552 ——— G

3553 ——— G ; 3553 a likin : lākin D

3554 ——— G

3555 ——— G

3556 ——— G

3557 b oda : nāra G

3558 a imāndan nekim : imān her nekim D

* (AŞK VADİSİNİN VE VAHALARININ VE AŞK EHLİNİN KORKULARI VE TEHLİKELERİNİ AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

3562 b dem : demde G

3564 a diyü: diyen G

3569	Varlığıñ gerek ki yanup nār ola	Yanmayan 'ışk ile nice yār ola
3570	İy mübāhī saña siñmez bu kelām	Kurşağıñda hazm olmaz bu ta'ām
3571	'Işk āteş oldu 'aql oldu duhān	'Aql kaçır 'ışk geldükde hemān
3572	'Işk levhine 'aql çekmez raqam	Pes 'ale'l-āşığı lā-yücri'l-ķalem
3573	Ger ğayıbdan saña 'ayn olsa 'atā	Göresin ķandan gelür 'ışk iy fetā
3574	Her iki ğaybūñ 'āleminde göz bula	Aña zerrāt-ı cihān hem-rāz ola
3109b	3575 'Aql 'aynın açuban kılsañ nazār	'Işka hergiz bulmayasın pā vu ser
3576	'Işka er gerek ki kayd olmaya iş	Fāriğ ola gözlemeye ķavm u h'v'ış
3577	Ķomaduñ sen kayd-ı 'āşık olmaduñ	Meyyit olduñ 'ışka lāyık olmaduñ
3578	Zinde-dil gerek bu yolda şad hezār	Bir nefesde tā kıla biñ cān nişār
0142b	3579 Olmasa bu yolda bu resm ile merd	Ol ne bilsün kim nedür bu 'ışk-ı derd
0124a	3580 İy dirığa derd ü dermānuñ ķamı	N'oldı erlik rüz-ı meydānuñ ķamı
3581	Bulmaduñ çün derde dermān bulmaduñ	Erligüñ yoķdur çü meydān bulmaduñ
3582	'Işk gerek kim seni fāni kıla	Varuñ ala mest ü Rabbāni kıla
3583	Kemter işi bu ki maħv ide şifāt	Cān ğidāsıdur bu terk-i türrehāt
3584	Bunda 'āşıklar gerek serbāz-ı rāh	Küll-i kevneyn ola 'aynında tebāh
3585	Aradan ref' eyleyen cān zaħmetin	Din ü imān bile cānān zaħmetin
3586	Cān götürse aralıķdan cānını	Bula ħalvet maħrem ü cānānını
Fİ-BEYĀNİ VĀDİYİ'L-MA'RİFETİ'L-MEVŞÜFETİ Bİ'L-KEMĀLİ'S-ŞİFATİ*		
3587	Ma'rifet vādisine kılsañ nazār	Seyr iden anda olur bi-pā vu ser
3588	Özgedür ol yol o seyrān özgedür	Sālik-i ten sālik-i cān özgedür

3570 a siñmez : gelmez G

3572 b 'āle'l-āşığı : 'āle'l-ūşşāk G

3573 a Ger ğaybdan : Ğaybdan ger G

3575 b bulmayasın : görmeyesin G, D

3577 a Komaduñ : Kırmadıñ G

3579 b Ol: O D

3580 a derd ü dermānuñ : derde dermānuñ D

3581 a derde : derdi G

3582 a mest ü Rabbāni : seni Rabbāni D

3584 b 'aynında : 'aynından G

3586 b bile : böyle G

* (ENMÜKEMMEL ÖZELLİKLER İLE NİTELENMİŞ OLAN MA'RİFET VADİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

-3587 a Ma'rifet vādisine : Ma'rifetten var ise M

-3588 b Sālik-i ten sālik-i cān özgedür : Sālik-i cān sālik-i ten eyledür D

	3589	Anda sâlik bulmadı pâyânı hiç	Ehl-i derdüñ olmadı dermânı hiç
	3590	Her kişünün sırrı hâlince olur	Hâşılı hâli kemâlince olur
D143a	3591	Bâ 'işince vaşl ile kurbet bulur	Mâni'ince bu 'd ile fûrkat bulur
	3592	Lâ-cerem çün muhtelif düşdi bu seyr	Murg olur mı hem-ser olsa cins ü gayr
	3593	Ma 'rifetde çün tefâvüt buldılar	Kimi mihrâb u kimi büt buldılar
M124b	3594	Çerh gibi bu reh-i 'âli-sıfat	'Arza kılsa âfitâbı ma 'rifet
G111a	3595	Her biri binâ olup kadrin göre	Kendünün Haḫka nedür şadrin göre
	3596	Zerrelerden sır aña rüşen ola	Külhan-ı dünyâ aña gülşen ola
	3597	Mağz göre görse 'azm u postı	Ḳamu şeyde şahid ola dostı
	3598	Şad hezâr esrârı min-taḫti'l-hicâb	Aña yüz göstere hem-çün âfitâb
	3599	Nice yüz biñ rûḫ güm olur müdâm	Biri anuñ 'ârif olunca tamâm
	3600	Bunda gerek merd rûḫı hâs ola	Bu deriñ deryâda tâ gavvas ola
	3601	Zâhir olur ise esrârunda zevk	Her dem ire saña ol zevk ile şevk
	3602	Teşne-dillik anda olur pür-kemâl	Şad hezârân hün olur anda helâl
	3603	Ger ola seyrânehüñ 'arş-ı Mecid	Ḳalma anda dahi di hel-min-mezid
D143b	3604	Ma 'rifet baḫrına garḫ it seni pāk	İdemezseñ her zamân başına ḫāk
	3605	Hufte degülseñ çün ehl-i tehniyet	Nişe dutmazsın senüñçün ta 'ziyet
	3606	Şād kılmadıysa seni vaşl-ı yār	Bâri hicrân mâtemin tut şad hezâr
	3607	Ger göremezseñ cemâl-i yâri sen	Bâri gel bir tālib ol esrârı sen
	3608	Tālib olmazsan ḫayâ bārî gerek	Yürümez şöyle ki yularsuz eşek
M125a	3609	Zâhid iseñ her gice ḫur zinde ol	'Âbid iseñ şāha her dem bende ol
	3610	'Âşık iseñ Haḫdan utan kıl ḫayâ	Dideden dilden gider h'âb u riyâ
	3611	Ger ne ol olsañ ne bu iy bi-fürüg	Lâf urma şādıkam diyü dürüg
G111b	3612	Hufta olsa 'âşık olan gözde	Kendüye 'âşıkdur ol maḡrûrda
	3613	Çünki 'ışka cehl ile kılduñ düḫül	Nâ-kes ü nâ-ehl olduñ iy füdül

-3591 b fûrkat : kurbet M

-3593 b büt: put M

-3595 a kadrin : sadrin D ; b sadrin : kadrin G

-3600 b deriñ : derin G

-3602 a dillik : dirlik M; pür – kemâl : ber- kemâl G, M

-3605 b nişe : nice G

	3614	Bekle gönlün şehri ol pāsubān	Uğrılar her gūşesinde var nihān
	3615	Tutdı reh-zen yollarınıñ ekserin	Ʒapmasunlar şakla gönlün gevherin
	3616	Çün saña bu pāsubānlıkdur şıfat	Tiz zāhir ola 'ışk u ma'rifet
D144a	3617	Kişiye bi-şübhe bu deryā-yı hūn	Ma'rifet bahş ide bi-h'āb ola çün
	3618	Uyhıusuzluk kimde kim bisyār ola	Göñli hazretde anuñ bi-zār ola
	3619	Şahş bi-h'āb olsa dil bi-zār olur	Az uyuyan maħrem-i esrār olur
	3620	Az uyuyana gerekdür az yimek	Cevher isteyen kişi çeksün emek
	3621	Her kişide k'ola haslet büseñiz	Ma'rifet gencini ol kaplar teñiz
	3622	Zıkr ü şavm u halvet ü şamt u vuzū	Hātır olsa ğayr Hāḡ nef' ide bū
	3623	Dahi her hāli kabūl eyleye hoş	Ʒalb-i şeyhe hem kıla kalbini tuş
M125b	3624	Ya'ni her dem ola göñli niyyeti	Şeyhinūñ feyz ide revha niyyeti
	3625	Bu şürüt ile gerek hoş i'tikād	Tā ki hāşıl ola el vire murād
	3626	Bahr-ı dünyā çün vücūduñ kıldı ğark	Ĝarkı kurtarmaz kuru feryād u zerḡ
	3627	Göç kıldı kārübān-ı 'āşıkān	'Işk ile mest oluban o serverān
	3628	Sen otur 'avrat gibi merdāneler	Nüş kıldı 'ışk ile peymāneler
G112a	3629	Zevkini kimūñ ki 'ışk ola müfid	İki 'ālem fethine bulur kilid
D144b	3630	'Avrat ise merci'-i merdān ola	Merd ise deryā-yı bi-pāyān ola
	3631	Ma'rifetde dā'im olur salṡanat	Cehd kıl maħşülün olsun Ma'rifet
	3632	Her ki mest-i 'ālem-i 'irfāndur ol	Cümle 'ālem halkına sultāndur ol
	3633	Ne felek bahrında anuñ fülk olur	Şevket-i 'ālem katında şevk olur
	3634	Mülk-i devlet 'ālem-i 'irfān durur	Cān u dilde zerresi imān durur
	3635	Kāni' olursañ dü-'ālem mülkine	Münselikisin hāsirinūñ silkine
	3636	Bahr-ı bi-had şerbeti zevkin cenān	Bulsa bir dem ger ola şāh-ı cihān
	3637	'Ömri oldukça tutardı mātemi	Kim niçün fevt eyledüm ol bir demi

3618 b anun : ulup G ; bi-zār : bi-dār M, G

3619 b bi-zār : bi-dār M, G

3621 b kaplar : kılur D

3622 b Hātır : Hāzır D

3626 a kıldı: kıla G

3627 b 'Işk ile mest oluban o serveran : Oluban 'ışk ile mest ü sergirān G,D

3629 b bulur : olur G

3630 ola : olur D

3636 a cenān : çenān G

Fİ-BEYÂNİ VÂDİYİ 'L-İSTİĞNÂ'İ'L-LEZİ HUVE MİN-EHAŞŞİ'L-ESMÂİ
ELLEZİ'L-'UZMA VE'L-KEBİR*

1126a	3638	Seyre vâdî çünki istignâ olur	Anda ne da 'vâ vu ne ma 'nâ olur
	3639	Dâ'im istignānuñ eser şarşarı	Karşu birbirine urur kişveri
	3640	Yidi deryâ anda bir katre matar	Yidi yılduz anda bir zerre şerer
	3641	Heşt cennet anda cism-i mürdedür	Heft düzağ bir yağ efsürdedür
	3642	Anda bir karınca niçün bu 'aceb	Tu 'medür şad file her dem bi-sebeb
1145a	3643	Bir kelāguñ kursağı olmağa pür	Niçe yüz biñ kabile bi-cân olur
	3644	Hâlik olur niçe yüz biñ cism ü rûh	Tâ kim ol dergehde nâ-çâr ola Nûh
3112b	3645	Nice yüz biñ sebze püşı yakdı gam	Tâ ki bir dem şem 'i âdem yana hem
	3646	Nice yüz biñ tıfıdan kesildi baş	Tâ Kelimullâh ola sırta tutaş
	3647	Nice yüz biñ ehl-i zünnâr eyledi	Tâ Mesihi genc-i esrâr eyledi
	3648	Nice yüz biñ cân u dil târâc olur	Tâ resûle bir gice mi 'râc olur
	3649	Bir durur köhne cedîd az u keşir	Anda ger iş işle ger işleme bir
	3650	Anda gidse şad hezârân cân u ser	Bahr-i bi-pâyâna bir şebnem düşer
	3651	Şad hezârân başı bi-hüş itse h'âb	Sâyeye bir zerre şaldı âfitâb
	3652	Nûh felek hiç olsa vu levh ü kalem	Tut cihândan oldu bir berg ucu kem
M126b	3653	Ger şerâdan tâ süreyyâ olsa hiç	Mür-ı leng ayağı şan kim ola piç
	3654	Ger dü-'âlem ola ser-tâ-ser 'adem	Yir yüzinde tut ki bir taş oldu kem
	3655	Qalmaya ger dîv ü insândan eser	Şanki eksük oldu bir katre matar
D145b	3656	Cümle tenler ger dökilüp ola hâk	Gitse bir hayvân kılı olmaya pāk
	3657	Kıl nazar iy sâlik-i rāh-ı Hudā	Tâ ki Âdemden gelince Aḥmede
	3658	N'oldı Âdem kanı zürriyyâtı hem	Qanı cüz'ıyyâtı külliyyâtı hem
	3659	Şanma bu vâdîyi sen sehl iy selîm	Sehl bilen anı cāhildür le'im
	3660	Cümle 'âlem bunda sâlik olsa hem	Qamunuñ seyri olur evvel qadem
	3661	Hiç aḥad ol yola pâyân bulmadı	Hiç kes bu derde dermân bulmadı

* (EN BÜYÜK VE AZİM İSİMLERDEN OLAN İSTİĞNA VADİSİNİN AÇIKLANMASI
HAKKINDADIR.)

3642 b file : kıl D

3644 b nâ- çâr : neccâr G,D

3646 b tutaş : tūrâş G

3653 b ola: oldu D

3659 b cāhildür : cāhil hem G

3113a	3662	Ger alursañ yolda bil efsürdesin	Gāh sen mürdār u gāhī mürdesin
	3663	İt gibi ger yiler iseñ yıl u āy	Girmeye ulaġuñā bang-ı derāy
	3664	Gitmeġe urmaġa yo dur i tibār	Ne saña ölmek vü ne dirlik yarar
	3665	Saña mükil i dūpdür äre ne	Mevc-i ġam badan aupdur äre ne
	3665	Ba bu istiġnāya ol cāndan esir	Mutrib ol ger nevhager ol cümle bir
	3667	İtdüġince bar-ı istiġnā mürür	ad cihān yanar tefinden bi-uur
M127a	3668	Ne durur ‘ālem ki dūup ola hāk	Olmasa ‘ālem ol vādide ne pāk
D146a	3669	ün duyamazsın o emsün tābına	Hālünü bil ilticā ıl bābına
	3670	Bunda hep merdāneler olur nihān	İki ‘ālem bunda olur bi-niān
	3671	Nice göñüller olur āuftekār	Sende ġafletle geer bu rūzigār
	3672	Gel bu vādii bu yoldan at ıl	Cismi o cān u göñülden at ıl
	3673	Murġ-ı cān u dil aarsa anda per	Mürik ü kāfirden olursın biter
	3674	Enbiyā vu evliyā ol yirde heb	‘Aciz ü hayrettedir yā Hayy u Rab
	3675	Bize irmezse ‘ināyetden meded	Mav ola ey hālik olur her aad
	3676	Yanar istiġnā odına cümle zāt	Yile verür cümle ef‘āl u ifāt
	3677	Baġrumı hūn eyledi bu derd-i rāh	Bulmadum bir ten kim ola merd-i rāh
	3678	Olmuam bi-menfa ‘at bisyār-ġüy	İsteyüben bulmadum esrār-cüy
G113b	3679	Ger benümle marem-i rāh olasın	Bilesin sırrumdan āġāh olasın
	3680	o aradum kimse merd-i reh degül	Cümle h‘āb içindedür āġāh degül
Fİ-BEYĀNİ VĀDİYİ‘T-TEVHİDİ‘L-LEZİ LĀ-YA ‘RİFU Bİ‘T-TECRİDİ‘			
D146b	3681	Himmet it vādi-yi tevhide iri	Menzil-i tecrid ü tefride iri
M127b	3682	Ger ‘aded bisyār ger endek ola	Bunda vāhid olması bi-ek ola
	3683	Bunda ün her nesne vāhiddür müdām	Oldı ol vāhidle bu vadet tamām
	3684	Hāric oldu ün te ‘addüdden aad	Bir olur anda ezel birle ebed
	3685	ün ezel birle ebed ġümdür hemān	İkilik yüzinden olmadı cihān

-3663 a yiler : yeler D,M

-3667 a bar-ı itigñā : berk-i istiġnā G,M

-3677 a rāh :āh G

-3679 a mahrem-i rā : marem ü yār D

* (TECRİD İLE BİLENMEYEN TEVHİD VADİSİNİN AIKLANMASI HAKKINDADIR.)

-3681 b tecrid ü tefride : tecride tefride M

-3685 a ün ezel bir le ebed : Kim ezel bir ebed G

	3686	Oldı bu 'âlem toľuban nâm u neng	Nuql gibi ki anda var yüz dürlü reng
	3687	Gelse bir kimse o nukle ursa el	Göre kim bir mûm imiş bunca maħal
	3688	Çünki eşyâ şandugun bir şey düdür	Dürlü âvâzı viren bir ney düdür
	3689	Çün bir itdi kamu şey'i yaradan	Gitdi benlik daħi senlik aradan
	3690	Vaħdetüñ baħrında her kim güm degül	Gerçi âdemdür adı merdüm degül
	3691	Ger hüner ehli ola ger ehl-i 'ayb	Her birinüñ şemsî çerħi ceyb-i gayb
	2692	'Âkibet bir gün ola ki ol âfitâb	Ṭuta kendü yüzine kendü niķâb
	3693	Şemsine vâşıl olıcak her aħad	Gözine görünmez olur nîk ü bed
D147a	3694	Var olursañ nîk ü bed bunda olur	Maħv olursañ bu kamu sevdâ olur
G144a	3695	Ger vücuduñ görseñ ü kılsañ niyâz	Göresin çok nîk ü bed râh-ı dirâz
	3696	Çün bu varlıkdan giriftâr olasın	Yok olursañ ehl-i didâr olasın
M128a	3697	Şimdi hoşdur hem-çün evvel olduĝuñ	Ya 'ni varlıkdan mu 'aṭtal olduĝuñ
	3698	Anda var güm ol ki tevħid ol durur	Gümligi güm kıl ki tefrid ol durur
	3699	Sâlike olsa bu vâdi cäyigâh	Ola vaħdet içre maħv-ı merd-i râh
	3700	Cüz'ü kül ola ne kül kala ne cüz	Şüret-i ma'ni bir ola olsa yüz
	3701	Her çeħârı oda yaķa her çeħâr	Şad hezârı yile vire şad hezâr
	3702	Sırr-ı mektebħanesinde var 'aceb	Şad hezârân ṭıfl oturur huşk-leb
	3703	'Aklı bu sır ħânesinden taşra gör	Ṭıfla beñzer kim anadan toĝa gör
	3704	Kime bir zerre bu sır mefhûm ola	Aña 'âlem sırrı hep ma'lûm ola

Fİ-BEYÂNİ VÂDİ'L-ĤAYRETİ'L-ĤÂSİLATİ LİMEN LÂ-YEMMEYİZU

BEYNE'L- VAĤDETİ VE'L-KEŞRETİ*

	3705	Menzilüñ çün vâdi-i ħayret olur	Anda biñ biñ derd ile ħasret olur
D147b	3706	Her nefesinde anda tiĝ irer saña	Her zamân derd ü dirîĝ irer saña

3686 b Nuql: Naql D

3687 a nukle : nakle D; ursa vursa G

3687 b Göre: Görse g, D

3689 a Şey'i ħalıķı D

3689 a çün bir itdi kamu şey'i yaradan : çünki bir şey itdi kamu yaradan G

3690 b adı : veli G

3695 a kılsañ : bulsan D,M

3698 b güm : kem D

3700 b şüret-i ma'ni : şüretâ D: şüret ü ma'ni G

* (KESRET İLE VAĤDETİ BİRBİRİNDEN FARKLI GÖRMİYEN KİMSE İÇİN HÂSİL OLAN HAYRET VÂDİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

	3707	Anda olur āh daḥi derd-süz	Rūzı ŧeb olur ne ŧeb olur ne rüz
	3708	Merd-i ḥayrāna olur ol cāyigāh	Bahr-ı ḥayretde güm olur anda rāh
	3709	Her kılu dibinde ol ŧaḥᧁuñ yakīn	Hūn ᧁamlar yakmıŧ anı derd-i dīn
	3710	Çekse cānına kimūñ vaḥdet raqam	Cümleyi ol güm kıtur gūmdür o hem
8b, G114b	3711	Aña dirseñ var mısın yoḥsa yok	Sende bu varlık mı yā yokluk mı çok
	3712	Yoḥsa fānī mi ya bākī mi özūñ	İkisi bile degül mi kendüzūñ
	3713	Bilmezem aŧla diyüvire cevāb	Fehm kılmaya nice kılduñ ḥiᧁāb
	3714	Bilmezem ma'ŧūk ı 'ıŧqum var hemīn	Seçmezem İslām ile küfri yakīn
	3715	'İŧkdan yokdur velī cān āgeḥī	'İŧk ile göñlüm ᧁoludur hem teḥī
	3716	Ne benem gūyā vu ne h'āmūŧ ben	Ne benem 'aql ehli ne medhūŧ ben
	3717	Ne gelür bir dem ki maḥv ola bu cān	Zerre deñlü ne bulur andan niŧān
	3718	Görmiŧem ŧāḥib-cemāl u pūr-kemāl	Görmiŧem bilmiŧem hiç ḥāl
D148a	3719	Tal 'ati ŧevkinde anuñ āfitāb	Zerredür vallāhu a'lem bi'ŧ-savāb
	3720	Bundan artuᧁ söz nideyim bilmezem	Kimseyi bu sırta maḥrem bilmezem
	3721	Görmiŧem görmemiŧem çün anı ben	Ne diyem ŧūrīdedür cān ile ten
	3722	Baña ma'lūm olmadı bu derd-i kār	Dā'im iŧum aḡlmaᧁdur zār zār
	3723	Yokdur āgāhum benüm ḥayrān neden	Niŧe böyle düŧmiŧem bī-cān neden
	3724	Hāŧ u 'ām benden yig olmuŧdur kamu	Kendüyi ḥālince bulmuŧdur kamu
	3725	İy 'aceb ᧁuŧ oldu bu ḥayret baña	Gitmedi yār oldu bu miḥnet baña
M129a	3726	Oldı bu menzilde üŧ dil nā-bedīd	Belki gitdi oldu menzil nā-bedīd
	3727	Rismān-i 'aqla bulunmadı ser	Hāne-i pindāre fetᧁ bulunmadı der
G115a	3728	Bulmadı baŧın gelen bu araya	Olmadı merhem daḥi bu yāreye
	3729	İŧidür bir ŧūfi giderken bir ün	Kim kilidüm yavu kılmıŧam bu gün
	3730	Bul kilīdi bunda iy merd-i ilāh	ᧁapu baḡludur yirūñdür ḥāk-ı rāh
	3731	Çünkü ᧁapu beste ᧁaldı neyleyem	Dil ḡamı peyveste ᧁaldı neyleyem
D148b	3732	Didi ŧūfi iy münādī ḥaste ol	Sen de ol beste ᧁapuya beste ol

3708 b Merd-i ḥayrāna : Merd- ḥayvāna D

3713 b kılduñ : kılsañ G

3718 a ŧāḥib -cemal : ŧāḥib -kemāl D

3723 b niŧe: nice G ; böyle : bī-cān D

3725 a ḥayret : ḥasret G, D

3730 a Bul : Bu M; b yirūñdür : yirūmdür G

3733	Bağludur kapu diyü gitmez iseñ	Açılır ol kapu terk itmez iseñ
3734	Sehl işüñ senüñ baña müşkil hemān	Kim taḥayyürden yanar her laḥza cān
3735	İşümüñ ne başı var ne ayağı	Ne kilidüm var ne kapu bayağı
3736	Kāşki bu şüfi yār ola idi	Bağluya açuk kapu bula idi
3737	Bunda her şahşuñ naşibidür ḥayāl	Hiç bilmez kimse nice ola ḥāl
3738	Her ki bu vādī-i ḥayretde ola	Bir demi biñ derd ü ḥasretde ola
3739	Qalmışam ser-geşte ḥayrān iy ‘aziz	Qanda gidem çün belürmez yol u iz
3740	Nesne bilmezem nolaydı biledüm	İş kılmazam nolaydı kıladum
M129b 3741	Bunda kılınan şikāyet şükr olur	Küfr imān olur imān küfr olur

Fİ-BEYĀNĪ VĀDĪ'L-FAKRİ VE'L-FENĀ'İ EL-MŪSTET-BA'İ'L-VŪCŪDİ VE'L-FENĀ'İ VE'L-BEKĀ'İ *

3742	Ḥayret ardınca gelür farkr u fenā	Söylemek bu vādide olmaz revā
3743	Ehli bunuñ lāl u bi-güş oldı hep	Zikri vü fikri ferāmüş oldı hep
3744	Şad hezār olsa ümidüñ säyesi	Bir güneşden maḥv olur sermāyesi
3745	Baḥr-ı kül çün mevc uruban kıla cüş	Qala mı bākī yüzindeki nuḫuş
3746	Her dü-‘ālem mevc-i deryādur ne şek	Bundan artuḫ kavlı sevdādur ne şek
3747	Her ki garḫ ola göñül deryāsına	Düşmeye bu ‘ālemüñ sevdāsına
3748	Ger bu deryādan çıkuban gelesin	Şun ‘alar görüp nice rāz alasin
3749	Pühte sālİKler olup bu yolda merd	Çün bu vādīye gelüp kesb ide derd
3750	Ol baḥrda güm olur evvel kadem	Bir kadem daḫi başar olur ‘adem
3751	Çün yanup ‘üd u süküt hem-ser olur	İkisi bir yirde ḥākister olur
3752	Şüretā ikisi yiksāndur anuñ	Farkı ma‘nide firāvāndur anuñ
3753	Ger ḥabāset baḥr-ı külde güm olur	Kendü vaşfinda veli zillet bulur
3754	Liki ol baḥra giren pāk u sa‘id	Kendü varlığında olur nā-bedid
M130a 3755	Cünbüşi çün cünbüş-i deryā durur	Der-miyān olmayıcaḫ zibā durur

3734 a senüñ baña : baña senüñ M

3737 a hayāl : hiyāl D

3741 a kılınan : olunan G,D

* (BĀKİLİK FĀNİLİK VE VARLIĞA BAĞLI OLAN FAKİRLİK VE FENĀ VĀDİSİNİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR.)

3743 b Zikri ve fikri : Fikri vü zikri D,G

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

	3756	Olmaya o ola o çün ola bu	Hem ‘akıldan belki b̄r̄n ola bu
D149b	3757	Her ki ortadan çıkar budur fenā	Kim fenādan fānīdür bulur bekā
	3758	İster iseñ kim sen anı bulasın	Gerek ol menzilde sen hiç olasın
	3759	Kendüñi çün kendüliksüz idesin	Yola yokluk merkeb ile gidesin
	3760	Olasın şevb-i ‘ademden cübbe-püş	Eyleyesin pür-fenā peymāne-nüş
	3761	Ṭaylasānı lem-yekünler fırkası	Bırağa arkaña kemlik hırkası
G116a	3762	Hıçlıkden baş rikāb-ı maḥve pā	Raḥş-ı lā-şey’i sürüp bul hiç cā
	3763	Nīstlikden gey kabā zīr ü zeber	Bağla nā-çiz olmadan bile kemer
	3764	‘Aynı tams it çeşm-i dilden aç gıtā	Ba ‘de-ez-ān çek ‘aynuñ kuhl-ı fenā
	3765	Terk kıl bu kısmı hem ol kısmı heb	Oluban fānī bekā kılsañ taleb
	3766	Böyle yūri yolu bul rahāt demin	Tā bulasın sen de kemlik ‘ālemin
	3767	Ger bu ‘ālemden bulursañ bir eşer	Ol cihāndan kılca bilmezsin ḥaber
	3768	Dīde vü dilde bulursa cism ü cān	Nice cāndan göre ol cān nişān
	3769	Nefs bu yirde saña maḥrem degül	Maḥremüñ daḥi saña hem-dem degül
	3770	Hem-dem olmazsın dem ursañ bir nefes	Mahrem olmazsın çü bir kıl kala bes
	3771	Neñ var ise āteş it zāt u şıfat	Ölümün dirligün ol od içre at
	3772	Ger ola müyü izāfet ortada	Ola yüz ‘ālem mesāfet ortada
	3773	İrmek isterseñ ḥaḳıkat menzile	Ḳoma birḳıl kim düşersin müşkile
	3774	Ḳalmasa bir kıl degül maḳşūd ırak	Kendüñi yalınca it oda bırak
	3775	Ser-be-ser oda yanan ‘āşık durur	‘Işık tonın geymege lāyık durur
	3776	Ger vücūduñ bunda olursa ḥicāb	Olmaya saña fenādan fetḥ-i bāb
	3777	Bu maḳām ehli bilür kim ‘ışık u derd	Ne belā kılar fenā bulınca merd
		TERTİBİ’L-KELĀM Fİ-TERTİBİ’L-EVDİYYETİ VE’L-İHTİTĀM*	
G116B	3778	İy ki varūndur ‘ademle muḥtelit	Oldı lezzātuñ elemle muḥtelit
	3779	Bu senün işün degül merdāne gel	‘Aklı odlara bırak ferzāne gel
	3780	Bilmez iseñ ki işleyesin kīmyā	Bir nefes bārī temāşa kıl biyā
	3781	Nice enbānum gibi bī-h ^v ış ol	Bir nefes kendüñde ḥ ^v ış-endiş ol

3756 b Hem : Her D,G

3764 b ‘aynuñ : ‘aynuma D

3772 b mesāfet : izāfet D

* (VADİLERİN TERTİBİ VE BİTİŞ HAKKINDA SÖZ TERTİBİ)

150b	3782	Tā ki āhīr demde bī-ḥ'ış olasıñ	Gāyet-i zevk ile dervīş olasıñ
	3783	Āfitāb-ı fakrı görse cān u ten	Kāyinātı göre kim bir zerreden
1131a	3784	Çün görünmez saña nūr-ı āfitāb	Maḥv it özün ol girü āb ile āb
	3785	Her ne kim kesb eyledün müzd ü günāh	Cümlesin āb-ı siyāh itdi tebāh
	3786	Maḥv u güm olduñ u olduñ cümle hiç	Sāye olduñ sende yok bir zerre piç
	3787	Ḳatre iken bahre irdün gümsin uş	Bulmaduñsa gel girü ol ḳatre hoş
	3788	Gerçi güm olmak degül her şahş işi	Çok durur bu yolda güm olmuş kişi
	3789	Ola mı 'ālemde hergiz ādemi	K'istemeye bunda güm olmak demi
	3790	Çünkü bu resm ile düşdi reh saña	Sen uyursın kim dimez ebleh saña
	3791	Saña gelse geh vücūd u geh 'adem	Başamazsın sen bu menzilde ḳadem
	3792	Ger olursan her nefes maḳtül-ı rāh	Olasın 'izzet bulup maḳbül-ı şāh
	3793	Varlıguñ maḥv itmese rāh-ı fenā	Görmeyesin toḡruluk birle beḳā
	3794	Kim fenā yolında olmazsa ḫaḳīr	Olmaya 'izz-i beḳādan ol ḫabīr
a, G117a	3795	Menzili oldu bu yol ḫayrānlıguñ	Oldı bu dīvān-ı ser-gerdānlıguñ
	3796	Merd-i rāh olduñsa bu dīvāna gel	Cān ile baş oyna bu meydāna gel
	3797	Bilki bu menzildedür dil nā-be-dīd	Belki oldu bunda menzil nā-be-dīd
	3798	Cānuña 'ışk ile derd olmazsa yār	Saña ol yoldan görünmez bir ḡubār
1b	3799	Ger segirde bunda derdün düldüli	Bulasıñ maḳşūduña toḡrı yolu
	3800	Nā-murādī olmasa ḳutuñ senün	Zinde olmaz ḳalb-i mebhūtuñ senün
	FĪ-BEYĀNĪ'L-İNSĀNĪ ELLEZĪ HUVE EHLU'L-ḤAḲḲĪ VE'L-İRFĀNĪ*		
	3801	Nefsi farkına başan merdāne pā	Bulan oldur rāh-ı dergāh-ı Ḥudā
	3802	Ol ki 'ārifdür Ḥudāsın cān ile	Göre fānide beḳāsın cān ile
	3803	Kime ma'lūm olsa nefis ile hevā	Ḥak Te'ālādan bulur dā'im 'atā
	3804	Ma'rifet deryāsına kim düşmedi	'İlm meydānında ol at koşmadı

3782 b Gayet -i zevk : °Āyet -i zevk G

3783 b göre kim : tā göre G: göre kem D

3790 a resm ile : derd ile D

3791 a geh vücūd u geh : geh vücūdundan D

3792 a maḳtül-ı rāh : maḳbül-ı rāh G

3793 a rāh -ı fenā : rāhı fenā M

3797 a Bilki : Belki D

* (HAK VE İRFAN EHLİ İNSANIN TANITILMASI HAKKINDADIR.)

	3805	'Ārif ol olur kim ola Ḥaḡ-şinās	Her kim 'ārif olmaz olmaz cins-i nās
	3806	Oldı 'ārifler yolu mihr ü vefā	'Ārifüñ ef'ālî oldı pür-şafā
151b	3807	Her kime kim Ma'rifet virdi Ḥudā	Göñli Ḥaḡdan ḡayrıya olmadı cā
	3808	Kılmadı 'ārif bu dünyāya nazar	Olmadı 'āḡıl katında mu 'teber
	3809	Ma'rifet oldur ki fāni ola ḡul	Her ki fāni olmadı 'ārif degül
	3810	Ma'rifet faḡr u fenā ḡaşıl kılan	Ol durur Ḥaḡḡı bilen vāşıl olan
	3811	Her kim oldıysa ḡaḡikatde faḡīr	Her dü- 'ālemde odur şāḡ u emīr
	3812	Faḡr odur ki faḡr ider andan resül	Küfre rāḡ olsa faḡır kıлмаñ ḡabül
152a	2813	Faḡr vechüñ kevneynde ḡālīdür	Faḡrı yok şüret ḡüsnünden ḡālīdür
	3814	Faḡr ile fāni olur zāt u şifāt	Belki gider ḡayrı ḡalur nūr-ı zāt
	3815	Aşl dervīşüñ murādıdur faḡır	Ol ilāḡı nūra ḡādīdür faḡır
FĪ-FAZĪLETİ ḤUBBU'L-FUḡARĀ'İ VE MEDḡĪ ŞÜRETİ'L-FAḡRİ VE'L-FENĀ'İ*			
	3816	Şüret ü ma'nisi faḡruñ ḡübdur	Zāhiri vü bātını mergübdur
	3817	Bātını Ḥaḡḡuñ 'aḡasıdur yaḡın	Sen gücünü yitdükce ḡıfz it zāhirin
	3818	Faḡrı sev ḡıl şüretini ihtiyār	Ol mü'eşşir olmaz olsa ıztırār
152a	3819	Ḳo ḡınāyı faḡrı gel terciḡ ḡıl	Faḡrı terciḡ itdügüñ taşrīḡ ḡıl
	3820	Sa'y idenlerden çü ma'dūd olasıñ	Şāyed ol vech ile mevdūd olasıñ
	3821	Ger olımazañ ḡaḡikatde faḡīr	Bāri ol şüretde anlara nazīr
	3822	İkisin daḡı idemezsen tamām	Ol göñülden mu 'tekid sev iy ḡümām
	3823	Gel faḡır ol varsa sende 'aḡl u dīn	Yā hemīşe ol faḡīre hem-nişīn
	3824	Ol ki dervīş olmaya yār eyleme	Key şaḡın dervīşe inkār eyleme
	3825	Cennetüñ miftāḡıdur ḡubb-ı faḡīr	Sevmeyen dervīşi ḡor olur ḡaḡīr
	3826	Ṭālib olma şüret-i zībāya sen	Rāḡıb olma aḡlas u dībāya sen
2b, G117a	3827	Behre-mend olmak dilerseñ āḡirüñ	Çıḡar eḡnününden libās-ı faḡırüñ
	3828	Üzeründe ḡoyma kıymetlü şiyāb	Yatmaḡa ḡonla döşenme cāme-ḡ'āb
	3829	Olmasun yaşduḡ bişükden līn ola	Saḡña bir kerpüç yiter bālin ola
	3830	Geç hevādan ol Ḥudāya bende sen	Tā olasıñ ḡün gibi tābende sen
	3831	Bī-tekellüf ol bırak ārāyişi	Rāḡatı terk eyle ḡo āsāyişi

3805 b cins-i nās : cins-i ḡaş G

* (FAḲİRLERİ SEVMENİN FAZĪLETİ VE FAḲR VE FENĀ SÜRETİNİN ÖVGÜSÜ HAKKINDADIR.)

3823 a varsa sende : sende varsa M

152b	3832	Zāhirün tonatma nideñ iy fakir	Tā kim ola bātinuñ bedr-i münir
	3833	Hā çekince arkaña pişminefi	Kineden pāk eylegil sen sinefi
	3834	Hem-çü sūfī gey libās-ı sūf sen	Hağ şifate birle ol mevşūf sen
	3835	Cehd kıl şüretde ma'ni bulasın	Cāndaki mağşūdı ya'ni bulasın
	3836	Himmetüñ dūn olmasun 'ālī gerek	Hālūñ ehl- hāl olan hāli gerek
	3837	Çün çekesin zinet-i dünyādan el	Her belādan kurtulasın mā-ħaşal
	3838	Ger mağamı Rūm ola ger Çindedür	Dā'imā derviş emān içindedür
	3839	Gāfil olma zikr-i Hağdan her zamān	Tā bulasın bu mehālikden emān
Fİ-BEYĀNİ MERĀTİBİ'Z-ZİKRI Bİ'Ş-ŞİDQİ VE'L-İHLĀŞİ VE'L-FİKİRİ*			
	3840	Dā'imā saña gerekdür yād-ı Hağ	Fikrüne yār ola 'adl ü dād-ı Hağ
133a	3841	Zinde kıl zikr ile şubḥ u şāmı gel	Geçmesün gāfil koma eyyāmı gel
	3842	Zikr oldı hem gıdā-yı rūḥ u dil	Buldı merhem zikri her mecrūḥ-dil
118b	3843	Zikr-i Hağdur mūnis olan cānuña	Hoş hevā olan gül ü reyḥānıña
153a	3844	Zikr-i Hağdan gāfil olsan bir zamān	Hem-dem-i şeytān olursın bī-gümān
	3845	Zikr-i Hağkı Hağ severseñ kıl keşir	Tā olasın iki 'ālemde emir
	3846	Zikr-i Hağkuñ evveli ihlāşdur	Şanma bī-ihlāş olnar ḥaşdur
	3847	Zikr-i Hağ üç kısım olupdur bī-ḥilāf	Bunda zikr olan sözi şanmañ güzāf
	3848	'Āmm zikridür bir zikr-i lisān	Hāşş zikri zikr-i kalb oldı hemān
	3849	Zikr-i ḥāşe'l-ḥāş zikr-i sırdur ol	Her ki zākir olmaya ḥāsirdür ol
	3850	Şartı zikrūñ zikre ḥürmetdür yaqın	Zikr-i bī-ta 'zīm bid'atdür yaqın
	3851	Yidi 'uzvuñ yidi dürlü zikri var	Ben saña şerḥ ideyim sen kıl şümār
	3852	Zikri çeşmūñ korḥudandur ağlamak	Bir daḥi görmek dürür āyāt-ı Hağ
	3853	İstimā'-ı zikr-i Hağdur zikr-i gūş	Qādir oldıkça müdām it zikr-i ḥūş

3832 a niden : gel sen D

3833 b eylegil sen sinefi : eyle evvel sinefi D,G

3835 b Candaki :

* (ZİKİRİN DOĞRULUK, İHLAS VE FİKİR MERTEBELERİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

3847 b şanmañ : şanma G

3849 b ḥāsirdür : zākirdür G

3850 b yaqın : hemin D

3851 b ideyim : ideyin M

3852 a korḥudandur : korkudandur G

3853 a İstimā' - zikr - i Hağdur : İşitmesi zikr-i Hağdur D

	3854	İştıyāk-ı zıkr-i Hāk zıkr-i kulüb	Sa 'y kıl bu zıkr-i hāşıl eyle hūb
	3855	Zıkr-i zevk oldur ki 'ārif olasın	Zıkr-i Hākdan pes halāvet bulasın
M133b	3856	Ol ki dā'im cehl ile kılur günāh	Ol ne bilsün lezzet-i zıkr-i ilāh
D153b	3857	Oķumak Kūr'ān u zıkr itmek 'ayān	Bu kısımdu şübhesüz zıkr-i lisān
	3858	Düşmissün almak elin kılma meded	Hāk için virmek ü almak zıkr-i yed
	3859	Zıkr-i pā oldur ki hayr işe vara	Sa'y ide mescidlere tā kim ire
G119a	3860	Kılsa Hāk ni 'metleri şükrin müdām	Kıla Hāk ni 'metlerin anuñ tamām
	3861	Kılma dilden Hālīkuñ hamdın cüdā	Ol durur zīrā ki ervāha ğidā
	3862	Zıkr-i Hākdan ğayrı depretme zebān	Pāklar hāli bu durur her zamān
	3863	Gerçi bunlar her birinüñ zıkridür	Zıkr-i Hāk virdüği ni 'met şükridür
	3864	Fıkr kıl her 'uzvı ol pāk u ğani	Nice hizmetçün yaratmışdur anı
	3865	'Abd me'mūr anı şarf itmeñ añā	Zıkr-i her 'uzvuñ oldur öñden soña
FĪ-RİYĀZETİ'N-NEFSİ VE TE'DİBİHĀ VE TEBDİLİ AHLĀKİHĀ VE TEHZİBİHĀ*			
	3866	Qādir olsañ tālib olma kām-ı nefis	Tā ki boynuñ bağlmaya dām-ı nefis
	3867	Yaķmağa kaşd it sarāy-ı nefsi gel	Pāy-māl eyle hevā-yı nefsi gel
	3868	Nefs ü şeytān kim senüñle biledür	Düşürür çāha yoluñdan iledür
D154a	3869	Nefse yimek içmek uyķu virse kim	Göñli gözi dikmek olur dir hākīm
M134a	3870	Dök başın nefsüñ şafi kıl ğor u zār	Cehd kıl kılma anı murdāra yār
	3871	Yatlu nefsi itdüğince kişi sīr	Ma 'şiyet işlemege kılur dilīr
	3872	Tut boğazın bulmasun lezzāta yol	Çok günāhu tā ki kesb itmeye ol
	3873	Qarnuñı taldurma döküp āb u nān	Nefsi hayvān gibi semirtme hemān
	3874	Gündüz az yi gerçi şāyim olmaduñ	Çok yime çün kim bahāyim olmaduñ
	3875	İy ki her şeb şubha dek uyķudasın	Nūr hāşıl kıl ki karāñudasın
G119b	3876	Yiyen uyuyandur en 'ām iy lebīb	Hıtfeye olmaz bu in 'ām u naşīb

3859 a vara : vere D ; b ire : vara D

3862 a zebān : zūban D,M

3864 a her : ol M,D

* (NEFSİN EĒİTİLMESİ, TERBİYE EDİLMESİ VE AHLAKIN DEĒİŞTİRİLMESİ VE GÜZELLEŞTİRİLMESİ HAKKINDADIR)

3867 a yaķmağa : yıķmağa M; sarāy-ı nefsi : hevā-yı nefsi D

3868 b iledür : iletür G

3869 a uyķu : uyķu G ; b gözi : gözim M

3875 b kıl ki karāñudasın : kıl karāñudur çü sin M, D

	3877	Hıtfeler nā-gāh bī-dār olalar	Ol zamān kim hāk ile yār olalar
	3878	Çok uyuduñ uyan āhır iy cüvān	Yoḥsa geñsüz uyarurlar nāgehān
	3879	Oda yakup hāk u ḥor it nefsi pes	Yile versün bu hevā ile heves
	3880	İy niceler nefis elinden oldu zār	Miḥnet ü renc ü belādan bī-ḳarār
	3881	Nefs avucından nice murğ bunca şır	Dāme düşdi dāmesüz oldu esīr
D154b	3882	Nefs ü dünyāyı idebilen helāk	Var u yoğın bir bilüben ola pāk
	3883	Nefse āletdür ser-a-ser bu cihān	Bu cihāndan giç ol āletden uşan
	3884	Bu cihāndan gel tamāmet ḳıl güzer	Tā ki göñlüñ tuta ārām iy püser

M134b Fİ-ZEMMİ'D-DÜNYĀ VE LEZZĀTİHĀ VE ZİKİRİ MEKĀYİDİHA VE MAZARRĀTİHĀ*

	3885	Her ki dünyāya ḥarīş ü zār ola	Bī-gümān andan Ḥudā bī-zār ola
	3886	Ṭālibin bu dār ber-dār eyledi	Uğrılar gibi nīk ü ser eyledi
	3887	Cīfedür dünyā şarābıdur serāb	Cifeye ṭālib olanlardur kilāb

KEMĀ ḲĀLE 'ALEYİ'S-SELĀM ED-DÜNYĀ CİFETU VE ṬĀLİBUHĀ KİLĀB**

	3888	Mürdelerdür ağniyā-yı rüzigār	Mürdelerdür merdümān olmaya yār
	3889	Sende dünyā mālı hep cem ' oldu tūt	Çün ölürsin ḥasret ile tūt öğüt
	3890	Sañā dā'im yār olanı yār idin	Anı kim ağıyār olur ağıyār idin
G120a	3891	Oldı dünyā zāhiri naḳş u nigār	Bāṭımı zehr ile pürdür hem-çü mār
	3892	Hüb zibā görünür ḳılsañ nazar	Liki zehrinden olur cāna ḥaṭar
	3893	Ol münakkaş mār çün ḳātil dūrür	Dür ola andan o kim 'āḳil dūrür
D155a	3894	Baḳma oğlan gibi naḳşa iy cüvān	Virme 'avret gibi reng ü būya cān
	3895	Zāl-ı dünyā bir 'arūsī nev olur	İki günde siḥr ile bir er bulur
	3896	Nik-merd olan gözetmez cüft ü ṭāk	Arḳasın döner aña virür ṭalāk
M135a	3897	Ere görünür leb-i ḥandān ile	Yimek öldürmek diler dendān ile
	3898	'Ömr-i dünyā bir nice gün oldu pes	Fikrin öñdin ḳılmayandur hiç kes

3877 a bī-dār : bī-zār D

3882 b bilüben : bile D

* (DÜNYA VE LEZZETLERİNİN YERİLMESİ, HİLE ZARARLARININ HATIRLANMASI HAKKINDADIR.)

** (Nitekim Peygamber (A.S) : Dünya lāşedir ; ona talip olanlar ise köpeklerdir . buyurmuştur .)

3888 b Mürdelerdür : merdümān : Mürdelerle merdabān G

3895 a Zāl-ı dünyā : Dār- ı dünyā G,D

3896 b döner: tutar D

3899	Gel cihān lezzetlerinden fāriğ ol	Ehl-i diller sohbetin cehd eyle bul
3900	Zevk-i cān bul tu 'm-ı nefsāni nedür	İste bāki 'ālemi fānī nedür
3901	Nef'i yokdur renc-i dünyā çekmegüñ	Mevt irüp dükeniserdür etmegüñ
3902	Çün tenüñden isteye ayrıla cān	Hāk ola tā hūn u lahm u üstüh ^v ān
3903	Ol zamān senden daḥi bī-çāre yok	Mevte cān virmekden özge çāre yok
3904	Bu denī dünyāya dil virmeñ ḥaṭā	Dāmenüñ ol dūndan dirmeñ revā
3905	Olma dünyā fānīdür virme gönül	Çün bilürsin anı kim bāki degül
3906	Hıbb-ı dünyā her günāhuñ bāşıdur	Ço anı Fir'avn u Nemrūd işidür

D155b Fİ-MÜCĀHEDETİ'N-NEFSİ VE MUḤĀLEFETİHĀ VE BEYĀNİ MEHĀLİKİHĀ
VE ĀFETİHĀ*

G120a	3907	Her ki ten rahatlığın terk itdi ol	Nefsinüñ tutdı hilāfin buldı yol
	3908	Kim hevāsın başdı kıldı hāk-i pā	Aña nefis ile gāzā itmek sezā
	3909	Her ki bunda işi ola hūrd u h ^v āb	Āhiretde ekşer ol görür 'azāb
	3910	Çek murād u arzūlardan özüñ	Ol yüce dergāha döndürgil yüzüñ
M135b	3911	Nāmı terk eyledi nīk ü nām olan	Kāmurān olur belī nā-kām olan
	3912	Emr ü nehy-i Hākı gözle ol vaḥid	Saña ḥākim olmasun nefis-i pelid
	3913	'İzz-i dünyā terk idenüñ dirliği	Nefis ile olmamağ imiş birliği
	3914	Ger dilerseñ kim olasin ser-bülend	Rahātün kapusına ur kufl u bend
	3915	Her ki 'izzet kapusın yapdı tamām	Aña feth oldı der-i dārū's-selām
	3916	Her ister bu cihānda gayr-ı Hāk	Yok durur andan gümrāh-rağ
	3917	İy bürāder terk-i 'izz ü cāh kıl	Kündüzüñ gel lāyık-ı dergāh kıl
	3918	Uyma nefse ten-perest ider seni	Bakma 'izz ü cāha pest ider seni
D156a	3919	Hör olur kim 'izzet ü cāh isteye	Merd odur kim kurb-ı dergāh isteye
	3920	Nefsünü miskīn ider terk-i hevā	Nefis derdine riyāzetedür devā
	3921	Hırş rencini kanā'at hoş ider	Anı ancak bu şanā'at hoş ider

3901 a Nef'i : Nefsi G ; b etmegüñ : aḥmagüñ G,M

3902 b hūn u lahm : lahm u hūn G

3904 b dūndan : dünyādan M

3905 a dünyā: dānī M; Olma dünyā : Bu denī dünyāya D

* (NEFS İLE MÜCADELE ONA MUHALEFET VE ONUN TEHLİKE VE ĀFETLERİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR)

3908 b sezā : revā D

3911 b belī : velī D

FĪ-FAZİLETİ'L-KANĀ'ATİ VE TEZYİNİ'N-NEFSİ Bİ-HAZİHİ'Ş-ŞANĀ'ATİ*

	3922	Hakdan isterseñ 'inayet bulasın	Sen gerek kenz-i kanā'at bulasın
G121a	3923	Ol ki kŭlna durur cānlar fidi	Kenz-i lā-yefnā kanā'at dur didi
	3924	Kimiyā gerçi şanā'atdur meliḥ	Yok kanā'at gibi iksir-i şahiḥ
M136a	3925	Hāk olmadın vücūduñ hāk kıl	Zer gib' her ğill u ğışş; dan pāk kıl
	3926	Hırşı terk eyle kanā'at -pişe kıl	Āḥir ölecek ğünüñ endişe kıl
	3927	Giç tama'dan nefis rūḥuñ mārıdur	Kıl kanā'at anlaruñ mi'mārıdur
	3928	Rızık fikrinden göñül ki emn ola	Nefs-i emmāre kamu sākin ola
	3929	Bilse kim rızkın viren Şāni'dürür	Korḥusuz bir loḥmaya kāni'dürür
	3930	Rūze ol her rūz rūzı rize kıl	Ārzuñ Allāhdan der-vīze kıl
	3931	Hāk Te'alā oluñuz emin didi	Kamunuñ rızkına ben zāmin didi
	3932	Bir yahūdī kim 'adūdur dīn ile	Biliş olsañ nā-geh ol bī-dīn ile
	3933	Da'vet idüp dirse añsuzda saña	Gel berü bu gice miḥmān ol baña
	3934	Aña inanmaḥdan iy ḥalkuñ kemi	Sende olmaz ol gice yimek ğamı
	3935	Saña zāmin ola Ḥallāk-ı cihān	Korsun anı iy utanmaz ḳaltabān
	3936	Rızık için düşüp belālī dāmlara	Ġarḳ olursın dürlü dürlü ḡamlara
	3937	Gör ne zālimdür bu nefis-i fācire	Hākḳa inanmaz inanur kāfire
	3938	Ḳalmışam senüñ işüñde ben taña	Kim nice mü'min adın korsın saña
G121b	3939	Hāk kelāmını iḥitmedüñ mi sen	Ne buyurdu ol Kerīm-i Zü'l-minen
M136b	3940	Hākḳa şıdk ile tevekkül idüñüz	Mü'min iseñüz bu yola gidüñüz
	3941	Çünkü Hakdur Ḥālīḳuñ hem Rāzıḳuñ	Gözle şer'in buyruḡın tut Ḥālīḳuñ

FĪ-BEYĀNİ FAZİLETİ'Ş-ŞERİ'ATİ VE ZİKİRİ'T-TARİKATI'L-MUSTAKĪMETİ

REFİ'ATİ*

3942	İsteseñ urman sa'adet ḥablını	Elde muḥkem tut şerī'at ḥablını
------	-------------------------------	---------------------------------

* (KANAATİN FAZİLETİ VE NEFSİN BU AHLAK İLE SÜSLENDİRİLMESİ HAKKINDADIR)

3922 b gerek kenz-i kanā'at : gerekdür kim kanā'at D

3923 a Ol ki kŭlnun : Ol kŭluna G

3927 a nefis rūḥuñ : nefis ü rūḥuñ G,D

3928 a ola : olur M

3931 a emin : amīn D

* (ŞERİATİN FAZİLETİNİ AÇIKLAMA VE YÜCE MUSTAKİM (DOĞRU) TARİKATI ANMA HAKKINDADIR)

3942 a urman : vurman G: urmak D

D157a	3943	Şer' maqlübı çün 'arş oldu ne şek	Şer' i rāh iden irişür 'arşa dek
	3944	Bil şeri' atdur kamunuñ māyesi	Pes tarikatdur şeri' at sāyesi
	3945	Bil haqiqatdur tarikat zıllı hem	Ma'rifet oldu haqiqatden raqam
	3946	Olsa zi-zıll egri zıll egri olur	Mülhidi ko bunı Hāk ehli bilür
	3947	Kim şeri' atda degülse mustakim	Ol tarikatde olur lā-büdd saqim
	3948	Pes dürüst olmaz haqiqat Ma'rifet	Müşil olur Hākka haqqanı şıfat
	3949	Cümle ol şah-ı rüsulden rāhdur	Aña uyanı seven Allāhdur
	3950	Çün şeri' at oldu aqvāl-i resül	Hem tarikat oldu ef'al-i resül
	3951	Hem haqiqat cümle hālümdür didi	Ma'rifet hem re'is mālumdur didi
G122a	3952	Kamunuñ aşlı şeri' atdur bilün	İ' tikād-i Hāk budur böyle kılun
	3953	Aşlı birdür gerçi dört esması var	Çün yoluñ fetvāsı var taqvāsı var
M137a	3954	Bunları şer' e muhālifdür diyen	Kāfir ü mürteddür ol tapdı deşen
	3955	Bilmeseñ Hāk ehli kavlınden murād	Olmasun sende yaramaz i' tikād
D157b	3956	İ' tikāduñla sözüñ fi'lün şavāb	Olsa görmezsın kıyāmetde 'azāb
	3957	Cehd kıl düz bātıñla zāhirün	Tā ki Hāk hayra irdüre āhirün
	3958	Söyleseñ söz sözlerün söyle Hākın	Şerrün aşlıdur lisānuñ key şakın
		FĪ-ḲADHĪ'L-FĀHİŞĪ'R-REDİ VE MEDHĪ'L-HİSĀLĪ'L-HASEMĪ'L-MARZĪ*	
	3959	Hayr ile yād it kimi yād eyleseñ	Eyü söyle her kime söz söyleseñ
	3960	Tā ki halk içinde hor olmayasın	Hālkuñdan dañi dür olmayasın
	3961	Eyleme mü'minlerün gaybetlerin	Yıme dīn kardeşlerinün etlerin
	3962	Bağlar iseñ kizb ü gaybetden dilün	Görmeyesin bağı ayaguñ elün
	3963	Bağlamasa kimse gaybetden zübān	Bulmayısar ol 'ukūbetden emān
	3964	Dil sebu' dur koyuvirseñ yir seni	Belki bir sözden kılur kāfir seni
	3965	Mü'min ü kāfir kişi sözden olur	Eyü yatlu çok işi sözden olur

3943 a çün : çü D

3944 b sāyesi : māyesi D

3949 b uyanı seven Allah'dur : uyanı Rasululahdur G

3951 b re'is : re's ü D

3956 a fi'lün : kavluñ G

* (ALÇAK, KÖTÜ HUYUN YERİLMESİ VE YERİNE GÜZEL HASLETLERİN ÖVÜLMESİ HAKKINDADIR.)

3963 a kimse : kim ki G; zübān : lisān D

3964 b kılur : ider G

3122b	3966	İy bürāder Hakkı kılursañ taleb	Emr-i hakdan gayrı sözde açma leb
	3967	Çün bilür her hāli Hayy lā-yemüt	Utanup ur ağzuña mühr-i süküt
7b, D158a	3968	İy piser pend ü nasihat eyle güş	Ger necāt isterse cānuñ ol hamüş
	3969	Her kimüñ güftarı bisyār oldı bil	Sinesinde kalbi bi-mār oldı bil
	3970	Hak yaratdı bir lisān u iki güş	Ne dürür hikmet buña güş eyle hoş
	3971	İki diñlemek olur bir söylemek	Dimek işitmek bu resm ile gerek
	3972	Söz gerek kim az ola ol dañi öz	Söz degüldür kâresāz olmasa söz
	3973	Ger sözi hāliş gümişden kılasız	Hāliş altun tınmamağdur bilesiz
	3974	Tınmamağdur pişesi ‘ākıllerüñ	Söz dürür endişesi cāhillerüñ
	3975	Süd ider şamt ile anuñ cānı çok	Sözde bunuñ sehv ile hüsranı çok
	3976	Tınma sözdür gaybetdür kızbe sebab	Eyle oldur söylemek kılar taleb
	3977	Söyleseñ haqqāñı sözler söyle bes	Ger garañlı olsa anı dañi kes
	3978	Kim belāgat gözleyüp şöhet seve	Renc olur ol söz aña olmaz devā
	3979	Her ki maqsūdın ‘ibāret eyledi	Elde varın cümle gāret eyledi
	3980	Göñli oldı mürde vü kaldı beden	Gerçi ol sözler ola dürr-i ‘Aden
D158b	3981	Sözde sa’y idüp feşāhat harc iden	Kalbine oldur cerāhat derc iden
G123a	3982	Düriş olsun kavluñ fi‘lüñ müfid	Halk-ı ‘ālem senden olsun müstefid
M138a	3983	Eylük idemezseñ itme yatlu iş	Cānuña zulm itme kılma zulmı iş
	3984	Hak ‘azābından emīn olma şakın	Halkı hoş it gözle mü’minler haqın
	3985	Bir gam olsa umma kimseden meded	Her belāyı Hağdur iden men ‘ü red
	3986	Kimi incitdüñse ‘özrin dile tiz	Tā ki haşm olmaya rüz-ı rüst-e-ñiz
	3987	Kim seni incitse ‘özrin kıl kabül	Hak sever bi-şübhe muhsin olsa kul
	3988	Halkı āzār ideni sevmez Hudā	Olmaz ehl-i dīne hu haşlet revā
	3989	Her ki güç idüp yürekler yāreler	Kendü yüregindedür o yāreler
	3990	Her ne kim işlerse kişi hayr u şer	‘Ākıbet ol girü kendüye düşer

3967 b ur : vur G

3969 b sinesinde : sırtında G

3970 b Ne dürür : Bak nedür G

3973 a kılasız : kılasın D ; b bilesiz : bilesin D

3976 b Eyle : Öyle G

3977 a sözler söyle bes: sözler pes G

3977 b olsa anı dañi kes : dahi olsa anı kes G

3990 a Her ne kim işlerse kişi : Her ne işlerse kişi ki G

	3991	Kimse kim göñüller āzārındadır	Āh̄ir ol āzārınūñ zārındadır
	3992	İy piser cehd it dil āzār eyleme	Kendüzün̄den Ḥak̄kı bi-zār eyleme
	3993	Kimsenūñ rencide kılma ḥatırın	Cānuña zahmı irer birin birin
D159a	3994	Bulsa ḥācet sende ehl-i ihtiyāc	Devlet ü ikbāl ola başuñda tāc
	3995	Her kime devletden olsa baḥt-ı yār	İşi ḥayr olur nihān u āşikār
	3996	Seni şakın olma mihmān-ı baḥīl	Mecma ‘-ı aḥzāndur ḥūn-ı baḥīl
	3997	Nānıdur anuñ kamu renc ü ‘anā	Hem olur nān-ı saḥi nūr u şafā
M138b	3998	Gel dimedin varma ḥūni herkese	İsteme murdār dönme kerkese
G123b	3999	Çeşm-teng olmaz ḥasīs ü dūnsuz	Sakf-ı vīrān olmaya üstünsüz
	4000	Gayrdan sakın diriğ eyleme nān	Ḥaşsa kim ola garīb mihmān

FĪ-ŞEREFİ BEYĀNİ EKRĪMU’D-ḌAYFE VE’L-ḤİZMETİ VE HŪSNİ’L-ḤULKİ VE
‘ULŪVVİ’L-HİMMETİ *

	4001	İy bürāder ‘izzet it mihmāna sen	Tā iresin ‘izzet-i Raḥmāna sen
	4002	Virse mihmānına mü’min nān u āb	Ḥak̄ aña cenetlerinden açā bāb
	4003	Her ki bir dem kıla mihmānın melūl	Rāzı olmaz andan Allāh u Resūl
	4004	Her ki cāndan ḥizmet-i mihmān kıılır	Kendüzini lāyıq-ı Raḥmān kıılır
	4005	Her kimūñ mihmāna yüzi tāzedür	Luṭf-ı Ḥak̄kuñ aña bi-endāzedür
D159b	4006	Ol tekellüfden berī iy mizübān	Tā ziyāfet saña gelmeye girān
	4007	Bil ki mihmān Ḥak̄ ‘atāsından durur	Anı cāndan sevmeyen gevden dūrür
	4008	Ekrimū’z-zayfe didi çün Muştafā	Zayfe ikrām eyle bulnūr-ı şafā
	4009	Her ki mihmānına kıla ihtirām	Muhterem olur cihānda nīk ü nām
	4010	Ḥās ola ger ‘ām mihmānuñ senūñ	Öñine gelmek gerek nanuñ senūñ
	4011	Az eger çek neye kim gücūñ yiter	Öñüne getir fakīrūñ mā-ḥazar
	4012	Ḳudretūñ yitdükçe eyle ḥizmeti	Tā bulasın sen de dürlü ḥürmeti
	4013	Bunda kim eyledi merdān ḥizmetin	Añun ide çerḥ gerdān ḥizmetin

3996 a Seni : Sen de G

3998 a varma ḥūnī : verme ḥūnī D

* (“MİSAFİRE İKRAM EDİN!” İFADESİNİN ŞEREFİ VE HİZMET, GÜZEL AHLAK VE YÜKSEK GAYRET HAKKINDADIR.)

4004 b kendüzini : kendisini G

4006 a berī : berü D

4007 a Bil ki : Belki D

4008 b nūr-ı şafā : nūr u şafā G, D

	4014	Hizmet için her ki bağlaya kemer	Görmeye âfet-i dünyâdan zarar
3124a	4015	Her ki takvâ ehline hizmet kıla	Hak aña ni'met vire 'izzet kıla
	4016	Hizmet ehline olur cennet-me'âb	Haşr olcağ bî-hisâb u bî-'azâb
	4017	Hizmet ehli kim ider cürm ü günâh	Yig o 'âbidden ki gözler 'izz ü câh
	4018	Hizmet ehline virür ol müste'ân	Şâyim ü kâyim sevâhın bî-gümân
D160a	4019	Hizmet ehline 'atâ kılar Hudâ	Anlaruñ ecrin ki kıllurlar gazâ
	4020	Hizmet it eyle tevâzu' iy cüvân	Dostuñ olsun kamu halk-ı cihân
	4021	Mâl için baya tevâzu' kim ide	Şübhesüz şülşâmı dînidüñ gide
	4022	Hâdim ol kim şofra maḥdüm olasıñ	Eylük it kim şofra eylük bulasıñ
	4023	Hizmet iden kul olur maḥbüb-ı Hak	Tâlib ol hizmet kıl ol matlûb-ı Hak
	4024	Hizmet ile bende ma'būdın bulur	Hizmetile Hâlıkın 'arif olur
	4025	Hak saña hizmet bititsün kıl du'â	Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â*
	4026	Halka hizmet Hak için olsa yakın	Hak içündür girü ol hizmet hemîn
M139b	4027	Hak için açlar toyur iy nik nâm	Tâ behişt içinde tutasın maḥâm
	4028	Kim yalnızcağa geyürse câmesin	Hak aña bahş ide rahmet nâmesin
	4029	Ṭon ile ṭonatsa 'arî cismi kim	İki 'âlemde mu'înidür kerîm
	4030	Bu cihân zahmetlerine şâbir ol	Vakt-i ni'metde velîkin şâkir ol
G124b	4031	Merd-i râha dâm olmaz kaşr u bâğ	Toptoludur göñli âh u derd ü dâğ
D160b	4032	Ger sarâyuñ yiri olsa âsmân	Âḥir olursın yir altından nihân
	4033	Sende Rüstem gibi olsañ kadri zür	Âḥirüñ Behrâm gibi ola gür
	4034	Merd-i râh ol şürete virme göñül	Mâni' olmaz şüret olsa kirtü kûl
	4035	Tut ki dünyâ 'arifüñ milki dürür	Ne zarar çün mülki Allahuñ görür
	4036	'Abd olsa seyyidi milk-i yemîn	Mâlî kimüñ mülki olur iy emîn
	4037	Hâlıkından her kim ol gâfil degül	Menzilî 'âlî dürür sâfil degül

4015 b kıla : bula G

4024 a bende : bunda M ; ma'būdın : maḥbübın D ; b olur : bulur D

(Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.)(Necm-39)

4031 b âh u derd : dürü derd G

4033 a olsañ : olsa G,D

4034 b kirtü kûl : gir tıkal G

4035 a milki dürür : mülki turur D

4036 a 'Abd : 'Abduñ G ; milk-i yemîn : mülk-i yakın D,M

Fİ-BEYÂNİ BA 'Zİ NAŞİHATİ'L-MEŞHÛRETİ'L-MÛSTANBİTATİ MİNE'L-
KİTÂBİ'L-KERİM VE'L-HİTÂBİ'L-KADİM**

	4038	Pendüñ evvel sen tut iy 'Abdürrâhim	Tâ sözüñ ola mü'essir sen haķim
	4039	Kendü pendinde kim olsa üstüvâr	Ėayrı kimselere pendide ide kâr
	4040	Kim olursa kendü kulından melül	Ėayrı şahs itmez anuñ kulın kabül
M140a	4041	Her maķâm ehline vardur bir edeb	Anı bilenler olur maķbül-ı Rab
	4042	Mü'min âdâb-ı şeri'at bildi bil	Bildi âdâb-ı tarikat ehl-i dil
	4043	Bildi âdâb-ı haķikat ehl-i Haķ	Ma'rifet hâline 'arîfdür ehaķ
D161a	4044	Ėer muķarreb ola yâ hâş u yâ 'âm	Her biridür bir edeb birle tamâm
	4045	Ėün taşavvuf hep edebdür didiler	Zi-edeb 'âlî nesebdür didiler
	4046	Ger yazâm bu bâbı taşsil eyleyem	Her birin yirlü yirince söyleyem
G125a	4047	Nice defter yazıla nice kitâb	Ėâle mücmel olmaya buña hisâb
	4048	Ba 'zî söz kim gel hâtırdan dile	Yazayın sen dağı yaz levh-i dile
	4049	Tut naşihat pişe kıl evvel edeb	Şâlih eyle a'zâñı her zamân heb
	4050	Ėamudan dirseñ yig olsun hâlüñi	Haķda bezel it rühuñı hem mâlñı
	4051	Elüñ altındakilere hürmet it	Tâ olasın 'adl u 'ilm ile reşid
	4052	Gerçi Haķdandır haķ ider her işi	Ėayrı Haķdan bil nefsdan şer işi
	4053	Her ne kim Haķdan gelür oldur hasen	Yatlu görme gördüğüñ gör eyü sen
	4054	Kes kazâ-yı âsmâñden sözüñ	Halk-ı 'âlemden utan döndür yüzüñ
	4055	Bâtıla virme göñül iy merd-i râh	Merd-i meydân nakdini kılma tebâh
M140b	4056	Zulme vü zâlimlere meyl itme gel	Sañı nâr u düzah olmasun mahal
D161b	4057	Kılma ihsân eyleseñ menn ü ezâ	Yuyma anı kim kabül ide Hudâ

** (YÜCE KİTAB'DA VE EZELİ HİTAPTA SEÇİLMİŞ BAZI MEŞHUR NASİHATLERİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR)

4039 b pendide ide : ide pendide D

4048 b Yazayım sen dağı yaz : Yazayım ben dağı yüz D

4049 b her zamân a'zâñı : a'zâñı her zamân D,G

4051 a altındakilere : altındağılara D; hürmet : şevkat D,G

4051 b 'ilm : hilm D

4052 b nefsdan : senden G : şerden D

4053 b görme gördüğüñ gör eyü sen : görünen ü hayırlı hemân G

4054 b halk - ı 'âlemden utan döndür yüzün : halkı yigün gör kemilte kendüzün M, D

4055 a bātıla virme göñül : âdemiye toğru bak G

4056 a zulme vü zâlimlere meyl itme : her dü 'âlemde meyl G

4057 b Yuyma : Yirme G

	4058	Key şaşın nâ-maḥreme uzatma el	Hem yitimüñ mālına kaşd itme gel
	4059	Hem-deme bildürme sa 'y it rāzuñı	Güş kılma anda sen āvāzuñı
	4060	Tā olasın merd-i āzād iy 'aziz	Bi-ṭama ' ol var ise sende temiz
	4061	'Adl kıl alsañ ele mizān u keyl	Key şaşın māl-ı ribāya itme meyl
	4062	Ko kımār u ḥamrı terk eyle fücür	Olma şāhid itseler bühtān-ı zūr
	4063	Şāhid olsañ Ḥaḳka ketm itme şaşın	Gözle gāyet ata vu ana ḥaşın
	4064	Minnet itseñ çün taşadduk idesin	Bātıl olur külli ḥayrūñ bilesin
	4065	Eyüdür dime vü nefsuñ bilme pāk	Gıybet itme olmasun cānuñ helāk
G125b	4066	Kimse 'aybın gözleme urma laḳab	Kimse sırrın bilmege kılma ṭaleb
	4067	Mü'min isen va 'duña eyle vefā	Şirkden gāyet şaşın kılma ḥatā
	4068	Tevbe it ol dā'im istiğfār ile	Key şaşın cürm eyleme ısrār ile
	4069	Saña bir kimse inanursa yaḳın	Hāyin olma ol emānetden şaşın
D162a	4070	Olma ḥallāf u yalancı müfterī	'Ucb u kibr ile riyādan ol beri
M141a	4071	Ḳovucılık diñicilik eyleme	Yatlu sözler diñleme hem söyleme
	4072	Kimseden ilḥāḥ ile kılma su'āl	Dir iseñ boynumda olmasun vebāl
	4073	İḥtiyācuñ ḥaḳka bidürme düriş	Her işüñ Ḥaḳ ile olsun budur iş
	4074	Sā'ili redd itme maḥrūm eyleme	Luṭf ile söz söyle maḡmūm eyleme
	4075	Ḥāşıl it din ḳardeşinüñ ḥācetin	Zāhir it setr itme Ḥaḳkuñ ni 'metin
	4076	Gülebaḳ görseñ yetimüñ yüzine	Ḥatırın ḥoş it ḳulaḡ ur sözine
	4077	Ḥaḳ resūline Ḥaḳa gel ol muṭi'	Tā bulna saña maḥşerde şefi'
	4078	Ṭut oruc u vir zekāt u kıl namāz	Ḥacca var ol ehl-i tevḥid ü niyāz
	4079	Ḥaḳ yolında şıḳ ile ol müstakim	Ol recā vu ḥavf arasında muḳim
	4080	El ayak dil göz ḳulaḳ kalb iştiḥā	Emr-i Ḥaḳdur bunlara ḥüsn ü behā
	4081	Her 'amel sāliḥ gerek ihlāş ile	Tā kişi ḥaşr ola merd-i ḥaş ile

4058 b Hem : Her G

4063 b ata vu ana : ana vu ata M

4064 ———G

4065 ———G

4070 b riyādan : ribādan G: zinādan D

4071 a diñicilik : ikicilik G

4073 a düriş : dürüş G

4078 a oruc u vir : oruc hem vir G

4080 a göz ḳulaḳ kalb : göz ḳalb D

	4082	Key şaķın hā'inlere olma enis	Seni kendü gibi hōr ider hāsīs
D162b	4083	Düşmenüñdür şerr-i şeytāndan şaķın	Nefse uyma ayırur Hakdan yaķın
G125a	4084	Dā'im ol şādıklar ile iş ü yār	Mü'min ehl-i şıdķıklur ihtiyār
	4085	Sözlerümdür dürr ü gevher şāhvār	Ķulaguñda tut nitelim gūşvār
M141b	4086	Bunda yazduğum naşāyih ekseri	Hak kelāmıdır degüldür serseri
	4087	'İlm tefsīr ü ehādīş oldu heb	Yırlü yirini bulur idenler taleb
	4088	Kimisi kümell meşāyih sözidür	Kimi hikmet ehlinüñ mermüzidür
	4089	İnan imānuñda şıdķuñ var ise	Tut sözüñ saña sa'adet yār ise
	4090	Her ne kim didüm bilür ehl-i kemāl	Kimi fetvā kimi taķvā kimi hāl
	4091	Her sözüñ muhtācı var bulsun anı	Alsun ol sermāyeden olsun ğanı

FĪ-ZIKRĪ BA 'ZĪN-NEŞĀYĪHĪ'L-MAĶRŪNETĪ BĪ'L-'ADĀDĪ'L-MŪTEDĀVĪLETĪ

BEYNE'L-'İBĀD*

	4092	İy dekāyık gözlemekde bi-nazīr	Ķün haķāyık izlemekdesin başir
	4093	Kāmil ü mülk-i kelāmuñ māliki	'Ālim ü 'ilmüñ 'amelden sāliki
	4094	Diñle birkaç daħi hikmet sözlerin	Gör o sözlerden sa'adet yüzlerin
D163a	4095	Gerçi her söz söyleyen hāli degül	Menfa'atdan işiden hāli degül
	4096	Ķünkü bir söz ola maķbūlu'l-ķulüb	Diñlemek tutmaķ anı olmaz mı hūb
	4097	Ķün bu dürcüñ cevheri dolu ola	Arada nola uvaķ lülü ola
	4098	Diñle ne didiler ashāb-ı kemāl	Her sözüñ kışrın biraķ mağzını al
G126b	4099	Kimde varsa 'aķl u temyiz iy 'aziz	İtmemek gerek o kimse çāre-hiz
M142a	4100	Olmasa ehli dimeye sırr-ı hāl	Kişilik itme olana bed-fi'āl
	4101	Şerri terk it başuñda 'aķluñ var ise	Hayra meyl it saña devlet yār ise
	4102	Şübhesüz üç nesnede vardur hālāş	Bu havāşşı hāşıl iden ola hāş
	4103	Biri gerek anda havf-ı zü'l-celāl	Biri kesb itmeñ gerek ķüt-ı helāl
	4104	Bil üçünci haşleti nitmek gerek	Dā'imā toğrı yola ğitmek gerek
	4105	Toğrı olmasa holı sālikerüñ	Lā-büd olur birisi hālikerüñ
	4106	Dir iseñ işüm şavāb olsun tamām	Nefs maķşūdınca iş itme müdām

4084 b kılar :eyler G

4089 a inan: 'aynen G ; b yār ise : vār ise M

* (KULLAR ARASINDA YAPILA GELEN ADETLERE UYUMLU BAZI NASİHETLERİN HATIRLANMASI HAKKINDADIR.)

4093 b 'ameleden : 'ameledür D

	4107	Hoş 'amedür cümle halka bu cehār	Şerh ideyin bir bir anı kıl şümār
D163b	4108	Her işinde 'adl u dād itmek biri	Her maqāma 'adl ile gitmek biri
	4109	Şabr ile taqvā yolın gitmek biri	Pāklar ta 'zimini itmek biri
	4110	Bu cehār ile kişi kılmaz hatā	Kimde olsa bu Hudādandır 'atā
	4111	Çār hū vardır ki ma'lūm oldu o	Cümle halk içinde mezmūm oldu o
	4112	Evveli bu 'z u hased pūr-kīnlik	Hem ikinci 'ucb ile hōd-bīnlik
	4113	Gālib olmak bir dahī hūşm u gādab	Buhūdur bir dahī şer işe sebeb
	4114	Cehd kıl olmaya sende bu hūşāl	Nīk-merd olana düşmez bed-fi āl
	4115	Bir dahī var çār-çiz ü pūr-hatār	Qādir oldukça kıl anlardan hāzer
2b, G127a	4116	Qurbet-i sultān ü bed-hu ülfeti	Rāgbet-i dünyā vu 'avret şohbeti
	4117	Sem dūrür bunlar helāk ider seni	Bī-vefādur hōr u hāk ider seni
	4118	Nīk-baht ider kişiyi çār-çiz	Şahş olur bu çār-çiz ile 'aziz
	4119	Pāk aşl ola hem ola bahtiyār	Qorqa Hākdan hem ola ümmīdvār
	4120	Pāk-aşl olur delil-i nīk-baht	Olmaya bī-aşla lāyık tāt u taht
D164a	4121	Nīk-bahtuñ rāyidür hūb u şavāb	Rāyi yatlular çeker dā'im 'azāb
	4122	Hāk 'azābından şu kim emīndür ol	Kāfir oldu şanma kim mü'mindür ol
	4123	Rahmetin hem ummayan hāsir dūrür	Niçe hāsir belki ol kāfir dūrür
	4124	'Āfiyet bulmak dilersen iy 'aziz	Hāşıl olur olsa hāşıl çār-çiz
	4125	Emn ile ni'met ola andan ferāg	Çekmeye renc ü ola endāmı sağ
	4126	Çünkü ni'metle emānı bulasın	'Āfiyetlerden nişāmı bulasın
	4127	Çünkü fāriğ olasın u ten-dürüst	Qılma dünyādan dahi bir nesne cüst
	4128	İsteseñ gamdan hālās olmağa tiz	İki nesne şakla gāyet iy 'aziz
	4129	Zīnet-i dünyāya kalma nefse hem	Qalmaya cānuñda tāt kim hemm u gam
	4130	Nefs ü dünyādan kılan cānın hālās	Merdümān içinde oldur merd-i hās
M143a	4131	Çār-nesne her kimüñ kim yāridür	Bahtı bed olanlaruñ āşāridur
	4132	Cāhil olmaqdur biri kāhel dahi	Bī-kes ü nā-keslik oldu iy ahi

4111 o : ol D

4119 b Qorqa Hākdan : Fırka -i Hākdan D

4121 a Nīk-bahtuñ rāyidür hūb : Nīk-re'y olsa olur hūb G

4121 b Rāyi : Re'yi G

4123 b belki : belkim G,M

4125 a ola : bula D

3127b	4133	Her kime ‘ilm ü ‘ibâdet oldu kayd	Aña bî-şek murğ-ı devlet oldu şayd
D164b	4134	Aşlı tayyib ola vü kendü sahi	Kim ola efdal anuñ gibi dahi
	4135	Nefs dört nesne ile maqtül olur	Qatl iden nefsinı şâdıq kul olur
	4136	Hançer-i şamt u süküt u tığ ü cü’	Nize-i vahdet dahi terk-i hücü’
	4137	Kimde kim olmaya bu resme silâh	Bulmaya hergiz anuñ nefsi felâh
	4138	Çün muvahhid kıla illâ’llâhı yâd	Div mağmüm ola ervâh ola şâd
	4139	Var durur ahmâklar için üç delil	Evveli yâd itmek zıkr-i celil
	4140	Bir dahi ‘aşi ola bî-dîn ola	Bir dahi şeytân gibi hod-bin ola
	4141	Zi-hamâkat bile Hakkı bātılı	İşi şer mücrimlik ola hâşılı
	4142	Zıkr-i Hak kıl buyruğına ol muṭi’	Tâ bulasın hayr ola fer’uñ refi’
	4143	Kibr idesin çün göresin kendüzün	Bilki iblis-i la’in itdün özün
	4144	Fâşıkun üç haşleti var eyle yâd	Biri bu gönlinde var hubb-ı fesâd
	4145	Dâ’imâ Hak kullarına kahr ider	Toğru yolu koyup egriye gider
M143b	4146	Hem nişân üç var şefa’ât ehline	Yir harâm uyar hamâkat ehline
D165a	4147	Vakti yok olur tahâretten beri	Sevmez ehl-i ‘ilmi düzahdur yiri
	4148	Ol muhibb ‘ilm ehline kesb it ‘ulüm	Tâ seni yandurmaya nâr-ı semüm
	4149	Bula dört ahvâli devlet issi merd	Ol talebdür hem muhabbet ‘ışk u derd
G128a	4150	Hak taleb kılan muhibb olsa gerek	Hem muhib-dil ‘ışk ile talsa gerek
	4151	Çünkü ‘ışk olan gönülde derd olur	Derd ile dermâna irer merd olur
	4152	Derd hâşıl kıl ki dermân oldu derd	Cânı bî-cân olan cân oldu derd
	4153	Derd ile bu yolda kim başdı qadem	Ursa erlikden revâdur aña dem
	4154	Zühdi terk it derdi kıl dâ’im taleb	Derddür maqşûda irmege sebep
	4155	Derdi olan kimse dermânı nider	Tâlib-i dermân olan cânı nider
	4156	Er gerek dâ’im ola bî-hürd u h’âb	Teşne yana tâ ebed bulmaya âb
	4157	Qankı derd ehli ki böyle olmadı	‘İşk aslından kıl ucın bulmadı
	4158	Her ki bunu bildi merd-i kârdur	Bekleyen bu bâbı ber-hürdârdur

4139 a için üç : için hem üç G

4143 b Bilki : Belki D

4146 a üç var : var üç G

4147 b düzahdur yiri : hardur her yiri G

4157 a Qankı : Hangi G ; b bulmadı : bilmedi G

4158 a bild:buldı D,G

	4159	Gide her gün yimek ü içmek ü h̄v̄āb	‘Işık odından kalmaya bağırında āb
D165b	4160	İy karundaşum ‘aceb h̄ālūñ nedür	H̄āk için aqvālūñ ef’ālūñ nedür
	4161	Ben senūñ fikrūñde hayrān olmuşam	Yitürüben ‘aklı nā-dān olmuşam
	4162	Bilmezem fehm idemez misin kelām	Yoħsa bī-himmet misin iy merd-i h̄ām
	4163	Sañā sözden menfa‘at fikr itmezem	Sende h̄akkāñi sıfat fikr itmezem
	4164	Böyledür ekser bu ebnā-yı zamān	Ehl-i dünyādan ferāgat yig hemān
	4165	Bu dem ādem kendüye hem-dem gerek	Kendü kendü sırrına mahrem gerek
	4166	Çün cevherdür kelāmum bī-hilāf	Çoğı tekrār olduğın şanmañ güzāf
G128b	4167	Pend kim tutmak anı vācib ola	Añā her gönül gerek rāğib ola
	4168	Söyleyen olmaz kelāmından melül	Çün mühimdür nola dinse dā’im ol
	4169	Kullarına şol mühim olanı H̄āk	Nice tekrār itdi Kur’ān içre bağ
	4170	Tā ki mü’minler hidāyet bulalar	Rahmet ü faẓl u ‘ināyet bulalar
	4171	Müstemi‘ tekrār ide çün istimā‘	Her semā‘ itmekde tutar intifā‘
	4172	Cevher olsa h̄üb u zibā vu semin	Ala tekrār alan olmaya h̄azin
D166a	4173	Karşu yinse mağze şekker hoş olur	Misk kohusu mükerrer hoş olur
		FĪ-RUCŪ’ŦN-NĀZİMĪ’L-FAKİR İLĀ HĪTĀBĪ NEFSĪHĪ’L-HĀKİR*	
M144b	4174	Gönlüme didüm ki iy H̄āk sözlü kul	Nice dirsın cismi ko esrarı bul
	4175	Bulmaduñ ehlin ‘ömr buldı güz̄er	Eylemezsın gāflet ehlinden h̄azer
	4176	Didi oda düşmişem ‘ayb eyleme	Söylemezsem yanaram reyb eyleme
	4177	Bahr-ı cān her dem ider yüz dürlü cūş	Pes ola bile mi bir sâ‘at h̄amūş
	4178	Din yolından egerçi gitmezem	H̄alka lîkin dîn ile fahr itmezem
	4179	Şırf söz dimek kuru efsānedür	Kalbini şāfi kılan merdānedür

4159 a yimek ü içmek ü h̄v̄āb : yimek ü her gice h̄v̄āb D,G

4160 b aqvālūñ ef’ālūñ : ef’ālūñ aqvālūñ G

4161 b nā-dān : hayrān D

4164 a ekser bu ebnā -yı : çün ekser ebnā-yı G

4165 b kendü kendü sırrına : kendi sırrı kendine G

4172 a semin : semin G; b ala tekrār alan : anı tekrār alan D

4173 a yinse : yansa G

* (FAKİR ŞAİRİN KENDİ ALÇAK NEFSİNE SESLENMEYE BAŞLAMASI HAKKINDADIR.)

4174 a H̄āk : çok G

4175 a budı : kıldı G,M

4176 b reyb : ‘ayb D

4178 a yolından egerçi : yolından ben egerçi G

	4180	Aña mahrem olmaz illā ehl-i derd	Yürimez anuñ yoln illā ki merd
	4181	Çünkü meşgûl ola çok güftäre dil	Bî-ḥuzûr olur kalur āväre dil
	4182	Çāresi cān terkini nā-çār ide	Sākit ola sözden istigfār ide
G129a	4183	Nice kim cān bahrı taşup kıla cüş	Şabr ide cān terk ide ola ḥamûş
	4184	Söz eger kıymetde hem-çün zer ola	Ol ki söylenmeye ol cevher ola
D166b	4185	Hişse-i merdān oldı kesb-i kār	Biri söz itdi bu yolda dil-fikār
	4186	Merd iseñ var ise sende derd-i dīn	Her ne kim didümse bilürsin yaḳın
	4187	Çünkü gönülün dostdan bî-gānedür	Söyledüğüm söz saña efsānedür
	4188	Sen uyursın hoş hevāda nāz ile	Aşsı ne ben söylemeñ āvāz ile
M145a	4189	Hük boynına asaram cevheri	Ḳuma rūgan dökerem ben serseri
	4190	Nefse virdüğüm ögüt oldı hebā	Derdine dārūdan olmadı devā
	4191	Çünkü gördüm nefis idemez kesb-i kār	El yudum kendümden u tutdum kenār
	4192	Kendü kendümden çü el çekdüm tamām	Bildüm ol dem benlik olmuş baña dām
	4193	Ḳılmayınca sen seni hiç ü ‘adem	Bilmeyesin Rabbuñi nefsuñi hem
	4194	Ben saña kuşlar dilini ser-be-ser	Söylemişem fehm kı iy bî-ḥaber
	4195	Ehl-i ‘ışık içinde çok kuşlar olur	Kim ecelden ön kafesden ḳurtılır
	4196	Bunlaruñ şerḥ ü beyānı özgedür	Ḳuşlaruñ zirā zübānı özgedür
	4197	Yitişüp simurğa ol iksir ider	Kim ḳamu kuşlar dilin taḳrir ider
D167a	4198	Fāñ ol kim saña cümle murğ-ı rāh	Yol vire kim bulasın dergāh-ı şāh
	4199	Cehd idüp yok kuşlarından olalum	İsteyelüm anları tā bulalum
	4200	Umaram baña o yoldan tuz ire	Ḳulağuma sözlerinden söz ire
G129b	4201	Tā ki ḥalk işin koyam āzād olam	Bu belālar arasında şād olam
	4202	Ḳomışam ḥalkuñ eyüsin yatlusın	Fāriğem dirseñ eyüsin yatlusın
	4203	Derd-i dilden söyle kim dermān-deyem	Rüz u şeb nālān olup efgandayam
M145b	4204	Likin efgāna derūnumdur maḥāl	Müşkilüm kim bile nice ola hāl

4188 b Aşsı : Issı M; ben :bak G

4192 a çü : çün G,D

4193 b Rabbuñi nefsuñi : nefsuñi Rabbuñi G

4195 b ön kafesden : ol kafesde G

4199 a yok : yol D,G

4202 b dirseñ :dirse M,D

4203 a söyle kim : söyle kim D: söyle ben G

	4205	Bilsedüñ derdümi bu hasretde sen	Benden artuk kalduñ hayretde sen
	4206	Cism ü cānum gitdi cism ü cāndan	Baña derd oldı naşib ol kāndan
	4207	Varlıgundan aşşı varlık buldı hiç	Ḳavlüm ü fi'l üm kamu hiç oldı hiç
	4208	İy dirigā bulmadum bir kimse yār	'Ömr zāyi ' geçdi kesb olmadı kār
	4209	'İlmsüz ne aşşı kudret olsa çok	'İlm oldı şimdi kudret elde yok
	4210	Çünki varduğça çok oldı yāremüz	'Acz ile bī-çārelikdür çāremüz
D167b		FĪ-BEYĀNĪ ḤATMĪ'L-MAḲĀLĀTĪ BĪ-DU'Ā'Ī'L-ḤĀCĀTĪ VE'L-MÜNĀCĀT*	
	4211	Yā ilāhi rūḫa tevḫik it 'atā	Keşf-i ma'nilerde taḫḫik it 'atā
	4212	Cān u dil gülzārın āb-ı hikmetüñ	Tāze kılsun yağsun ebr-i raḫmetüñ
	4213	Luḫf ile iḫsānı bī-endāze kıl	Busitān-ı cānı dā'im tāze kıl
	4214	Baḫş it eltāfuñ nesimin her seher	Bāğ-ı cān eşcārına virsün semer
	4215	Āfitāb-ı fażlı tāli ' kıl müdām	İki 'ālemden eyā Rabbu'l-enām
	4216	Çün 'atā kılduñ bu deñlü meretebe	Hiç iken itdüñ nice dürlü hibe
G130a	4217	Varlıguñdan çünki baḫş itdüñ vücüd	Eyledüñ insānu kılduñ fażl u cüd
M146a	4218	Cāna hem kılduñ bu tevḫiki refik	Gösterüp tecdid ü taḫḫike taḫḫik
	4219	Girü sen ḫıfz it irişmesün zeled	Şıdk u iḫlāsumda olmasun ḫalel
	4220	Günde gün ḫaş it 'atāñı zāyid it	'Ām luḫfuñ rūḫa her dem 'āid it
	4221	Eyle ma'mūr evvelümle āḫirüm	Ḳıl müzeyyen bātınımula zāḫirüm
	4222	Hükümüñe yirince olmadum muḫi'	Ḳıl ḫabībüñ baña soñ demde şefi'
D168a	4223	Bilürem yokdur 'atāña men' ü sed	Cüduña yok gāyet iḫsānuña ḫad
	4224	Ḳılmaduñ maḫrüm luḫf umanları	Didever kılduñ gözin yumanları
	4225	Çok kazandum cürm ile yüz ḫarasın	Umaram sehvüme 'afvüñ ḫarasın
	4226	Raḫmetüñ baḫrından irse ḫatre nem	Ḳıla 'ālem ḫalkınuñ cürmin 'adem
	4227	Her ne kim kavlümdede fi'l ümde ḫatā	Giçdise maḫv eyle yā Rab kıl 'atā

4205 a Bilsedüñ : Bilsedün D; sen : ben D

4208 a bir kimse : 'ālemdede G; b geçdi : oldı D

4209 a 'İlmsüz ne : Ne 'ilümsüz G

(MÜNACAAT VE İHTİYACINI ARZ ETME DUASI İLE SÖZÜ BİTİRMENİN AÇIKLANMASI HAKKINDADIR.)

4211 a Yā İ M; tevḫik : tevḫid M

4212 b ebr- i raḫmetüñ : āb -ı raḫmetüñ G

4214 a eltāfuñ : eltāf G

4220 a Günde gün : Gün - be - gün G

	4228	Rāstı budur benüm pīç üzre pīç	Bilürem hiçüm blümdür cümle hiç
	4229	Sehvümi ‘afv eyle hem nā-dānlığım	Sende hayrān it gider hayrānlığım
	4230	Dilde çün ‘Abdürrahīmen raḥmet it	Bendeñi yād itme bād it da ‘vet it
	4231	Oldı gerçi mevlidüm Qarahiṣār	Yüzüm ağ it kılma beni şermsār
	4232	Haşr idenlerden ki Aḥmeddür şefi ‘	Muṣtafā şer ‘ine olmışdur muṭi ‘
M146b	4233	Hem meşāyih zümresinden kılma yād	Anlara göstermişem çün inkiyād
G130b	4234	‘Afv kıl her ‘aybumı Settārsın	Maḥv kıl her reybümi Cebbārsın
	4235	Baña lāyık olanı ko kıl kerem	Saña lāyık olanı kıl dem-be-dem
D168b	4236	Müşkil işler Hāk katındadır geñez	Hāk ‘atāsı kābiliyyet istemez
	4237	Hāk ‘atā kılmak dilese kuluna	Kābiliyyet yok ise de bulna
	4238	Çünkü bir dem ola yir altında hışt	Baḥş kıl ne işledümse hūb u rişt
	4239	Yā Rab ol dem ol mu ‘inüm bir nefes	Kim mu ‘in olmaz o demde hiç kes
	4240	Örteler çün kim bu ḥor üstine ḥāk	Cürm ü çirkinden beni sen eyle pāk
	4241	Yüz tutam çün olmağa ehl-i kübür	Faẓl yüzini yüzümden kılma dūr
	4242	Toprağa urdum çü ben ser-geşte yüz	Bir kıl kaşdüm eger var ise yüz
	4243	Çok ḥayāsuzluklar itdüm yā İlāh	Bakma aña luṭfiñla kıl tebāh
	FĪ-VASĪYYETİ’L-ERBĀBİ’L-ELBĀB VE BEYĀNİ TARİHİ’L-KİTĀB*		
	4244	Çün mu ‘in oldı vu yāri kıldı Rab	Āḥir oldı bu mübārek nāme heb
	4245	Ehl-i kāmīl sāhib-i ‘ilm ü ‘amel	Bunda ger bulursa noḳşān u ḥalel
	4246	Gözlemeye yindek anuñ zāhirin	Fikr kıla evvelin ü āhirin
M147a	4247	Ḥayra maḥmil bula aña ḥaml ide	Ehl-i işlāḥuñ tarikince gide
D169a	4248	Mü’minüñ ḥamlī ṣalāḥ üzre olur	Ḥayra ḥaml iden gönül ḥayrın bulur
	4249	Hākdan ol kimse ‘atā vu faẓl umar	K’anda olmaya ta ‘aşşubdan tamar
G131a	4250	Olsa gönülde ta ‘aşşub yā ğaraż	Aña Hāk virmiş dūrür renc ü maraẓ
	4251	Ehl-i Hākkuñ sözlerin ḥāk bil inan	Anlaruñ ḥakkında kılma bed-gümān
	4252	Bilmeseñ sır bil kuşūruñdan anı	Bilmez ā ‘lā ḥāli her ḥor u deni

4231 a gerçi : çünkim D

4234 a her : hep G ; b her : hem D : hep G

4243 b tebāh : nigāh M

* (AKIL SAHİPLERİNE VASİYET VE KİTABIN TARİHİNİ AÇIKLAMA HAKKINDADIR.)

4248 a ḥamlī : ḥayrı D

4249 b tamar : damar G

4253	Dergāhuñda bizi yā Rab ḥāk kıl	Yatlu ‘illetden marazdan pāk kıl
4254	Her ne olsa bize bildür ‘aybumuz	Vir yakini zāyil olsun reybümüz
4255	Çün benem kemler keminden şimdi kem	Eyle ol kemvārı varuñla ‘adem
4256	Hicret idelden o sultān-ı harem	Mefḥar-ı kevneyn me ‘mül-ı ümem
4257	Yıl sekiz yüz ile altmış biş idi	Sa ‘deyn birbirisiyle iş idi
4258	Burc cevzādaydı cirm-i āfitāb	Māh mirine ḥamel olmuş rikāb
4259	Nısf-ı şa ‘bān idi vü faşl-ı bahār	Mürğzār içinde idi mürğ-ı zār
4260	İrdi bu ferḥunde defter āhire	Pür-işāret ü rumüz-ı fāhire
D169	4261 Nice söz ehli güher-riz oldılar	Nesr ü nazm ile dil-āviz oldılar
M147b	4262 Düşmedi bu resme bir Türki kitāb	Ḥak budur vallāhu a ‘lem bi’ş-şavāb

TEMMETÜ’L-KITĀT Bİ ‘AVNİ’LLĀHİ MELİKİ’L-VAHHAB KETEBEHU’Z-
 ZĀ ‘IFU’N-NAHĪFU’L-MUHTĀC İLA-RAḤMETİ RABBĪHİ’L-LAṬĪF MUŞTAFĀ BİN
 YAYCI EL-ḲAYACIĞI ĞAFARA’LLĀHU ZUNÜBEHUMĀ FE-CEMİ ‘A’L-
 MÜ’MİNİNE VE’L- MÜ’MİNĀT VE’L-MÜSLİMİNE VE’L-MÜSLİMĀTİ’L-AHYĀ’İ
 MĪNHUM VE’L-EMVĀT TARĪHE SENETİ SELĀSE ‘AŞERĀ TĪS ‘A MĪ ‘A
 MUHARREM
 D170a İN-KADR DER-HUZŪR-I EHL-İ DİLĀN PES BUVED YADĪGĀR-I DERVĪŞĀN
 TEMMET Bİ-‘AVNİLLĀH

SONUÇ

Vahdet-nâme, 15. yüzyılda (1460) yazılmış önemli ve te'lif bir mesnevidir. Yazım tarihi 1461 değil; 1460'tır. Eser Türk halkı tarafından çok beğenilmiş ve okunmuştur. Vahdet-nâme bazı kaynaklarda belirtildiği gibi 3030 beyit değil, 4262 beyittir.

Eser faydayı, eğitmeyi amaçlamıştır. Eserde birçok Arapça yazılmış ara başlıklar vardır. Bu ara başlıklarda şâir, kimi ufak hikâyeleri anlatarak, halka öğüt vermeyi ve tasavvufu öğretip sevdirmeyi amaçlamıştır.

Eserin el yazması nüshaları muhtelif kütüphanelerde 10 adet olarak tespit edilmiştir.

Eserin gerek kendisi gerekse müellifi hakkında kaynaklarda çok az bilgi mevcuttur.

Eser ve müellifi hakkında şu ana kadar lisansüstü düzeyde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Eserde Eski Anadolu Türkçesine ait birçok malzeme mevcuttur. Bu bakımdan eser, Türk tasavvuf tarihi ve Türk edebiyatı tarihi bakımından önemli olduğu kadar Türk dili tarihi bakımından da önemlidir. Çünkü eserde hem Eski Türkçe kelimelerin yanında deyim ve atasözlerine de yer verilmiştir. Ayrıca folklor bakımından da önemli bir yapıdadır.

Vahdet-nâme'de aruz hatalarına rastlamakla beraber, vezin kullanımını genelde başarılıdır. Eserin genel kompozisyonu düzenlidir. Kullanılan metot daha çok parçadan bütüne doğrudur. Ana temaya (tasavvuf ve ahlâka) bağlı olarak birçok hikâye, rivayet, kıssa, âyet ve hadise yer verilmiştir.

Vahdet-nâme'de şâir, hissettirmekten çok kavratıp kabullendirme yoluna gitmiştir. Yani duygudan çok düşünceye hitap etmiştir. Böylece birçok nakli delilin yanında birçok aklî delile de başvurmuştur.

Vahdet-nâme'nin konusunun ağırlığına rağmen, dili sade ve zengin; üslûbu da akıcı ve yalındır.

Eserin tamamına bakıldığında hem fert hem de millet düzeyinde dışarıdaki problemleri çözmüş, içerideki problemleri de çözmeye çalışan bir görüntü gözlemlenmektedir. Yani iç bünyeye, dış dünyaya yönelme faaliyetleri sezilenmektedir.

Karahisarî'nin mutasavvıflığı şâirliğinin önündedir. Fakat şâirliği de ortaya koyduğu eserlerde de görüldüğü üzere güçlüdür. Tasavvufi ve ahlâkî mesnevisi birçok cihetiyle incelenmeye değer bir mahiyettedir.

Ayrıca Arapça, Farsça ile ilgili dillerin kullanımının daha çok tasvip gördüğü bir dönemde böyle büyük bir eserin Türkçe olarak kaleme alınması esere ayrı bir önem kazandırmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- AGİŞ, Fazıl; Abdürrahim-i Rümî ve Abdürrahim-i Karahisarî'nin 'İşk-nâmeleri, Türk Dili, S.555 Mart 1998
- BAKİ, Edip Ali; Mısırlıoğlu Abdürrahim Karahisarî, Yenimatbaa, Afyon 1953
- BANARLI, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi C.1, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1987
- BÜYÜK TÜRK KLASİKLERİ, DEVELLİOĞLU, Ferit; Abdürrahim Karahisarî Maddesi, C.I. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1980
- DİLÇİN, Cem; Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara 1983
- DOĞAN, Ahmet; Açıklamalı ve Örneklerle Deyimler Sözlüğü, Akçağ Yayınları (3. Baskı), Ankara 1995
- DOĞAN, Mehmet; Türkçe-Sözlük, İz Yayınları (14. Baskı)1996
- İPEKTEN, Haluk vd. Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988
- İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ, İZ, Mahir; Türk Diyânet Vakfı C. I Tasavvuf, Kitabevi Yayınları (6.Baskı) İstanbul, 1997
- KANAR, Mehmet; Büyük Farsça- Türkçe Sözlük İstanbul 1993
- KARAKAŞ, Mehmed vd. Vahdet-nâme (Abdürrahim Karahisarî)-Metin İndesk. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bitirme Tezi, İstanbul 1971
- KIRKKILIÇ, Ahmet; Başlangıçtan Günümüze Tasavvuf, Timaş Yayınları, İstanbul 1996
- KORKMAZ, Zeynep; Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler, Türkoloji Dergisi C.VIII. Ankara 1979
- KÜRKÇÜOĞLU, Kemal Edip; Tarihü '1- Mesnevi Edebiyat lügati, İstanbul 1973
- MEHMED TAHİR; Osmanlı Müellifleri, Meral Yayınları, İstanbul 1915

- MENGİ, Mine; Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara 1994
- NASRATTINOĞLU, İ. Ünver; Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar 1971
- PALA, İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara 1990
- REDHOUSE, JEMAS W.; Turkish And English Lexicon, Çağrı Yayınları İstanbul 1992
- ŞEMSEDDİN SÂMİ; Kāmūs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989
- ŞEMSEDDİN SAMİ; Kāmūsü'l-Ālām, Kaşkar Neşriyat, Ankara 1996
- TİMURTAŞ, Faruk K.; Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, 2. Baskı, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1981
- TOLASA, Harum; 15. YY. Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevileri, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 1. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayını, İzmir 1982
- TOPALOĞLU, Bekir-KARAMAN Hayreddin; Arapça- Türkçe Yeni Kamus, Nesil
- TOPARLI, Recep- ÇÖGENLİ, Sadi; Osmanlıcada Kullanılan Arapça ve Farsça Edat, Zarf, Deyim ve Terkipler, Fen-Edebiyat Fakülteleri Yayınları, Erzurum 1990
- TUMAN, Nail; Tuhfe-i Nailî I. Cilt
- TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANSİKLOPEDİSİ, Dergâh Yayınları, C.3, 1977
- UNAT, Faik Reşit; Hicrî Tarihleri Miladî Tarihe Çevirme Klavuzu (7. baskı) Ankara 1994
- UZUNÇARŞILI, İsmail; Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988
- ÜNVER, İsmail; Mesnevi, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), S. 415-416-417, Temmuz-Ağustos-Eylül 1986
- ÜNVER, İsmail; Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler, Türkoloji Dergisi, C.XI, S.1, Ankara 1993
- Yayınları, İstanbul

A

- ‘abir: (a.s.) güzel kokulu bir ilâç.
 ‘aceb: (a.i.) şaşılacak şey, hayret.
 ‘âciz: (a.i.) zayıf, güçsüz, beceriksiz.
 ‘acz: (a.s.) beceriksizlik.
 ‘adâvet: (a.i.) düşmanlık.
 ‘add: (a.i.) sayma, sayılıma; itibar etme, edilme.
 ‘aded: (a.i.) görenek, usul, tabiat, alışkanlık.
 ‘adem: (a.i.) yokluk, bulunmama.
 ‘ādī: (a.s.) bayağı, aşağı, değersiz.
 ‘adīm: (a.s.) yok olan.
 ‘adūv: (a.i.) düşman.
 ‘āk[k]: (a.s.) serkeş, inatçı.
 ‘akl: (a.i.) akıl, us.
 ‘akl-ı küllî: (a.f.i.) tabiatta görülen umumi ahenk; mec. Cebrâil.
 ‘alef: (a.i.) hayvan yemi; ot, saman, yulaf.
 ‘âlem: (a.i.) dünya, cihân, insanlar.
 ‘âlem: (a.i.) dünya; kâinat, evren.
 ‘alem: (a.i.) sancak, bayrak.
 ‘alen: (a.i.) âşikâr, meydanda olma
 ‘amik: (a.s.) derin.
 ‘âmm: (a.s.) umûmi, genel, herkese ait.
 ‘amyâ: (a.z.f.) görmeyerek, düşünmeyerek.
 ‘an: (a.e.) -dan, -den.
 ‘anâ: (a.i.) zahmet, meşakkat, güçlük.
 ‘anâşır: (a.i.) elemanlar, öğeler.
 ‘ankâ: (a.i.) ismi olup, cismi olmayan bir kuş, zümrüdüanka kuşu; tas. insan-ı kâmil.
 ‘arâz: (a.i.) işaret, alâmet.
 ‘arefe: (a.fiil.) bilme, öğrenme, kavrama.
 ‘ârif: (a.i.) bilen; bilgili, irfân sahibi.
 ‘arş: (a.i.) dokuzuncu gök, taht; çatı, dam; çardak, çadır, kafes.
 ‘arūs: (a.i.) gelin; kim. kükürt.
 ‘âşī: (a.s.) karşı gelen; şaki, haydut; günahkâr.
 ‘âsir: (a.s.) zor, güç, zahmetli.
 ‘âşir: (a.s.) onuncu.
 ‘atâ: (a.i.) bağışlama, bahşiş.
 ‘atûf: (a.s.) birine sevgisi olan.
 ‘avâriz: (a.i.) kazalar, belalar engeller, engebeler.
 ‘avn: (a.i.) yardım.
 ‘avret: (a.i.) insanın, gösterilmesi ayıp olan yeri; kadın zevce.
 ‘ayân: (a.i.) belli, açık, meydanda.
 ‘ayyûk: (a.i.) semânın pek yüksek yeri.
 ‘azâ: (a.i.) sabır, cenaze alayı; başsağlığı ziyareti.
 ‘azîz: (a.s.) muhterem, saygı, sevgili.
 a‘dâ: (a.s.) en zâlim, pek gaddâr.
 a‘lâ: (a.s.) en yüksek, pek yüce.
 a‘mâ: (a.s.) kör, cahil.
 a‘râz: (a.i.) işaretler, alametler; tesâdüfler, kazalar, felâketler.
 a‘ver: (a.s.) bir gözü kör, tek gözlü.
 a‘zâ: (a.i.) organlar, üyeler.
 âb-ı rüy: (f.b.i.) yüzüsu, ırz, namus, şeref, haysiyet.
 adal: (a.i.) çok dalâletde.
 Âdem: (a.h.i.) dünyada ilk yaratılan adam; Hz. Âdem, ilk peygamber.
 âdem: (a.i.) adam, insan.

- Ādemī:** (a.f.s.) Ādem oğlu.
āferin: (f.i.) beğenme, alkış, bravo.
āferiniş: (f.i.) yaratma, yaratılış ve bütün mahluklar.
āfet: (a.i.) büyük felâket, belâ.
ağber: (a.s.) çok tozlu.
āgehi: (f.i.) āgâhlık; bilgili, haberli uyamık.
ağlamak: aksamak, aksaklık göstermek.
ağmak: çıkmak, yükselmek; aşağı inmek, aşağı meyletmek.
āh: ay, yazık.
aḥad: (a.i.) bir, tek, kişi, kimse.
aḥcār: (a.i.) taşlar.
aḥdar: (a.s.) pek yeşil, yemyeşil.
āhen: (f.i.) demir, zincir, kılıç; sert, katı.
āheng: (f.i.) uygunluk, düzen, çalıp çağırıp eğlenme, çünbüş etme.
āhenin: (f.s.) demirden; demir gibi, pek sağlam.
ahī: (a.i.) kardeş.
āhīr: (a.s.ve zf.) sonraki, son, en sonra; nihayet, son olarak.
ahter: (f.i.) yıldız.
āhū: (f.i.) ceylen, karaca, mec. güzellerin gözü.
ahvāh: ahūvah, ah edip ağlama, halinden çokça şikayetçi olma.
ahvel: (a.s.) bir şeyi iki gören; şaşı.
ahyār: (a.s.) iyi ve faziletli olanlar.
aḥkuş: atmaca.
aḥreb: (a.s.) en yakın, birinci dereceden yakını olmak.
aḥşa: (a.s.) son, en son, uzak.
aḥtā: (a.i.) kesmeler, kırılmalar, ilgiyi kesmsler.
aḥvā: (a.s.) en kavi, çok kırvetli.
aḥvāl: (a.i.) sözler, lakırdılar.
aldamak: aldatmak, kandırmak, oyun etmek.
ālet: (a.i.) vâsıtâ, avadanlık; makine, aydınlık.
ahgörmek: almak, alivermek.
āmm: (a.s.) umumi, genel; herkese ait.
ammāde [āmāde]: (f.s.) hazır, hazırlanmış.
ān: (a.i.) lafza, pek az bir zaman.
anca: o kadar, öyle.
añsuzda: ansızın, birdenbire, nāgehan.
ārāyiş: (f.i.) sūs, bezek, ziyet; sūslenme, sūsleniş, sūsleyiş.
arı: pak; müberra; güzel, parlak.
arır: yorulmak, zayıflamak.
arş u ferş: (a.i.) gökyüzü ve yeryüzü.
artuk: fazla, ziyâde, başka, gayrı.
arż ü semā: (a.b.i.) yeryüzü ve gökyüzü.
ārż: (a.i.) Dünya, toprak; iklim; memleket.
ārzü: (f.i.) istek, heves.
asl: (a.i.) asıl, kök, dip, esas, temel, hakiki, hâlis.
aşş: yarar, çıkar, kazanç, kâr; faiz.
āsüde: (f.s.) rahat, gâilesiz, dinç.
ata: cet, baba.
āteşdān: (f.b.i.) ocak, mangal.
atlas: (a.i.) büyük harita; düz; Atlas denizi.
atnāb: (a.i.) çadır ipleri; ağaç kökleri; vücuttaki sinirler.
ava binmek: avlanmaya gitmek.
āvāz: (f.i.) ses, seda.
āyāt: (a.i.) ayetler; Kur'am'ın cümleleri.
āyine: (f.i.) ayna.
āzer: (f.i.) ateş.
aziğ [azık] : yiyecek, yol yiyeceği, erzak.

azmak: bozulmak, değişmek, yolunu şaşırarak; sapkınlığa düşmek, azgınlaşmak.
azu: yiyecek, erzak.

B

bā'is: (a.s.) sebep olan, gönderen, icabettiren.
ba'z: (a.i.) bir şeyin küçük kısmı, parçası.
bāc: (f.i.) vergi, harç; gümrük vergisi.
bād: (f.e.) olsun, ola, olaydı.
bād: (f.i.) yel, rüzgār, nefes soluk; ah sesi, ah çekme; tas. Allah'ın yardımı.
bāde: (f.i.) şarap, içki (bkz. bād).
bādī: (a.s.) sebep olan, mucip; ilk, başlangıç.
bağ u rāğ: güzel.
bağ: (f.i.) bağ, büyük bahçe, bostan.
bağbān: (f.b.i.) bahçıvan, bağcı.
bağır: göğüs, ciğer, sine; akciğer, karaciğer, yürek.
bahir: (a.i.) deniz.
bağş: (f.i.) bağış, ihsān.
bāk: (f.i.) korku, sakınma, kaygı.
bāl: (a.i.) kalp, yürek, gönül, hatır.
balçık: koyu kıvamlı yapışkan çamur; çamur
balğam: (a.i.) vücutta farzolunan dört unsurdan biri .
bām: (a.i.) sazın en kalın teli.
bārān: (f.i.) yağmur.
Bāri: (a.h.i.) Yaratan, Yaratıcı; Allāh.
bāri: (f.e.) hiç olmazsa, bir kere; hāsılı, hülāsa.
bāşır: (a.s.) gören, görücü.
basit: (a.s.) basit, sade, düz, arızasız, düz, engelsiz, açık, geniş, şen kolay.
Bathā: (a.i.) Mekke-i mükerreme.
bātm: (a.i.) iç; iç yüz; gizli görünmeyen nesne; Tanrı; içteki; iç yüzdeki.
bay: zengin; müstağni; ulu, kıbar, soylu; temiz.
bayağı: önceki, eski eskisi; eskisi gibi.
bayık: açık, belli, aşikār, gerçek, kuşkusuz, kesinlikle.
bāzū: (f.i.) pazı; mec. güç, kuvvet ve istidat.
bebğā: (a.i.) dudu, papağan.
becid: (f.zf.) cidden, gerçekten; (s.) ciddi, gerçek.
bed: (f.s.) fena, yaramaz, çirkin, kötülük.
bedāyi': (a.i.) eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.
be-ğāyet: (a.zf.) pek çok, aşırı, son derece, pek ziyāde.
behāyim: (a.i.) dört ayaklı hayvanlar.
behi: (a.s.) şirin, latif, gökçek nesne.
behimī: (a.s.) hayvana mensup, hayvanlık, hayvanî.
Behlül: (a.h.i.) Harunü'r-Rşid'in kardeşinin adı olup deliliğiyle meşhur olmuştur.
belbāl: (a.i.) vesvese, telaş, tasa, kuruntu.
belhum: (a.i.) sapan, sapmış.
beli: (f.e.) evet (Arapçada "belā"nın Farsçadaki kullanımıdır).
be-nām: (f.b.s.) namlı, ünlü, meşhūr.
bend: (f.i.) bağ, bağlama, birini emri altına alma; bağlanmış, bağlı.
bende: (f.i.) kul, köle, bağlı.
berāt: (a.i.) rütbei nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren ferman.
ber-dār: (f.s.) salbedilmiş, asılmış (insan).
ber-hürdār: (f.b.s.) berhurdār olan, mes'ut olan.
berk-i lāmi': (a.b.i.) parıldayan şimşek.
berr: (a.i.) kara, toprak.
ber-vech: (f.a.zf.) olduğu gibi, olarak.
bes: (f.e.) yeter, yetişir, tamam, kāfi; çok.
beste: (f.i.) kapalı, bağlı, bitştirilmiş, bağlanmış, donmuş.

- bezl: (a.i.) bol bol verme, saçma.
 bıçgu: bıçkı.
 bî- hayâ: (f.a.b.s.) arsız, utanmaz, sıyrık.
 bî- intihâ: (f.a.b.s.) nihayetsiz, sonsuz.
 bî- şumâr: (f.b.i.) hesapsız, sayısız.
 bî-: (a.e.) - e,-a, ile, için.
 bî-çün: (f.b.s.) emsalsiz, eşsiz, sebep sorulmaz, Allah.
 bid'at: (a.i.) peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey.
 bî-dâr: (f.b.s.) uyanık, uyumayan.
 bîdâr: (f.b.s.) uyanık, uyumayan, uykusuz.
 bî-enbaz: (f.i.) eşsiz, lâ-şerik.
 bî-endâze: (f.s.) ölçüsüz, aşırı.
 bî-gâne: (f.b.s.) kayıtsız, ilgisiz; yabancı, dünya ile ilgisini kesmiş.
 bîh: (f.s.) semiz, etli, toplu, besili.
 bî-hadd: (f.a.b.s.) hadsiz, sınırsız, pek çok.
 bîhâr: (a.i.) denizler.
 bîhterîn: (f.s.) en iyi, pek iyi.
 bî-hüş: (f.i.) akılsız, fikirsiz, şuursuz.
 bî-inhitât: (f.a.b.i.) düşmeden, aşağı inmeden.
 bî-intihâ: (f.a.b.s.) nihayetsiz, sonsuz.
 bî-irtiyâb: (f.a.b.i.) şüphesiz, şüphelenmeden.
 bî-kerân: (f.i.) kenarsız, uçsuz bucaksız, kıyasız.
 bî-kerem: (a.f.b.i.) keremsiz, lütufsuz.
 bilisüz: bilgisiz, cahil.
 bilü: bilgi, ilim, irfan malumat, idrâk; zihin, fikir.
 bilür: bilir.
 bîñ: bin 999'dan bir sonraki sayı.
 bî-nevâ: (f.i.) behresiz, mahrûm.
 bî-nihâyet: (f.a.b.s.) nihayetsiz, sonsuz, tükenmez.
 biniş: (f.i.) görüş, görme kabiliyeti; mülakat.
 bi-nişân: (f.b.i.) belirtisiz.
 bint: (a.i.) kız.
 bî-peder: (f.i.) babasız.
 birkir [bıkr]: (a.i.) kızkılık, bekâret, el değmemiş, bozulmamış.
 birle: ile, beraber, birlikte.
 birün: (f.i.) dışarı; dış, hârici, (zf.) fazla, dışarıda.
 biryân: (f.i.) kebâp.
 bisât: (a.i.) kilim, minder, döşeme.
 bî-şıdk: (a.f.b.i.) şıdk olmadan, doğru olmayan.
 Bismillahirrahmenirrahim: (a.âyet.) Rahmân ve Rahim olan Allah'ın adıyla; besmele.
 bisyâr: (f.s.) çok.
 biş: (f.zf.) artık, ziyâde, fazla.
 bişe: (f.i.) orman, meşelik, sazlık.
 bi-şumâr: (f.s.) hadsiz, sayısız, pek çok.
 bitirmek: takdir etmek, nasip, hasil etmek.
 bitürmek: peyda etmek, hasil etmek, meydana getirmek.
 biyâ [beyâ]: (f.s.) dolmuş, dolu; girilecek yer, kapı.
 boy: bir aşiretin kollarından her biri.
 Bû Ali: (a.h.i.) Ebû Ali, İbnü Sinâ, İslam dünyasının en büyük feylesoflarından biri.
 bû[y]: (f.i.) koku.
 bu'd: (a.i.) uzaklık, aralık.
 buhl: (a.i.) cimrilik, pintilik, eli sıkılık.
 bulamak: karıştırmak, bulandırmak; sallamak.
 bular: bunlar.
 bulmayup: bulamayıp.
 buncılayın: bunun gibi, böyle.
 burüc: (a.i.) burclar.

bū'l-fūḍūl: (a.b.s.) boşboğaz, münasebetsiz söz söyleyen, kendinden büyük işlere karışan.
būnyād: (f.i.) asıl, esas, temel; bina, yapı.
būrhān: (a.i.) delil, ispat, tamak.
būrinmek: giyinmek.
būt: (f.i.) put.
būt-hāne: (f.b.i.) puthane.

C

cā: (f.i.) yer, mevki, mekân.
cābir: (a.s.) cebreden, zorlayan.
cāh: (a.i.) itibār, makam, mevki.
cān: (a.i.) can, ruh; hayat, yaşayış; gönül; cinler.
cān-āver: (f.b.s.) canlı, yaşayan, zararlı hayvan; domuz, canavar.
cān-fişān: (f.b.i.) bir da'vā uğruna canını verme.
cān-fizā: (f.b.s.) can artıran, cana can katan.
cānn: (a.i.) cin taifesi.
cār: (a.i.) komşu.
cārūb: (f.i.) süpürge.
cāvidān: (f.s.) dāima kalacak olan, sonsuz, edebi, bengi.
cāyi: (a.s.) aç, acıkmış olan.
ceffe'l-kalem: (a.zf.) düşünmeksizin, birden, hemen.
cehd: (a.i.) çalışma, çabalama.
cehūl: (a.s.) pek cāhil.
celī: (a.s.) āşikār, meydanda belli.
celīl: (a.s.) büyük, ulu.
celis: (a.s.) birlikte oturan, arkadaş.
cell: (a.s.) büyük, ulu.
cemāl: (a.i.) yüz güzelliği.
cenān: (a.i.) kalp, yürek, gönül.
Cennetü'l-me'vā: sekiz cennetten biri.
cev: (f.i.) arpa, arpa tanesi.
cevşen: (f.i.) örme zırh, vaktiyle giyilen savaş elbisesi.
cezzā: (a.i.) astr. ikizler burcu.
cezzāb: (a.s.) çok cezbeden, çeken.
cīfe: (a.i.) lāşe, leş.
ciger-hūn: (f.b.s.) ciğeri kanlı, çok acıklı.
cū': (a.i.) açlık, aç kalma.
cūd: (a.i.) cömertlik, el açıklığı.
cūft: (f.s.) çift, ikili, eşi olan, tek olmayan.
cūmle: (a.i.) bütün, hep.
cūnbūş: (f.i.) hareket, kıvılcık; eğlenti, zevk.
cūst ū cū: (f.b.i.) arayıp sorma, araştırma.
cūvān: (f.s.) genç, taze delikanlı.
cūz ū küll: parça ve bütün.
çāh: (f.i.) kuyu, çukur.
çāh-ı pindār: böbürlenme çukur, guru kuyusu.
çāker: (f.i.) kul, köle, cāriye.
çālāk: (f.s.) çevik, tez canlı; yüksek yer, büyük adam.
çāre: (f.i.) yol, yardım, ilāç, tedbir, bir kerre.
çehār: (f.s.) 4 (dört) sayısı.
çenber: (f.i.) tahtadan veya demirden yapılan daire veya halka, kasnak; yemeni.
çeng: (f.i.) el, pençe; eğri büğrü; kanuna benzer bir çeşit saz.
çepel: kirli, pis, mundar, pislik, bataklık.
çerh: (f.i.) çark, tekerlek; felek, gök, devreden, dönen.
çeşm: (f.i.) göz.
çevgān: (f.i.) cirit oyunundaki atılan değnek; tas. Allah'ın ezeldeki takdiri.

çi-bāşed: (f.cüm.) ne olacak.
 çille: (f.i.) çile, eziyet, sıkıntı.
 çirağ: (f.i.) fitil, kandil, mum.
 çiz: (f.i.) şey, nesne.
 çüb: (f.i.) ağaç, değnek, odun, sopa; çöp.
 çün u çirā: (f.b.e.) nasıl ve niçin.

D

da'vī: (a.i.) bir kimsenin hakkını araması.
 dā': (a.i.) hastalık, dert.
 dā'im: (a.s.) devamlı, sürekli.
 dā'imā: (a.zf.) bir düziye, her vakit, sürekli.
 dahi: dahi, de, başka, diğer, henüz, hālā; sonra, artık, yine, yine de.
 dahil: (a.s.) yabancı, sığıntı, sığınan, sığınmış.
 dakāyık: (a.i.) ince anlaşılması güç ve dikkate muhtac olan şeyler, dakikalar.
 dāll: (a.s.) delālet eden, gösteren, işaret eden.
 dām: (f.i.) tuzak, ağ; yırtıcı olmayan vahşi hayvan.
 dam: ev.
 dāmengir: (f.b.s.) etek tutan, eteğe yapışan; hasım, dāvācı, şikāyetçi.
 dāmgāh: (f.b.i.) tuzak kurulan yer.
 dāne: (f.i.) tāne, tohum, çekirdek; kurşun, gülle.
 dānem: (f.fil.) biliyorum.
 dār-ı teng: (f.b.i.) dar yer, sıkışık mekân.
 darīr: (a.s.) anadan doğma kör.
 dārū: (f.i.) ilaç.
 dārū's-selām: (a.b.i.) cennet, Bağdat'ın eski adı.
 Dāvūd: (a.h.i.) sesi güzel ve şair olan İsrailoğullarından hükümdar ve peygamberdir.
 def': (a.i.) öteye itme, savma; verme, giderme, ortadan kaldırma.
 degül: değil.
 dek: kadar, değin.
 delk: (f.i.) dervişlerin giydiği eski aba ve yırtık cübbe.
 dem- beste: (f.b.s.) nefesi bağlanmış, susmuş, soluğu kesilmiş.
 dem: (f.i.) an, vakit saat, zaman.
 deni: (a.s.) alçak, soysuz, rezil.
 depretmek: kumıldatmak, sarısmak, harekete getirmek.
 der-bān: (f.b.i.) kapıcı.
 derdmend: (f.b.s.) dert sahibi, tasalı, kaygılı.
 dergāh: (f.i.) tekke; kapı yeri, kapı önü.
 dergeh: (f.i.) dergāh, tekke.
 der-kemin: (f.b.s.) pusuda, pusu bekleyen.
 dermān-de: (f.s.) biçāre, aciz, beceriksiz, zavallı.
 der-miyān: (f.b.s.) ortada, arada.
 dervāze: (f.i.) kapı, kale kapısı, şehir kapısı.
 deryūze: (f.i.) dilencilik, dilenme.
 dest-gīr: (f.b.s.) elinden tutan, yardımcı.
 dest-res: (f.b.i.) elirme, kuvvet ve zenginlik.
 devlet-i şāhi: şahlara has mutluluk, zenginlik.
 deyyār: (a.i.) biri, bir kimse bir fert, manastır sahibi.
 Dımışk: (a.h.i.) Şam.
 dırāz: (f.s.) uzun.
 didār: (f.i.) yüz, çehre; görme, görüş, görüş kuvveti.
 dide: (f.i.) göz.
 diken: kılçık.
 dil: (f.i.) gönül, yürek, kalb.
 dil-güşā: (f.b.s.) gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren.
 dilir: (f.s.) yürekli, cesur, yiğit.

dil-pezir: (f.b.s.) gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği.
dil-riş: (f.b.s.) yüreği yaralı, dertli.
dil-rübā: (f.b.s.) gönül kapan, gönlü alan.
dīn: (a.i.) Allah'a inanma ve bağlanma.
diñūz: deyiniz, söyleyiniz.
dir: (f.zf.) geç, çoktan, uzun müddet, uzak.
dir: der.
diraht: (f.i.) ağaç.
dirān: (a.i.) evler.
dirgürmek: diriltmek, ihyā etmek.
dirig: (f.i. ve e.) esirgeme, eyvah, ah, aman, yazık; men'etme, önleme.
diriğā: (f.zf.) yazık, eyvahlar olsun.
dirilmek: toplanmak, tecemmu' etmek.
dīv: (f.i.) dev, şeytan, cin.
dōketurmak: harcamaya, sarf etmeye devam etmek.
dōkmek: bırakmak, terk etmek; atmak; sarf etmek, harcamak.
dūd: (f.i.) duman, tütün.
dūn: (a.i.) aşağı, aşağılık; alçak, soysuz kimse, altta, aşağıda.
durış: çalış.
dūr-ter: (f.b.s.) çok uzak.
dūzah: (f.i.) cehennem, tamu.
dū-‘ālem: iki cihan; dünya ve ahiret.
dū-cihān: (f.b.i.) iki dünya (ahiret ve dünya).
dūm: (f.i.) kuyruk.
dūr[r]: (a.i.) inci.
dūrc: (a.i.) kutu, kutucuk, hokka; sandık cevāhir kutusu.
dū-reng: (f.b.s.) iki renkli; hain, sadakatsiz, ikili oynayan.
dūriř: çalıřma, çaba, sebat etme; çarpıřma, mücadele etme.
dūriřmek: çalıřmak, çabalamak, sebat etmek.
dūrūg: (f.i.) yalan, gerçek olmayan söz.
dūrūrst: (f.s.) doğru, düzgün, sađlam, bütüm, tam.
dūřvār: (f.s.) güç, zor.
dūvūm: (f.s.) ikinci.
dūzmek: yapmak, meydana getirmek, tanzim etmek, düzeltmek; donatmak.
dūzūlmek: düzelmek, tanzim olunmak, hazırlanmak; dizilmek, te'lif olunmak.

E

e'imme: (a.i.) c. imamlar.
ebed: (a.i.) sonu olmayan gelecek zaman.
ebhār: (a.i.) denizler.
ebleh: pek akılsız, ahmak, bön, alık.
ebrār: (a.s.) hayır sahipleri, iyiler; dindarlar, özü sözü doğru olanlar.
ebter: (a.s.) kuyruğu kesik (hayvan); zürriyetsiz, hayırsız (adam); faydasız şey.
eb Yaz: (a.s.) pek ak, pek beyaz.
ecrām: (a.i.) cansız cisimler.
ecsām: (a.i.) gövdeler, bedenler.
efdāl: (a.i.) ziyādeler, fazlalar.
eflāk: (a.i.) semalar, felekler, gökler, küreler, zamanlar, bahtlar, kaderler.
efsürde: (f.s.) donmuş, donuk; mec. kansız, gayretsiz, duygusuz.
egin [eyin]: sırt, arka.
egin: sırt, arka.
ehakk: (a.s.) daha lāyık, müstehak.
ehas[s]: (a.s.) daha hasıs, çok pinti; çok bayağı.
ehem: (a.s.) daha mühim, çok ehemmiyetli.
ehremen: (f.i.) Zerdüşterin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı; şeytan, dev.
ejdeha: (f.i.) büyük yılan, korkunç ve hayali bir hayvan.

ejderhâ: (f.i.) büyük yılan; korkunç ve hayali bir hayvan.
ekrimü'd-đayf: (a.cüm.) misafire ikram ediniz.
eksük: eksik, noksan.
el yumak: el çekmek, vaz geçmek.
eletmek: iletmek.
elim: çok dert ve keder veren, acıklı; ağrıtan, acıtan; çok acı veren.
elmâs: (yun.i.) bilinen kıymetli ve sert taş.
eltaf: (a.s.) daha latif, en güzel, pek hoş.
emîn: (a.s.) emniyet sahibi, korkusuz; güvenen, şüphe etmeyen.
emmâre: (a.s.) emreden, emredici, cebreden.
emn: (a.i.) eminlik, korkusuzluk, rahatlık.
emr-i muhâl: gerçekleştirilmesi imkansız olan emir.
eñ: oynak yeri, büküm yeri, eklem, bitişik iki şey arasındaki çizgi.
enbân: (f.i.) heybe, dağarcık.
enbâz: (f.i.) eş, ortak, şerik.
enbiyâ: (a.i.) nebiler, müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler.
encümen: (f.i.) cemiyet, meclis, şûra.
endâze: (f.i.) ölçek; tahmin, takdir, mertebe, derece.
endek: (f.s.) az, azıcık; yaşı küçük.
ene'l-Hak: (a. cüm.) "Ben Hakkım." vahdet-i vücüd anlayışına göre söylenir.
engüş: (f.i.) parmak.
enis: (a.i.) dost, arkadaş, yâr, sevgili.
ental: (a.s.) daha iyi söz söyleyen.
envâ': (a.i.) çeşitler, türler.
erfa': (a.s.) daha yüksek, pek yüce.
erğavân: (f.i.) erguvan da denilen kırmızımtırak bir çiçek.
ermek: yetişmek, ulaşmak, ileri dereceyi bulmak.
esfel: (a.s.) en sefil, pek aşağı, çok bayağı.
estâr: (a.i.) örtüler, perdeler.
esvât: (a.i.) sesler, sadâlar.
eşk-i niyâz: yalvarma gözyaşı, dua ile dökülen gözyaşı.
eşyâ: (a.i.) nesnelere, mevcut olan şeyler.
etkiya: (a.s.) Allâh korkusuyla günâh işlemekten çekinenler.
evliyâ: (a.i.) veliler, erenler, kerâmet sahibi olanlar.
eyegü: kaburga kemiği.
eylük: iyilik.
eyn: (a.i.) zaman, an; yorgunluk; e. nerede.
eyü: iyi.
eyvân: (f.i.) büyük sofa, divan hâne, salon, kemerli yüksek bina, köşk, çardak.
eyvay: eyvah.
ezel: (a.i.) başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
ezel: (a.s.) çok sefil, pek alçak, çaresiz.
ezhâr: (a.i.) çiçekler.
ezvâc: (a.i.) kocalar, eşler, çiftler.

F

fâhir: (a.s.) fahreden, onurlu, şanlı, şerefli; mükemmel.
fakr: (a.i.) fakirlik, yoksulluk.
fâriğ: (a.i.) vazgeçmiş çekilmiş; rahat; boş boş kalmış, işsiz.
fâsid: (a.s.) fesat çıkaran, münâfik; kötü, fena, yanlış, bozuk.
fasl-ı bahâr: (a.f.b.i.) bahar mevsimi.
fâş: (f.i.) meydana çıkma, açığa vurma, dile verme.
fazl: (a.s.) fazla, ziyâde; fazlalık üstünlük, iyilik, fazilet, erdem, lütuf.
fehîm: (a.i.) anlama, anlayış.
felâh: (a.i.) kurtuluş, selâmet, mutluluk.
fer: (f.i.) parlaklık, aydınlık; zînet, süs; kuvvet, nüfuz, iktidâr.

fer'i: (a.s.) asilla ilgili olmayıp, fer'e mensübolan; ikinci derecede olan.
ferâğ: (a.i.) istirahat etme, dinlenme; rahat etme; vazgeçme.
ferd: (a.s.) tek, yalnız olan şey; eşi bulunmayan; tek olan sayı.
feres: (a.i.) at, beygir.
feres: (f.i.) oyun; satranç oyununda at.
ferhân: (a.s.) sevinçli, neşeli; şen, memnun.
ferhunde: (f.s.) mübarek, mes'ut, meymenetli, kutlu, mutlu, uğurlu.
ferîd: (f.i.) tek eşsiz; üstün.
fersüde: (f.s.) yıpranmış, eskimiş, aşınmış, eski, yırtık.
ferş: (a.i.) döşeme, yayma; yeryüzü, kır, sahra; yayılan şey.
fertüt: (f.s.) pek ihtiyar, pîr, kocamış, bunak.
ferzâne: (f.s.) hakim, filozof, nefsâni bağlantılardan sıyrılmış derviş.
ferzend: (f.i.) oğul, çocuk.
fetâ: (a.s.) genç, delikanlı, yiğit, mert; cömert, eli açık.
feth-i bâb: (a.f.i.) kapının açılması.
fevke's-semâ: (a.b.i.) semanın üstünde, semâyı aşan.
fevz: (a.i.) galiplik, üstünlük, zafer, selâmet, kutuluş.
feyyâz: (a.s.) bolluk, bereket veren; Allah; içi çok temiz, çok cömert.
feyz: (a.i.) bolluk, çokluk, verimlilik, ilerleme, çoğalma, ilim, irfan.
fısk: (a.i.) hak yolunda çıkma, Allah'a karşı isyan etme; sefahate dalma; hainlik; dinsizlik.
fî- (a.zf.ve e.) içinde, -da, -de.
fî'âl: (a.i.) işler, kârlar, ameller.
fî'l: (a.i.) iş, eylem.
fî'l-hâl: a.b. zt. bu anda ,hemen ,şimdi.
fidâ: (a.i.) fedâ, uğruna verme; fidiye.
fidi: fedâ.
fikr: (a.i.) fikir, düşünce; akıl, idrâk, rey, zan; zihin tasavvuru; maksat, niyet.
firâş: (a.i.) döşek, yatak, şilte; hasır, halı.
firişteh: (f.i.) melek, günahsız, mâsum, mec. iyi ve yumuşak huylu.
fuhûm: (a.i.) anlamalar, anlayışlar.
fuzûl: (a.s.) lüzumsuz, fazla şey veya söz.
fûlk: (a.i.) gemi; sandal, kayık; Nuh'un gemisi.
fürkat: (a.i.) dostlardan vesâireden ayrılık.
fürü-mâye: (f.b.s.) sütü bozuk, mayası bozuk, soysuz, aşağılık.

G, Ğ

ğabi: (a.s.) kalın kafalı, anlayışsız, kabiliyetsiz.
gaddâr: (f.b.s.) iki renkli, zulmeden, hain, merhametsiz, kıyıcı.
ğadr: (a.i.) hâinlik, vefâsızlık; zulüm, merhâmetsizlik, haksızlık.
Ğafûr: (a.s.) mağfûret eden, yargılayan, merhamet eden (Allah).
ğâh: (f.e.) bazen, kimi, kimi zaman.
ğalak: (a.i.) kilit.
ğalat: (a.s.) yanlış, yanılma.
ğam[m]: (a.i.) tasa, kaygı, dert.
ğamin: (a.i.) kaygılı, tasalı.
ğammâz: (a.s.) birine iftirâ ederek zarar veren, münâfik, fitneci, koğucu.
Ğani: (a.s.ve h.i.) Allah'ın adlarından biri, zengin, varlıklı, doygun.
ğar: (a.i.) mağara, in; defne ağacı.
ğarâyib: (a.s.) tuhaf şaşılacak şeyler.
ğaraz: (a.i.) hedef, gaye, maksat.
ğaret: (a.i.) çapul, yağma; akın.
ğarib: (a.s.) kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı, bambaşka.
ğark: (a.i.) suya batma; batma; batırma; boğulma; boğma.
garrâ: (a.s.) ak, parlak, güzel, gösterişli, nümâyişli, şatafatlı.
gâv: (f.i.) öküz, sığır.
gavr: (a.i.) dip, esas, hakikat.

- ğayât: (a.i.) gayeler, gayet.
ğaybet: (a.i.) gıybet; kaybolma; aleyhinde bulunma; arkasında söyleme, çekiştirme.
ğayet: (a.i.) nihâyet, uc, son; çok fazla son derece.
gayr: (a.s.) ayrı, başka, özge, değil.
gazab: (a.i.) dargınlık, kızgınlık, öfke, kızma, hiddet, öfke.
gedilmek: gedik açılmak, eksilmek.
genc: (f.i.) hazine, define.
geñez: kolay.
geñsüz: istemeyerek, ister istemez.
geñsüzin: istemeyerek, ister istemez.
ger: (f.e.) "eğer" kelimesinin kısaltılmışıdır.
gerd: (f.i.) toz, toprak, tasa, gam, keder.
gerdiş-gerdün: (f.b.i.) dünyanın dönmesi, feleğin dolaşması.
geşt: (f.i.) gezme, seyretme, dolaşma.
getdügi: gittiği.
gevde: gövde, vücut.
gevden: (f.s.) ahmak, sersem.
gevher: (f.i.) elmas, cevher, değerli taş.
gezend: (f.s.) ısırma, zarar vermek.
gezend: (f.s.) sıcak.
ğidâ: (a.i.) insanı besleyen şeyler, besi, mec. zihni ve ahlaki olgunlaştırmaya yarayan şey.
ğill u ğışş: (a.b.i.) kin ve hile.
ğiriv: (f.i.) bağırma, bağırışma.
ğirtâ: (a.i.) örtülü, örtünecek şey; perde, zar.
giçer: geçer.
gil: (f.i.) balçık, su ile ıslanmış toprak, lüleci çamuru, kil.
giñ: geniş.
giran-cân: (f.b.s.) ağır canlı, kamı ağır, can sıkıcı.
gird: (f.i.) yuvarlak, çevre, değirmi.
girdâr: (f.i.) meşguliyet, iş; adet, tarz.
girev: (f.i.) rehin.
girih: (f.i.) düğüm, bağ.
gizlü: gizli.
göyüklü: göntül yakıcı, acıklı, yanık, etkili; bağı yanık.
gözegü: ayna.
ğubâr: (a.i.) toz.
ğül: (a.i.) hortlak, şeytan.
ğulam: tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı genç, köle, esir, kölemen.
ğulgule: (a.h.i.) gürültü, şamata.
ğulü[ğulüv]: (a.i.) haddini aşma, ileri gitme, taşkınlık; hücum.
ğün-â-ğün: (f.zf.) renk renk, türlü türlü; alaca.
ğüristân: (f.b.i.) kabristan, mezarlık.
ğurür: (a.i.) boş şeylerle böbürlenme, kibir.
gussa: (a.i.) keder, kaygı, tasa.
guşimâl [guşmâl] : (f.i.) kulak bükme, yola getirme.
ğüşvâr: (f.b.i.) küpe.
ğüyâ: (f.s.) konuşan, söyleyen.
ğüç itmek: zorlamak, baskı yapmak; zulmetmek, gadr etmek.
ğüftâr: (f.i.) söz.
ğüher [gevher]: (f.i.) elmas, cevher, inci; değerli taş; bir şeyin aslı, esası.
ğül: (f.i.) hoş kokan çiçek.
ğüm: (f.s.) kayıp, yitik.
ğümân: (f.i.) zan, sanma, sezme.
ğümrah-rak: (f.b.s.) yolunu şaşırılmış kul.
ğütmek: izlemek, takip etmek, riâyet etmek, kollama.
ğüzâf: (f.s.) bihüde, baş.
ğüzer: (f.i.) geçme, geçiş, geçen, geçici.

H

- ḥabāset:** (a.i.) habislik, kötülük, alçaklık.
Ḥabīb-i Hak: Hak'ın sevgilisi; Hz. Muhammed (s.a.v.)
ḥabīr: (a.s.) heberli, bilgili; (h.i.) Cenāb-ı Hak.
ḥabīs: (a.s.) kötü, alçak, pis, soysuz.
ḥabl: (a.i.) ip, urgan, halat.
ḥablū'l-metin: (a.b.i.) sağlam ip; İslam dini.
ḥabs: (a.i.) cezāevi, zindān.
ḥācet: (a.i.) ihtiyāç, gereklilik, lüzum.
ḥacīl: (a.s.) utanmış, utancından yüzü kızarmış.
ḥaclet: (a.i.) utanma, şaşırma.
ḥaddi: (a.i.) sınıır, derece.
ḥadem: (a.i.) hizmetçiler, odacılar.
ḥādi: (a.s.) hidāyet eden, doğru yolu gösteren.
ḥādim: (a.s.) hizmet eden, yarayan.
ḥafi: (a.s.) gizli, saklı.
ḥafiyye: (a.i.) gizli; gizli polis.
ḥāk: (f.i.) toprak.
ḥākāyık: (a.i.) doğru olan asıllar, hakikatler, gerçekler.
ḥakdān: (f.b.i.) dūnyā, yer.
ḥāk-i rāh: yolun toprağı.
ḥakikat: (a.i.) bir şeyin aslı esası; gerçek, doğru.
ḥakīm: (a.s.) ālim, bilgin, herşeyi bilen.
ḥakḥ-şināsi: (a.f.b.s.) hakka riayet eden, hakkı tamyān.
Hakk: (a.h.i.) Allah, Tanrı.
ḥakkā: (a.zf.) doğrusu, hakikaten.
ḥāl u kāl: (a.i.) şimdiki zaman; oluş, bulunmuş ve söz, laf.
ḥalās: (a.i.) kurtulma, kurtuluş.
ḥalāt: (a.i.) c. haller, süreter, keyfiyetler, nitelikler.
ḥalel: (a.i.) iki şey aralığı, boşluk; bozma, bozukluk, eksiklik.
Ḥāhik: (a.i.) Yaratan, Yaratıcı, yoktan var eden, Allah.
ḥālik: (a.s.) helāk eden, miskinlik içinde ölen.
ḥālī: (a.i.) samimi (dost); İbrahim (a.s.).
ḥalk: (a.i.) yaratma, yaratılma; icāt; insanlar.
ḥalvet: (a.i.) yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme.
ḥamāyil: (a.i.) kılıç bağı, kılıç kayışı.
ḥamd: (a.i.) Allah'a olan şükran duygularını bildirme; şükür.
ḥāmil: (a.s.) yüklü; sahip; taşıyan, götüren.
ḥamkā: (a.s.) ahmak, budala (kadın).
ḥamr-i cāri: akan şarap.
ḥamūş: (f.s.) susmuş, sessiz.
ḥānkāh: (a.i.) tekke, zaviye.
ḥānumān[ḥānmān]: (f.i.) ev, bark, ocak.
ḥār: (f.s.) hor, hakir, aşağı, bayağı; yiyici, yiyen.
ḥār: (f.i.) diken.
ḥar: (f.i.) eşek, merkep.
ḥarāmi: (a.s.) hırsız, haydut, yolkesen.
ḥar-bende: (f.b.i.) eşek, katır gibi yük hayvanlarına bakan, seyis.
harem: (a.i.) herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.
harīb: (a.s.) kaçan, firar eden.
ḥāric: (a.i.) dış, dışarı, dışta.
ḥaridār: (f.b.s.) satın alıcı.

- ḥarīf:** (a.i.) meslekdaş, sanat arkadaşı; herif, ādi ve bayağı adam; teklifsiz dost.
- ḥarīm:** (a.i.) biri için kutsal olan şeyler; harem; bir evin civarı; avlu.
- har-mühre:** (f.b.i.) katırboncuğu.
- ḥarr:** (a.i.) hararet, sıcaklık, sıcak.
- ḥās[s]:** (a.s.) mahsus, özel; saf, halis.
- ḥasen:** (a.s.) hüsünlü, güzel.
- ḥāsıl:** (a.s.) husûle gelen, peydâ olan, çıkan, üreyen, türeyen, biten.
- ḥasın:** (a.s.) müstahkem, kuvvetli, sağlam (yer).
- ḥāsir:** (a.s.) zarara, ziyâna uğrayan.
- ḥāsirin:** (a.s.) zarara, ziyana uğrayanlar.
- ḥasis:** (a.i.) nekes, cimri, pinti; alçak, değersiz, kıymetsiz.
- ḥasret:** (a.i.) özleyiş, eseflenme; keder, inleme, iç çekme.
- haste:** (f.s.) hasta, rahatsız.
- ḥāşāk:** (a.i.) çöp; süprüntü; yonga.
- ḥaşem:** (a.i.) yanında bulunanlar; aile; hademe.
- ḥatar:** (a.i.) tehlike.
- ḥâtem:** (a.i.) üstü mühürlü yüzük.
- ḥâtif:** (a.s.) çağırıcı; gayıptan haber veren melek.
- ḥâtimü'r-rüsûl:** (a.b.i.) resullerin sonuncusu, son peygamber Hz. Peygamber (s.a.v.).
- hatir:** (a.s.) şen ve şeref sahibi; yüce, ulu.
- hatm:** (a.i.) hâlis; hüküm ve kazâ icâbettirme; sağlamaştırma.
- havâdis:** (a.i.) hadiseler, haberler, yeni söz.
- havâs[havâss]:** (a.i.) hasseler, duygular.
- havâss:** (a.s.) hassalar, keyfiyetler; muhterem, saygın olanlar.
- Haviye:** (a.h.i.) Cehennem'in yedinci katı, en şiddetlisi.
- Havvâ:** (a.h.i.) Hz. Âdem'in zevcesi.
- hayâl:** (a.i.) insanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey, kuruntu.
- hayât:** (a.i.) dirilik, canlılık.
- haydar:** (a.i.) arslan, Hz. Ali, cesur, yiğit adam.
- hayf:** (a.e.) haksızlık, cevir, zulüm; yazık ki; vah!
- hayfâ:** (a.e.) haksızlık, cevir, zulüm; yazık ki, heyhât, vâh!
- hayme:** (a.i.) çadır.
- hayr:** (a.i.) iyilik, iyi, fayda, faydalı iş.
- hayrân:** (a.s.) şaşmış, şaşırtmış, çok tutkun.
- Hayru'l-verâ:** (a.b.i.) mahlukların hayırhısı: Hz. Muhammed (a.s.).
- Hayy:** (a.i.) Allâh'ın adlarından; diri, canlı.
- hazâ:** (a.z.) bu, şu, o.
- hazâ'in:** (a.i.) hazineler.
- hazef:** (a.i.) topraktan yapılan çanak, çömlek.
- hazer:** (a.i.) sakınma, kaçınma, korunma, çekinme.
- hâzık:** (a.s.) hazâkatli, işinin ehli, usta, eli uz.
- hazin:** (a.s.) hüzünlü, mahzun olarak, kederli, gamlı.
- hazm:** (a.i.) midedeki yiyecekleri eritme, sindirme.
- hazret:** (a.i.) saygı göstermek üzere büyüklere verilen unvan.
- hazz:** (a.i.) hoşlanma zevklenme, sevinç, memnurluk; baht, talih, nasip, saadet, kıymet.
- hazz-ı 'ömr:** ömrün tadı, hayat sevinci.
- hazz-ı halk:** insanların yaratılanların saadeti.
- heft:** (f.s.) 7(yedi) sayısı.
- heft-ahter:** yedi seyyâre (gezegen).
- helile:** (f.i.) hek. halile, tohumları ilâç olarak kullanılan bir bitki.
- hemân:** (f.zf.) hemen, derhal, o anda, çarçabuk.
- hem-çünin:** (f.zf.) böylece.
- hemin:** (f. e.zf. ve s.) bu ile; tıpkı bu; çok.
- hemm:** (a.i.) gam, keder, tasa, kaygı.
- hemşire:** (f.i.) "sütleri bir olan" kızkardeş.
- hem-tâ:** (f.b.s.) benzer, taydaş, denk, müsâvî.
- hergiz:** (f.zf.) aslâ, katiyyen, hiçbir vakit, hiçbir suretle.

- hest:** (f.e.) var.
hey'et: (a.i.) şekil, suret; hal, durum; görünüş.
heyülâ: (a.i.) ruh-i a'zam: bütün cisimlerin ilk maddesi olarak varsayılan ilk madde.
humâr: (a.i.) erkek eşek.
hured-bahş: (f.b.i.) akıl veren.
hırs: (a.i.) öfke, kızgınlık; azgınlık; sonu gelmeyen arzu, istek.
husâl: (a.i.) huylar, tabiatlar, ahlâklar.
husas: (a.i.) paylar, nasipler.
hısn: (a.i.) sağlam, sarp (yer), kale.
huşt: (f.i.): kerpiç; tuğla.
hibe: (a.i.) bağışlama, bağış.
hiç: (f.zf.) yok denecek kadar az olan; yok olan; ehemmiyetsiz, değersiz.
hidâyet: (a.i.) hak yoluna, doğru yola kılavuzlama.
hikmet: (a.i.) hakimlik; sebep.
hil'at: (a.i.) süslü elbise, kaftan.
hil'at-i fazl: fazilet kaftan.
hilâf: (a.i.) karşı, zıd; yalan.
hilâfet: (a.i.) birinin yerini tutma; halifelik.
hilkat: (a.i.) yaratılma, yaratılış; tabiat.
himâ: (a.i.) birine bir şeyi feda etmek; kullanımı halka yasak olan bölge.
hire: (f.i.) kamaşık, domuk, fersiz (göz).
hired: (f.i.) akıl.
hire-ser: (f.b.s.) sersem, alık.
hisâr: (a.i.) kale, kuşatma.
h'ış: (f.i.) akraba, soysop.
hiyel: (a.i.) hileler, aldatmalar, oyunlar, dubârâlar.
hod- rây: (f.b.i.) başına buyruk.
hod-bin: (f.b.i.) kendini beğenmiş bencil.
hor: (f.s.) ehemmiyetsiz; değersiz, bayağı, adi (kimse).
hoş: güzel, iyi, tath.
hü: (f.i.) tabiat, mizaç, ahlak, adet.
hüb: (f.s.) güzel, hoş, iyi.
hubût: (a.i.) bâtil olma, işe yaramaz olma.
Hudâvend: (f.h.i.) Allah, Tanrı; efendi, sahip mâlik.
huddâm: (a.i.) hizmetçiler.
hudret: (a.i.) yeşillik; yeşil renklilik.
hudûd: (a.s.) sınırlar, uçlar, bucaklar.
huftte: (f.s.) yatmış, uyumuş.
hük: (f.i.) domuz.
hulle: (a.i.) cennet elbisesi.
hün: (f.i.) sofrâ.
hür: (a.i.) âhü gözlüler, cennet kızları, hüriler.
hür: (f.s.) hakir, hor.
hürd: (f.i.) yiyecek, yiyinti.
hurd: (f.s.) küçük, ufak, kırık, ehemmiyetsiz.
hurdedân: (f.b.s.) dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan.
hurkat: (a.i.) yanma, yanıklık, çaban.
hurrem: (f.s.) şen, sevinçli, güzleryüzlü, gönül açan, taze.
hursend: (f.s.) kanaat eden, kısmetine râzı olan, tokgözlülük, gözü tok.
hurûş: (f.i.) coşma, çağlı, gürültü, şamata, telâş.
huşk: (f.s.) kuru.
hüş-mend: (f.b.s.) akıl sahibi, akıllı, akı başında.
huşû': (a.i.) gönül alçaklığı.
hüt: (a.i.) büyük balık.
hüccet: (a.i.) senet, vesika, delil; seçkin alimlere verilen ünvan.
hücec: (a.i.) deliller, senetler, vesikalar.
hücû': (a.i.) uyku.

hükkām: (a.i.) hâkimler.
hümām: (a.s.) himmetli, azimli, bir işe sımsıkı sarılıp o işi başarma.
hüsn: (a.s.) ve i. güzel, iyi; güzellik, iyilik.
hüsrân: (a.i.) zarar, ziyân, yokluk.
hüviyyet: (a.i.) mahiyet, hakikat asıl.
hüzn: (a.i.) gam, sıkıntı, keder.

I

ılduz: yıldız.
innin: (a.s.) iktidârsız, kısır, güçsüz.
ırâğ [ırâk]: (a.i.) uzak.
ismarlamak: tevdi etmek, emanet etmek; tenbih etmek.
ışk: (a.i.) aşk, sevgi.
ızturâr: (a.i.) mecbûriyet, çâresizlik, ihtiyaç.

İ

i: ey.
i'raz: (a.i.) yüz çevirme, başka tarafa dönme; çekinme, sakınma.
i'tirâf: (a.i.) suçunu veya yerinde olmıyan bir hareketini saklamakta n vazgeçip söyleme.
i'tizâr: (a.i.) özür dileme.
iblis: (a.i.) şeytân, hilekâr.
İbrâhim: (a.h.i.) Halilullah (Allah'ın dostu) lakabıyla anılan peygamber.
ibret: (a.i.) kötü bir hadiseden alınan ders; acâyip, tuhaf.
ibrîk: (a.i.) toprak veya madenden yapılmış kulplu ve emzikli su kabı.
icâzet-nâme: (a.f.b.i.) icâzet kâğıdı, şahâdetnâme, diploma.
ictihâd: (a.i.) gücü kuvveti yettiği kadar çalışma; fıkıhda şer'i düstur.
ictinâb: (a.i.) sakınma, uzaklaşma, çekinme.
id: et, yap.
igvâ: (a.i.) azdırma, azdırılma, baştan çıkarma, çıkarılma, yolunu şaşırma.
ihlâs: (a.i.) hâlis, temiz, samîmiyet, doğruluk, bağlılık.
ihsân: (a.i.) iyilik etme, bağış bağışlama, lütûf.
ihtimâ: (a.i.) perhiz; sığınma; kaçınma.
ihtirâm: (a.i.) saygı, hürmet.
ihtitâm: (a.i.) hitâm bulma, bitme, sona erme.
ihtiyâr: (a.i.) seçme, seçilme; katlanma.
ikrâr: (a.i.) söyleme, bildirme, tasdik, kabul; saklamayıp söylemek.
iktizâ: (a.i.) lâzım gelme, gerekme; gerektirme; ihtiyaç; işe yarama.
il[el]: memleket, ülke, yurt, diyar, iklim; halk, ahali, oba, âşiret.
ilel: (a.i.) illetler, hastalıklar, sakatlıklar.
ilm: (a.i.) bilme, biliş, bilgi, nazari, bilgi.
iltibas: (a.i.) iki veya daha çok şeyin birbirine benzemesi.
iltmek: götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.
İmâmü'l-mürselin: Resullerin imâmı, Hz. Muhammed (s.a.v.).
in'âm: (a.i.) nimet verme; iyilik etme.
inâ': (a.i.) kap, kacak.
infî'âl: (a.i.) gücenme, darılma.
infikâk: (a.i.) çözülme.
infirâd: (a.i.) yalnız olma, yanında kimse bulunmama.
insân-ı ekber: en büyük insan.
intifâ': (a.i.) menfaatlenme, faydalanma.
intihâ: (a.i.) nihâyet bulma, sona erme, bitme, tükenme; nihâyet, son.
irâdet: (a.s.) eski, öncesi bilinmeyen, başlangıcı olmayan.
irâdi: (a.s.) irâdeye mensup, ihtiyari.

irci'i: (a.emir.) dönünüz.
 irfân: (a.i.) bilme, anlama, kâinattaki sırları bilme kudreti.
 irgürmek: ulaştırmak, eriştirmek.
 İsa ibn-i Meryem: (a.b.i.) Meryem oğlu 'İsâ.
 isbât: ispat, şahit ve delil göstererek meydana çıkarma, var etme.
 isneyn: (a.s.) iki, pazartesi.
 issi: sahip, malik.
 istidlâl: (a.i.) bir delile dayanarak bir şeyden bir netice çıkarma.
 istimâ': (a.i.) dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme, dinleyip kabul etme.
 iş: eş, arkadaş; benzer, denk.
 işbu: bu, işte bu.
 işik: eşik.
 iştibâh: (a.i.) şüphelenme, şüphe etme.
 iştihâ: (a.i.) meyil, istek, iştah, yemek yeme isteği.
 İttibâ': (a.i.) tâbi' olma, uyma, ardısıra gitme.
 iy: ey.
 izhâr: (a.i.) gösterme, meydana çıkarma.
 izz: (a.i.) değer, kıymet; yücelik, ululuk, güçlülük.
 izzet: (a.i.) değer, kıymet, yücelik, kuvvet, kudret; hürmet, saygı, ikram.

J

jeng: (f.i.) pas, küf, kir.

K

k'âdem: ki âdem.
 Ka'be: (a.h.i.) Beytullah.
 ka'r: (a.i.) çukur şeyin dibini; dip, nihayet, derinlik.
 ka'r: (a.i.) çukur şeyin dibini, dip, nihâyet; derinlik.
 kaba: (a.i.) üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.
 kabe kavseyn: (a.i.) Mirac gecesinde Hz. Muhammed'in Allah'a olan yakınlığı.
 kabûl: (a.i.) alma, içeri alma; razı olma; alıp kullanma.
 kaçguncı: kaçak, firârî.
 kadim: (a.s.) eski, öncesi bilinmeyen, başlangıcı olmayan.
 kadimi: (a.s.) eskiden beri var olan, daimi.
 Kadir: (a.s.) tükenmez kudret sahibi olan Allah.
 kadr: (a.i.) değer, itibâr, onur, şeref, haysiyet, meziyet; rütbe, derece.
 kâf ü nûn: kef () ve nûn () yani: "kîn"(): ol, olsun" emri.
 kafâ: (a.i.) kafa, baş; ense; akıl, zekâ; anlayış.
 kâhil: (a.i.) olgun.
 kâhir: (a.i.) kahreden, zorlayan; ezen, ezici; yok eden.
 kâl: (a.i.) söz, laf.
 kaltaban: (f.s.) pezevenk, namusuz.
 kâm-kâr: (f.b.s.) isteğine ulaşmış, mutlu.
 kamu: bütün, cümle, hepsi, herkes.
 kân: (f.i.) mâden ocağı, mâden kuyusu; bir şeyin menbaı, kaynağı.
 kand: (a.i.) şeker, şeker kamışının donmuş usâresi.
 kande: nerede, nereye.
 kankı: hangi.
 kapu bağlamak: kapıyı kapatmak.
 kara: siyah.
 karamak: hor görmek, mahzun etmek; karalamak, yermek.
 karañu: karanlık.
 kâr-ı sâz: (f.b.i.) hile yapan, hilekâr.
 karı: ihtiyar, yaşlı, eski, köhne.
 karin: (a.s.) yakın, bir şeye nâil olan; hısım, komşu, arkadaş; mâbeyinci.

- kasas:** (a.i.) bildirme, anlatma; iz sürme.
kāse: (f.i.) çanak, tabak.
kāsır: (a.s.) kısa; kusurlu.
kasrı: (a.s.) zorla.
kāş: (f.e.) keşke.
kāşki: (f.e.) keşke.
katı: çok, çok fazla, pek şiddetli; ağır, haşin, sert.
kavl: (a.i.) lakırdı, söz.
kavm: (a.i.) insan topluluğu; bir peygamberin gönderildiği topluluk.
kavm-i ‘adi: (a.f.b.i.) âdi kavim; yaramaz topluluk.
kāyin [kā’in]: (a.i.) mevcut olan, bulunan, var olma.
kayu: kaygı, endişe, tasa.
ke’s: (a.i.) içi dolu kap çanak; kadeh, bardak.
kef: (f.i.) köpük.
kef-i hūn: (f.b.i.) kan pehtısı.
kefk: (f.i.) beyaz küf, tortu.
kej: (f.s.) eğri, çarpık.
kej-rev: eğri gitmek, yanlış yolda olmak.
kelāğ: (a.i.) zool. bir cins karga (kuzgun).
kelām: (a.i.) söz, lakırdı, Allah’tan ve Allah’ın birliğinden bahseden ilim; Kur’an.
Kelimullāh: (a.h.i.) Tūr-ı Sinā’da Allah’ın hitābını duyan Hz. Mūsa.
kem: (f.s.) az, eksik, kalil, noksan.
kemāl: (a.i.) olgunluk, eksiksizlik, mükemmellik.
kemend: (f.i.) ucu ilmekli uzun ip, idam için kullanılan yağlı kayış.
kemhā: (f.i.) ipek kumaş, havsız kadife.
kemi: (a.s.) yiğit, kahraman, savaşçı.
kemin: (f.s.) çok az, pek küçük.
kemter: (f.b.s.) daha aşağı, hakir, itibarsız, eksik, noksan.
kemterin: (f.b.s.) en küçük, en aşağı, en çok eksik; pek aciz.
Ken‘ān: (a.i.) Hz. Ya‘kūb’un memleketi Filistin.
kendū: kendi.
kendūlik: mevcūdiyet, varlık.
kendūvi: kendini.
kenizek: (f.i.) küçük cariye veya acındırma manasıyla cariyeniz.
kerkes: (f.i.) akbaba.
kerpiç: çamuruna saman karıştırılmış, kalıp halinde kesilmiş killi toprak, pişirilmemiş tuğla.
kerrūbi: (a.i.) meleklerin büyüğü, büyük melek.
kesret: (a.i.) çokluk, bolluk, ziyadelik.
kesrūn- nefis: nefsin kırılması.
keşti: (f.i.) gemi.
kevn ū fesād: olma ve bozulma.
kevn: (a.i.) olma, var olma, varlık, vücüt.
key: (f.zf.) ne zaman, ne vakit.
key: pek, çok, gayet, pek çok.
keyif: (a.zf.) ne zaman, ne vakit.
keyl: (a.i.) ölçme; kile, tahıl ölçüsü, ölçek.
keyvān: (f.i.) astr. zuhal, satürn.
kıdem: (a.i.) kadīm olma, eskilik, başlangıcı olmayacak kadar eskilik.
kıdvat: (a.i.) kendisine uyup ardından gidilecek kimse, bir topluluğun başı.
kıh yarmak: müdakkik olmak.
kūmār: (a.i.) kumar.
kūrān: (a.i.) yakınlık, iki şeyin birleşmesi; iki gezegenin bir burçta birleşmesi.
kısu: sıkıntı, eziyet, daracık yer.
kısr: (a.i.) kabuk.
kıyās: (a.i.) karşılaştırma, bir tutma.
kızıl: kırmızı.
kil u kāl: (a.ibāre.) dedikodu, çok konuşma.

kil: (a.i.) söz.
kilâb: (a.i.) köpekler.
kim: kimse, kimse ki, kimi, kimisi.
kimi: gibi.
kin: (f.i.) gizli düşmanlık, garaz.
Kird-gâr[Kirdigâr]: (f.b.i.) Allah.
Kirdigâr: (f.b.i.) Allah.
kirtü: geçek, doğru, hak.
kise: (f.i.) kese, küçük, büyük torba, kap; cüzdan.
kitâb: (a.i.) yazılı eser, Kur'an-ı Kerim.
ko: koy, bırak, vazgeç.
kocmak: kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.
koga: kova.
kohu: koku.
kovuculuk diñicilik: dedikoduculuk, fesatlık, bozgunculuk.
köhne: (f.s.) eski, eskimiş, zamana modası geçmiş.
ku'udi: (a.i.) oturma, namazın oturarak edâ edilen kısmı.
kubbe'-i hadrâ: (a.f.b.i.) yeşil kubbe.
kübür: (a.i.) kabirler, mezarlar.
kuddise sırrahu: (a.n.) sırrı mukaddes olsun!
kufi: (a.i.) kilit, sürgü.
küh: (f.i.) dağ.
kuhl: (a.i.) göze çekilen sürme, göz ilacı.
kulzüm: (a.i.) coğr. Deniz; Kızıldeniz.
kür: (f.s.) kör.
kurb: (a.i.) yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.
kurbet: (a.i.) yakınlık; hısnlık, akrabalık; Allah'a yakınlık.
küs: (f.i.) kös, büyük davul.
küt: (a.i.) yaşamak için yenilen şey; yiyecek.
kütâh: (f.s.) kısa, boysuz.
kuṭr: (a.i.) yan, taraf, bölük, cihet.
küy: (f.i.) köy, yer.
küdüret: (a.i.) bulamklık, gam, tasa, kaygı.
küfrân: (a.i.) iyilik bilmeme, gördüğü lütuf ve insanıyeti unutma.
küll: (a.i.) bütün, hep.
küll-i cân: canların hepsi.
küllî: (a.s.) umumi, bütün; çok.
küm: küme, küçük ağıl, kom.
kümmel: (a.s.) kâmiller, olgunlar.
kün fe-kân: (a.f.i.) olan oldu.
künh: (a.i.) bir şeyin aslı hakikati; temeli; esas, öz.
künüz: (a.i.) hazineler.

L

lâ: (a.e.) menfi (olumsuzluk) edatıdır.
la'in: (a.s.) kovulmuş; nefret kazanmış, istenilmeyen.
lâ-bud: (a.s. ve zf.) lâzım, gerekli, gerek, ayrılık yok.
lâ-crem: (a.s.ve zf.) şübhesiz, besbelli, elbette.
lahd: (a.i.) çukur, mezar.
lâhık: (a.s.) yetişen ulaşan; eklenen, sonra tâyin edilen, yenisi.
lahn: (a.i.) nağme, ezgi, ahenk; lügât; dil.
lâm: (a.s.) parlayan, parıldayan, parlak.
lâmi': (a.s.) lemean eden, parlayan, parıldayan, parlak.
lâ-şey': (a.s.) bir şey değil, pek değersiz iş.
Lât: (a.i.) İslâm'dan önce Arapların Ka'be'de bulunan putlarından biri.
lâ-taknatü: (a.cüm.) ümit kesmeyin.

lā-yefnā: (a.s.) fenā bulmaz, yok olmaz, tükenmez.
lā-yemūt: (a.b.s.) ölmez, cavidānī.
lā-yezāl: (a.b.s.) zevalsiz.
lāyık: (a.s.) yakışan, yaraşır, yakışık.
le'amruke: (a.b.i.) "ömrün, hakkı için" demek olup bir kase sözüdür.
le'im: (a.s.) alçak, aşağılık, cimri.
leben: (a.i.) süt.
lebib: (a.s.) akıllı.
len terān: (a.cüm.) [sen] beni görmeyeceksin.
leng: (f.s.) topal, aksak.
lev-denevtü: (a.cüm.) eğer yaklaşıydım.
lev-kuşif: (a.cüm.) Eğer (gayip perdesi açılrsa yakinim ziyadeleşmeyecek.) açılrsa. (Hz. Ali).
levläke: (a.i.) bir kudsi hadisten alınmış olup, Hz. Muhammed'e hitaptır.
likā: (a.i.) görme, rast gelip kavuşma; çehre, sima.
likin: (f.e.) lākin.
lu'bet: (a.i.) oynanan, oynanılan şey, oyuncak, herkesi hayrette bırakan şey, hal.
lu'bet-hāne: (a.f.b.i.) oyun evi.
Lūt: (a.h.i.) Hz. İbrāhim'in yeğeni olan peygamber.
lutf: (a.i.) hoşluk, güzellik, iyilik.

M

mā-: (a.e.) o şey ki, şu nesne, nefi edātı.
ma'ādin: (a.i.) madenler.
ma'ni: (a.i.) manā, iç yüz.
ma'rifet: (a.i.) herkesin yapamadığı ustalık; bilme, biliş.
ma'siyet: (a.i.) āsīlik, itāatsizlik, isyān, günāh.
ma'zül: (a.s.) azledilmiş, işinden çıkarılmış.
mā': (a.i.) su.
ma'düm: (a.i.) mevcut olmayan.
mā-ārefnāk: (a.cüm.) biz seni bilmiyoruz, tanımıyoruz.
māde: (f.s.) dişi.
mağfūr: (a.s.) Allah tarafından günahları affedilmiş olması için dua edilen (kimse).
mağmüm: (a.s.) gamlı, kederli, tasalı.
mağz: (f.i.) beyin, dīmağ; öz, iç.
māh: (f.i.) ay, kamer.
mahal: (a.i.) yer, cāy, mekān.
mā-hasal: (a.b.i.) hāsıl olan, meydāna gelen şey, netice.
mā-hazar: (a.i.) daha önceden hazır olan, hazır olarak her ne varsa.
mahfi: (a.s.) gizli, saklı.
mahfil: (a.i.) oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri.
māhi: (f.i.) balık.
mahmil: (a.i.) mahfe, sepet; hacı kafilesiyle gönderilen armağanlar.
mahv: (a.i.) yok etme, yok olma, tas. beşerī nakısalardan kurtulma hali.
mabz: (a.i.) su katılmamış, hālis süt, katkısız, ta kendisi, aslı.
mahzen: (a.i.) içinde eşya saklanacak yer, bodrum.
mak'ad: (a.i.) oturacak yer, minder; oturak yeri, geri, kış.
makāl: (a.i.) söz, lakırdı; söyleme, söyleyiş.
makām: (a.i.) durulan, durulacak yer; durak, memurluk yeri.
makarr: (a.i.) karar edilen, durulan yer; karargāh; ocak; merkez.
makrūn: (a.i.) yakınlaştırılmış yakın; ulaşmış, kavuşmuş.
maksūd: (a.s.) kasdolunan, istenilen şey, istek.
mansıb: (a.i.) devlet hizmeti, memuriyet.
mansūr: (a.s.) nasrolunmuş, Allah'ın yardımıyla galib, üstün gelmiş.
manzar: (a.i.) nazar edilen, bakılan yer, görünen yer, görünüş, çehre, yüz.
matlūb: (a.i.) talebedilen, istenilen, aranılan şey; alacak.
matrūd: (a.s.) tard olunmuş, kovulmuş, vazifesinden çıkarılmış.

- mazāhir:** (a.i.) bir şeyin görüldüğü, çıktığı yerler, nâil olmalar, şereflenmeler.
- mazhar:** (a.i.) bir şeyin görüldüğü çıktığı yer; nâil olma, şereflenme.
- me'âb:** (a.i.) geri dönecek yer; sığınacak yer.
- me'mûl:** (a.s.) beklenen, umulan; ümit, umut.
- mebde':** (a.i.) evvel, başlangıç, prensip, ilk unsur, ilmin ilk kısmı.
- mebhût:** (a.s.) hayrette kalmış, şaşmış.
- Mecid:** (a.i.) şan, şeref sahibi; büyük, ulu; Allah adlarındandır.
- mecma':** (a.i.) toplanılacak yer; kavuşulan nokta.
- medâr:** (a.i.) etrafında dönülen nokta; yörünge.
- mefhûm:** (a.s.) fahim haline geçmiş, kömürleşmiş, kömür olmuş.
- mefkûd:** (a.s.) kayıp, yok, olmayan.
- mehâlik:** (a.i.) helâk olacak yerler, tehlikeli yerler veya işler.
- mehd:** (a.i.) beşik.
- mehekk:** (a.i.) mehenk taşı, âyar taşı.
- mekin:** (a.s.) temekkün eden, yerleşen, oturan; vakarlı, temkinli.
- mekr:** hile, düzen, dübârâ, hile ile aldatma.
- melce':** (a.i.) ilticâ edecek, sığınacak yer.
- melih:** (a.s.) melâhat sahib, güzel, şirin, sevimli.
- memdûd:** (a.s.) meddolunmuş, çekilmiş, uzamış, uzatılan.
- men reâni:** (a.cüm.) Kim beni görürse.
- men:** (f.z.) ben.
- Menât:** (a.h.i.) Cahiliye Araplarının Ka'be'de bulunan putlarından biri.
- mend:** (f.e.) -li
- meni:** (a.i.) dölsuyu, belsuyu, sperma.
- menkûş:** (a.i.) nakş olunmuş, işlenmiş resim yapılmış boya ile süslenmiş.
- merâm:** (a.i.) istek, maksat, niyet.
- merâtib:** (a.i.) rütbeler, dereceler.
- merd:** (f.i.) adam, insan; yiğit, erkek.
- merd-i hâs[s]:** (f.a.b.i.) has adam, özel adam, iyi, temiz, saf adam.
- merd-i nâ-merd:** nâmert olan kişi; korkak, alçak adam.
- merdi:** (f.i.) mertlik, erkeklik; cesurluk, hamiyet, insanlık.
- merdümân:** (f.i.) insanlar, adamlar.
- merg:** (f.i.) ölüm.
- mergûb:** (a.s.) râğbet edilmiş, beğenilmiş; istenilen, sevilen.
- merkez:** (a.i.) bir şeyin en işlek yeri, orta noktası; umûmi idare yeri.
- mermûz:** (a.s.) remz olunmuş, işaretle anlatılmış, îmâ edilmiş.
- mescûd:** (a.s.) secde edilmiş, kendisine tapılmış; Allah.
- mestûr:** (a.s.) setr olunmuş, örtülü, kapalı, gizli; nâmuslu kadın.
- mestûr-ı sıfat:** (a.f.b.i.) varlığı belirlenmiş; şekli çizilmiş.
- meşşâta:** (a.i.) gelini süsliyen, kadın tuvaleti yapan kadın.
- metâ'-ı fâhir:** mükemmel meta', kıymetli şey.
- metâ':** (a.i.) satılacak mal, eşya, sermaye, elde bulunan varlık.
- Mettâ:** dört incilden birine ismini veren 12 havariden biri..
- mevâni':** (a.i.) mâniler, engeller.
- mevdûd:** (a.s.) sevilmiş, kendisine muhabbet edilmiş.
- mevli:** (a.s.) mevla; efendi, sahip; veli; şanlı, şerefli.
- mevlûd:** (a.i.) mevlid, insanın doğduğu yer, doğma, dünyaya gelme.
- mevrîd:** (a.i.) varacak yer, varacak yol.
- mevrûd:** (a.s.) gelmiş, gelen.
- meymûn:** (a.i.) uğurlu, bereketli, kutlu.
- mezid:** (a.i.) artma, arttırma, artmış, büyümüş, çoğalmış.
- micen:** (a.s.) koruyucu, kalkan.
- micmer:** (a.i.) buhurdan, içiçnde tütsü yakılan kab.
- midhat:** (a.i.) medhetme, övme.
- mihnet:** (a.i.) zahmet, eziyet; gam, keder, sıkıntı; belâ, musibet.
- mihribân:** (f.b.s.) şefkatli, merhametli, güler yüzlü, yumuşak huylu.
- mihter:** (f.i.) daha büyük.

- mikdār:** (a.i.) parça, kısım, bölük, kıymet değer.
mikyās: (a.i.) ölçek, ölçü aleti.
milik: (a.i.) birinin tasarrufu altında bulunan şey; mülk.
mim: (a.f.h.a.) Osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfidir.
minen: (a.i.) minnetler.
mir: (f.i.) âmir, baş, kumandan, bey, vâli.
mis[s]: (f.i.) bakır.
misk: (a.i.) misk, ceylanın erkeğinin karnındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu bir madde.
miskin: (a.s.) âciz, zavallı, beceriksiz; hareketsiz; cüzamlı.
mismâr: (a.i.) çivi, mih, kazık.
mive: (f.i.) meyve.
miyâne: (f.i.) orta, vasat; ara.
miz-bân: (f.b.i.) misafiri ağırlayan; ev sahibi.
mü[y]: (f.i.) kıl.
mu'allim: (a.i.) ta'lim eden, öğretmen, öğretmen, hoca.
mu'ayyen: (a.s.) tâyin edilmiş, belli, belirli; kararlaştırılan.
mu'ciz-nimâ: (a.f.b.s.) mucize gösteren, mucize gibi bir iş ortaya koyan
mu'in: (a.s.) iâne eden, yardımcı.
mu'tekid: (a.s.) itikad eden, inanan, dini bütün.
mubassır: (a.i.) gözetici, bekleyici, bakıcı.
müda': (a.s.) kendisine emânet olarak verilmiş.
mudil[mudill]: (a.i.) doğru yoldan çıkararak, dalâlete düşüren.
mufassal: (a.s.) tafsilatlı, uzun uzadıya anlatılan.
muhaddid: (a.s.) tahdideden, sınırını çizen, sınırlayan.
muhâl: (a.s.) mümkün olmayan, olmaz, olmayacak.
muhân: (a.s.) ihânet olunmuş, alçak kişi.
muhannes: (a.s.) korkak, alçak, kadın tabiatlı, kalleş.
muhdes: (a.s.) sonradan meydana gelmiş eskiden olmayan.
muhdesât: (a.i.) ihdâs edilmişler, sonradan meydana gelmiş olanlar.
muhit: (a.s.) ihâta eden, etrafını çeviren kuşatan, çevre, (h.i.) Allah (c.c.)adlarındandır.
muhitât: (a.i.) çevreler.
muhtefi: (a.s.) gizlenen, saklanan; saklanmış, gizlenmiş.
muhtelit: (a.s.) karışık, karma.
mukadder: (a.s.) takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş; beğenilmiş; ahnda yazılı.
mukim: (a.s.) ikâmet eden, oturan.
muktebes: (a.s.) iktibâs edilmiş, faydalanmak üzere aynen alınmış.
muktedâ: (a.s.) iktida edilen, uyulan; önde bulunan.
muktefi: (a.s.) ihtifâ eden, saklanan, gizlenen; saklanmış, gizlenmiş.
muktezi: (a.s.) hüküm ve kaza olunmuş; gerekli görülmüş; tamamlanmış.
mür: (f.i.) karınca; yoksulluk; pas hastalığı.
murakka': (a.s.) yamalı, yama vurulmuş, yamanmış.
murdâr: (f.s.) mundar, kirli, pis; İslâmi hükümlere göre kesilmemiş (hayvan).
murğ: (f.i.) kuş.
mür-ı leng: (f.b.i.) topal karınca.
musaffâ: (a.s.) tasfiye edilmiş, süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
musalli: (a.s.) namaz kılan, beş vakit namazına devam eden.
mushaf: (a.i.) sahife haline getirilmiş şey, kitap, Kur'an-Kerim.
musib: (a.s.) isebat eden, rast gelen, yanılmayan.
müsil: (a.s.) isâl eden, ulaştırarak, yetiştiren, vardırıran.
mutahhar: (a.s.) temiz, mübarek.
müti': (a.s.) itaat eden, boyun eğen, bağlı.
mutma'inne: (a.s.) gönüllü kanmış, içi rahat, şüphesi olmayan.
muttali': (a.s.) öğrenmiş, haber almış, bilgili, haberli olan.
muzhir: öğle vakti.
muzmer: (a.s.) gizli, saklı, örtülü, dışı vurulmamış.
mü'ebbed: (a.zf.) ebede kadar süren, sonsuz.
müberrâ: (a.s.) beri kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.

mücmel: (a.s.) icmâl olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış, öz.
müctebâ: (a.s.) seçilmiş, seçkin.
müctemi': (a.s.) toplanan, toplanmış, toplu, birleşmiş.
müdâm: (a.s.) devam eden, süren, sürekli.
müdârâ: (f.i.) yüze gülme, dost gibi görünme.
müdebbir: (a.s.) tedbirli, düşünceli.
müfid: (a.s.) ifade eden, anlatan, manâlı, faydalı.
mühlik [mühlike]: (a.s.) helâk eden, öldüren, öldürücü.
mühmel: (a.s.) bırakılmış, boşlanmış, bakılmamış; manasız, boş.
mühre: (f.i.) bir çeşit yuvarlak şey, cam, boncuk.
mühtedi: (a.s.) ihtidâ eden, hidâyete erişen, İslam dinini kabul eden.
mülhak: (a.s.) ilhak edilmiş, katılmış.
mülhid: (a.s.) Allâh'ı inkâr eden, dinsiz, imânsız.
mülk: (a.i.) mal, gayr-ı menkul, akar, bir devletin ülkesi.
münâcât: (a.i.) Allah'a dua etme, yalvarma.
müncerr: (a.s.) sürülen, kayıp bir tarafa giden; varıp sona eren; neticelenen.
münezzeh: (a.s.) tenzih edilmiş, temiz, arı, uzak.
münhezim: (a.s.) hezimete uğrayan, bozguna uğrayan, bozgun.
münir: (a.i.) nurlandıran, ışık veren, parlak.
münkir: (a.s.) inkâr eden kabul etmeyen; inanmayan, dinsiz.
münselik: (a.s.) insilâk eden, yola giren; bir tarikata girmiş, sâlik.
münşakk: (a.s.) yarılmış.
müntehâ: (a.s.) nihayet bulmuş, bir şeyin varabildiği en uzak yer, son derece, son uc.
mürde: (f.s.) ölü, ölmüş.
mürde'-i sad-sâle: (f.b.i.) yüz yılı geçirmiş ölü, ceset.
mürebbi: (a.s.) terbiye eden.
mürrib: (a.s.) şüphelendirici, şüpheli.
mürid: irâde eden, emreden, buyuran; bir şeyhe bağlı olan kimse.
mürselin: (a.s.) resuller, müstakil şeriat sahibi olan peygamberler.
mürted: (a.s.) irtidâd eden, İslâm dininden dönen.
müsâvi: (a.s.) eşit, denk, birinin ötekinden farksız olan, aynı halde bulunan.
müstâğni: (a.s.) doygun, gönlü tok, çekingen, nazlı (davranan), lüzumlu bulmayan.
müstahikk: (a.s.) hak etmiş, hak kazanmış, layık.
müstakim: (a.s.) doğru, düz, dik, temiz namuslu doğru.
müste'an: (a.s.) kendisinden yardım beklenen, yardım istenen.
müstehab: (a.s.) sevilen, beğenilen; makbul; sevap kazanılan iş.
müstemi': (a.s.) istima eden, dinleyen, dinleyici, işiten.
müstemir: (a.s.) istimrâr eden; sürekli, devamlı, dâima.
müstmend: (f.s.) mahzun, kederli; biçâre, zavallı.
müşgî: (f.i.) miskli, mis kokulu, kapkara.
müttehem: (a.s.) kabahatli, suçlu.
müttehid: (a.s.) birleşmiş, birlik olmuş, birleşik.
müzâb: (a.s.) izaba edilmiş erimiş, eritilmiş.
müzâhir: (a.s.) zahir olan, arka, taraflı çıkan, yardım eden, koruyan.
müzd: (f.i.) ücret, karşılık, kira; mükâfat.
müzekki: (a.s.) tezkiye eden, temizleyen, aklayan.
müzeyyen: (a.s.) zinetlendirilmiş, süslenmiş, süslü.
müznibin: (a.i.) günah işleyenler, suç işleyenler.

N

na'im: (a.i.) bollukta yaşayış; cennetin bir kısmı.
na're: (a.i.) nâra, yüksek sesle bağırma.
nâ-bedid: (f.b.s.) görünmez, belirsiz, kayıp.,
nâ-dân: (f.b.s.) bilmez, cahil.
nâfi: (a.s.) gideren, giderici; yok eden, yok edici.
nagz: (f.i.) güzel iyi, göze hoş görünen.

- nah:** (f.i.) ip.
nāka: (a.i.) maya.
nā-kes: (f.b.s.) nekes, cimri, pinti; insāniyetsiz, alçak.
nākıs: (a.s.) nokdan, eksik, tam olmayan; kusurlu.
nām: (f.i.) ad, isim; ün, lakap, adres; vekillik.
na-mahrem: (f.a.b.s.) mahrem olmayan, nikāh düşmeyen; yabancı.
nāme: (f.i.) mektup, kitap, mecmu'a.
nā-merd: (f.b.s.) merd olmayan, alçak (kimse); korkak.
nāmūs u neng: şeref ve izzetinefs.
nān: (f.i.) ekmek.
nār: (a.i.) ateş, od; cehennem; yakıcı şey.
nasāyih: (a.i.) öğütler.
nāsır: (a.s.) yardımcı, yardım eden.
nāsir: (a.s.) yayan, saçan; nesir yazan.
nebi: (a.i.) haberci, peygamber.
necāt: (a.i.) kutulma, kutuluş.
neccār: (a.i.) dülger, marangoz.
nef': (a.i.) menfaat, fayda, kâr, çıkar.
nefh: (a.i.) üfürme; boru vesâireyi üfleme.
nefh-i Cebra'il: Cebrail'in üfürmesi.
nefh-i rüh: (a.f.b.i.) ruhun üflenmesi; canın verilmesi.
nefs-i gül: şeytânî nefis.
nefy itmek: (a.t. fiil.) sürgün etmek, sürmek, uzaklaştırmak, ortadan kaldırmak.
nefy: (a.i.) sürme, sürgün etme; nefi.
nehec: (a.i.) doğru yol; yol, usûl.
neheng: (f.i.) timsah.
nekhet: (a.i.) koku, nükhet.
neng ü nām: ün ve ad.
neng: (f.i.) ayıp, utanma; şöhret, ün.
ner: (f.s.) er, erkek.
nergis: (f.i.) nergisgillerden beyaz ve sarı neveleri bulunan süs çiçeği, mec. güzelin gözü.
nesne: şey, nesne; bir şey, hiçbir şey.
neşv: (a.i.) canlının büyümesi, boy atması.
nevâ: (f.i.) ses, sadâ; ahenk, makam; nâme.
nevâle: (a.i.) vergi, bağış; nasib, tâlih, kısmet; yiyecek, içecek.
ney: (f.i.) kamyş, nay; mûz. kamyştan yapılan düdük.
neydügi: ne olduğu.
neyh: (a.i.) yasak; yasak etme.
neyyir: (a.s.) nurlu, parlak; ışıklı cisim, cisimlenmiş nur; güneş.
nezzâre: (a.i.) seyirci, birşeye bakma.
niğâh: (f.i.) bakış, bakma; göz.
ni'met: (a.i.) iyilik, lütuf, ihsan, bahşiş; azık, ekmek; saadet, mutluluk.
niçe: nice, ne kadar, çok, birçok.
nidd: (a.i.) benzer, eş.
nifâk: (a.i.) münâfiklık, ikiyüzlülük.
nihân: (f.s.) gizli, saklı, görünmeyen, sır.
nik: (f.s.) iyi, hoş, güzel, beğenilen.
nikâb: (a.i.) peçe, yüz örtüsü; perde, örtü.
nik-baht: (f.b.s.) bahtı iyi, talihli.
nik-nām: (f.b.s.) iyi nam kazanmış, iyi adlı, iyi ünlü.
nile: (f.i.) çivit.
nirân: (f.i.) cehennem; ışıklar.
nisbet: (a.i.) bağlılık, ilgi; kıyaslama, ölçü; oran; inat olarak.
nist: (f.e.) yoktur, değildir.
nistlik: (f.i.) yokluk.
nişân: (f.i.) iz, belirti, âlâmet.
nişât[neşât]: (a.i.) sevinç, neşe, şenlik.

nişe: (f.i.) kaval, çoban düdüğü.
 nişe: niçin, nasıl.
 nitekim: gibi, benzer, nasıl ki.
 niyyât: (a.i.) niyetler.
 nize: (f.i.) kargı, mızrak, süngü.
 Nüh: (a.h.i.) Nüh peygamber. Kur'an'da adı geçen 25 peygamberden biri.
 nūr: (a.i.) aydınlık, parlaklık; Kur'an-ı Kerim.
 Nūr-ı mübin: (a.i.) Hz. Muhammed'in rühâniyeti.
 nūru'z-zalâm:(a.b.i.) karanlığın nuru.
 nūron 'alâ nūr: nur üstü nur, daha iyi, daha âlâ.
 nush: (a.i.) öğüt, nasihat.
 nusret: (a.i.) yardım, Allah'ın yardımı; başarı, üstünlük.
 nüşin: (f.s.) tatlı, lezzetli.
 nutfe: (a.i.) döl suyu, atmık, sperma.
 nücüm: (a.i.) yıldızlar.
 nūfur: (a.i.) ürküp kaçma, dağılma.
 nūmā [nemā]: (a.i.) artma, çoğalma; büyüme, uzanma.
 nūmūdār: (f.s.) görünen, görünücü; örnek.

O

od: âteş, nâr.
 ol: o, bu.
 oldurmak: vücûda getirmek, yaratmak.
 olısar: olacak.
 olmağîçün: olmak için.
 olursavuz: olur isek.
 otuşmak: oturup yerleşmek, sükûnet bulmak, sakinleşmek.

Ö

öñ: önce, mukaddem, evvel; ileri, üstün, makbul.
 öñdin: önce, ilk önce; önceden, önden, daha önce; avans.
 öñedin: önceden.
 öykünmek: taklit etmek, taklide çalışmak, özenmek.

P

pā-būrehne: (f.b.s.) yalın ayak.
 pādiřā: (f.i.) padiřāh, hükümdār.
 pāk: temiz, saf, kutsal, mübârek.
 pāk-bāz: (f.b.s.) temiz oynayıcı, oynayan mec. sadakatli aşık.
 pārsā: (f.s.) sofü, dine bağı (kimse); iffetli, namuslu, temiz (kimse).
 pās: (f.i.) bekleme; gam, keder, iç sıkıntısı.
 pāsubān [pāsbān]: (f.b.s.) gece bekçisi.
 pā-şikest: (f.b.i.) kırık ayaklı, ayağı kırık.
 pāyān: (f.i.) son, nihāyet; uç, kenar, tas. Sofinin ulaşacağı birlik âlemi.
 pāy-bend: (f.b.i.) ayakbağı; köstek, mâni, engel.
 pāy-beste: (f.b.s.) ayağı bağı, hareketsiz.
 pāy-māl: (f.b.s.) ayak altında kalmımı, çiğnenmiş.
 pelid: (f.s.) pis, murdar; alçak, rezil (kimse).
 penāh: (f.i.) sığınma, sığınacak yer.
 penç: f.s. 5 (beş) sayısı.
 pend: (f.i.) nasihat, öğüt.
 perhiz: (f.i.) dince yasak edilen şeylerden tamamıyla uzak olma.
 pertev: (f.i.) ışık, parlaklık, yalın.
 perverde: (f.s.) beslenmiş, büyütülmüş, yetiştirilmiş.

Perverdigâr: (f.i.) besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı Allah.
pes: (f.i.) ard, arka, geri; (zf.) öyle ise; imdi; sonuç olarak.
pest: (f.s.) alçak, aşağı; hafif sesle söylenen.
peşmine: (f.i.) yünden yapılmış; sofuların giydiği sade, süsüz elbise.
peşşe: (f.i.) sivrisinek.
peydâ: (f.i.) meydana, açıkta, hazır, mevcut.
peydâ: (f.s.) yaratan, oluşturan.
peyveste: (f.s.) ulaşmış, bitişik, daima.
pile-ver: (f.b.s.) çerçi.
pindâr: (f.i.) sanma, sams; böbürlenme.
pir: (f.s.) yaşlı, öncü, lider.
pirüz: (f.s.) kutlu, uğurlu, hayırlı.
piruze: (f.i.) firuze, mavi renkli ve değerli bir süs taşı.
piş ü kem: (f.b.i.) iyilik ve kötülük.
pişe: (f.i.) sanat, meslek, iş; huy, tabiat; alışmış, huy edinmiş.
pişvâ: (f.i.) reis, başkan.
piyâz: (f.i.) soğan; zeytinyağlı ve sirkeli fasulye haşlaması.
postin: (f.i.) kürk.
pul: (f.i.) para.
püş: (f.i.) örtü, örtünecek şey; elbise, zırh.
pür-: (f.s.) dolu; çok fazla, sahip, mâlik.
pür-âfitâb: bolca güneş, güneş dolu, çok parıltı.
pür-esrâr: f.(a.b.i.) sırlarla dolu.
pür-halel: (f.a.i.) bomboş, çok eksik.
pür-havf: (f.a.b.i.) çok korkulu.
pür-tarab: f.(a.b.i.) çok sevinçli.
püser: (f.i.) oğul, erkek çocuk.

R

ra'nâ: (a.s.) güzel, lâtif, hoş görünen.
Rabbü'l-'âlemin: (a.b.i.) kâinatın efendisi, Cenab-ı Allah.
racim: (a.i.) taşlanmış, kovulmuş.
râg: (f.i.) dağ eteği; çayırılık, çimenlik, bağlık, bahçelik.
râh: (f.i.) yol, usul.
râh-ı 'adem: (f.a.b.i.) yokluk yolu.
râhib: (a.i.) evlenmez papaz.
rahile: (a.i.) yük devesi, yük hayvanı.
Rahmâni: (a.s.) Allah'a mensup, Allah'tan ve hayırlı olan.
rahs: (f.s.) gösterişli, yürük ve güzel (at).
raht: (f.i.) at takımı; yol levazımı; döşeme ve ev takımı.
râhzen: (f.b.s.) yol vuran (kesen) eşkiyâ.
râki': (a.s.) namazda rükû eden, ellerini dizlerine dayayarak eğilen.
râm: (f.s.) itaat eden, boyun eğen; insanın bütün varlığıyla Allah'a bağlanması.
rasad: (a.i.) gözleme, ölçme; bekleme.
râst: (f.s.) doğru; sağ; haklı, doğru, gerçek.
râst-bin: (f.b.s.) her şeyin doğrusunu gören.
rây: (a.i.) rey, fikir, oy.
râyic: (a.s.) revaçta olan.
râyigân: (f.s.) bedâvâ, parasız; pek çok, pek bol.
râz-dân: (f.b.s.) sırrı bilen (dost).
recim: (a.s.) taşlanmış; lanetlenmiş, mul'un (şeytan hakkında).
ref: (a.i.) kaldırma, lağvetme, hükümsüz bırakma; yukarı kaldırma.
refi': (a.s.) yüksek, yüce.
refik: (a.i.) arkadaş, yoldaş, ortak, uslu, izanlı.
rehn: (a.i.) ödünç alınan eşya, ipotek.
reh-nümâ: (f.b.s.) yol gösteren, kılavuz.

reh-*revān*: (f.b.s.) yolcu, yola giden.
 reh-*zen*: (f.b.i.) yol kesen; haydut.
 remād: (a.i.) kül.
 remādiyye: (a.s.) kül ile ilgili; kül renginde olan, gri.
 remz: (a.i.) işaret, gizli ve kapalı bir surette söyleme.
 renc: (f.i.) ağrı, sızı; zahmet, eziyet, sıkıntı; hissum, öfke, gazab.
 reng-ā-reng: (f.b.s.) çeşit çeşit, renkli.
 revā: (f.s.) yakışır, uygun, yerinde.
 revha: (a.i.) rahatlık; gönül rahatlığı.
 revhāni: (a.s.) gönüle ferahlık veren, gönül açan, güzel görünümlü, havadar.
 revzen: (f.i.) pencere.
 reyb: (a.i.) şüphe.
 rıdvān: (a.i.) rāzı olma, hoşnutluk.
 ribā: (a.i.) bir şey artma, çoğalma; tefecilikte alınan fahiş faiz.
 ricāl: (a.i.) erkekler; yaya olanlar, belli mevki sahibi kimseler.
 rikāb: (a.i.) üzengi; büyük bir kimsenin katı, önü.
 rind: (f.s.) kalender, dünya işlerini hoş gören kimse.
 risimān [rismān]: (f.i.) ip, halat.
 rişte: (f.i.) iplik, tire; ilgi, bağ.
 riv: (f.i.) hile, dek, düzen.
 riyāzet: (a.i.) nefsi kırma, kanaatle yaşama.
 rize: (f.i.) kırıntı, döküntü, saçıntı, ufak parça.
 ru‘ūnet: (a.i.) bölnlük, sünepelik; insana ağır gelecek hallerde bulunma.
 rūbān: (f.i.) dostlar, sevgililer, tanıdıklar, bildikler.
 rūḡan [revḡan]: (f.i.) yağ.
 ruh: (a.i.) can, nefes, his, duygu, öz, kalp.
 ruh: (f.i.) anka kuşu; bu kuşun adına verilen satranç taşlarından biri.
 Rūmi: (a.s.) Rum ülkesinden, Anadolu.
 rūšen: (f.i.) aydın, parlak.
 rūšenā: (f.s.) rūšen, aydın, parlak; belli, meydanda.
 rūku‘: (a.i.) öne doğru eğilme; namazda yere müvāzî gelecek şekildeki rüknü.
 rūmmān: (a.i.) nar.
 rūst-e-hiz: (f.i.) kıyamet günü.
 rūtbet: (a.i.) rütbe, sıra, derece, basamak.

S

sa‘b: (a.s.) güç, zor, çetin; kuvvetli, zorlu.
 sa‘deyn: (a.i.) astr. “iki uğurlular” : Venüs ile Jüpiter.
 sa‘ve: (a.i.) kuyruk sallıyan (kuş).
 sa‘y: (a.i.) çalış, çabalama, gayret, emek.
 sā’il: (a.i.) sual eden, soran; dilenci.
 sabi: memeden kesilmemiş çocuk.
 sābi‘: (a.i.) yedinci.
 sābir: (a.s.) sabreden, dayanan.
 sācid: (a.s.) secde eden, alnını yere koyan.
 sācide: (a.s.) secde eden, alnını yere koyan; bayan ismi.
 sad- hezārān: (f.b.s.) yüz binler, yüz binlerce.
 sadākat: (a.i.) dostluk, vefālılık, içten bağlılık; doğruluk, yürek doğruluğu.
 sadik: doğru, gerçek dost; doğru sözlü.
 sadr: (a.i.) herşeyin önu, başı; göğüs, yürek.
 sāfi: (a.s.) temiz, halis, katıksız, karışık olmayan, kurnazlığa akli ermiyen.
 sāfil: (a.s.) aşağı, alçak.
 safrā: (a.i.) hek. öd; (eskilerin) “ahlāt-ı erba‘a” dedikleri şeylerden biri olup esası öddeki yeşilimsi sıvıdır.
 safrāvi: (a.s.) hek. safraya, öde mensup; safraya ait.
 sahā: (a.s.) cömertlik.
 sahn: (a.i.) orta, meydān, aralık.

- sahrā:** (a.i.) kır, ova, çöl.
sahv: (a.i.) ayılma, ayıklık, kendine gelme.
sakim: (a.s.) hasta, hastalıklı; yanlış.
sākit: (a.s.) susan, ses çıkarmayan.
sāl: (f.i.) yıl.
salāh: (a.i.) düzelme, iyileşme, iyilik, barış, dine olan bağlılık.
sālār: (f.i.) kumandan, başbuğ, en büyük amir.
sālīk: (a.s.) bir yola giren, bir yolda giden, bir tarikata girmiş olan.
sālūs: (f.i.) riyakâr, ikiyüzlü.
sāmin: (a.s.) sekizinci.
sāmit: (a.i.) sesi çıkmayan; sessiz, sağır, cansız.
samt: (a.i.) susma.
samūr: (f.“semmur” dan i.) kürkü çok makbul olan bir sansar türü, bu hayvanın postundan yapılan kürk.
san‘at: (a.i.) sanat, ustalık, hüner.
sanamak: saymak, hesap etmek.
sanevber: (a.i.) çam fıstığı ağacı; çam fıstığı kozalağı; sevgilinin boyu.
sāni: (a.s.) ikinci.
Sāni‘-i ley ū nehār: (a.b.i.) gecenin ve gündüzün yaratıcısı (Allāh).
sāri: (f.s.) sürücü, süren.
sarsar: (a.i.) şiddetli, gürültülü rüzgâr.
savāb: (a.i.) doğruluk, dürüstlük, doğru hareket; doğru, dürüst.
sayd: (a.i.) av, avlama, avlanma.
sāyim[sā‘im]: (a.i.) oruç tutan, oruçlu.
sebak: (a.i.) ders, öndül.
sebak: (a.i.) ders.
sebel: (a.i.) hek, göze inen perde.
sebil: (a.i.) yol, büyük cadde; sebil, su dağıtılan yer.
seblet: (a.i.) bryık.
sebu‘: (a.i.) yırtıcı hayvan, canavar.
sebūk: (f.i.) hafif, yeğni; çabuk; ağırlığı, ağırbaşlılığı olmayan.
sebūk-rūh: (f.b.i.) hafif ruhlu, içi tez; hoş sohbet, zarif, şen olan.
sed [sedd]: (a.i.) kapama, tıkama; engel olma; mania; set.
sedād: (a.i.) istikāmet.
sefih: (a.s.) zevk ve eğlenceye düşkün; parasını pulunu israf eden, akılsız.
seg-bān: (f.i.) av köpeklerine bakan kimse.
segirtmek: koşmak, yürüme; koşturmak; saldırmak, akın etmek.
seher: (a.i.) tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.
sehm: (a.i.) ok, yay, hisse, kısım, pay.
sehm: (f.i.) korku, dehşet.
sekrān: (a.s.) sarhoş.
selsebil: (a.i.) tatlı ve hafif su; cennette bir çeşmenin adı.
selvet: (a.i.) gönül rahatlığı.
sem‘: (a.i.) işitme, işitiş; kulak.
semin: (a.s.) pahalı, kıymetli.
semm: (a.i.) zehir, ağı.
semūm: (a.i.) sam yeli, sıcak rüzgar, zehirli şey.
sencileyin: senin gibi.
seng: (f.i.) taş.
seng-i hāk: (f.b.i.) toprak taşı; topraktan taş.
seng-i hāra: mermer taşı, pek sert taş.
serā: (a.i.) toprak.
Serāhs: Horasan tarafında bir şehir.
ser-būrehne: (f.b.s.) başı açık.
ser-firāz: (f.b.s.) başını yukarı kaldıran, yükselten; benzerinden üstün olan.
ser-gerdān: (f.b.s.) başı dönen, sersem, şaşkın; perişān.
serheng: (f.i.) çavuş, kavas, yasakçı.
ser-keş: (f.b.s.) dikbaşlı, baş kaldıran, inatçı; itāatsiz.

- sermedi:** (f.s.) dāimi, sürekli.
ser-nigün: (f.b.s.) baş aşağı olmuş, ters dönmüş; talihsiz.
serseri: (f.s.) boş, beyhude söz; başıboş gezen.
ser-tā-pā: (f.zf.) baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa.
server: (f.i.) baş, başkan, reis, ulu.
setr: (a.i.) örtme, kapama, gizleme.
sevāb: (a.i.) Allah tarafından mükafatlandırılan hareket; hayır işleme.
sevābit: (a.i.) seyyār, yıldızlar, gök cisimleri.
sevdā: (f.i.) aşk, sevgi, aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık, arzu, istek.
seyyāre: (a.i.) Güneş'in etrafında dolaşan gezegen.
seyyi'āt: (a.i.) fenalılar, kötülükler, suçlar, günahlar.
sıdk: (a.i.) doğruluk, gerçeklik, yürek temizliği.
sıfat: (a.i.) hal, keyfiyet, suret, şekil, varlık.
sıfāt: (a.i.) sıfatlar, vasıflar.
sımak: kırmak, bozmak, nakzetmek.
sındu: makas.
sınıf: (a.i.) sınıf.
sınmak: kırılmak, parçalanmak; zayıf düşmek, yenilmek; bozulmak.
sırr: (a.i.) gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey, Allah'ın akıl ermeyen hikmeti.
sicn: (a.i.) cezāevi, zindān.
sidre: (a.i.) en yüksek makam.
sihr-i helāl: (a.b.i.) helāl olan büyüçülük; ed. her iki tarafa bağlanabilen söz.
sikāt: (a.i.) inanılır kimseler.
silk: (a.i.) iplik, sıra, dizi; yol, meslek, tutulan yol.
simurg: (f.i.) devlet kuşu, anka kuşu; mec. tas. mürşid.
sin: sen.
sincāp: (f.i.) kürkü kıymetli, teyin veya çökelez de denilen bir hayvan.
sir: (f.s.) tok, doymuş.
sirāc: (a.i.) ışık, kandil, mum.
siret: (a.i.) bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi; hal tercümesi.
sirke: (f.i.) sirke.
sitemkār: (f.b.s.) zulüm ve haksızlık eden.
sohbet: (a.i.) görüşüp konuşma; arkadaşlık.
sormak: emmek; emer gibi çekmek, soğurmak.
sōynüklü: sönük, sönmüş olan.
su'ūd: (a.i.) yukarı çıkma, yükselme.
su'āl: (a.i.) sorma, soruşturma, soru; dilenmek, dilencilik.
sūd: (a.s.) sevdalar.
sūd: (f.i.) fayda, kār, kazanç.
sudūd: (a.i.) setler, engeller, alıkoymak, men etmek, yüz çevirmek.
sūf: (a.i.): sof, yün, yapağı; yün dokuma.
sultān-ı dīn: dinin sultanı.
sun': (a.i.) yapış, yapma; te'sir, kudret.
sun'-ı Hālik: Yaratıcının kudreti, tesiri.
sūret: (a.i.) görünüş, şekil.
surh-zer: (f.b.i.) altın.
suri: (a.i.) maddi, zahiri.
sūsen: (f.i.) susam.
suver: (a.i.) suretler.
sūznāk: (f.b.s.) yakan, yakıcı.
Sūbhan: (a.h.i.) Allah.
sūcūd: (a.i.) secde etme.
sūd: süt.
sūfli: (a.s.) aşağı bulunan, alçak, bayağı.
Sūleymān: (İb.h.i.) İsrailoğulları peygamberi.
sūlsān[sūlūsān]: (a.s.) üçte iki, üç kısımda iki kısım.
sūlūk: (a.i.) yola girme; husūsi bir sınıfa katılma.

sümme: (a.zf.) sonra.
sünen: (a.i.) sünnetler.
süst: (f.s.) gevşek, sülpük; tembel.
süveydâ: (a.i.) kalbin ortasında bulunduğu samılan kara benek; gizli günâh.

Ş

şād: (f.s.) . sevinçli, memnun.
şādi: (f.i.) memnuluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı.
şādumān: (f.s.) sevinçli.
şah: (f.i.) dal, budak.
şāh: (f.i.) padişah, sultan, hükümdār.
şāh-ı eyvān-ı kıdem: kadīm olma köşkün sultanı.
şāh-ı merdan: (f.i.) Hz. Ali.
şākir: (a.i.) şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden.
şākird: (f.i.) talebe, çırak, yamak.
şāne: (f.i.) tarak.
şāri‘: (a.s.) şeriat koyan, kanun koyan; Allah; Hz. Muhammed.
şatranc: (a.i.) satranç oyunu.
şāyed: (f.e.) eğer, ola ki, olabilir ki, olur ki.
şeb-nem: (f.b.i.) çiy.
şefi‘: (a.i.) şefaet eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden.
şeh: (f.i.) şah, padişah, sultan.
şehāb[şihāb]: (a.i.) kıvılcım, akan yıldız.
şehd: (a.i.) bal; gümeç balı.
şehvāni: (a.s.) şehvetle ilgili; şehvete çok düşkün olan.
şekk: (a.i.) şüphe, zan, tereddüt.
şemme: (a.i.) bir kere koklama, pek az şey.
şems: (a.i.) güneş, afitāb.
şems-i hak: gerçek güneş.
şer‘: (a.i.) dinî kâideler.
şer‘an: (a.zf.) şeriatça, şeriat hükümünce, şeriata uygun olarak.
şerer: (a.i.) kıvılcımlar.
şerif: (a.s.) şerefli, mübarek, kutsal, soylu, temiz.
şerr: (a.i.) kötülük, fenalık, kötü iş.
şeş: (f.s.) 6 (altı) sayısı.
şevāğil: (a.i.) meşgüliyetler, uğraşmalar.
şevket: (a.i.) büyüklük, heybet.
şibh: (a.i.) benzeme, benzeyiş, bir şeyin benzeri.
şibl: (a.i.) arslan yavrusu.
şir: (f.i.) süt.
şüm: (f.s.) şom, uğursuz.
şübhe: (a.i.) şüphe kuşku.
şükranē: (a.i.) şükran alameti, iyilik bilme nişānesi.
şürü‘: (a.i.) başlama.

T

ta‘ab: (a.i.) yorgunluk, zahmet, sıkıntı, meşakkat, eziyet.
ta‘akkul: (a.i.) akıl erdirme, zihin yorarak anlama; hatırlama.
ta‘ām: (a.i.) yemek, aş.
tā‘at: (a.i.) ibādet, Allah’ın emirlerini yerine getirme.
ta‘ayyün: (a.i.) meydana çıkma, belirme; itibarlanma.
ta‘cıl: (a.i.) acele ettirme, çabuklaştırma.
ta‘lim: (a.i.) öğrenme, öğretme, öğretim.
ta‘ab: (a.i.) sıkıntı, zahmet, meşakkat, eziyet, yorgunluk.
tāb: (f.i.) güç, kuvvet, takat, ışık, parlaklık.

- tabāyi': (a.i.) tabiatlar.
 tābende: (f.i.) parlayan, ışıık veren.
 tabl: (a.i.) davul.
 tāb-nāk: (f.b.s.) parlak, ışııkli.
 tāc-dār: (a.f.b.s.) taçlı, taç giyen, padişah, hükümdār.
 tafsil: (a.i.) etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma.
 tağ: (f.i.) dāğ, yara.
 tağ: dağ.
 tağayyūr: (a.i.) değışme, başkalaşma; bozulma, kokma.
 tağyir: (a.i.) başkalaştırma, değıştirme, bozma.
 tahayyūr: (a.i.) hayrān olma, hayrete dūşme, şaşakalma, şaşırma.
 tahiyyāt: (a.i.) "Allah ömürler versin" demeler; selamlar; hayır dualar; ettehiyyatū duası.
 tahkik: (a.i.) doğru olup olmadığını araştırma ve ortaya çıkarma.
 tahmir: (a.i.) yoğurma, yoğrulma; mayalandırma.
 taht: (f.i.) hükümdārların oturduğu büyük koltuk, hükümdārlik makamı.
 tahtgāh: (f.b.i.) taht yeri, baş şehir.
 taklim: (a.i.) kesme, yontma, yontulma.
 takrir: (a.i.) yerleştirme, sağlamlaştırma; anlatma, anlatış, önerge.
 taksirāt: (a.i.) suçlar, kusurlar, alın yazısı.
 tal'at: (a.i.) yüz, surat, çehre, güzllik.
 talbinmak: çırpınmak, heyecanlanmak.
 tali': (a.i.) doğan; tālih, kısmet.
 tālib: (a.i.) isteyen, istekli; öğrenci.
 tāmat: (f.i.) uygunsuz, saçma sapan söz.
 tams: (a.i.) yok etme, belirsiz kılma.
 tap: yetişir, kāf; doğru, yanlışsız; tamamen; hemen, derhal.
 tapu: huzur, nezd, makam, kat; hizmet, görev, ibadet, saygı.
 tar: dar.
 tarab: (a.i.) sevinçlilik, şenlik; sevinçten gelen coşkunluk ve tepinme.
 tārac: (f.i.) yağma, çapul, talan; yağmalama.
 tarh: (a.i.) atma, koma, bırakma; dağıtma; düzenleme; çıkarma.
 taru: darı.
 tās: (f.i.) tas, su kabı.
 tasavvur: (a.i.) zihinde şekillendirme; göz önüne getirme; istek, arzu.
 tasdik: (a.i.) doğrulama, onaylama.
 tashif: yazı yazarken kelimeyi yanlış yazma.
 tāsi': (a.s.) dokuzuncu.
 taşt: (f.i.) leğen.
 tāvūs: (a.i.) tavus kuşu, astr. tavus suretinden görünen sabit bir yıldız.
 taylasān: (a.i.) başa sarılan sarığın omuzlara salıverilen ucu; şal.
 taz'if: (a.i.) iki kat etme; zayıflandırma.
 tāze: (f.s.) tāze, körpe, sulu, yaş, genç.
 te'emmül: (a.i.) iyice, etraflıca dūşünme.
 te'sirāt: (a.i.) tesirler.
 te'vil: (a.i.) sözü çevirme, söze ayrı mānā vermeye kalkışma.
 tebāh: (f.i.ve s.) bozuk, çürük, berbat; yıkılmış, yıkıntı, tükenme.
 tedbir: (a.i.) bir şeyi te'min edecek veya önleyecek yol.
 tef: (f.i.) sıcaklık, buhar.
 tafāvūt: (a.i.) iki şeyin birbirinden farklı olması.
 tehi: (f.s.) boş; boşuna.
 tehniyet: (a.i.) tebrik etme, kutlama; "hoş geldin" deme.
 tekessūr: (a.i.) kısılma.
 teksir: (a.i.) çoğaltma, çoğaltılma.
 telbis: (a.i.) süret-i haktan görünerek hile edip aldatma, hile, oyun.
 temām: (a.i.) tamam eksiksiz, tam olma.
 temennā: (a.i.) dileme, dilek, istek; eli başa götürerek verilen selam.
 temre: (a.i.) bir tek hurma.

- temyiz:** (a.i.) ayırma, ayrılma işi; iyiyi kötüden ayırt etme.
tenbih: (a.i.) uyandırma, uyarma, uyarım.
tencim: (a.i.) yıldız ilmi ile uğraşma.
ten-dürüst: (f.b.s.) vücudu sağlam, sağlam vücütlu, kuvvetli.
tenezzül: (a.i.) inme, aşağılama; kibirsizlik.
tenür: (a.i.) tenüre, geniş eteklik.
ter: (f.s.) taze
ter: (f.s.) yaş, ıslak, rütubetli.
terah: (a.i.) gam, tasa, acı.
terâzî: (f.i.) terâzi, mizan.
terbiyet: (a.i.) besleyip, büyütme; eğitim, görgü; alıştırma.
terk: (a.i.) bırakma, bırakılma, koyuverme, vazgeçme, ihmâl.
teşviş: (a.i.) karıştırmak, karmakarışık etme.
tevakku': (a.i.) bekleme, umma; arzu etme, isteme.
tevakkuf: (a.i.) durma, eğlenme, bekleme.
tevârih: (a.i.) tarihler.
tıfl: (a.i.) küçük çocuk.
tılsım: (a.i.) tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey, kimse; çare, büyük.
tınmak: ses çıkarmak, söz söylemek.
tınmamak: ses çıkarmamak, söylememek.
tış: dış.
tib: (a.i.) güzel koku.
timâr: (f.i.) yara bakımı.
tin: (a.i.) çamur, kil, yeryüzü.
tire: (f.i.) bulanık, kara, karanlık.
tire-hâk: (f.b.i.) kara toprak.
tişe: (f.i.) balta, nacak, külünk, keser.
tiz: (f.i.) tez, çabuk, keskin; sık.
toğru: doğru.
tolu: dolu.
ton: (Saka dili thauna) elbise, kılık kıyafet; renk.
töz: asıl, tabiat, asıl cevher.
tu'm: (a.i.) yiyinti, azık; tad, çeşni, lokma.
Tüfân: (a.h.i.) Hz. Nüh zamanında yoldan çıkmışları tedfîb etmek için dünyayı suyun kaplama hadisesi.
necât: (a.i.) kurtulma, kurtuluş.
tuhfe: (a.i.) armağan, hediye.
tuhm: (f.i.) tohum.
tur: dur.
turağ[turak]: yerleşilen yer, yurt.
turş-rû: (f.b.s.) ekşi yüzlü, asık suratlı, suratı asık.
туру gelmek: kıyam etmek, ayağa kalkmak.
turur: durur.
tusen: (f.s.) serkeş, sert.
tuş olmak: yönelmek; rast gelmek, isâbet etmek, karşılaşmak, erişmek.
tuş: köstek, ayakbağı, bağ.
tutaş olmak: karşılaşmak, rastlamak; yaklaşmak; çalışmak.
tüti: (f.i.) dudu, papağan cinsinden taklit yapan kuş.
tutruk: âteş tutuşturacak çör çöp.
tuz: güzellik, şirinlik.
tünd: (f.s.) sert, şiddetli, haşin.
tünd-hü[y]: (f.b.s.) sert huylu, titiz.
türrehât: (a.i.) saçma sapan sözler.

U

- ubür:** (a.i.) suyun öte yakasına geçme, atılma; çok parlak bir yıldız.
üd: (a.i.) ağaç, odun, öd ağacı.

üdi: (a.s.) ut çalan.
uğrı: hırsız.
ukül: (a.i.) akıllar, zihinler.
ulu: zengin; ağır, çok büyük, pek önemli; şerefli, saygıdeğer.
ulühiyyet: (a.i.) Allahlık sıfatı, Tanrılık vasfı.
ulü'l-ebşâr: görüş kabiliyetinde olan kimseler.
umk: (a.i.) derinlik.
umu: ümit, emel, arzu, dilek; beklenen şey.
umür: (a.i.) işler, hususlar, maddeler, şeyler.
unsur: (a.i.) mürekkep cisimleri meydana getiren basit cisimlerin her biri, eleman.
urınmak: giyinmek, takınmak.
urmak: vurmak, çarpmak; yağmalamak, haykırmak; vazetmek; bildirmek.
urüc: (a.i.) yukarı çıkma, yükselme, ağma.
urük: (a.i.) ırklar, kökler, damarlar.
uş [üş]: işte, şimdi; çünkü, anca.
uşmak: uçmak.
utmak: yenmek, oyunda kazanmak; yararlanmak.
uvak: ufak, küçük, kırıntı.
uyışmak: birbirine uymak, birbirine uygun döşmek.
uzlet: (a.i.) bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama; inziva.

Ü

ü[u,vu,vü]: ve, ile.
ümem: (a.i.) ümmetler.
ümid: (f.i.) umut, umma.
ün: ses, yüksek ses, nida, âvaz, seda; şöhret, şan.
ürke düşmek: birdenbire ürkmek.
üşde: işte.
üşenmek: üzülme, sıkılmak, çekinmek, sakınmak, usanmak, bıkmak.
üşmek: topluca gelmek, toplamı vermek, üşüşmek.

V

vâh: (a.n.) vâh!, yazık!, ay!
vâ-hasretâ: (a.e.) âh ayrıldı!
vahdâni: (a.s.) Allah'ın birliğine ait, Allah ile ilgili.
vahded: (a.i.) yalnızlık, teklik, tas. Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma.
Vahdet-nâme: (a.f.b.i.) A.Karahisâri'nin 1460'ta yazdığı mesnevinin ismi.
vâhid: (a.s.) tek bir.
vâkıf-ı esrâr: (a.f.b.s.) gizli şeyleri, sırları bilen.
vaktahâ: (a.e.) ne zaman, o vakit ki, olduğu vakit.
vâlih: (a.s.) şaşakalmış.
vâridat: (a.i.) gelir, hatıra gelen, içre doğan şeyler.
vâris: (a.i.) mirasçı, kendine miras düşen; Allâh'ın adlarından biri.
varuban: varınca, vardığı zaman.
vasf: (a.i.) nitelik, hal, sıfat; tarif etme; övme.
vâsıf: (a.s.) vâsıfeden, bildiren, öven.
vâz: (f.i.) bırakma, terk.
ve's-selâm: (a.n.) işte o kadar, son söz budur, artık bitti.
Vechullâh: (a.i.) Allah'ın kendisi.
vedüd: (a.i.) çok muhabbetli, çok şefkatli.
veli: (f.e.) velâkin, ammâ, fakat.
veliyy: (a.i.) Allâh'ın adlarından biri; sâhip, veli, eren.
vesâk: (a.i.) bağ; antlaşma, yeminle söz verme (birbirlerine); sözleşme yeri.
vesvâs: (a.i.) iblis, şeytan.
veter: (a.i.) yay çilesi, kiris; saz teli, çalgı teli.

vidā: vedā.
 virān: (f.s.) yıkık, yıkılmış, kederli, üzgün.
 virūr: verir.
 visāl: (a.i.) ulaşma, bitişme, sevgiliye kavuşma.
 vizr: (a.i.) günah, suç; ağırlık, yük.
 vūcūd: (a.i.) varlık.
 vūrūd: (a.i.) geliş, gelme; varma, yetişme.
 vūsūl: (a.i.) ulaşma, yetişme.
 vūzū: (a.i.) abdest alma, abdest.

Y

Ya'kūb: (a.i.) Hz. İshāk'ın oğlu, Hz. Yusūf'un babası olan peygamber.
 ya'ni: (a.e.) demek, şu demek; sözün kıyası, doğrusu, senin anlayacağın.
 yābis: (a.s.) kuru.
 yād: (f.i.) hatırlama, anma; hatır, gönül.
 yah: (f.i.) buz.
 yāhu: (f.e.) yahut, veya, isterseniz, iyisi.
 yakīn: (a.i.) sağlam bilgi; iyi kat'i olarak bilme.
 yan: taraf, cihet, yön.
 yaña : taraf, cihet, yön, tavafa, tarafta, taraftan.
 yañadın: taraftan, tarafa.
 yarağ: hazırlık, levazım, teçhizat, silah.
 yaşıl: yeşil.
 yat: hüner, usul, uslu, tarz; vaziyet, durum; hazırlık, levazım.
 yatlu: kötü, uğursuz, adi, fena.
 yatlılık: kötülük, fenalık.
 yazı: ova, sahra, ıssız kır.
 yazu: talih, nasip, kader, alım yazısı.
 yed-i beyzā: (a.b.i.) Hz. Mūsā'nın Fir'avuna karşı mucize olarak görülen parlak eli.
 yek-dāne: (f.b.s.) eşi benzeri olmayan, tek ; bir çeşit gerdanlık.
 yeng: (f.i.) renk, şekil, tarz, üslup, usul, sūret, biçim.
 yesir: (a.s.) kolay.
 Yesrib: (a.h.i.) Medine'nin müslümanlıktan evvelki adı.
 yidmek: çekmek, yedekte götürmek.
 yig: daha iyi, üstün; kuvvetli, baskın.
 yigrek: daha iyi, daha üstün, daha baskın, tercih edilir.
 yikser: (f.zf.) yalnız başına, bir baştan bir başa, ansızın.
 yiktā [yektā]: (f.b.s.) tek, eşsiz, benzersiz.
 yile varmak: heba olmak, havaya gitmek, boşa gitmek; zayi olmak.
 yilmek: koşmak; tırıs gitmek; hızlıca yürümek.
 yiltemek: teşvik etmek, tahrik etmek, kışkırtmak.
 yimiş: yemiş, meyve.
 yindek: sürekli, daima, hep, mutlaka.
 yitmek: yetmek.
 yiv: birbirine bitişik iki şey arasındaki çizgi, derz.
 yiylemek: koklamak.
 yizden: yüzden.
 yol iren: yol giden, ileri giden; isābet eden; yetişen, erişen.
 yol urucu: yol kesen, eşkıya.
 yormak: alıkoymak.
 yön: cihet, tavaf, suret.
 yöre: etraf, çevre, civar, daire muhit, havali.
 yumak: yıkamak.
 yumşak: yumuşak.
 Yūnus: (a.h.i.) uzun müddet balığın (hutun) karnında kalan meşhur peygamber.
 yūgrişmek: koşuşmak.

yügrüşmek: koşuşmak.

Z

- zād: (a.i.) azık, yiyinti.
zāhir: (a.s.) görünen, açık, belli, meydanda.
zāhira: (a.i.) açık, meydanda.
zāl: (f.s.) ihtiyār, aksakallı.
zalüm: (a.s.) çok zalim olan.
zāmin: (a.s.) tazmine mecbur olan, kefil.
zamir: (a.i.) iç, içyüz; kalb; vicdan; gönülde gizli olan sır.
zār: (f.s.) ağılayan, inleyen.
zarar: (a.i.) bir menfaatin bozulması veya kaybolması; ziyān, eksiklik, kayıp.
zāri: (f.i.) ağılayıp, sızlama.
zarif: (a.s.) zarāfetli, güzel iş.
zarr: (a.i.) zarar.
zarūri: (a.s.) mecburī, zorunlu.
zāt: (a.i.) kendi, asıl, öz, cevher, saygıdeğer kimse.
zāyil [zā'il]: (a.s.) sona eren, devamlı olmayan; geçen, geçmiş olan.
zeber: (f.i.) üst, yukarı.
zebūn: (f.s.) zayıf, güçsüz; aciz.
zebūr: (a.i.) kitap; mektup; Hz.Davūd'a inen kitap.
zacr: (a.i.) önleme, yasak etme; zorlama; kovma, eziyet etme.
zelel: (a.i.) eksiklik.
zemān: (a.i.) zamm, vakit, çağ, devir.
zemin: (f.i.) yer, yer yüzü; temel, dayanak; tarz, edā; mevzu, tema.
zemm: (a.i.) yerme, kınama, ayıplama.
zencebil: (a.i.) zencefil; şarap.
zeng: (f.i.) zenci, pas.
zengi: (f.i.) zenci, siyah adam.
zerd: (f.s.) sarı; solgun soluk.
zerk: (a.i.) şırınga ile verme; mavi cübbe; hile, riyā, dalāvere.
zer-kān: (f.b.i.) altın ocağı, altının çıkarıldığı yer.
zerrāt: (a.i.) zerreler, pek ufak parçalar, moleküller.
zerrāt-ı 'ālem: kāinatın veya dūnyanın en ufak parçaları.
zirih: (f.i.) zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.
zik: (a.i.) darlık, sıkıntı.
zillet: (a.i.) hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık.
zindān: (f.i.) karanlık, yer altı hapisanesi, pek karanlık, sıkıntılı yer.
zindegān: (f.i.) dirilik, hayat; yaşayış, geçim.
zir ü bām: sazın en ince ve en kalın teli.
zir ü zeber: (f.b.i.) alt ve üst; altüst.
zir: (a.i.) sazın en ince teli.
zir: (f.i.) alt, aşağı.
zi-rūh: (a.b.i.) ruh sahibi.
zişt: (f.s.) çirkin.
ziyā: (a.i.) ışık, aydınlık.
zūd: (f.s.) tez, çabuk, acele, hemen, ulaşmış, kavuşmuş.
zuhūr: (a.i.) görünme, meydan çıkma.
zulem: (a.i.) karanlık.
zulmāni: (a.s.) zulmetli, karanlığa mensup, karanlık.
zūr: (a.s.) yalan, asılsız, uydurma.
zūr: (f.i.) kuvvet, güç.
zū'l-minen: (a.b.i.) minnetler sahibi; (h.i.) Allāh.
zūbān [zebān]: (f.i.) dil, lisan.
zūll: (a.i.) alçalma, horluk, hakirlik.
zūrkat: (a.s.) mavi, mavimtrak.

هَذَا خِتَابِ دِيوانِ وَصِيَّتِ نَامِه تاليفِ حَفِيظَةِ شَيْخِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
افندرم قدس سره العزیز
قرع بصارت

1	دَیْخِه دَاتِ پَایِ جانِ پَاکِ دَت	کِه آدِمِ پَیْدَا قَلْبِ دَرِ خَا کَدَن
2	خَمْدِ اَوَّلِ ذِائِه جَانِ پَاکِ اَوَّلِ	کَمِ حِلَافَتِ بُولِ دَانِ خَالِ اَوَّلِ
3	اَوَّلِ خَرَدِ بَخْتِ کِه آدَمِ خَا کَدَر	جَمَدِ کُلِّ بَرَهانِ دَاتِ پَاکِ کَدَر
4	اَوَّلِ دَرِ اَوَّلِ ضایِعِ لَیلِ وَ نَهَار	جَانِ هَمَّتِ شَیْخِ رُوحِ وَ جَهَار
5	اَوَّلِ خَدِ اَوَّلِ دَکَلِه وَ مَرِاقِ دَاتِ دَر	هَمْدِ وَ عَالَمِ مَصْحَفِ آیاتِ دَر
6	خَلَتِ کُورِ بُو عَکَنِ فِ کَرِ عِلَل	وَأَرِ اَوَّلِ مَلِکِ اَبَدِ بَرِ اَهْ اَزَل
7	اَللّهُ نَبِیْتُ کُورِ لَدَرِ کَرِ اَبَد	قَامِ بَرِ دَرِ بُو قَدَرِ مَرِ هَمَزِ عَدَد
8	عَالَمِ اَوَّلِ بَخْتِ اَبَدِ نَامِ نَوا	اَوَّلِ قَلْبِ مَرِ بَرِ مَرِ بَرِ مَرِ سَوا
9	کُورِ اَنَدَنِ کَیْدِ وَ مَرِ لَیْلِ طَلَعِ اِن	فَیْتِ اَنَدَنِ اَللّهُ اَقْلَکِ مَرِ مَیْنِ
10	اَللّهُ اَبَدِ دَانِ کُورِ مَرِ کُورِ	اَللّهُ نَبِیْتُ سَاجِدِ اَبَدِ مَرِ خُورِ
11	کَنَفِ خُونِ اَوَّلِ اَبَدِ اَدِمِ	کَافِ وَ نُونِ اَوَّلِ دَرِ اَبَدِ عَاجِمِ
12	نَبِیَّةِ خَضِرِ اَدِمِ اَصْلِ بَیْجَار	مَرِ کَسِ مَرِ عَنابِ مَرِ فَضْلِ بَیْجَار
13	خَا کَدَنِ مَتَایِ آدَمِ یَا رَدَد	بَا دَنِ عِیْسَى مَرِ مَرِ یَا رَدَد

ت

Arabic Script Section Header

1	دورهات عالی خان مالک	کتاب اول در بیان حاله
2	محمد امیر اول وانه خان باک اول	کتاب دوم در بیان حاله
3	اول خرد بخشاک در عالم خاک	کتاب سوم در بیان حاله
4	اول در بیان حاله و حاله	کتاب چهارم در بیان حاله
5	اول در بیان حاله و حاله	کتاب پنجم در بیان حاله
6	حکمتی کور و سوسن فکر عقل	کتاب ششم در بیان حاله
7	انگاست کز اول در کز	کتاب هفتم در بیان حاله
8	عالم اول خسته امیر نام و سوز	کتاب هشتم در بیان حاله
9	کرون آذن گدی و در کوه صلوات	کتاب نهم در بیان حاله
10	آقا امیر دانا گوگل کوی	کتاب دهم در بیان حاله
11	کتاب حور اول بار در آدمی	کتاب یازدهم در بیان حاله
12	تیه و حضرت دوزر اصلی کار	کتاب بیستم در بیان حاله
13	خاکه منای آدم بار در	کتاب سی و دوم در بیان حاله
14	مشکو آلهون امیر سید شکر	کتاب سی و سوم در بیان حاله
15	عشق فشنه در هر جزوه و گل	کتاب سی و چهارم در بیان حاله

هَذَا كِتَابٌ وَحْدَةٌ نَامَةٌ

Ağünülü Baba
Nâşhasının başı
(D Nâşhası)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- 1 دِكْلَه فَاتِ يَاكُ جَانِ يَاكُدَنْ كَادِمِي بِيْدِيَا قَلْبِدُرُ خَا كُدَنْ
- 2 حِدَادِرْ اَوْلُ ذَاتَه جَانِي يَاكُ اَوْلَنْ كَمْ خِلَافَتِ بَوْلِدِي اَنْدَنْ خَالِ نَاوِي
- 3 اَوْلُ خِرْدِ نَجْتِكُ كِه اَدَمُ خَاكِي دُرُ جَزُو كُلُّ بَرَهَانِ ذَاتِ يَاكِي دُرُ
- 4 اَوْلُدُرُ اَوْلُ صَانِعِ لَيْلِ وَ نَهَارِ خَالِقِ هَفْتِ وَ شَشِ وَ نَبِيحِ وَ جَهَانِ
- 5 اَوْلُ خُدَا وَ نَدَكُ كِه وَرِ لَوْ ذَا اِنْدُرُ هَرُ دُو عَالَمِ مَصْحَفِ آيَا وَ نَدَا
- 6 جَلِيْنِ كُوْرُ بُو غَلِيْنِ فِكْرُو عِلْمِ وَارِ اَوْلُوْرُ مَلِكِ اَكْبَرِ بَرَهْ اَنْدَلِ
- 7 اَكَه نِسْبَتِ كَرِ اَزَلْدَرُ كَرِ اَبْدِ اَوْلُوْرُ دُرُ بَرْدِرُ بَقْدِرُ دُرُ هَرِ كَرِ عَدَلِ
- 8 عَالَمَه اَوْلُ نَجْتِ اِيْدَرُ نَامُ وَ نَوَا اَوْلُ قَلُوْرُ زِيُوْرُ زِيُوْرُ اَرْضِ وَ سَمَا
- 9 كُوْنِ اَنْوَنْ كِيْدِي وَ رِيْقِ خَلِيْقِيْنِ هَيْتِ اَنْدَنْ اَلْدِي اَفْلَاكِ دُرُ
- اَكَه اِيْدَرُ دَايَا كُوْكُلُ رُكُوْعِ اَكَه قِيْلُوْرُ سَا جَدَايَه لَهْ خَشُوْرُ

Mikrisah Al-Shorihin Jona (da Mubasi)

147b ۱۴۱

دشتی برمنده بترکی کتاب 4262

اینا قدره و حضور اهل دلان

هس بود یاد کار در مزیسات

نت بعد

الله

۲

21
131a

آگاه همه در مشور و رنج و مرض	اوله کوهده نصب یا غرض	4250
آنلك حقتنه قیلمه بد کمان	اهل صفك سوزارن همه بل ایمان	4251
بیایز اعدا عالی لهر خوار و دنی	بیلمك سربیل قصور کدر آتی	4252
یانلو علمدن مرصدن پاک قیل	در کوهده بزنی یارب خاک قیل	4253
ویر نفسی زائل و سون رتبر	لهرنه اولسه بزه بیلدی عیبیز	4254
ادیه واری دایله عدم	چون بنایم طلمر کندن سیری کم	4255
مغز کونین موکول امم	هجرت ایلدن او سلطان حرم	4256
سعدین بر بر سیله نیش ایدی	بیل سکر یوز ایله آتشمه بئش ایدی	4257
ماه مبدیه حمل اولسه کتاب	برج جوزا ده بی جرم آفتاب	4258
مرغزار ایچنده ایدی مرغی زار	نصف شعبان ایدی فصل بر بار	4259
بر اسارات و سوز خاشخاره	ایردی بیهو فرقتده دفلد آخیره	4260
نثر و نظم ایله دلاوی اولدیله	نجه سوز اهلی کهر ریز اولدیله	4261
	دوشکدی بورد که بر توری کتاب	4262
	صه بودر والله اعلم بالصواب	